

**SEBEP VE SONUÇLARIYLA
KORE SAVAŞI VE TÜRKİYE**

Cüneyt GÜVEN

**Temmuz 2007
DENİZLİ**

**SEBEP VE SONUÇLARIYLA
KORE SAVAŞI VE TÜRKİYE**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Tarih Anabilim Dalı
Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalı**

Cüneyt GÜVEN

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Süleyman TÜZÜN

**Temmuz 2007
DENİZLİ**

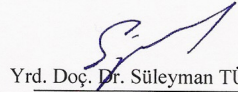
YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Tarih Anabilim Dalı, Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı öğrencisi Cüneyt GÜVEN tarafından Yrd. Doç. Dr. Süleyman TÜZÜN yönetiminde hazırlanan “**Sebepler ve Sonuçlarıyla Kore Savaşı ve Türkiye**” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 24 Temmuz 2007 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

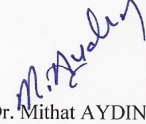
Yrd. Doç. Dr. Ercan HAYTOĞLU

Jüri Başkanı

Yrd. Doç. Dr. Süleyman TÜZÜN

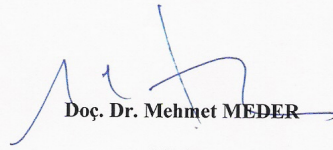
Jüri Üyesi (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Mithat AYDIN

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 4.9.2007 tarih ve ...17/02... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

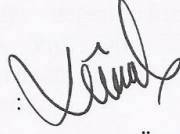

Doç. Dr. Mehmet MEDER

Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza

Öğrenci Adı Soyadı : Cüneyt GÜVEN

TEŞEKKÜR

Tez konumu hazırlarken, yaptığı değerlendirmeler ve yönlendirmelerle çalıőmalarıma destek olan danıőmanım Yrd. Doç. Dr. Süleyman Tüzün'e ve çalıőmalarımda manevi desteğini esirgemeyen anneme, sevgili eőime ve tüm aile bireylerime teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

ÖZET

SEBEP VE SONUÇLARI İLE KORE SAVAŞI VE TÜRKİYE

Güven, Cüneyt
Yüksek Lisans Tezi, Tarih ABD
Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Süleyman Tüzün
Temmuz 2007, 262 sayfa

İkinci Dünya Savaşı, dünya üzerinde kurulu olan güç dengelerinin tamamen değişmesine ve yeni bir dünya düzeninin kurulmasına neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı, SSCB ve ABD'nin iki süper güç olarak dünya siyaset sahnesinde yer almasını sağlamıştır.

ABD ve SSCB'nin, birbirine zıt ideolojilerle yönetilmeleri ve SSCB'nin komünizmi yayarak, hakimiyet alanını genişletmeye çalışması, dünyanın Batı ve Doğu olmak üzere iki bloğa ayrılmasına neden olmuştur. Bu dönemde Türkiye, komşusu SSCB'nin Doğu illerinden toprak talebi ve Boğazlardan üs isteği ile karşı karşıya kalarak büyük bir güvenlik endişesine kapılmıştır. Ekonomik olarak güçlü bir konumda da olmayan Türkiye, SSCB tehdidinin getirdiği ekonomik yükü de taşıyacak durumda değildi.

SSCB'nin yayılmacı tavrı, ABD ve Avrupa ülkelerini ekonomik, siyasi ve askeri açıdan işbirliğine götürdü. Ekonomik örgütler kuruldu ve savunma amaçlı anlaşmalar yapıldı. Bunların içerisinde en önemli olan ise savunma amaçlı olarak kurulan Kuzey Atlantik İttifakı idi.

SSCB tehdidine karşı güvenlik arayışlarına giren Türkiye, yüzünü batı dünyasına dönerek Batılı kurumların içerisinde yer almaya çalışmıştır. Güvenlik endişelerini gidermek için NATO'ya girmek istediye de, Ancak, çeşitli nedenlerle kabul edilmemiştir. İşte bu dönemde Komünist yayılmacılık, Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırması ile kendini gösterdi. Bu kez hür dünya, ABD önderliğinde Birleşmiş Milletler'in verdiği yetki ile komünist yayılmacılığa karşı dur demek üzere harekete geçmiştir. Türkiye, Birleşmiş Milletler'in yanında yer alarak ve Kore'ye asker gönderme kararı vererek, NATO'ya girebilmek için komünizme karşı verilen bu savaşı bir fırsat olarak görmüştür.

Savaşın sonunda her iki tarafta amacına ulaşamadı. Ancak, Türk askerinin kahramanlığı ve Türkiye'nin stratejik öneminin kavranması, Türkiye'nin NATO'ya girişini sağladı.

Anahtar Kelimeler: Kore Savaşı, NATO, Kore Savaşı ve Türkiye, Sovyet Tehdidi, Birleşmiş Milletler, Güney Kore, Kuzey Kore, ABD, SSCB.

ABSTRACT**CAUSES AND EFFECTS OF KOREAN WAR AND TURKEY****Güven, Cüneyt****M. Sc. Thesis Tarih ABD****Supervisor: Asist. Prof. Dr. Süleyman Tüzün****Temmuz 2007, 262 pages**

World War II caused to completely change of established balance of power on the world and to establish a new world order. World War II got USSR (Union Soviet Socialist Republics) and USA to take part on the policy stage of world as two super power.

Because of the fact that USA and USSR were governed different ideologies and dominance area was tried to extend by USSR via spreading communism, the world was separated two part, East and West. In this period, by encountering, Turkey had a big security concern to be put forward territorial claims by USSR for East cities and to be needed base for Bosphorus. Turkey that did not have an economical power, did not bear getting economical problem of USSR's threat.

The behaviour of USSR's wish of spreading communism cause that USA and Europe's countries collaborated for economical, political and military. Economical organizations were organized and understandings were made for defense. The most important one was North Atlantic Alliance that was made for defense.

Turkey that sought security towards USSR's threat, turned to west world. She tried to be in western institutions and wanted to enter NATO in order to remove the security concern; however, this was rejected for different reasons. In this period, because of that North Korean attacked to South Koren, spreading of Communism appeared again. Therefore, free world acted so as to stop spreading of Communism with United Nations' authority in leadership of USA. Turkey took United Nations' place and determined military aid for Korean. She took advantage of the war against Communizm in order to enter NATO.

Both sides could not reach their aims at the end of the war. Nevertheless, exploit of Turkish military and understanding of Turkey's strategical emphasis made Turkey enter NATO.

Key Words: Korean War, NATO, Korean War and Turkey, Soviet Threat, United Nations, South Korea, North Korea, USA, USSR.

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU.....	i
BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KROKİLER DİZİNİ.....	xiv
TABLolar DİZİNİ.....	xv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ VE SAVAŞ SIRASINDA TÜRKİYE

1.1. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE TÜRKİYE	6
1.1.1. İkinci Dünya Savaşı Öncesi Türkiye'nin Politik Durumu.....	6
1.1.2. İkinci Dünya Savaşı'ndan Uzak Kalma Çabaları	8
1.1.3. Türkiye-Almanya İlişkileri	9
1.1.4. Almanya-SSCB Savaşı ve Türkiye.....	10
1.2. TÜRKİYE ÜZERİNDE MÜTTEFİK BASKILARI.....	13
1.3. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA MEYDANA GELEN SİYASİ GELİŞMELER KARŞISINDA TÜRK DIŞ POLİTİKASI.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDAN SONRA DÜNYA SİYASASINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞMELER

2.1. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA DÜNYA SİYASİ DURUMU.....	26
---	----

2.1.1. Genel Durum	26
2.1.2. Savaş Sonrasının Değerlendirilmesi ve Avrupa'da Siyasi Durum	27
2.2. SAVAŞ SONRASI DÜNYADA SİYASAL DENGE ARAYIŞLARI.....	30
2.2.1. Savaş Sonrası Dünyada Bloklaşma.....	30
2.2.2. Dünyanın Aldığı yeni Siyasi Şekil.....	32
2.2.3. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Güç Dengeleri	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA SOVYET TEHDİDİ

3.1. SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN TEHDİT OLUŞTURMASI	38
3.1.1. Batıya Yönelen Sovyet Tehdidi.....	38
3.1.2. Türkiye Üzerine Sovyet Tehdidi Ve Sovyet Baskıları	41
3.1.2.1. İkinci Dünya Savaşı Sırasında (1939-1945) SSCB'nin Türkiye Üzerindeki İstekleri	41
3.1.2.2. İkinci Dünya Savaşı sonrası, SSCB'nin Türkiye üzerindeki İstekleri	49
3.1.3. Batılıların Avrupa'da Dengeyi Kurmaları ve Türkiye.....	59
3.1.3.1. Truman Doktrini ve Türkiye.....	59
3.1.3.2. Marshall Planı ve Türkiye	64
3.1.3.3. Batı Avrupa Birliği (BAB) ve NATO'nun kuruluşu	68
3.1.3.4. Türkiye'nin NATO'ya katılma çabaları	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KORE SAVAŞI VE TÜRKİYE

4.1. KORE'NİN COĞRAFYASI, JEOPOLİTİK DURUMU, SİYASİ TARİHİ VE KORE SAVAŞI'NIN NEDENLERİ.....	78
4.1.1. Kore'nin Coğrafi Konumu	78
4.1.1.1. Kore'nin hudutları, yüzölçümü ve tabii durumu.....	78
4.1.1.2. Kore'nin jeopolitik durumu.....	81

4.1.2.	Korelilerin kökeni, dini inançları ve adetleri, kültürü ve dili, sosyal yapısı	82
4.1.2.1.	Korelilerin kökeni, dini inançları ve adetleri.....	82
4.1.2.2.	Kore Kültürü ve dili	83
4.1.2.3.	Kore'nin Sosyal Yapısı	84
4.2.	KORE'NİN SİYASİ TARİHİ.....	84
4.2.1.	İlk ve Ortaçağda Kore	84
4.2.2.	Yeniçağda Kore	85
4.2.3.	Yakın Tarihte Kore	85
4.2.3.1.	Çin-Japon savaşı (1894-1895)	86
4.2.3.2.	Rus-Japon Savaşı (1904-1905)	86
4.2.3.3.	Birinci Dünya Savaşı'nda ve sonrasında Kore (1914-1938).....	87
4.2.3.4.	İkinci Dünya Savaşı'nda Kore (1938-1945)	88
4.2.3.5.	İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Kore ..	90
4.3.	KORE'Yİ SAVAŞA GÖTÜREN OLAYLAR	91
4.3.1.	Kore Üzerine Müzakereler Süreci	91
4.3.2.	Kore Sorununun Birleşmiş Milletler'e Götürülmesi	92
4.3.3.	Kore'de İki Hükümet Kurulması	93
4.3.4.	Güney Kore Seçimleri ve Kore Cumhuriyeti'nin Kurulması	94
4.3.4.1.	Kuzey Kore'de Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin kurulması.....	94
4.3.4.2.	Kore'nin tahliyesi	95
4.3.4.3.	Kore hükümetlerinin hukuki durumu ve siyasi gelişmeler	96
4.3.4.4.	Kore Savaşı'ndan önce ABD ve SSCB'nin çalışmaları.....	99
4.3.5.	Kore üzerinde ABD ve SSCB politikası ve Kore Savaşı'nın nedenleri.....	100
4.3.6.	Tarafların Silahlı Kuvvetleri.....	103
4.3.6.1.	Güney Kore silahlı kuvvetleri	103
4.3.6.2.	Kuzey Kore silahlı kuvvetleri	104
4.3.6.3.	Savaş planları ve güç dengesi	104
4.3.7.	Kuzey Korelilerin taarruza geçmesi ve Güney Korelilerin geri çekilmesi	105

4.3.7.1. Kuzey Korelilerin taarruzundan önceki görüşmeler ve taarruz	105
4.3.7.2. Kuzey Kore taarruzunun BM güvenlik konseyine yansımaları ve alınan kararlar.....	106
4.3.7.3. Saldırının devamı karşısında BM Güvenlik Konseyi'nin Çalışmaları.....	107
4.3.7.4. BM'ce Güney Kore'ye yardım ABD ve SSCB'nin Tutumları	108
4.3.7.5. BM Komutanlığı'nın kurulması.....	110
4.3.7.6. Seul'un düşmesi ve Kuzey Kore'nin güneye ilerleyişi	110
4.3.7.7. ABD birliklerinin Kore'ye gelişi.	113
4.3.7.8. Kuzey Korelilerin batıdan çevirme harekâtı ve Pusan kıyıbaşı mevziî ve bu mevziî üzerindeki muharebeler.....	114
4.3.7.9. İnchon çıkarması, Seul'un geri alınması ve 8'inci Ordu'nun karşı taarruzu	116
4.3.7.10. 38'inci paralelin geçilmesi ve BM Ordusu'nun takip harekâtı.....	119
4.3.8. Komünist Çin'in Savaş'a Katılma Sebepleri, ABD'nin Çin'i Değerlendirmesi	120
4.3.9. BM Ordusu'nun 24 Kasım 1950'de başladığı genel taarruz ve Komünist Çin'in müdahalesi üzerine geri çekilmesi	125
4.3.9.1. BM Ordusu'nun taarruzu	125
4.3.9.2. Düşmanın karşı taarruzu.....	126
4.3.9.3. BM Ordusu'nun geri çekilmesi ve siyasi tepkiler	128
4.3.9.4. Çin'in savaş taktikleri	129
4.4. TÜRKiYE'NİN KORE SAVAŞI'NA KATILMA SEBEPLERİ VE ALINAN KARARLAR.....	130
4.4.1. Demokrat Parti ve Türkiye'nin Kore Savaşı'na Katılma Kararı	133
4.4.2. Kore'ye Asker Gönderme Kararının Yurt İçi Ve Yurt Dışı Yankıları	138
4.4.3. Kore'ye Asker Sevkine Dair Gensoru	146

BEŞİNCİ BÖLÜM

KORE SAVAŞI'NDA TÜRK ASKERİ

5.1.	1'İNCİ TÜRK TUGAYI'NIN KURULMASI, NOKSANLARININ TAMAMLANMASI, EĞİTİMİ VE ANKARA'DA TOPLANMASI.....	150
5.1.1.	Tugayın teşkili ve noksanlarının tamamlanması.....	151
5.1.2.	241'inci Piyade Alayı'nın Ayaş'tan Ankara'ya (Etimesgut) intikali	151
5.1.3.	Tugaya atanan komuta heyeti	152
5.1.4.	Tugayın eğitimi, silah, cephane ve araç işleri	152
5.1.5.	Tugayın Etimesgut'ta toplanması, son hazırlıklar ve personelini ilgilendiren bazı hükümler	153
5.1.6.	Tugayın son teşkilat durumu.....	154
5.1.7.	Tugayın İskenderun'a demiryolu ile sevki	154
5.1.8.	İskenderun'dan Kore'ye intikal.....	155
5.1.9.	Gemilere Biniş ve gemilerde hayat	155
5.2.	1'İNCİ TÜRK TUGAYI'NIN KUNURİ MUHAREBELERİNE KADAR ALDIĞI GÖREVLER	157
5.2.1.	Pusan limanına çıkış ve Taegu'ya intikal	157
5.2.2.	Taegu'da donatım, eğitim ve savaşa hazırlanma	157
5.2.3.	Tugay teşkilatında yapılan düzenlemeler	158
5.2.4.	Tugayın Muharebelere Katılması	159
5.2.4.1.	Tugayın Chongdan Bölgesinin Emniyetinde Görevlendirilmesi	159
5.2.4.2.	Tugayın Kunuri Bölgesine İntikali	160
5.2.5.	Tugayın muharebeye girmesinden önce BM Ordusu, Türk Tugayı ve Komünist Çin Ordusu'nun genel durumu	161
5.3.	KUNURİ MUHAREBELERİ.....	162
5.3.1.	BM Ordusu'nun Taarruzu ve Çin Ordularının Savaşa Girmesi.....	162
5.3.2.	Tugay komutanının emir almak üzere kolordu karargâhına gidişi	163
5.3.3.	Kunuri ve Tockhon Arsındaki Arazi ve Yol Durumu	164

5.3.4.	Tugayın ileri harekâtı	165
5.3.5.	Wawon Savunması	166
5.3.6.	Tugayın Geri Çekilmesi	169
5.3.7.	Sinnim-ni Muharebesi (28-29 Kasım 1950)	171
5.3.8.	Kaechon Muharebesi (29 Kasım 1950)	174
5.3.9.	Kunuri Boğazı ve Sunchon Boğazı Muharebeleri	175
5.3.10.	Kunuri Muharebelerinin Sonuçları ile Zaferin Yurt İçi ve Yurt Dışındaki Yankıları.....	177
5.4.	KUMPO YARIMADASI SAVUNMASI	180
5.4.1.	Tugayın toparlanması ve Sosari'ye intikali ve Kumpo Yarımadası'nı savunma hazırlıkları	180
5.4.2.	Kumpo Yarımadası'nın savunması	181
5.4.3.	Korgeneral Gürler'in Kore'ye Gelişi	181
5.5.	KUMYANGJANG-Nİ MUHAREBESİ	183
5.5.1.	Genel Durum	183
5.5.2.	Tugaya taarruz görevi verilmesi ve tugayın taarruz planı	184
5.5.3.	Taarruzun Başlaması (25-27 Ocak 1951)	185
5.5.4.	Kumyangjang-ni Muharebelerinde Her İki Tarafın Kayıpları	186
5.5.5.	Kumyangjang-ni Muharebelerinin Sonuçları ve Yankıları	187
5.6.	1'İNCİ TÜRK TUGAYININ KATILDIĞI DİĞER MUHAREBELER.....	188
5.6.1.	431 ve 109 Rakımlı Tepe Muharebeleri (28 Ocak- 5 Şubat 1951)	188
5.6.2.	BM Ordusu Başkomutanı General Mac Arthur'ün Türk Tugayını Ziyareti	190
5.6.3.	Han Nehri'nin geçilmesi ve ileri harekât	191
5.6.4.	Hant-An Nehrini Geçiş ve Taarruz Harekâtı (11-22 Nisan 1951).....	192
5.7.	KOMÜNİST ÇİN ORDUSUNUN İLKBAHAR TAARRUZU (22 NİSAN- 1 MAYIS 1951)	193
5.8.	SEUL'UN SAVUNULMASI	196
5.9.	BM ORDUSU'NUN TAARRUZ HAREKÂTI, SAVAŞIN DURMASI VE ATEŞKES GÖRÜŞMELERİ	197
5.10.	1'İNCİ KORE TÜRK TUGAYI'NIN DEĞİŞTİRİLMESİ	198
5.11.	2'NCİ TÜRK TUGAYI'NIN MUHAREBELERİ	199

5.12.	3'ÜNCÜ TÜRK TUGAYI'NIN MUHAREBELERİ	201
5.12.1.	Tugayın, Muharebe İleri Karakol Muharebeleri (1-14 Mayıs 1953)	202
5.12.2.	Doğu ve Batı Berlin, Elko, Karsan Muharebe İleri Karakolu Muharebeleri (28 - 29 Mayıs 1953)	204
5.12.3.	Vegas Muharebeleri (28 - 29 Mayıs 1953)	204
5.12.4.	3'üncü Türk Tugayı'na "Legion of Merit" (Liyakat Nişanı) Verilmesi	206
5.12.5.	Tugayın 30 Mayıs-7 Temmuz 1953 arasında savunma durumu.....	206
5.12.6.	Türk İleri Karakol Muharebelerinin Sonuçları.....	207
5.13.	4'ÜNCÜ TÜRK TUGAYI'NIN KORE'YE GELİŞİ.....	209
5.14.	KORE'DE SON MUHAREBELER VE MÜTAREKE.....	209
5.15.	KORE SAVAŞI'NDA VERİLEN ZAYİATLAR VE SAVAŞ SONRASINDA GÖNDERİLEN TÜRK BİRLİKLERİ.....	211
5.16.	KORE'DE UYGULANAN PSİKOLOJİK SAVAŞ VE HARP ESİRLERİNE UYGULANAN MUAMELELER	214
5.16.1.	Kore'de Uygulanan Psikolojik Savaş.....	214
5.16.2.	Kore'de Savaşı'nda Harp Esirleri.....	216
	SONUÇ	218
	KAYNAKLAR	222
	EKLER	228
Ek-1	Kore Savaşı ve Türk Tugayları Kronolojisi.....	229
Ek-2	Kore Savaşı Üzerine BM Güvenlik Konseyinin Kararları ve Türkiye'nin Yanıtı	235
Ek-3	Türkiye'nin Kore'ye Asker Gönderme kararının ABD'de yankıları.....	238
Ek-4	Kore'ye Gidecek Türk Silahlı Kuvvetleri Mensuplarına Harp Hali Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı.....	240
Ek-5	Başbakan Menderes'in bir Demecini Nakleden Basın Haberinin ABD Kongresinde Oybirliği İle Tutanağa Geçirilmesi.....	241
EK-6	Korgeneral Şahap Gürler'in Tokyo'dan Türkiye'ye Çektiği Mesaj.....	242
EK-7	Birleşmiş Milletler Emrinde Kore'ye Giden Personelin Özlük Haklarına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı.....	244

EK-8	Kore Savaşı'ndan Yurda Dönen Erbaş ve Erlerin İzin Sürelerine İlişkin	
	Bakanlar Kurulu Kararı.....	245
	ÖZGEÇMİŞ	246

KROKİLER DİZİNİ

Kroki 4.1. (25 Haziran-15 Eylül 1950)Kuzey Kore Ordusu'nun Taarruz Harekâtı	112
Kroki 4.2. (5 Eylül-20 Ekim 1950)Birleşmiş Milletler Ordusu'nun Taarruz Harekâtı	118
Kroki 4.3. BM Ordusu'nun 24 Kasım 1950'de başladığı genel taarruz ve Komünist Çin'in müdahalesi üzerine geri çekilmesi.....	125
Kroki 5.1. BM Ordusu'nun Genel Taarruz Harekâtı (24 Kasım 1950).....	162
Kroki 5.2. (26 Kasım 1950) Komünist Çin Ordularının Genel Karşı Taarruz ve Baskın Harekâtı.....	163
Kroki 5.3. Kunuri-Tokchon Yol ve Arazi Durumu.....	165
Kroki 5.4. Simninni Muharebesi	174
Kroki 5.5. Kaechon-Kunuri ve Sunchon Boğazı Muharebeleri.....	176
Kroki 5.6. Kumyangjang-ni Taarruz Muharebeleri	186
Kroki 5.7. 431 ve 109 Rakımlı Tepe Muharebeleri.....	190
Kroki 5.8. Hant-an Nehrini Geçiş ve Taarruz Harekâtı.....	191
Kroki 5.9. Türk Muharebe İleri Karakol Muharebeleri.....	208

TABLolar DİZİNİ

Tablo 5.1. Birleşmiş Milletler Kore Türk Tugayının Kuruluşu	150
Tablo 5.2. Kunuri Muharebeleri Zayıat Durumu	177
Tablo 5.3. Kore Savaşı'na Katılan Türk Tugaylarının Zayıat Durumu.....	212
Tablo 5.4. Kore'ye Giden Birlikler ve İsimleri Durumu.....	213

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
ADKTYK	:Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
a. g. e.	:Adı geçen eser
a. g. m	:Adı geçen makale
a. g. t.	:Adı geçen tez
AÜSBF	:Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
BAB	:Batı Avrupa Birliği
Bkz.	:Bakınız
BM	:Birleşmiş Milletler
C.	:Cilt
CHP	:Cumhuriyet Halk Partisi
Çev.	:Çeviren
DAGMCA	:Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi
Der.	:Derleyen
DP	:Demokrat Parti
Ed.	:Editör
E.U. Rs.	:Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti
Gnkur.	:Genelkurmay
IMF	:Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
K.K.	:Kara Kuvvetleri
Km.	:Kilometre
KOMİNFÖRM	:Komünist Enformasyon Bürosu
KOMİNTERN	:Komünist Enternasyonal
MC	:Milletler Cemiyeti
M.M.V	:Milli Müdafa Vekaleti
MP	:Millet Partisi
NATO	:Kuzey Atlantik Paktı (North Atlantic Treaty Organization)
s.	:sayfa
SSCB	:Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
T.C.	:Türkiye Cumhuriyeti
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TTK	:Türk Tarih Kurumu
USSR	:Union Soviet Socialist Republics

GİRİŞ

Dünya daha Birinci Dünya Savaşı'nın yaralarını sarmadan 20 yıl kadar sonra, kan ve dehşet dolu olan İkinci Dünya Savaşı ile karşı karşıya kaldı. Almanya'nın "Hayat Sahası" politikası ve bu politikasını uygulamaya koyması sonucunda, 1 Eylül 1939'da İkinci Dünya Savaşı'nı başlattı. Savaş kısa sürede tüm dünyayı yayıldı.

Gerçek anlamda yeryüzündeki ilk küresel savaş olan İkinci Dünya Savaşı, dünya siyasetinde Avrupa dönemini sona erdirdi.¹ Savaş sonunda Almanya, İtalya, Fransa gibi büyük ve o güne kadar dünya politikasına yön veren süper güçlerin bu güç ve özelliklerini yitirmeleri, İngiltere'nin ise aşırı derece yıpranması sonucunda, süper güç olarak dünya siyaset sahnesine iki yeni güç SSCB ve ABD çıktı.

Bu iki yeni süper gücün etrafında oluşan ideolojik güç odakları da, Batı ve Doğu olmak üzere ikiye ayrıldı.² Bir tarafta ABD'nin liderliğini yaptığı Batı demokrasilerinden oluşan Batı Bloğu, öte yanda SSCB'nin liderliğini yaptığı komünist ülkelerden oluşan Doğu Bloğu, oluşumlarını gerçekleştirmeye başladı.

SSCB'nin savaş sırasındaki yayılmacı politikası, Letonya, Estonya, Litvanya ve Finlandiya'nın, Polonya'nın bir kısmının, Kuzeydoğu Almanya'nın, Çekoslovakya'nın ilhakıyla başladı. Savaştan galip çıkmasıyla beraber SSCB, Avrupa'nın ortasında bulunan ordularından da yararlanarak, Doğu Avrupa ülkelerinde komünistlerin iktidara gelmesini sağladı. Adeta savaşız fetihlerle, Doğu Avrupa ülkelerini uydu devletler haline getirdi. Diğer taraftan 1945'te SSCB, Uzakdoğu'da Mançurya ve Kuzey Kore'yi

¹ Zbigniew Brezezinski, *Büyük Satranç Tahtası*, 2. Baskı, Çev. Yelda Türedi, İnkılâp Kiyabevi, 2005, s.20.

² Suat İlhan, *Türklerin Jeopolitiği ve Avrasyacılık, Bir Millet Uyanıyor:2*, Yöneten Atilla İlhan, Bilgi, Yayınevi, Ankara, 2005, s.118.

işgal etti. Çin, Çinhindi, Malezya, Birmanya, Filipin’lerdeki komünist hareketlere verdiği destekle, tüm Doğu ve Güneydoğu Asya’da etkisini artırdı.³

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı boyunca hem Mihverin hem de Müttefiklerin tüm baskılarına rağmen savaş dışı kalma politikasını kararlılıkla uygulamayı başardı. Fakat bu başarı savaş sonunda ülkenin savaşa giren ülkeler kadar zarar görmesine engel olamadı. Türkiye bir çok açıdan son derece zayıflamıştı. Ayrıca savaş boyunca tehdit altında kalan Türkiye, savaş sonunda da bu tehditlerden kurtulamadı.

SSCB Türkiye için bir endişe kaynağı oldu. SSCB, 1945’te önce Sovyet-Türk Dostluk ve Tarafsızlık Antlaşması’nı feshetti. Ardından da Kars ve Ardahan’ı istedi ve Boğazlarda hak talep etti. Türkiye’nin toprak bütünlüğünü ve güvenliğini tehdit eden SSCB istekleri başlangıçta ABD ve Avrupa’nın ilgisini çekmedi. Savaş boyunca savaş dışı kalma politikası benimseyen Türkiye, uluslararası alanda SSCB ile yalnız bırakıldı.

SSCB’nin Boğazlar üzerindeki istekleri, Türkiye tarafından reddedildi. Ancak SSCB baskıları devam etti. Türkiye’nin bu tehditlerden dolayı duyduğu endişe devam etmekle beraber, endişenin mali sonuçları da Türk ekonomisini olumsuz yönde etkiledi. Türk ekonomisi, büyük bir orduyu uzun süreyle muhafaza etmeye yeterli değildi. SSCB’den duyduğu endişe nedeniyle, ordusunun bir kısmını terhis ederek mevcutları azaltmamıştı. Savaş sırasında yüksek fiyatlarla ihraç ettiği ürünlerin fiyatları da düşmüştü. Türkiye’nin bu dönemde elinde altın ve döviz rezervleri bulunuyordu. Ancak, SSCB ile savaş ihtimali düşünüldüğünden, bu kaynaklar kullanılmak istenmiyordu. Türkiye bu dönemde iç borçlanma ve dış krediler ile ekonomisine çeki düzen vermek istedi. Savaş sonrasında Türkiye, geniş ölçekli dış borçlanma ve yabancı yatırımlara önem veren bir politika izlemeyi, ülkenin iktisadi kalkınmasında temel bir koşul olarak görüyordu.⁴

Türkiye üzerine SSCB baskısı devam ederken, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu’daki çıkarları doğrultusunda önce İngiltere daha sonra Türkiye’nin stratejik önemini

³ Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-1994)*, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.658-659.

⁴ Yahya Sezai Tezel, *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi*, 5. Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2002, s.222-223.

kavrayan ABD, tavırlarını değiştirerek Türkiye'ye destek verdi. Bu destek kendisini Truman Doktrini ve Marshall Yardımı olarak gösterdi.

SSCB yayılmasından Türkiye gibi Avrupa ülkeleri de endişe duyuyordu. Bu nedenle Avrupa ülkeleri, Avrupa'da savunmalarını sağlamak amacıyla 1948'de Brüksel Anlaşmasıyla Batı Avrupa Birliğini kurdular. 1949'da da ABD'nin katılımıyla NATO kuruldu. SSCB tehdidini ensesinde hisseden Türkiye, NATO şemsiyesi altına girebilmek için müracaatta bulunduysa da çeşitli gerekçelerle bu ittifaka alınmadı.

Tam bu sırada, Uzakdoğu'da beklenmedik bir savaş çıktı. İkinci Dünya Savaşı sonunda, kuzeyi SSCB, güneyi ise ABD işgali altında olmak üzere Kore fiilen ikiye bölünmüştü. Kore Yarımadası'nda savaş, SSCB desteğinde Kuzey Kore'de kurulan Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin, güneyde ABD desteğinde kurulan Güney Kore Cumhuriyeti'ne baskın tarzında saldırmasıyla başladı.⁵ Amaç Kore Yarımadası'nı komünist bir idare altında birleştirmektir.

Bu savaş, hem bölgesel hem de küresel açıdan dünya tarihinde büyük değişikliklere yol açacak bir savaşı. İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan Soğuk Savaş ortamının ilk sıcak çatışması olarak dünya tarihindeki yerini alıyordu.⁶

27 Haziran'da BM Güvenlik Konseyi Kuzey Kore'yi barışı bozduğu için suçlu ilan etti. Silahlı taarruzları gidermek ve bölgedeki uluslararası barışı sağlamak için BM üyesi tüm ülkelerin, Güney Kore Cumhuriyeti'ne gereken yardımda bulunmaları önerdi.⁷

Türkiye, Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararı memnuniyetle karşıladı. Kore'de BM Komutanlığı kurulduktan sonra da 25 Temmuz 1950'de, bu komutanlığın emrine 4500 kişilik bir kuvvet vermeyi kararlaştırdı. Başbakan Menderes'e göre bu durum NATO'ya kabul edilmemize de köprü olabilirdi.

⁵ Fahir Armaoğlu, *20 Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, Cilt I-II, 15. Baskı, Alkım Yayınevi, 2005, Ankara, s.454.

⁶ Ali Çimen, Gökür Gögebakan, *Tarihi Değiştiren Savaşlar*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006, s.389-390.

⁷ İbrahim Artuç, *Kore Savaşlarında Mehmetçik*, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1990, s.37.

Hükümet, bu kararın NATO'ya girmesine yardımcı olacağını düşünüyordu. Türkiye, 11 Ağustos 1950'de NATO'ya girebilmek için ikinci müracaatını yaptı. Fakat Türkiye'nin Yunanistan'la birlikte yaptığı bu müracaatta, Eylül 1950'de toplanan NATO Bakanlar Konseyi'nde kabul edilmedi.⁸ Ancak, Kore'deki Türk birliğinin muharebelerde gösterdiği üstün başarılar ve hatta savaşın gidişatını değiştiren zaferleri, ABD'nin yönetim ve kamuoyunun Türkiye'ye bakış açısının değişmesine neden oldu. Türkiye'nin stratejik önemini de kavrayan ABD, Türkiye'nin NATO'ya alınması için harekete geçti. Öte yandan, başta İngiltere olmak üzere bazı ülkeler Türkiye'nin NATO'ya alınmasına karşı çıkıyorlardı. Ancak ABD'nin ısrarcı tutumu karşısında itirazlarından vaz geçmek zorunda kaldılar ve Türkiye 1952'de NATO'ya katıldı.

İşte beş bölüm halinde hazırlanan bu çalışmada, Türkiye'nin hangi şartlar altında ve ne maksatla ülkesinden binlerce kilometre ötede cereyan eden Kore Savaşı'na asker gönderdiği incelenmiştir. Türkiye'nin yüzünü tamamen Batı dünyasına çevirmek zorunda kaldığı İkinci Dünya Savaşı sonrası döneme ilişkin olarak, Türkiye'nin dönem içinde izlemiş olduğu politikalara yapılan eleştirilere bir nebze cevap verilmeye çalışılmıştır.

Birinci bölümde; İkinci Dünya Savaşı sırasındaki Türk dış politikası ile Türkiye'nin savaş dışı kalma çabaları ve bu çabalar karşısında Türkiye'nin maruz kaldığı baskılar anlatılmıştır.

İkinci bölümde; savaş sonrası dünya siyasal yaşamında meydana gelen değişiklikler açıklanmıştır.

Üçüncü Bölümde; İkinci Dünya Savaşı'ndan süper güç olarak çıkan SSCB'nin dünya üzerindeki yayılcı siyaseti ile hür dünyanın denge arayışları anlatılmış, SSCB tehdidi karşındaki Türkiye'nin güvenlik arayışı incelenmiştir.

Dördüncü bölümde; Kore'nin tarihi, coğrafyası, jeopolitik durumu açıklanarak, Kore Savaşı'nın nedenleri, savaşın çıkması ve Türkiye'nin savaşa asker gönderme kararı ile bu kararın Türkiye'deki yankıları anlatılmıştır.

⁸ Ali Denizli, *Kore Harbinde Türk Tugayları*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1994, s.55.

Beşinci bölümde; Kore Savaşı'nda tarih yazan Türk askerinin başarıları ve bu başarıların dünyada ve Türkiye'deki yankıları ile Türkiye açısından savaşın sonucu değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ VE SAVAŞ SIRASINDA TÜRKİYE

1.1. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE TÜRKİYE

1.1.1 İkinci Dünya Savaşı Öncesi Türkiye'nin Politik Durumu

Atatürk'le çeşitli nedenlerle anlaşmazlığa düşen İsmet İnönü, 20 Eylül 1937'de istifa etmişti. Ancak, büyük önderin vefatı üzerine asker ve sivil bürokrasinin işaret ettiği İnönü, Atatürk'ün yerine geçti. Böylece İkinci Dünya Savaşı'nı da içine alan ve 1950'ye kadar süren Türk siyasi hayatında "İnönü" dönemi başlamış oldu.

Topraklarını ve bağımsızlığını bu savaşta kaybetmek istemeyen ve bu nedenle savaş dışı kalmak isteyen Türkiye, savaşa girmemekle beraber savaştan kaynaklanan tüm sıkıntı ve olumsuzluklardan doğrudan etkilendi.⁹ Ekonomisinde savaş şartlarının bütün ağırlığını hissetti. 1939'da 93.000.000 dolar olan ithalatı 1940'da 50.000.000 dolara, 100.000.000 dolar olan ihracatı ise 81.000.000 dolara düştü. Asker alımı nedeniyle işgücü kaybına uğrayan tarım kesiminde önemli gerilemeler yaşandı. Ünlü ekmek karneleri bunun sonucunda ortaya çıktı.¹⁰

Bütün bu zorluklara rağmen Türkiye, savaş dışı kalabilmek için tespit ettiği strateji ve uyguladığı manevralarla başarılı bir sınav vererek savaşa girmemeyi başardı. Bu başarının temelinde dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile Dışişleri Bakanları Şükrü Saraçoğlu ve Numan Menemencioğlu vardı. Bu dönem içerisinde ülkede savaş taraftarı olan kesimler mevcut olmakla beraber Türk dış siyasetine bu üçlü yön verdi. Özellikle İsmet İnönü'nün savaşa katılmama doğrultusundaki iradesi belirleyici oldu.

⁹ Ercan Haytoğlu, İnönü Döneminde Türkiye'de Siyasal Yaşam, *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, Editör:Süleyman İnan-Ercan Haytoğlu, Anı Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 79.

¹⁰ Faruk Çetin, *Türkiye'de İktisat Politikaları ve Sonuçları 1950-1960*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 1997, s.33.

Mart 1939'da Çekoslovakya'nın Almanya, bir ay sonrada Arnavutluk'un İtalya tarafından işgal edilmesi, İsmet İnönü'yü Mihver devletlerin saldırganlığına karşı güvenlik arayışına yöneltti. İtalya'nın Akdeniz'e ait planları, Ege'de on iki adayı silahlandırması ve Habeşistan'ı işgali, İtalya'nın Türkiye tarafından bir tehdit olarak algılanmasına neden oldu.¹¹

1930'lu yıllardan bu yana yakınlaşmakta olan Türkiye ile İngiltere, nihayet Mihver devletlerinin bu saldırgan ve yayılmacı tutumuna karşı, bir ittifak antlaşması yapmaya karar verdi. Almanya'nın engelleme çabalarına karşı Türkiye ile İngiltere arasında, 12 Mayıs 1939'da karşılıklı bir deklarasyon yayınlandı. Müteakiben aralarındaki Hatay sorununu karara bağlayan Türkiye ve Fransa arasında 23 Haziran 1939'da benzer bir deklarasyon yayınlandı. Mihver ülkeleri bu deklarasyonlara karşı memnuniyetsizliklerini ifade etmelerine karşın, deklarasyon SSCB tarafından memnuniyetle karşılandı.¹² Kısa bir süre sonra Batılılarla arasındaki güvenlik bunalımını aşamayan SSCB, tutum değiştirerek Almanya ile Saldırmazlık Paktı imzaladı. Bu durum karşısında İnönü'nün izlediği politikanın amacı, batılı müttefiklerin yanında yer alırken SSCB ile de batı ittifakı ile bağdaşabilecek bir antlaşma yapmaktı. Ancak Dışişleri Bakanı Saraçoğlu'nun Moskova ziyaretinde soğuk karşılanması ve Türkiye'nin batı ittifakına girmemesi üzerine telkinler yapılması ve SSCB'nin Almanya'dan yana tavır takınması, İnönü'nün amacına ulaşamayacağını gösterdi. İnönü tercihini yaptı ve Ekim 1939'da Türkiye, İngiltere ve Fransa arasında Üçlü İttifak Antlaşması imzalandı.¹³

Türkiye ile SSCB arasındaki görüşmelerin sonuçsuz kalması üzerine imzalanan Üçlü İttifak Antlaşması'nın, bazıları gizli olmak üzere üç ek protokolü vardı. Antlaşmanın imzalandığı gün aynı devletler arasında bir de askeri sözleşme imzalandı. Türkiye, bu antlaşma ile yönünü belli etmekle beraber gizli olmayan ikinci protokolde SSCB'den duyduğu endişeleri belli eden tavrını göstererek kendisini silahlı bir çatışmaya sürüklememesi için gerekli gördüğü çekinceleri protokole koydurdu. Üçlü İttifaka göre Türkiye herhangi bir Avrupa devletinin saldırısına uğrarsa Türkiye'ye her

¹¹ Günay Göksu Özdoğan, II. Dünya Savaşı Yıllarındaki Türk-Alman İlişkilerinde İç ve Dış Politika Aracı Olarak Pan-Türkizm, *Türk Dış Politikasının Analizi*, Derleyen: Faruk Sönmezoğlu, 3.Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2004, s.131-133.

¹² Süleyman Tüzün, İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı Dönemi Türk Dış Politikası, *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, Editör:Süleyman İnan-Ercan Haytoğlu, Anı Yayıncılık, Ankara, 2006, s.238-239.

¹³ Özdoğan, a.g.e. s.135.

türlü destek sağlanacaktı. Ancak, İngiltere ve Fransa böyle bir saldırıya uğrarsa Türkiye sadece “müsamahakar bir tarafsızlık” izleyecekti. Savaşın Akdeniz’e sıçraması durumunda üç devlet birbirine yardım edecekti. Bu antlaşma, Türkiye’nin savaş boyunca her açıdan yorumlayarak, savaşa katılmamak maksadıyla kullanabileceği ifadeleri içeriyordu. Türkiye de bu ifadeleri savaş boyunca savaşa girmemek için değerlendirdi.¹⁴ Zaten Fransa’nın düşmesi, SSCB’nin düşmanca tutumu ve Avrupa’daki Alman gücü ve nüfuzunun yayılması, Türkiye’yi, bir Alman istilasını ve hemen hemen muhakkak olan bir fethini tahrik etmekle hiçbir şey kazanamayacağı sonucuna yöneltmişti. Bu nedenle 1940 Haziran’ında Türkiye, güçlü bir savaş dışı kalma politikasını benimsedi. Bu politikanın amacı, 1914 Ekim’inin trajik hatasını tekrarlamamaktı.¹⁵

1.1.2. İkinci Dünya Savaşı’ndan Uzak Kalma Çabaları

Türkiye, Almanya’nın Polonya’yı işgalini ve Polonya’nın Almanya ile SSCB arasında paylaşımını büyük bir endişe ile takip etti. Türkiye’ye Balkanlar’dan gelebilecek bir tehdidi önlemek amacıyla Balkan Antantı’nı canlandırma çabalarına girişti. Balkan Antantı Konseyi, 2 Şubat’ta Belgrad’da toplanırken Almanya Avrupa’da, SSCB Finlandiya’da savaşıyordu. Fakat Balkan devletleri isteksiz davrandılar. Balkan devletleri Almanya’dan çekiniyorlardı. Ayrıca, bu çabayı Türkiye’nin Balkan devletlerini Fransa ve İngiltere tarafına çekme çabası olarak değerlendirdiler. Hatta Türkiye’ye karşı Bulgaristan’ı da içine alan ayrı bir Balkan Antantı kurmayı bile düşündüler. Sonuçta, Türkiye’nin bu çabası sonuçsuz kaldı ve Balkanlar’da Almanya’ya karşı bir güvenlik alanı kurulamadı. Konferans bir karara varamadan dağıldı.¹⁶

1940 yılı yazında İtalya savaşa girene kadar Türkiye’nin durumunda bir değişiklik olmadı. Mussolini İtalya’nın savaşa Almanya’nın yanında girdiğini açıkladı. Türkiye, savaş Akdeniz’e sıçradığından savaşa girmesi yolunda müttefiklerinin baskısına uğradı. Buna rağmen Türkiye, 13 Haziran 1940’da savaşa girmeyeceğini müttefiklerine bildirdi. Türkiye bu kararını Üçlü İttifak Antlaşması’na dayandırıyor.

¹⁴ Tüzün, a.g.e., s. 241.

¹⁵ Bernard Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, Çev. Metin Kıratlı, 9. Baskı, TTK Yayını, Ankara, 2004, s.294.

¹⁶ Ahmet Şükrü Esmer, Oral Sander, İkinci Dünya Savaşında Türk Dış Politikası, *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995)*, 9. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2006, s.144-145.

Antlaşmaya göre, Türkiye kendisini SSCB ile silahlı bir çatışmaya sürükleyecek faaliyetlere katılmak zorunda değildi. Akdeniz’de İtalya’ya karşı savaşa girmek aynı zamanda İtalya ile müttefik olan Almanya’ya ve Almanya ile müttefik olan SSCB’ye savaş açmak anlamına geliyordu. İngiltere, Türkiye’nin savaşa girmesi konusunda fazla ısrarcı olmadı. Çünkü, Fransa yenilmiş ve işgale uğramıştı.¹⁷ Ayrıca Türkiye’nin savaşa girerek bir işgale uğraması, İngiltere için Türkiye’ye ayrı güç ayırması, asker, silah ve teçhizat yardımı yapmasını gerektirecekti. Böylelikle Türkiye harp dışı konumunu sürdürmeye devam etti. Bu durum İngiltere için stratejik bir önem de taşıyordu. Türkiye’nin savaş dışı kalması, Almanların Orta Doğu’ya ve dolayısıyla da Orta Doğu petrollerine ve Süveyş kanalına geçişini engelleyecekti.¹⁸

1.1.3. Türkiye-Almanya İlişkileri

İtalya, Yunanistan’a 28 Ekim 1940’da saldırdı. Mussolini’nin amacı hem prestij kazanmak hem de Almanya’dan önce Balkanlar’a inmek ve bölgenin kontrolünü sağlamaktı. Türkiye için bu durum büyük bir endişeye neden oldu. Türkiye’nin Yunanistan’a karşı bir sorumluluğu yoktu. Ancak, Türkiye Bulgaristan’a Yunanistan’a karşı savaşa girerse müttefikine yardım edeceğini bildirdi ve durumdan da Almanya’ya bilgi verdi. Böylece, savaşa Bulgaristan girmedi ve Yunanistan sınırdan asker kaydırmak suretiyle İtalya ile savaşta Türkiye’nin dolaylı desteğini görmüş oldu.¹⁹ İngiltere, Türkiye’den bu dönemde savaşa girmesini talep etmedi.

Mart 1941’de Müttefik devletler tarafından da olumlu olarak karşılanan Türkiye-SSCB deklarasyonu yayınlandı. Bu deklarasyona göre Türkiye veya SSCB herhangi bir saldırıya uğrarsa diğer devlet tam tarafsızlık içinde kalacaktı. Böylece, Almanya’nın doğuya ilgisine karşı iki ülke işbirliğine gidiyordu.

Türkiye aynı zamanda bu dönemde Almanya’dan gelen mesajlara da sıcak cevaplar verdi. Almanya, Yunanistan’ı işgal etmiş ve Ege adaları dahil ele geçirmişti. İngiltere ise Almanya karşısında varlık gösterememişti. Almanya’nın İtalya’nın başarısız olmasının ardından Balkanlar’da giriştiği istila hareketinin nerede duracağı

¹⁷ Tüzün, a.g.e., s. 244.

¹⁸ Esmer, Sander, a.g.e., s.146.

¹⁹ Esmer, Sander, a.g.e., s.148.

belli değildi. Bu nedenle, Türkiye kendisini emniyete alma ihtiyacı duydu. İlişkiler ivme kazanarak devam etti. Sonuç olarak, 18 Haziran 1941’de Türk-Alman Dostluk ve Saldırmazlık Paktı imzalandı.

Bu saldırmazlık antlaşması ile Türkiye nispeten rahatladı. Çünkü, Almanya’nın izleyebileceği iki yol vardı. Birincisi Türkiye üzerinden Orta Doğu ve Kafkaslara yürümek, İkincisi ise Avrupa’da İngiltere’yi dize getirebilmek için SSCB’yi yenerek saf dışı bırakmak. Bu esnada SSCB de Almanya’nın Batı Avrupa’daki başarılarından sonra kendisine döneceğini tahmin edebiliyordu. Bu dönemde aralarındaki saldırmazlık antlaşmasına rağmen SSCB ile Almanya’nın arası açılmaya başladı. Almanya bu nedenlerden ötürü Türkiye’nin savaş dışı durumunun devamını kendisi için faydalı buluyordu. Böylelikle, SSCB’ye karşı yapacağı bir harekâta Türkiye’den gelebilecek bir saldırıya karşı kendisini güven altına alabilecekti.

Türkiye’nin bu dönemde izlediği denge politikası Almanya’ya daha yakın olarak görülse de temelde İngiltere tarafından destekleniyordu. Müttefikler, Mihvere Türkiye’nin daha fazla taviz vermesini önlemek için Saldırmazlık Antlaşması’na fazla tepki göstermediler.²⁰ Almanya bu antlaşmanın imzalanmasından kısa bir süre sonra 22 Haziran 1941’de SSCB’ne saldırıya geçti. Türkiye ise SSCB ile ilan ettiği deklarasyona bağlı kalarak tarafsız kaldı. Türkiye Alman tehdidine karşı artık biraz rahatlamıştı.

1.1.4. Almanya-SSCB Savaşı ve Türkiye

SSCB, savaşın Birinci Dünya Savaşı’nda olduğu gibi bir yıpratma savaşı haline döneceğini ümit ediyordu. Böylece, batı demokrasileri ve Almanya birbirlerini tüketeceklerdi. SSCB, Almanya’nın İngiltere’yi yenmesi durumunda Avrupa’nın tüm kaynaklarını yanına alarak tüm gücüyle kendisine yöneleceğini de tahmin ediyordu.²¹ Fakat Fransa’nın kısa sürede yenilerek Alman işgaline uğraması SSCB’nin tahminlerini boşa çıkardı.

²⁰ Tüzün, a.g.e., s.244-245.

²¹ Henry Kissinger, *Diplomasi*, Çev.İbrahim H.Kurt, 5.Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006, s.335.

İngiltere ve SSCB, kendilerini bir anda aralarında hiçbir antlaşma olmaksızın ortak bir düşmana karşı savaşır durumda buldular. Bu kez de Türkiye'yi, SSCB'nin İngiltere ile anlaşarak, Türkiye üzerindeki SSCB emellerini İngiltere'ye kabul ettirme ihtimali endişelendirmeye başladı.²² Özellikle Boğazlar konusunda verilebilecek bir taviz Alman tehdidinden dolayı nefes alan Türkiye'yi bu kez de SSCB tehdidi ile karşı karşıya bırakacaktı.

Türkiye'nin bu endişelerini sezen Almanya derhal propaganda faaliyetlerine girişerek SSCB'nin Boğazlara ilişkin emellerini gösteren belgeleri açıkladı.²³ Doğal olarak bu durum Türkiye'de büyük tepki topladı. SSCB de Türkiye'nin takınacağı tutumdan endişe eder bir hale geldi. Çünkü Türkiye'nin Almanya'ya yanaşarak Mihver tarafında savaşa girmesi SSCB için büyük bir risk yaratacaktı. Türkiye bu aşamada savaşan her iki taraf için de önem arz etmeye başladı. Adeta savaşın kaderine etki edebilecek bir ülke konumuna geldi.

Bu gelişmeler üzerine Türkiye'nin endişelerini ortadan kaldırmak isteyen İngiltere, Haziran 1941'de Türkiye'ye Üçlü İttifak Antlaşmasına bağlılığını ve Türkiye'nin toprak bütünlüğüne saygı göstermeye devam edeceğini bildirdi. Müteakiben, SSCB ve İngiltere, 13 Ağustos 1941'de ortak bir nota ile Türkiye'nin toprak bütünlüğüne ve boğazların statüsüne saygı gösterdiklerini, Montreux'a bağlılıklarını Türkiye'ye bildirdiler.²⁴ Böylece, İngiltere ve SSCB, Türkiye'nin endişelerini ortadan kaldırarak, Almanya'ya yaklaşmasını önlemeye çalıştılar.

Bu dönemde, Almanya'ya karşı savaşan SSCB'ye doğrudan yardım yapma kararı alan ABD ve İngiltere'nin Türkiye'ye karşı tavrı biraz farklı olmuştur. ABD'nin Türkiye'ye karşı Almanya ile yapmış olduğu saldırmazlık paktından dolayı soğukluğu devam ederken, İngiltere Türkiye'nin stratejik önemini kavramıştır. Çünkü Türkiye'nin savaş dışı konumunu sürdürmesi, Müttefikler yanında savaşa girmesinden daha çok İngiltere'nin işine yarıyordu. Savaşa giren Türkiye'ye İngiltere'nin asker kaydırmasını gerektirecekti. Oysa, savaş dışı Türkiye, İngiltere'nin Mısır'daki ordusuna güvence

²² Baskın Oran, Mustafa Aydın, 1939-1945 Savaş Kaosunda Türkiye: Görelî Özerklik-2, *Türk Dış Politikası*, Editör Baskın Oran, Cilt I, 10. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s.446.

²³ Tüzün, a.g.e., s.248.

²⁴ Tüzün, a.g.e., s. 249.

sağlıyor ve Afrika'da ihtiyaç duyduğu askerlerini Türkiye'ye kaydırmasını engelliyordu. Türkiye savaş dışı konumu ile Almanya'nın Orta Doğu'ya çıkışını engelliyordu. Ancak, ABD bu durumun tam olarak farkında değildi. İngiltere, Almanya'ya karşı Türkiye'nin sıkışık durumunu rasyonel bir şekilde değerlendirerek, Türkiye'nin güçlendirilmesi için gerekli olan askeri yardımın yapılmasını ABD'den istemesine karşın, ABD Başkanı Roosevelt doğrudan yardıma yanaşmadı. Buna rağmen İngiltere Türkiye'nin önemini kavradığından askeri yardım yapmaya çalıştı.²⁵

ABD'nin bu tavrı Japonya'nın ABD'ye saldırmasına kadar sürdü. ABD Başkanı Roosevelt, Japonya'nın Almanya yanında savaşa katılmasının Türkiye üzerinde yaratacağı etkiden çekiniyordu. Bunun sonucunda da 3 Aralık 1941'de Türkiye'nin savunmasının kendileri için önemli olduğunu ilan etti. Böylece Türkiye, Türk Alman Saldırmazlık Paktı'nın imzalanmasıyla kesilen ABD yardımlarından, 1942 yılından itibaren yeniden yararlanmaya başladı.

1941 yılı sona ererken Türkiye Müttefiklerle durumunu düzeltmiş ve üzerindeki baskıları büyük oranda hafifletmişti. Ancak ABD'nin savaşa girişi Türkiye üzerinde tekrar Alman baskısına neden oldu. Türkiye ile Saldırmazlık Paktı imzalamayı müteakip SSCB'ye saldıran Almanya şimdi Balkanlar'dan açılacak bir cepheden endişe duyar hale gelmişti. Türkiye'yi savaş dışı tutan temel neden SSCB tehdidi idi. Bu noktada ABD'nin savaşa girmesi durumu değiştirebilirdi. Bu nedenden ötürü, Almanya Türkiye'yi müttefiklerden uzaklaştırarak kendi tarafına çekmek için SSCB'nin 1940'da Hitler-Molotov görüşmelerindeki boğazlar konusundaki isteklerini açıkladı. Türkiye'deki Turancı akımları destekledi ve ellerinde tuttıkları Ege adalarını Türkiye'ye vermeyi teklif etti.²⁶

Türkiye, SSCB'den duyduğu endişeleri hiçbir zaman Almanya'dan saklamamıştı. Almanya'nın SSCB tarafından yenilmesinin ve doğal olarak bir SSCB zaferinin Türkiye için doğuracağı tehditleri çok iyi görüyordu. 1939-1941 yılları arasında SSCB'nin yapmış olduğu kötü muameleleri henüz unutmuş değildi. Fakat buna rağmen Türkiye savaş dışı kalma politikasından ayrılmayı uygun görmedi. Almanya da

²⁵ Oran, Aydın, a.g.e., s.447.

²⁶ Oran, Aydın, a.g.e., s.447-448.

Türkiye'yi kendi yanında savaşa sokamayacağını anlayınca 1942 yılında bu taleplerinden vazgeçti.²⁷

Savaşın bu döneminde Türkiye'nin SSCB ile ilişkilerindeki problemler Almanya ile olanlardan daha fazlaydı. Ancak, Türkiye Müttefiklerin savaş sonu düzenlemelerinde dışarıda kalmak da istemiyordu.²⁸ Türkiye, hem SSCB'den çekiniyor başına açabileceği sıkıntıları kestirebiliyor, hem de savaş sonu düzenlemelerinin dışında kalarak kendi aleyhine olabilecek gelişmelerden endişe ediyordu.

1.2. TÜRKİYE ÜZERİNDE MÜTTEFİK BASKILARI

Almanya'nın Türkiye üzerindeki baskıları bir sonuç vermemiştir. Türkiye bu baskılardan akılcı bir politika izleyerek kurtulmuştur. Bu baskıların sona ermesini müteakip 1942 yılı sonlarında Almanların SSCB topraklarındaki yenilgisinin gözle görünür bir hale gelmesi sonucunda bu kez de, Müttefiklerin Türkiye'yi savaşa sokmak için baskıları başladı.

SSCB'nin Almanya'ya karşı Stalingrad Zaferi, Türkiye üzerine Müttefik baskılarının başlamasında adeta bir dönüm noktasını oluşturdu. Bu durum Türkiye - SSCB ilişkilerinde tekrar geriye dönüşün başlamasına, iyi ilişkilerin son bulmasına neden oldu. SSCB, Türkiye'ye karşı 1943 baharından itibaren sert bir tavır takınmaya başladı. Almanya'nın SSCB'ye saldırmasından sonra SSCB'nin Türkiye'ye karşı takındığı dostça ve karşılıklı anlayışa dayanan tavır, SSCB'nin zaferinden sonra tekrar 1941 öncesine dönmeye başladı. Bu değişen tavır savaş sonunda Türkiye üzerinde bir SSCB baskısı olarak kendisini göstermiştir.²⁹

Müttefikler Almanya'yı nihai yenilgiye uğratmak için planlar yapmaya başladılar. Doğal olarak Türkiye'de stratejik konumu nedeniyle bu planların içerisinde yer almaktaydı. Savaş sırasında Müttefikler arasında yapılan tüm konferanslarda Türkiye'nin söz konusu edilmediği, durumunun görüşülmediği hemen hemen hiçbir konferans olmadı.

²⁷ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.411.

²⁸ Tüzün, a.g.e., s.249.

²⁹ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.412.

Roosevelt ve Churchill'in savařın gidiřatını deęerlendirmek üzere Fas'ın bařkenti Casablanca'da bir araya geldięi konferansta, savařın dūřmanın kayıtsız řartsız teslim olmasına kadar sūrdūrūlmesine³⁰ Tūrkiye'nin de savařa katılmasıyla bir Balkan cephesinin açılmasına karar verildi. Alınan karar üzerine, İngiltere Bařbakanı Churchill'in, ABD ve İngiltere adına gōrūřmek üzere buluřma teklifi İnōnū tarafından kabul edildi.³¹

Casablanca Konferansı'nda İngiltere'nin izlemiş olduğu tavır değerlendirildiğinde Çin ile ilgilenme işinin ABD'ye bırakılmasına karşın, Tūrkiye ile ilgilenme iři İngiltere'ye bırakılmıştı. Őyle ki, Tūrkiye'nin savaşa girmesi için yapılacak Amerikan askeri yardımının dahi İngiltere üzerinden yapılması planlanmıştı. Bu durumu İngiltere'nin savaş sonrasında Tūrkiye'yi kendi nūfuz bōlgesi içerisinde gōrmek isteyişi olarak yorumlamak çok da yanlış olmayacaktır.³²

İNōnū - Churchill gōrūřmesi 30 Ocak-1 řubat 1943'de Adana - Yenice İstasyonunda Cumhurbaşkanı özel vagonunda yapıldı. Gōrūřmelere İnōnū'nun yanı sıra Bařbakan řūkrū Saraçoęlu, Dıřiřleri Bakanı Numan Menemencioęlu ve Genelkurmay Bařkanı Fevzi akmak katıldı. Churchill, Almanya'nın artık Tūrkiye için bir tehdit olmaktan çıktıęını, Almanların Orta Doęu'ya yōnelmesini beklemeden Tūrkiye'den ikinci cephenin açılmasının Almanya'nın yenilgisini hızlandıracaęını iddia etti.³³ İnōnū ise, Tūrk Silahlı Kuvvetlerinin savařa katılacak dūzeyde tehizatlandırılması gerektięini, ayrıca Tūrkiye'nin SSCB'den emin olmadıęını ve Almanya'nın yenilmesinden sonra Avrupa'da SSCB'nin hakim olmasından endiře duyduęunu bildirdi. İnōnū ve Saraçoęlu, Almanya'nın tamamen savařtan yenik çıktıęında būtūn Avrupa'ya yayılmıř olan Slav ve komūnistlerin savařta Almanya'nın mūttefiki olan ũlkeleri SSCB'nin yanına çekebileceęini belirttiler. Savařtan sonra SSCB'nin emperyalist bir devlet haline gelebileceęini sōylediler.³⁴ İngiliz Bařbakanı Churchill, bu endiřeleri gidermek için savař sonrasına iliřkin gōrūřlerini açıklayarak Tūrkiye'yi ikna etmeye çalıřtı. Fakat,

³⁰ Oran, Aydın, a.g.e., s.450.

³¹ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.412.

³² Oran, Aydın, a.g.e., s.451.

³³ Tūzūn, a.g.e., s.251.

³⁴ Oran, Aydın, a.g.e., s.452.

zaman Türkiye'nin haklılığını ortaya çıkarmıştır. Savaş sonrasında SSCB, emperyalist bir tutum izleyerek Doğu Avrupa'yı Komünistleştirmiştir.

Konferans sonucunda; Türkiye'nin bir yıllık savaş ihtiyacı olan savaş malzemesinin, saldırıya uğraması ihtimali olan yerlerin savunulması için bir İngiliz uçak filosunun ve Türk komutası altında olacak bir miktar uçak-savar ve tank savar birliklerinin verilmesi kararlaştırıldı. Bunların sonucu olarak, Adana Konferansı'nda iki husus ön plana çıktı. Birincisi, Türkiye'nin askeri gücünün zayıf olduğu ve güçlendirilmesi gerektiği, ikincisi ise Türkiye'nin istediği gibi hareket etmekte serbest bırakılması.

Bu iki hususa karşın Churchill'in konferanstan elde etmek istediği sonuç ise Türkiye'nin savaşa katılmasa bile savaş dışı durumunun Müttefiklerin işine yarayacak şekilde geliştirilmesiydi. Türkiye'ye yeterli miktarda teçhizat yardımı yapılırsa Türkiye'den zamanı gelince savaşa girmesi için talepte bulunma hakkı doğacaktı.³⁵

Türkiye'nin bu savaş dışı kalma isteği ABD ve İngiltere tarafından anlayışla karşılanıyordu. Çünkü, Türkiye'nin savaşa girmesi durumunda diğer cephelerde ihtiyaç duyulan malzeme ve askerinin Türkiye'ye sevk edilmesi gerekecekti. İngiltere ve ABD henüz bunu istemiyorlardı. Ancak SSCB, bu duruma karşı çıkarak Türkiye'nin derhal savaşa girmesi istiyordu.³⁶

Sicilya'nın müttefikler tarafından işgalini müteakip, 17 Ağustos 1943'te Quebec Konferansı'nda Churchill ve Roosevelt tekrar bir araya geldi. Savaşın durumunu görüşürken Türkiye'nin durumunu da ele aldılar. Konferansta önemli bir değişiklik oldu. Müttefikler, Türkiye'nin kendi yanlarında savaşa girmesi için erken olduğu konusunda anlaşılabilir. Çünkü, İtalya'ya taarruzun başlaması ile beraber Müttefikler strateji değişikliğine gitmişlerdi. Müttefikler nezdinde Balkanlar'da ikinci bir cephe açma fikri ağırlık kazandı.³⁷ Buna karşılık Balkanlardan açılacak bir cephe için ihtiyaç duyacakları havaalanlarının derhal Müttefiklerin kullanımına açılmasını istemeye karar verdiler.³⁸

³⁵ Esmer, Sander, a.g.e., s.167.

³⁶ Tüzün, a.g.e., s.251.

³⁷ Esmer, Sander, a.g.e., s.171.

³⁸ Oran, Aydın, a.g.e., s.455.

Böylelikle Türk havaalanlarını kullanarak Müttefikler Avrupa içlerinde dahi hava harekâtı yapabilecek, Almanya'nın stratejik öneme sahip tesislerini vurabilecek ve Türkiye'nin coğrafi konumundan azami ölçüde yararlanabileceklerdi.

Bu duruma karşılık SSCB'nin tutumunda bir değişiklik olmadı. SSCB, Türkiye'nin derhal savaşa girmesini istiyordu. Balkanlardan açılacak ikinci bir cepheye SSCB sıcak bakmıyordu. Bunun temel nedeni, Balkanlar'dan açılacak bir cephe nedeniyle, kendi nüfuz bölgesi olarak gördükleri bu bölgede Müttefik askerleri görmek istememeleriydi. SSCB'nin bu dönemde Türkiye'nin ısrarla savaşa girmesini istemelerinin temel nedeni de buydu. Böylelikle Müttefiklerin ikinci cepheyi Balkanlar'dan açmasını önlemeye çalıştılar. SSCB'nin bu tavrı 1944 ve 1945'te de devam etti.

Quebec Konferansı'ndan sonra 19 Ekim 1943'de, Moskova'da İngiltere, ABD ve SSCB Dışişleri Bakanlarının katılımıyla bir konferans daha toplandı. Daha toplantının ilk gününde SSCB Dışişleri Bakanı Molotov, Türkiye'nin derhal savaşa girmesini, böylelikle Avrupa'da SSCB'nin ilerleyişinin hızlanacağını ifade etti. Molotov'a göre Türkiye'den savaşa girmesini istemek yanlıştı. Türkiye zorla savaşa sokulmalıydı. SSCB bununla da yetinmeyerek, Türkiye'nin savaş sonrasında toplanacak barış konferansına katılabilmesi için savaşa girmesi gerektiğini ve SSCB'nin savaş nedeniyle çekmiş olduğu sıkıntılara ortak olmaları gerektiğini iddia ettiler. Onlara göre Türkiye'nin savaşa girmesiyle Almanlar, 15 Alman tümenini cepheden çekmek zorunda kalacaklardı. Savaşa katılmayacaksa Türkiye'ye silah yardımı da yapılmamalıydı.

Müttefikler ise bu teklifin uygun olmadığını, Türkiye'den bu aşamada ancak müttefiklere havaalanlarını kullandırmasının ve ulaşım kolaylıkları sağlamanın talep edilebileceğini belirttiler. Çünkü, Müttefikler geniş çaplı bir çıkarmanın hazırlıklarını yaparken Türkiye'nin savaşa girmesini, Türkiye'ye büyük miktarda bir silah yardımı gerektireceğinden uygun görmemişlerdi.

Konferansın sonunda her iki tarafın da görüşlerini kapsayan bir antlaşmaya varıldı. İngiltere, Türkiye'den Türk hava alanlarının kullanımına müsaade etmesini

isteyecek ve müteakiben yıl sonuna doğru İngiltere ve SSCB, Türkiye'ye savaşa girmesi için baskı yapacaktı.³⁹

Türkiye, SSCB'nin ısrarla Türkiye'yi savaşa sokmak istemesinin nedenini şöyle değerlendiriyordu: Türkiye savaşa girerse Alman işgaline uğrayacak, SSCB'de işgal altındaki Türkiye'yi kurtarmak için Türkiye'ye girecek ve SSCB nüfuzu altına sokacaktı. Ayrıca savaşa giren bir Türkiye, işgale uğramasa bile SSCB'ye karşı savaş sonrasında diri bir askeri güç de bulunduramayacaktı.⁴⁰

İngiltere Dışişleri Bakanı Eden, Moskova Konferansı'nda alınan kararları bildirmek üzere Türk Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu ile Kahire'de görüştü. Eden'e verilen cevap Türkiye'ye yeterli silah, mühimmat ve teçhizat yardımı yapılmadıkça Türkiye'nin savaşa girmeyeceği oldu.⁴¹

Kahire'de yapılan Türk ve İngiliz Dışişleri Bakanlarının görüşmelerinde başlayan Türkiye'yi savaşa sokmaya yönelik İngiliz baskısı Tahran Konferansı'ndan sonra da devam etti. Tahran Konferansı'nda Stalin, Türkiye'nin savaşa girmeye istekli olmadığını, bu nedenle savaşa girmek üzere zorlanması gerektiğini söylüyordu. İzlediği yaklaşım ise, Türkiye'yi İngiltere ve ABD'nin ikna etmesiydi. Churchill ise, Türkiye'ye savaşa girmesi için yapılacak yardımın Batı Avrupa'ya yapılacak çıkarmayı geciktireceğini ifade etti. ABD Başkanı Roosevelt de bu duruma kesinlikle karşı çıkıyordu. Churchill, Türkiye'yi ikna etmek üzere üç büyük devletin çağrısına uymamanın özellikle Boğazların statüsüyle ilgili önemli siyasi sonuçlar doğuracağını Türkiye'ye söyleyerek, Türkiye'yi savaşa girmek üzere zorlayabileceğini ifade etti. Konferansın ertesi günü Stalin'den Montreux'un gözden geçirilmesi teklifi geldi. Ancak, Roosevelt ve Churchill'in Stalin'in teklifine karşı çıkan açıklamaları ile bu konu kapandı. Churchill'in Türkiye'yi savaşa zorlamak üzere boğazlar konusundaki sözleri SSCB'nin iştahını kabartmış ve tarih boyunca değişmeyen Türkiye üzerindeki siyasi hedefini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Ayrıca SSCB'nin Türk Boğazları üzerinde tarihi arzularını bilen İngiltere'nin Türkiye'yi savaşa sokmak için bunu koz olarak

³⁹ Esmer, Sander, a.g.e., s.171.

⁴⁰ Oran, Aydın, a.g.e., s.455.

⁴¹ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.413.

gündeme getirmesi ve Stalin'in isteklerine karşı çıkması da boğazlar üzerindeki İngiliz menfaatlerinin göstergesi olmuştur.

1 Aralık 1943'de alınan kararlar bir bildiri haline getirilerek yayınlandı. Kararların Türkiye ile ilgili bölümünde Türkiye'nin yıl sonuna kadar savaşa girmesi isteniyordu. Ayrıca, Türkiye'nin bir Alman saldırısına maruz kalması durumunda, Almanya'nın müttefiki olan Bulgaristan eğer Türkiye'ye saldırırsa SSCB'nin derhal Bulgaristan'a savaş açacağını bildiriliyordu. Bu durum Türkiye için savaş sonunda büyük devletlerle masaya oturmayı istiyorsa müttefikler yanında savaşa girmesi için bir uyarıydı.⁴²

Tahran Konferansı bitmeden Churchill ve Roosevelt, İnönü'yü telgrafla Kahire'ye davet ettiler. İnönü daveti kabul ederek Kahire'ye gitti ve 4 Aralık 1943'de İkinci Kahire Konferansı Churchill, Roosevelt ve İnönü'nün katılımı ile yapıldı.

İkinci Kahire Konferansı'nda İnönü büyük bir baskı ile karşı karşıya kaldı. Churchill Türkiye'nin savaşa girmesi konusunda çok ısrarcı davranıyordu. Tahran Konferansı'nda belirttiği taktikle İnönü'yü baskı altına almaya çalıştı. Churchill'e göre, Türkiye'nin savaşa girmesi SSCB dahil tüm Müttefiklerin iyi ilişkilerinin devamını sağlayacak ve savaş sonrasında dost ve müttefik bir ülke olarak galip devletlerin yanında yer alacaktı. Eğer savaşa girmez ise Türkiye dünyada yalnız kalacak ve gelişmeleri sadece izleyebilecek ve söz sahibi olamayacaktı.⁴³

İnönü, Müttefiklerin bu ağır baskısı altında Türkiye'nin savaşa girmesini prensipte kabul etmek zorunda kaldı. Ancak İnönü, Türkiye'nin savaşa girebilmesi için savaş sırasında ihtiyaç duyacağı silah ve mühimmatın verilmesini şart koşuyordu. Aksi halde Türkiye savaşa girmeyecekti. Churchill bu şartı kabul etti ve Ocak-Şubat 1944'te Türk ve İngiliz askeri heyetleri arasında görüşmeler başladı. Fakat bu görüşmeler çok uzun sürmedi. İngilizlere göre Türkiye çok fazla şey istedi. Türkiye'nin talep ettiği silah ve malzemenin verilmesi süreci savaşın sonuna kadar devam edecek ve Türkiye savaş dışı kalmış olacaktı.⁴⁴ Görüşmeler devam ederken Churchill, İngiliz Büyükelçisinden, Türkiye'nin İngiltere'den karşılayamayacağından fazla silah ve teçhizat istemesi, savaşa

⁴² Oran, Aydın, a.g.e., s.461.

⁴³ Oran, Aydın, a.g.e., s.461.

⁴⁴ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.413.

girmeye isteksiz kalması durumunda Türkiye'nin savaş sonunda yalnız kalacağı konusunda uyarılmasını istedi. Ayrıca hava savaş gücünün gelişmesi sonucu boğazların artık İngiltere için çok büyük önem arz etmediğini, Türkiye'nin her zaman Rus isteklerine karşı İngiltere'ye güvenemeyeceğini belirtmesini istedi.⁴⁵ İngiltere, böyle davranarak Türkiye'yi savaşa girmesi için baskı altına almaya çalıştı. Türkiye'nin, Osmanlı'dan beri devam eden SSCB (Rusya) ile olan boğazlar konusundaki mücadelesinden yararlanmak istiyordu.

Türkiye ise İngiltere'nin SSCB ve Yunanistan'a, Balkanlar ve Ege Adalarında bazı vaatlerde bulunmasından endişe ediyordu. Hatta kişisel bir mektup yazan Türk Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu, İngiliz Büyükelçisi Knatchbull-Hugessen'e İngiltere'yi Balkanlarda SSCB ile nüfuz bölgeleri konusunda anlaşarak, SSCB'ye Balkanlarda tam bir hareket serbestisi vermekle ve Türkiye'yi zorla savaşa sokmaya çalışmakla suçlamıştır.⁴⁶

Görüşmelerin sona ermesinden sonra İngiltere Türkiye ile ilişkilerini durdurdu. ABD de aynı şekilde davrandı ve ilişkileri soğuttu. ABD, 1 Nisan 1944'te Türkiye'ye yaptığı askeri yardımları durdurdu.⁴⁷ Churchill, Türkiye'nin savaş sonu barış konferansında sağlam bir mevkide olamayacağını söylüyordu.⁴⁸ Türkiye, gerçekten de savaş sonrası dönemde, savaşa girmemek için vermiş olduğu bu mücadelelerin sıkıntılarını yaşayacaktı. Türkiye bu olumsuz durumdan bir nebze kurtulmak amacıyla, Mayıs ve Haziran 1944'te SSCB'ye yakınlaşma girişiminde bulundu. Ancak her seferinde SSCB, Türkiye'nin savaşa katılmasını şart koştu.⁴⁹

Türkiye'nin Müttefikler ile ilişkilerinin gerginleştiği bu dönemde Türkiye Müttefiklerle bir çok konuda karşı karşıya kaldı. Savaş sırasında izlenen denge politikası, dengenin Almanya aleyhine bozulması ile Türkiye'yi bir çok açıdan sıkıntıya sokmaya başladı. Almanya ile yapılan krom ticareti, ırkçı-Turancı akımlara karşı takınılan ılımlı tavır ve Alman gemilerinin boğazlardan geçişi gibi konuların yanı sıra,

⁴⁵ Esmer, Sander, a.g.e., s.178-179.

⁴⁶ Oran, Aydın, a.g.e., s.465.

⁴⁷ Oran, Aydın, a.g.e., s.465.

⁴⁸ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.413.

⁴⁹ Mustafa Balcıoğlu vd., Cumhuriyet Dönemi Türk Dış Politikası, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2005, s.459.

Almanya'nın yenilgisinin artık belirgin bir hale gelmesiyle Müttefiklerin Türkiye'ye duyduğu ihtiyacın azalması, Türkiye'yi uluslararası alanda zor durumda bırakıyordu.⁵⁰

Türkiye, öncelikle bu gerginleşen durumu yumuşatmak maksadıyla, Almanya'ya yapmış olduğu krom ihracatını önce azalttı ve daha sonra da Türkiye'nin tarafsız bir ülke olmadığını vurgulayarak 21 Nisan 1944'te krom ihracatını durdurdu.

Krom ihracatının durdurulmasından sonra Müttefikler Türkiye'den Almanya'ya yapılan tüm stratejik maddelerin ihracatının durdurulmasını talep etti. ABD ve İngiltere ile yapılan görüşmeler sonucunda Türkiye'nin kayıplarının azami ölçüde karşılanacağı taahhüdünün alınması üzerine Türkiye'nin Mihverle olan ticareti % 50 oranında azaltıldı. Boğazlardan geçen Alman gemilerinin aranması sıklaştırıldı ve kontroller artırıldı. Yapılan kontroller neticesinde Alman savaş gemilerinin gizlenerek boğazlardan geçirildiği tespit edildi. Almanya'ya konuya ilişkin bir protesto verilerek Montreux Boğazlar sözleşmesine uygun hareket etmesi istendi ve EMS ve Mannheim sınıfı gemilerin geçişinin kontrole tabî dahi tutulmadan reddedileceği bildirildi. Ayrıca, SSCB ile ilişkileri düzeltmek maksadıyla Türkiye'de Turancıların⁵¹ bir hükümet darbesi yapacağı öne sürülerek tutuklanmaları sağlandı.⁵² Böylelikle Türkiye Müttefiklerle arasındaki gerginliği hafifletmeye ve soğuyan ilişkilerini tekrar canlandırmaya çalıştı.

Türkiye resmi olarak SSCB ile karşılıklı ilişkilerini düzeltmek maksadıyla 22 Mayıs 1944'te resmi bir girişimde bulundu. Fakat SSCB'den gelen cevap; Türkiye'nin Almanya ile ilişkilerinde köklü bir değişiklik olmadığı sürece ve Türkiye Almanya ile bütün ilişkilerini keserek Müttefikler safında savaşa girmeden SSCB ile siyasi bir işbirliğinin yapılamayacağıydı. SSCB ilişkilerin iyileştirilmesini Almanya'ya karşı savaş ilanına dayandırıyor. Müttefikler bu esnada Normandiya'dan Mihvere karşı ikinci cepheyi açmışlardı. Bu kez de İngiltere 30 Haziran 1944'te Türkiye'ye Almanya ile ticari ve siyasi her türlü ilişkisini kesmesi gerektiğini bildirdi. Bu notaya ABD'de 1 Temmuz'da katıldı.⁵³ Burada dikkat edilmesi gereken durum İngiltere'nin Türkiye'yi

⁵⁰ Tüzün, a.g.e., s.252.

⁵¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Özdoğan, a.g.e., s.431.

⁵² Oran, Aydın, a.g.e., s.468.

⁵³ Oran, Aydın, a.g.e., s.469.

(daha önce de İngiltere'nin uyguladığı gibi) savaş sonunda uluslararası alanda, dünyaya yeni şekli verilirken yalnız bırakma tehdididir.

Türkiye kendisine verilen bu nota karşısında doğal olarak endişeye kapıldı. 3 Temmuz 1944'te savaş sonrasında yapılacak düzenlemelerde Türkiye'ye de eşit müttefik statüsü verilmesi ve ekonomik askeri taleplerinin karşılanması durumunda ittifak yükümlülükleri dahilinde İngiltere'nin talebini olumlu karşılayacağını bildirdi. İngiltere ve ABD, Türkiye'nin talebine olumlu yaklaştılar ve 23 Temmuz'da Türkiye'nin taleplerini kabul ettiklerini bildirdiler. Oysa bu sırada SSCB, Türkiye'yi Almanya ile olan ilişkilerinden dolayı yalnız bırakmayı ve savaş sonrasında Türkiye'ye herhangi bir konuda söz hakkı verilmemesini istiyordu. Bu konuda 15 Temmuz'da Stalin Churchill'e bir mektup yazmıştı.⁵⁴ SSCB Türkiye'ye karşı olumsuz ve onu savaş sonrasında yalnız bırakma politikasının yanında silahlı kuvvetlerinin de güçlendirilmesini istemiyordu. SSCB'nin olumsuz tavrının nedeni tarihi emeli olan boğazlardan kaynaklanıyordu.

Türkiye 2 Ağustos 1944'te Almanya ile ilişkilerini keseceğini Müttefiklere bildirdi. Tabii bunu yaparken Türkiye barış konferansında tam bir müttefik muamelesi göreceğine dair İngiltere ve ABD'den teminat aldı.⁵⁵ Böylece Türkiye, savaş sonrasında yalnız kalma konusundaki endişelerini kısmen de olsa giderdi.

Türkiye'nin savaşa girmesi konusunda istediğini yapamayan SSCB, bu kez de Türkiye'yi yalnız bırakma politikası izleyerek Montreux'le ilgili isteklerini müttefiklerle görüşmeye başladı.

1945 yılına gelindiğinde artık Mihverin yenileceği belli olmuştu. 4-11 Şubat 1945'te "Üç Büyükler" olarak nitelenen İngiltere Başbakanı Churchill, ABD Başkanı Roosevelt ve SSCB Başkanı Stalin Kırım'ın bir tatil beldesi olan Yalta'da bir araya geldiler. ABD tarafının çok önem verdiği Birleşmiş Milletler örgütünün kurulması ile ilgili sorunlar, Almanya ile ilgili, işgal bölgeleri ile ilgili, SSCB işgal bölgeleri gibi

⁵⁴ Oran, Aydın, a.g.e., s.469.

⁵⁵ Balcioğlu, a.g.e., s.459.

hususların yanında Türk Boğazları ile ilgili hususlar görüşüldü.⁵⁶ Stalin, Montreux Sözleşmesinin değiştirilmesini istediye de ayrıntılı bir öneri getirmedi. Bunun üzerine İngiltere, ABD ve SSCB Dışişleri Bakanları Londra'da yapacakları bir toplantıda SSCB'nin Montreux ile ilgili yapacağı tekliflerin görüşülmesine ve uygun bir zamanda Türkiye'ye durumdan haber verilmesine karar verdiler. Ancak böyle bir toplantı Potsdam Konferansı'na kadar yapılmadı.⁵⁷

Yalta Konferansı'nda alınan kararlar gereği İngiliz Büyük Elçisi Sir Maurice Peterson, Türk Dışişlerini ziyaret ederek dönemin Dışişleri Bakanı Hasan Saka'ya kurulması planlanan dünya teşkilatını görüşmek üzere San Fransisko'da yapılacak konferansa 1 Mart 1945'den önce Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiş ülkelerin davet edileceğini bildirdi.⁵⁸ Yalta'dan önce 6 Ocak'ta Japonya ile ticari ve siyasi ilişkilerini kesen Türkiye, 23 Şubat 1945'te, 1 Ocak 1942 tarihli Birleşmiş Milletler Beyannamesini imzaladı ve Almanya ile Japonya'ya savaş ilan etti.⁵⁹ San Fransisko Konferansı'na katılabilme koşulu böylelikle yerine getirilmiş oldu. 5 Mart'ta Türkiye konferansa davet edildi ve Birleşmiş Milletlerin kurucu üyeleri arasında yer aldı.⁶⁰

1.3. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA MEYDANA GELEN SİYASİ GELİŞMELER KARŞISINDA TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Türk Dış Politikası, İkinci Dünya Savaşı boyunca savaşın seyrine göre değişiklik göstermiştir. Türk Dış Politikasının temelini bu dönemde savaş dışı kalma politikası belirlemiştir. Türkiye'nin savaş dışı kalma politikası, tarafsızlık politikası ile karıştırılmamalıdır. Çünkü, Türkiye'nin savaş dışı kalma politikası aslında yönünü İngiltere'ye yani Müttefiklere çevirmişti. Türkiye'nin savaş dışılığı temelini İngilizlerin oluşturduğu Müttefiklerden yana bir durumdu.⁶¹

Savaşın başında Türkiye'nin amacı, İngiliz - SSCB dostluğunu bağdaştırmaktı. Bu amaçla, SSCB'nin 23 Ağustos 1939'da Almanya ile saldırmazlık antlaşması yapmış

⁵⁶ Muharrem Gürkaynak, *Avrupa'da Savunma Ve Güvenlik*, Asil Yayınları, Ankara, 2004, s. 24.

⁵⁷ Esmer, Sander, a.g.e., s.184.

⁵⁸ Esmer, Sander, a.g.e., s.184.

⁵⁹ Oran, Aydın, a.g.,e., s.472.

⁶⁰ Balcıoğlu vd., a.g.e., s.459.

⁶¹ Oran, Aydın, a.g.e., s.393.

olmasına rağmen, barış cephesinde iki batılı devletle yalnız kalan Türkiye hem İngiltere ve Fransa'yla hem de büyük komşusu SSCB ile ittifak ilişkileri içine girerek her iki tarafın dostluğunu bağdaştırmak istedi. Bu istekle 25 Eylül'de Moskova'da yapılan görüşmeler neticesinde her iki tarafın da birbirlerinden beklenti ve taleplerinin farklı olması nedeniyle antlaşma sağlanamadı. Türkiye İngiltere ve Fransa'yla SSCB'nin dostluğunu bağdaştırmak isterken, SSCB Almanya ile işbirliğine giderek Türkiye'nin bu ülkelerle işbirliği yapmasını önlemek istiyordu. Sonuçsuz kalan görüşmeler neticesinde Türkiye, İngiltere ve Fransa'yla Üçlü İttifakı imzalayarak yönünü gösterdi.⁶²

Ekim 1939'da imzalanan Üçlü İttifak ile Türkiye, Fransa'nın bir Alman saldırısına uzun süre dayanacağı ve İtalya'nın Akdeniz'e inmesi durumunda Fransız donanmasının İtalya'yı durduracağını değerlendiriyordu. Fakat bu değerlendirme yanlış çıktı ve Fransa çok kısa bir süre içerisinde Almanya tarafından işgale uğradı. İtalya'nın da 10 Haziran 1940'ta savaşa girmesiyle savaş Akdeniz'e sirayet etti. Bu durum Türkiye için Üçlü İttifak Antlaşması gereği savaşa girme yükümlülüğünü getiriyordu. Ancak Fransa'nın çabuk yenilgisi Türkiye için savaş dışı kalma politikasını izlemesi için mükemmel bir gerekçe oldu.⁶³

27 Eylül 1940'ta Almanya, İtalya ve Japonya aralarında anlaşarak Üçlü Pakt'ı kurdu. Bu pakta göre görünürdeki hedef ABD idi. Ancak pakttan SSCB de çok rahatsız oldu.⁶⁴

1941 yılının baharında Alman-SSCB ittifakının yapılması üzerine Türkiye kendisini doğuda SSCB ve batıda da Almanya tarafından kuşatılmış olarak buldu. Bu durum da Türkiye'nin Polonya ve İran örneğinde olduğu gibi çift taraflı bir işgal korkusuna kapılmasına neden oldu. Fakat kısa bir süre sonra Haziran 1941'de Almanya'nın SSCB'ye saldırması Türkiye'nin kısa bir sürede olsa rahatlamasını sağladı. Bu durum 1943 yılındaki SSCB'nin Stalingrad Zaferi'ne kadar devam etti. Bu sefer de Türkiye SSCB tarafından kurtarılmak amacıyla işgale uğramaktan endişe eder hale

⁶² Esmer, Sander, a.g.e., s.142.

⁶³ Oran, Aydın, a.g.e., s.388.

⁶⁴ Kissinger, a.g.e., s.336.

geldi. Aslında Türkiye'nin isteği her iki ülkenin de birbirine tam bir üstünlük sağlamamasıydı. Böylece birbirlerine karşı denge unsuru olarak kalacaklardı.⁶⁵

Japonya'nın ABD donanmasını Pearl Harbour'da bombalamasıyla ABD, Pasifik'te savaşa girdi. Avrupa'da ise Almanya'ya savaş açmadı. 11 Aralık 1941'de Almanya ABD'ye savaş ilan etti.

1 Eylül 1939'da Almanya'nın Polonya'yı işgali ile başlayan ve altı yıl boyunca dünyayı beş kıtada kana bulayan İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye stratejik ve jeopolitik konumundan dolayı Müttefik devletler ve Mihver devletlerinin sürekli gündeminde kalmıştır. Her iki taraf da savaşın seyri boyunca Türkiye'yi kendi taraflarında savaşa sokabilmek veya en azından tarafsız kalmasını sağlamak amacıyla olağan üstü gayret sarf etmişler, toprak teklifinde bulunmuşlar⁶⁶ zaman zaman da Türkiye'yi boğazları kaybetmek veya savaş sonu yalnız kalarak yeniden şekillenen dünyada söz sahibi olamamakla tehdit etmişlerdir.

Savaş boyunca meydana gelen değişiklikler Türkiye'yi sürekli olarak karşısına çıkan yeni sorunlara karşı çözüm bulmak zorunda bırakmıştır. Bu dönemde Türk dış politikasını idare eden Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Başbakan Şükrü Saraçoğlu ve Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu karşılıklı çıkan tüm sorunlara rağmen ülkeyi savaş dışı tutma politikasını büyük bir başarı ile yürüttüler.⁶⁷ Bunu sağlamak için her türlü olanağı ve çok farklı yöntemleri uygulamak zorunda kaldılar. Kimi zaman hukuksal gerekçeleri, kimi zamanda hem Mihver ülkeleri hem de Müttefikler arasındaki çelişkileri başarıyla kullandılar. Hatta ekonomik olarak gelişmeyi sağlamak amacıyla 1923-1939 yılları arasında ihmal edilen Türk Silahlı Kuvvetleri'nin rakipleri karşısındaki zayıflığını dahi savaş dışı kalabilmek için bir koz olarak başarıyla kullandılar.⁶⁸

Savaş dışı kalma politikası Türkiye'nin savaşa girmesini önlemesine karşın, savaş sonrası dönemde özellikle SSCB'nin Türkiye üzerine büyük eleştirilerine neden

⁶⁵ Oran, Aydın, a.g.e., s.394.

⁶⁶ Balcıoğlu vd., a.g.e., s.460-461.

⁶⁷ Tüzün, a.g.e., s.261.

⁶⁸ Oran, Aydın, a.g.e., s.394.

olmuştur. Türkiye'yi savaşa girmeyerek savaş sırasında SSCB'ye zarar vermekle suçlayan SSCB, aynı zamanda Türkiye'yi savaş sırasında Almanya'ya destek vermekle itham etmiştir. Bu yüzden Türkiye'nin karşılaştığı bir diğer önemli sorun da savaş sonrası dünyasında yalnız kalmak olmuştur. Türkiye'nin prestijinin düşük olduğu bu dönemde SSCB'ye karşı batılıların özellikle de ABD'nin hoşgörülü yaklaşımı SSCB'nin Türkiye'den tarihi emellerini gerçekleştirmek üzere boğazlar ile ilgili isteklerde bulunmasına yol açtı. Ancak kısa bir süre sonra SSCB'nin gerçek niyet ve maksadını anlayan ve kendi çıkarını ön plana alan ABD tavrını değiştirmek zorunda kaldı.⁶⁹

⁶⁹ Tüzün, a.g.e., s.261.

İKİNCİ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDAN SONRA DÜNYA SİYASASINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞMELER

2.1. İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA DÜNYA SİYASİ DURUMU

2.1.1. Genel Durum

İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya; hem Avrupa açısından, hem de uluslararası sistem açısından çok büyük değişikliklere tanık oldu. Birinci Dünya Savaşı sonrasında demokrasiler ve faşistler olarak bölünen Avrupa'nın karşısına ABD ve SSCB gibi İkinci Dünya Savaşı galiplerinden olan iki büyük güç çıktı. Artık Avrupa dünya düzenindeki rolünü, bu iki büyük devlete bırakarak ikinci plana geçmek zorunda kalıyordu.⁷⁰

İkinci Dünya Savaşı, dünyanın çok büyük bir kesiminde ve dünya tarihinde görülmemiş bir tahribata ve can kaybına yol açmıştır. Savaşın bilançosuna bakıldığında dünya nüfusunun % 80'ini oluşturan 60 ülkeden, 17.000.000'u asker olmak üzere sivil insanlar dahil toplam 50.000.000 civarında insan ölmüştür.⁷¹

6 yıl devam eden bu savaş; 1945 Mayısında Avrupa'da, Eylül ayında da Asya'da sona erince, bu kıtalardaki güç dengelerinde büyük boşluklar meydana geldi. Savaşı kaybedenlerin yanında savaşı kazanan Avrupa devletleri de savaştan büyük ölçüde yıpranmış olarak çıktı. Savaştan sonra, Avrupa'da Almanya'nın, Asya'da Japonya'nın boşalttığı güç boşluğunu dolduracak Avrupa ve Asya kıtalarında devlet

⁷⁰ Baskın Oran Vd., 1945-1960 Batı Bloku Ekseninde Türkiye-1, Editör Baskın Oran, *Türk Dış Politikası*, C.I, 10.Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, s.480.

⁷¹ Mehmet Atay, *İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dünya Siyasal Ortamında Türkiye'nin İttifak Arayışları ve NATO'ya Giriş Süreci* (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995, s.2.

bulunmamaktaydı. Savaştan sonra ayakta kalabilenler ise ekonomik ve siyasi doktrinleri birbirlerine zıt olan, Avrupa'ya göre iki kenar devlet, ABD ve SSCB idi

Savaş sonunda barış ve güvenliğe kavuştuklarını sanan Batı devletleri, barışı tesis etmek ve korumak maksadıyla kurdukları Birleşmiş Milletler örgütüne güvenerek, savaşın getirmiş olduğu yük ve kamuoyunun da etkisiyle silahlı kuvvetlerinin tamamına yakını terhis etmişlerdi. Oysa SSCB, büyük ve güçlü ordularını daha da takviye ederek, silah sanayini güçlendirdi. Bu da Avrupa devletleri ile SSCB arasındaki askeri dengesizliği daha da artırdı.⁷²

2.1.2. Savaş Sonrasının Değerlendirilmesi ve Avrupa'da Siyasi Durum

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce dünya politikasının merkezi Avrupa idi. Fransa, Almanya, İngiltere ve İtalya dünya politikasında lider rolü oynuyorlardı. Japonya'nın büyüme ve genişleme arzuları, diğer yandan Çin'in iç kargaşaları Uzakdoğu'da ikinci bir güç merkezini oluşturuyordu. Buna karşılık Uzakdoğu ile Batı Avrupa arasında geniş bir alana yayılmış bulunan SSCB ve yeni dünyanın lideri durumunda olan ABD yeni güç merkezleri olarak ortaya çıkma sinyalleri vermekteydi. Bu devletler, ideolojilerinin bir gereği olarak, iki savaş arasındaki siyasal platformlarda aktif bir rol üstlenmemişlerdi.⁷³

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise, uluslararası ilişkilerdeki kuvvet dengelerinde büyük boşluklar oluştu. Japonya'nın yenilmesi ile Uzakdoğu'da oluşan kuvvet boşluğunu, galiplerin yanında olmasına karşın iç bütünlük ve birlikten yoksun olan Çin doldurabilecek güçte değildi. Hal böyle olunca bölgede SSCB bir güç olarak ortaya çıkıyordu. Diğer yandan Avrupa'da kuvvet dengesi unsurlarından Almanya ve İtalya yenilmişler ve büyük darbe almışlardı. Almanya'ya yenilmesine karşın müttefiklerin zaferi ile savaştan galip çıkan Fransa'nın ise tekrar bir güç haline gelebilmesi için uzun yıllara ihtiyacı vardı. Savaşın galiplerinden olan İngiltere'nin ise savaş sonunda ekonomisindeki

⁷² Uçarol, a.g.e., s.658-659

⁷³ Veli Yılmaz, *Siyasi Tarih*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1998, s.242.

yıpranma sonucunda Avrupa'daki kuvvetler dengesi içerisindeki yeri oldukça zayıflamıştı.⁷⁴

ABD, savaşı kendi topraklarında yaşamadığı için yıpranmayan ve ekonomisine getirdiği canlılık yüzünden 1930'lu yıllardan kalma ekonomisindeki sıkıntılardan da kurtularak dünyanın en güçlü devleti haline geldi. Öte yandan SSCB ise, savaşın topraklarında devam etmesine karşın geniş alana yayılan coğrafyası nedeniyle varlığını tehlikeye uğratacak derecede büyük bir yıkıma uğramadan, güçlü ordusuyla beraber savaştan galip olarak çıktı ve ikinci büyük güç oldu. Savaş sonrasında, Batı Avrupalı müttefiklerinin tükenmesi ve sömürgeci imparatorlukların kargaşa ve çözülme içerisinde bulunmaları, bu iki gücün dünya güç dengeleri içerisinde, savaş sonrası boşluğu doldurmalarına neden oldu.⁷⁵

Sonuç olarak, savaştan siyasi ve ekonomik doktrinleri birbirine ters olan iki devlet ABD ve SSCB güç merkezleri olarak ortaya çıkıyordu. Ancak, ABD'nin infirat politikasına⁷⁶ dönmesi bekleniyordu. Bu durum göz önüne alındığında SSCB'nin önünde kendi doktriner ve emperyalist emellerini gerçekleştirmesinde ciddi bir engel kalmıyordu. Bu ortamdan yararlanan SSCB, Çarlık Rusyası'ndan beri amaç edindiği genişleme ve yayılma amacını gerçekleştirmek üzere harekete geçti.⁷⁷

O günlerde dünyanın tek atom silahı gücüne sahip bulunan ABD'nin de infirat politikasına çekilmesini fırsat bilen SSCB, 1948 yılına kadar; Polonya, Romanya, Bulgaristan, Macaristan, Çekoslovakya ve Doğu Almanya'ya komünist rejimleri yerleştirmeyi başardı. Yugoslavya ve Arnavutluk'da ise, savaş sona erdiğinde zaten komünistler iktidarı ele geçirmiş durumdaydılar. Keza savaş sırasında Estonya, Litvanya, Letonya ile Finlandiya'nın bazı kısımları da SSCB nüfuzu altına girmişti.

⁷⁴ Fahir H. Armaoğlu, *Siyasi Tarih 1789-1960*, 3. Baskı, ASBF Yayınları No.362, Ankara, 1975, s.742-743.

⁷⁵ Gürkaynak, a.g.e., s.29-30.

⁷⁶ Monroe Doktrini olarak da bilinen ABD'nin 2 Aralık 1823'den beri izlemiş olduğu yalnızcılık politikası. Oran vd., a.g.e., s.527.

⁷⁷ Armaoğlu, (1975), a.g.e., s.743.

Diğer taraftan 1945'te Mançurya ve Kuzey Kore'yi işgal eden Sovyetler Çin, Çinhindi, Malezya, Birmanya ve Filipinler'deki komünist hareketleriyle de tüm Doğu ve Güneydoğu Asya'da da etkinlik sağlamışlardır.⁷⁸

Bu gelişmeler olurken de, İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği sorunları çözümlenmek üzere Müttefik Devletleri arasındaki konferanslar sürmekteydi. Ancak müttefikler ile SSCB arasındaki fikir ayrılıkları konferanslar sırasında sürekli olarak kendisini gösterdi ve savaş zamanındaki işbirliğinin artık mümkün olmadığı anlaşılmaya başlandı. İtalya ve Mihver Bağlısı devletlerle yapılacak anlaşmaların hazırlanması, Batı Almanya'nın geleceği, Japonya'nın işgal ve kontrolü, Atom enerjisinin kontrolü ve buna SSCB'nin katılması konularının görüşüldüğü Londra Konferansı'nda bir sonuca ulaşılamadı. Müteakiben, 16 Aralık 1945'te toplanan Moskova Konferansı'nda Bulgaristan, Romanya, Macaristan ve Finlandiya ile yapılacak barış antlaşmalarının düzenlenmesi; Uzakdoğu'nun kontrolü, bu maksatla merkezi Washington'da olan bir komisyonun kurulması, ayrıca Japonya için merkezi Tokyo ve başkanı Amerikan Başkomutanı olan bir Müttefik Konseyi'nin oluşturulması, Kore'nin yeniden kurulması ve Çin'in geleceği hakkında kararlar alındı. Ancak Müttefikler bunalım konusu olan Almanya, Türkiye ve İran sorunlarına çözüm getiremediler.

29 Temmuz 1946'da toplanan Paris Barış Konferansında ise Almanya, Avusturya ve Japonya haricinde savaşta yer alan İtalya, Macaristan, Bulgaristan, Romanya ve Finlandiya ile ilgili anlaşmaların düzenlenmesi karara bağlanmakla beraber Müttefikler ile SSCB arasındaki görüş farklılıkları iyice belirginleşti. Özellikle toprak konularında Müttefiklerle yenik devletlerin yaptığı teklifler tartışmalara yol açtı. Konferans sonunda tekrar bazı sorunlar geriye bırakıldı. İtalya ve Almanya'nın Doğu Avrupa Müttefikleri ile imzalanacak olan anlaşma metinleri düzenlenip 15 Aralık 1946'da konferansa son verildi. Müttefikler, İtalya ve Almanya'nın Doğu Avrupa Müttefikleri ile antlaşmaları imzaladıktan sonra Mart 1947'de Almanya ve Avusturya ile yapılacak antlaşmaları görüşmek üzere Moskova'da toplandılar ancak kırk beş gün süren toplantının sonucunda bir uzlaşmaya varamadan konferansa son verdiler. Müteakiben bu sorunu çözmek üzere

⁷⁸ Yılmaz, a.g.e., s.236.

Kasım 1947’de Londra’da, Mayıs 1949’da Paris’te tekrar konferanslar toplandı ancak bir sonuca varılamadı. Son olarak 1951’de bir toplantı daha yapıldı ancak gene sonuç alınamadı.

Müttefikler ile SSCB arasında ikinci dünya savaşı süresince devam eden işbirliğinin özellikle Mart 1947’de Moskova’da yapılan konferans sonunda artık yürüyemeyeceği anlaşılmıştı. Paris Barış Antlaşması’nın gerçekleştirilmiş olmasına karşın, dünyada genel bir barışın sağlanması başarısız oldu. Bunda SSCB’nin İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra izlemiş olduğu yayılma siyaseti ve bu siyasetin konferanslara yansımaları önemli etken oldu. Konferanslar boyunca (1945-1951), SSCB’nin yayılma siyaseti ve Müttefiklerin bu siyasete karşı almış olduğu tavırlar neticesinde dünyada yeni sorunlar, yeni siyasi gelişmeler, Doğu ve Batı blokları olmak üzere yeni bloklar oluştu.⁷⁹

Savaş sonrası dönemde üzerinde durulması gereken bir diğer önemli gelişmede Birleşmiş Milletler’in kuruluşudur. İkinci Dünya Savaşı’nda bir arada mücadele etmek zorunda kalan ABD ve SSCB, birlikte savaşmanın getirmiş olduğu iyimser hava ile Birleşmiş Milletler’in kuruluşunda hareket etmişlerdir. Bu iyimser hava kuruluş varsayımlarında kendisini göstermiştir. Birleşmiş Milletler Antlaşması, iki ana hipoteze dayanır. Birincisi, Birleşmiş Milletler’in beş daimi üyesi olan Çin, Fransa, İngiltere, ABD ve SSCB problemlerin çözümünde birbirlerinin onayını alarak işbirliği içerisinde sorunları çözüme kavuşturmak. İkincisi, SSCB ve diğer ülkelerin hiçbirinin topraklarını genişletme arzusunda olmadığıdır. Ancak gelişmeler bu hipotezlerin doğru olmadığını göstermiştir.⁸⁰

2.2. SAVAŞ SONRASI DÜNYADA SİYASAL DENGE ARAYIŞLARI

2.2.1. Savaş Sonrası Dünyada Bloklama

İkinci Dünya Savaşı sonucunda Avrupa’nın bir güç merkezi olarak dünya politik sahnesindeki önemini kaybetmesinden sonra, dünya ABD ve SSCB’nin çevresinde iki

⁷⁹ Uçarol, a.g.e., s.660-664.

⁸⁰ Atay, a.g.t., s.10.

bloklı bir nitelik kazandı. İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler Almanya'sı ile Mussolini İtalya'sını yenenler aslında İngiltere ve Fransa değil ABD ve SSCB idi. İki farklı ve birbirine tamamen zıt ideolojileri benimsemiş olan bu ülkeler, etkilerini genişletip artırmak için büyük çaba sarf ettiler. Savaştan her açıdan büyük yara alarak çıkan Avrupa Devletleri, böylelikle savaş sonrasında ortaya çıkan bu iki süper devletin (ABD ve SSCB) etrafında toplandılar.⁸¹

Avrupa'da Almanya ve İtalya'nın, Uzakdoğu'da Japonya'nın boşalttığı kuvvet dengesindeki boşlukları, savaştan galip ve süper güç olarak çıkan Avrupa'ya göre iki "kenar" devlet; ABD ve SSCB doldurmak, etki bölgelerini genişletmek en azından daraltmamak için mücadeleye başladılar. Böylece ortaya iki kutuplu bir dünya düzeni çıkmış oldu.

Savaş öncesinde, savaşı başlatan Almanya'nın coğrafi konumunun da etkisiyle benimsediği kara hakimiyet teorisi⁸², yerini ikinci dünya savaşı'ndan sonra kenar kuşak teorisine⁸³ bıraktı.

İkinci Dünya Savaşı'nın bitimiyle dünya devletleri, dünyada barış ve güvenliğin tesis edilebileceğini sandılar. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulması bu görüşü daha da kuvvetlendirdi. Ancak, savaşın hemen ertesinde SSCB'nin yayılma ve genişleme politikası, Orta doğuda İran, Türkiye ve Yunanistan üzerindeki tehditleri, Avrupa'da SSCB'nin uydusu haline gelen doğu Avrupa devletleri, Uzak doğuda Çin'in komünistlerin eline geçmesi, SSCB'nin büyük ve güçlü ordularını daha da takviye etmesi, savaş sonrası kendi kıtasına dönmeyi planlayan ABD'yi harekete geçirdi. ABD, birkaç yıl içerisinde SSCB'yi frenlemeyi başardı. Bu durum, dünyanın doğu ve batı olmak üzere iki bloğa ayrılmasına neden oldu. Meydana gelen gelişmeler dünyayı

⁸¹ Oral Sander, *Siyasi Tarih 1918-1994*, 14. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2005, s.201-202.

⁸² İngiliz coğrafyacı Halford John Mackinder tarafından ortaya konan bu teoriye göre; Asya, Afrika ve Avrupa kıtaları "Dünya Adası" olarak nitelendirilmekte, Doğu Sibirya-Volga Havzası arasında uzanan ve sadece Ural Dağları ile kesilen büyük ova Merkez Bölgeyi (Heartland) oluşturmaktaydı. Bu teoriye göre; "Doğu Avrupa'ya egemen olan, Dünya Adasını denetler. Dünya Adasına egemen olan dünyayı denetler." Ayrıntılı bilgi için bkz. Oran vd., (2004), a.g.e., s.562.

⁸³ Köklerini Mackinder'den alan bu görüşü Amerikalı Jeopolitikçi Spykman ortaya koymuştur. Bu görüşe göre; Mackinder'in kuramındaki Merkezi Bölgeyi çevreleyen (Almanya ,Avusturya, Osmanlı Devleti, Hindistan ve Çin) kenar kuşak ülkeleri Avrasya'yı denetler, Avrasya'yı denetleyen Dünyayı denetler. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oran vd., a.g.e., s.562.

soğuk savaşa⁸⁴ sürükledi. Soğuk savaş süresince Batı ve SSCB arasındaki mücadele uluslararası ilişkilerin her safhasında (askeri, ekonomik, diplomatik, ideolojik) yaşandı.⁸⁵

Bu dönemde, Birleşmiş Milletler daimi üyesi olan SSCB'nin, veto yetkisini neredeyse her önemli konuda kullanması da uluslararası sorunların çözümlenmesinde özellikle savaş sonrası ilk yirmi yıl Güvenlik Konseyi'ni çalışamaz hale getirdi.⁸⁶ Bu gelişmeler karşı ittifaklara yol açarak bloklaşmayı beraberinde getirdi.

2.2.2. Dünyanın Aldığı Yeni Siyasi Şekil

İkinci Dünya Savaşı'nda; Alman, İtalyan ve Japon faşizmine karşı savaşa giren devletler arasındaki sistem, görüş ve menfaat farklılaşmaları kendisini daha savaş sona ermeden göstermeye başladı. Bu farklılaşma savaş sonrasında dünyanın alacağı yeni şekilde önemli bir rol sahibi oldu.

1943 yılından itibaren savaşın gidişatı Müttefikler lehine dönmeye başladı. Savaşı bir an önce bitirmek ve savaş sonucunda dünyaya yeni düzenini vermek isteyen Müttefikler arasında görüşmeler hızlandı. Bir dizi konferanslar gerçekleştirilmeye başlandı. Bu süreç esnasında, ABD ve İngiltere ile SSCB arasındaki tutum ve davranışlar birbirlerine karşı gittikçe sertleşmeye başladı.

4-11 Şubat 1945'te yapılan Yalta Konferansı'nda Churchill, ABD Başkanı Truman'a kıyasla SSCB'ye karşı çok daha sert bir tutumu izledi. Ancak ABD Başkanı Truman, Nazi Almanya'sının totaliter tehditleri ile SSCB'den gelebilecek totaliter tehditleri eşit biçimde değerlendirmiyor, SSCB ile savaş sonrası dünyasında barışçıl bir yapılanma sağlanabilmesi için işbirliği yapılabileceğini ümit ediyordu. Fakat Konferanslar süreci içerisinde SSCB'nin gerçek niyetini anlayan Truman, 12 Mart

⁸⁴ Soğuk Savaş Kavramı: İkinci Dünya Savaşı sonrası temelde ABD ve SSCB arasında gelişen düşmanca ilişkileri ve ideolojik çatışmayı tanımlamak üzere kullanılmaktadır. Bu çatışma kendisini açık askeri eylemlerle değil ekonomik baskı, propaganda ve silahlanma yarışı şeklinde kendini göstermiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oran vd., (2004), a.g.e., s.536.

⁸⁵ Hasan Köni, Soğuk Savaş Döneminde Uluslararası ilişkiler ve Sonuçları, *21 nci Yüzyılın İlk Çeyreğinde Türkiye'nin Genel Vizyonu Politikası ve Stratejisi 07-08 Aralık 1999*, Bildiriler, Soru-Cevaplar Katkıları ve Konuşma Metinleri, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul, 2000, s.7-8

⁸⁶ Gürkaynak, a.g.e. s.22

1947’de bu tarihe kadar sürdürdüğü politikayı değiştirerek Batı ülkelerini SSCB yayılmasına karşı korumak, iktisadi, siyasi ve askeri açıdan SSCB nüfuz alanına girmelerine engel olmak için kendi adıyla anılan doktrini ortaya koydu.

Truman Doktrini, uluslararası sistemin liberal (kapitalist) ve sosyalist (komünist) olmak üzere iki bloğa ayrıldığını, SSCB ve ABD mücadelesinin başladığını bir bakıma ilan etti. Böylece İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan Soğuk Savaş’ın da bir bakıma ilk temelleri atılmış oldu.

ABD, ilk olarak kendisine iktisadi ve siyasi bakımdan yakın olan Avrupa ülkelerinin hükümetlerini güçlendirmeye çalıştı. 5 Haziran 1947’de ABD Dışişleri Bakanı General George Marshall, Batı Avrupa’nın doğrudan yapılan ABD yardımları ile değil, Avrupa ülkelerinin kendi aralarında ekonomik bir işbirliği kurarak birinin eksikliğini diğerinin kapatması, buna rağmen ihtiyaç devam ederse ABD tarafından ihtiyacın karşılanması şeklindeki planını ortaya koydu.⁸⁷ Marshall planına şeklen de olsa davet edilen SSCB, bu plana büyük tepki göstererek planın amacının Avrupa’yı iktisadi olarak ABD kontrolü altına almayı hedeflediğini ileri sürdü.

SSCB, Marshall Planı’nın Truman Doktrini’nden sonra ortaya çıkmasını bu doktrinin bir uygulaması olarak değerlendirdi. Programa kendisi katılmadığı gibi Doğu Avrupa ülkelerinin de katılmaması için baskı yaptı.⁸⁸

Marshall Planı Avrupa’da memnuniyetle karşılandı. Türkiye’de dahil on altı Batı Avrupa devletinin⁸⁹ katılımıyla 1947 yılının Haziran-Eylül ayları arasında Avrupa devletlerinin kalkınmasıyla ilgili olarak bir konferans toplandı. Toplantı sonucunda dört yıl süreli “Avrupa Ekonomik Kalkınma Programı” hazırlandı ve ABD’ye verildi. Bunun üzerine ABD, 2 Nisan 1948’de, “Ekonomik İşbirliği Kanunu”nu çıkardı ve Avrupa’ya yardıma başladı. Bundan sonra, 18 Avrupa ülkesi “Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü”nü (OEEC) kurdu.⁹⁰ Bu örgütün amacı, üyelerin ekonomik işbirliği yoluyla

⁸⁷ Gürkaynak, a.g.e. s.15-42.

⁸⁸ Sander, a.g.e., s.260

⁸⁹ Bu devletler, İngiltere, Fransa, Belçika, İtalya, Portekiz, İrlanda, Yunanistan, Türkiye, Hollanda, Lüksemburg, İsviçre, İzlanda, Avusturya, Norveç, Danimarka ve İsveç’tir. Gürkaynak, a.g.e., s.43-44.

⁹⁰ Örgütün kurucu üyeleri, 16 Nisan 1948’de Paris’te 16 ülke tarafından imza edilen antlaşmaya Ekim 1948’de Federal Almanya, Temmuz 1959’da da İspanya’nın katılımı ile 18 ülkeye çıkmıştır. Bkz. İsmail

sağlıklı bir Avrupa ekonomisine ulaşmasıydı. Böylece, Batı Avrupa devletleri, kendi aralarında örgütlendikleri gibi ABD ile de sıkı bir işbirliği içerisine girmiş oldular.

Bu arada, 11 Haziran 1948'de ABD kongresinde Senatör Vandenberg'in sunduğu teklif kabul edildi. Böylece, ABD kıtası dışında da olsa milli güvenliğini ilgilendiren bölgesel ve diğer ortak anlaşmalara katılmak için ABD hükümetine yetki verdi. Böylece ABD, 1823'den beri izlemiş olduğu infirat politikasını terk etti. Bu karar artık askeri bir ittifakın haberini veriyordu.⁹¹

Mart 1947'de Moskova'da Almanya ve Avusturya ile yapılacak antlaşmayı görüşmek üzere galip devletler toplandı. Ancak 45 gün süren toplantıdan bir netice alınamadı. Fransa'nın muhalefetine karşın, İngiltere ve ABD'nin liderliğiyle, Batılı ülkelere ait Alman işgal bölgeleri birleştirildi ve ekonomik birleştirme ve bütünleşmeyi sağlamak amacıyla bir para reformu açıklandı. İngiltere, ABD ve Fransa'nın işgal bölgelerini birleştirmesinden ve para reformundan rahatsız olan SSCB misilleme olarak Batı Berlin'i ablukaya aldı. SSCB'nin bu davranışına ABD ve İngiltere'nin cevabı Berlin ile kontrolleri altındaki bölge arasında bir hava köprüsü kurmak oldu. Sonuç olarak Almanya'nın birleştirilmesinden ümit kesildi.⁹²

Batılılar, Almanya'nın ister istemez bölünmesini kabullendiler ve Batı Almanya'nın birliğe kavuşmasına karar verdiler. 1948 Eylül'ünde Bonn'da toplanan bir kurucu meclis anayasa çalışmalarına başladı ve 23 Mayıs 1948'de Federal Almanya Anayasası ilan edildi. Batı Almanya bağımsız bir devlet olarak ortaya çıktı. Bu duruma karşılık olarak SSCB kendi kontrolleri altındaki işgal bölgesinde 1949 Ekim'inde Demokratik Almanya Cumhuriyetini kurdular.⁹³ Berlin Buhranı ve Almanya gerçeği Batılılara artık SSCB'ye dur demenin zamanının geldiği gerçeğini göstermiş oldu.

Soysal, *Türkiye'nin Uluslararası Siyasal Bağlıları*, Cilt II (1945-1990), 2.Baskı, Cilt II, TTK Basımevi, Ankara, 2000, s.281.

⁹¹ Uçarol, *a.g.e.*, s.668.

⁹² Yılmaz, s.248

⁹³ Armaoğlu, (1975), *a.g.e.*, s.762-763.

Batının bu bloklaşması karşısında, SSCB ve güdümündeki diğer sosyalist sistemi benimseyen ülkeler de bloklaşarak savaş sonrası dünyanın bir diğer kampını meydana getirdiler.⁹⁴

24 Ocak 1949'da ekonomik ilişkileri hızlandırmak, eşgüdümü sağlamak amacıyla SSCB ile SSCB güdümündeki Doğu Avrupa devletleri⁹⁵ arasında "İktisadi Yardım Konseyi" (COMECON) kuruldu. SSCB ve müttefikleri Batının faaliyetlerini kendilerine karşı yapılmış bir hareket olarak değerlendirdiler. Batının oluşturduğu bloğa karşı böylece bir doğu bloğu oluşmuş oldu. Bu bloklaşma sadece Avrupa kıtasında da kalmadı. Çin'in uzun süren bir iç savaş sonunda yönetimini komünistlere bırakmasıyla Doğu Bloğuna Çin de katıldı.

2.2.3. İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Güç Dengeleri

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası siyasetin yapısında köklü değişimler oldu. Uluslararası sistemin tanınmayacak kadar değiştiğini söylemek yanlış olmaz. Öncelikle; geleneksel güç merkezi olan Avrupa ve Avrupa devletleri savaş sonunda yerlerini iki yeni süper güç konumuna gelen ABD ve SSCB'ne bıraktı. Termonükleer silahlar güç dengelerinin yeni unsuru oldu ve dünyanın çeşitli bölgelerinde milliyetçilik hareketlerinin kendisini göstermesiyle sömürgeci devletlere karşı başkaldırılar başladı. 1945-1955 yılları arasında çok sayıda sömürge bağımsızlıklarını kazandılar ve bir anda kendilerini iki kutuplu dünyada iki nükleer güce sahip devletin başını çektiği bloklarla karşı karşıya buldular.

SSCB, daha savaş sırasında Avrupa'da 450.000 km² toprağı 24 milyon kadar nüfusu sınırlarına katmış, savaş sonrasında ise 1948'e kadar 1 milyon km² toprağı ve 92 milyon nüfusu da kontrolleri altına almıştı.⁹⁶ ABD ise Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra izlemiş olduğu infirat politikasını terk ederek SSCB'ye karşı cephe aldı. Böylece

⁹⁴ Bu arada ABD, Japonya ile ilişkilerini düzenlemiş 8 Eylül 1951'de San Fransisko'da Japonya ile hem barış anlaşması, hem de güvenlik anlaşması imzalayarak, kendine Uzak Doğu'da Özellikle Çin'e karşı önemli bir müttefik kazanmıştır.

⁹⁵ Üye ülkeler, SSCB, Bulgaristan, Çekoslovakya, Macaristan, Polonya ve Romanya'dır. Arnavutluk, Doğu Almanya, Küba, Moğolistan ve Vietnam daha sonra üye olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oran, vd., a.g.e., s.501.

⁹⁶ Hikmet Erdoğdu, *Avrupa'nın Geleceğinde Türkiye'nin Önemi ve NATO İttifakı*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.26.

savaşta ortak düşmana karşı hareket eden ve savaştan iki süper güç olarak çıkan bu iki devlet arasındaki mücadele İkinci Dünya Savaşı yeni uluslararası sistemin, iki kutuplu dünyanın temelini oluşturdu. Bu çekişme ve mücadele savaş sonrası yapılan konferanslarda da kendini gösterdi.

SSCB 1947 yılında Komintern'in yerine Avrupa'daki tüm Komünist Partilerin eşgüdümünü sağlamak amacıyla Kominform'u⁹⁷ kurdu. Kominform'un kuruluşu bir bakıma dünyanın kapitalist ve komünist devletler arasında bölünmesi yolunda SSCB'nin attığı ilk adım oldu.

Artık dünyanın, iki dünya savaşı arasındaki (kapitalist, faşist ve komünist devletler) üç kutuplu yapısı, İkinci Dünya Savaşı ile faşist devletlerin tasfiyesi sonucunda (Almanya ve İtalya) kapitalist ve komünist devletler olmak üzere iki kutuplu bir yapıya dönüştü.⁹⁸

1945-1955 yılları arasında bağımsızlıklarını kazanan çok sayıda sömürge devleti kendilerini bu iki kutuplu siyasal yapı içerisinde buldular. Ancak bu yeni devletlerin bir çoğu hangi tarafa katılırlarsa katılsınlar nükleer bir savaşın içinde kalma ihtimalinin korkusunu yaşadılar. Böyle bir tehlike olmasa bile bloklardan birinin içerisinde yer almayı politik olarak sakıncalı gördüler. Hindistan Başbakanı Nehru gibi bazıları "bağlantısız" kalarak birbirinden gittikçe ayrılan iki blok arasında arabuluculuk yapmayı istediler.⁹⁹

İdeolojik eğilimler savaş sonrası dünya siyasal sisteminde basit vatanseverlik ve ulusçuluğa bir alternatif sunmuştu. Bu alternatif Fransızlar, Amerikalılar, Ruslar, Çinliler ve Macarlar üzerinde derinden etki etmiştir. Öyle ki, bu milletler neye sadakat duyacakları ve ulusal güvenlikleri konularında endişeye düşmüşler, silahlı kuvvetlerine dahi güvenmemeye başlamışlardı.¹⁰⁰

⁹⁷ Komünist Enformasyon Bürosu, 1947'de Polonya'nın WİLCZA Gora kentinde SSCB, Bulgaristan, Macaristan, Çekoslovakya, Polonya, Romanya, Yugoslavya, Fransa ve İtalya komünist partilerinin katılımıyla kuruldu. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oran vd., (2004), a.g.e., s.500.

⁹⁸ Sander, a.g.e., s.202

⁹⁹ Armaoğlu, (1975), a.g.e., s.795.

¹⁰⁰ Kenneth Waltz, George H. Quester, (1982), *Uluslararası İlişkiler Kuram ve dünya Siyasal Sistemi*, AÜSBF Yayını, Ankara, s.110.

1945'den sonraki dünya siyasal yapısının bir özelliği de siyasal, ekonomik ve askeri açıdan ülkelerin zayıf konumda olmasıydı. Ayrıca, Almanya ve Japonya'nın teslim olmalarından sonra Avrupa ve Asya'nın geleceğindeki belirsizlik yanında, sömürgeci devletlerin Afrika ve Asya'daki sömürgelerinin bağımsızlık mücadelesine girişmesi, sömürgelerin geleceği konusunda da belirsizliğe yol açıyordu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONRASINDA SOVYET TEHDİDİ

3.1. SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN TEHDİT OLUŞTURMASI

3.1.1. Batıya Yönelen Sovyet Tehdidi

İkinci Dünya Savaşı, dünya üzerindeki sömürge imparatorluklarının, nazizmin ve faşizmin sona ermesini sağladı. Savaş sonrasında ideolojik güç odakları da, Batı ve Doğu olmak üzere ikiye ayrıldı.¹⁰¹ Bir tarafta ABD'nin liderliğini yaptığı Batı Avrupa ülkelerinden oluşan Batı Bloğu, öte yanda SSCB'nin liderliğini yaptığı komünist ülkelerden oluşan Doğu Bloğu, oluşumlarını gerçekleştirmeye başladı.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle beraber Müttefikler, savaş sonrası barışın tesisinde SSCB ile ortak hareket etme arzusundaydılar. Fakat, SSCB bu arzuya yanaşmadı. Komünizmi yaymak için yayılmacı bir politika izlemeyi tercih etti.

Müttefikler savaş sonrasında, savaş zamanındaki yükümlülüklerine sadık kaldılar. Halklarının istekleri doğrultusunda ordularının büyük bir kısmını terhis ettiler. 1945'te ABD, asker sayısını 3.100.000'den 391.000'e, İngiltere 1.321.000'den 488.000'e düşürdü. Kanada ise 299.000 olan asker mevcudunun tamamını terhis etti. SSCB Ordusu'nun mevcudu ise 4.000.000'un üzerindeydi¹⁰²

SSCB'nin 1945 Mayıs'ındaki ordu personel mevcudu 11.365.000 kişiydi.¹⁰³ 23 Haziran 1945'te çıkan terhis yasası gereğince SSCB, 33 yaşından büyük askeri

¹⁰¹ İlhan, a.g.e., s.118.

¹⁰² NATO Bilgiler ve Belgeler, Atlantik Antlaşması Teşkilatı Yayını, Brüksel, 1971, s.12.

¹⁰³ K.Y. Vorosilov, *Sovyet Ordusu*, Çev.Nihat Tören, Sorun Yayınları, İstanbul, 1978, s.369. Mareşal Vorosilov'un verdiği ordu personel mevcudu ile NATO kaynakları arasında fark vardır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, her iki kaynağa göre de SSCB Ordusu mevcutlarının Batı ordularının mevcutlarından çok daha fazla olmasıdır.

personelini terhis etti. Terhis işlemlerinin tamamlandığı 1948 yılında ise personel mevcudu 2.850.000 kişiydi. 1945 sonrasında SSCB ordusunu tüm silah sistemleri (nükleer silah sistemleri dahil) bakımından da hızla geliştirdi. 1946-1953 yılları arasında ordusunda önemli gelişmeler kaydetti.¹⁰⁴ SSCB, savaş sonrasında Batı Avrupa ülkelerinden çok daha büyük, güçlü ve gelişmiş bir orduya sahipti.

SSCB'nin savaş sırasındaki yayılcı politikası, Letonya, Estonya, Litvanya ve Finlandiya'nın, Polonya'nın bir kısmının, Kuzeydoğu Almanya'nın, Çekoslovakya'nın ilhakıyla başladı. Savaştan galip çıkmasıyla beraber SSCB, Avrupa'nın ortasında bulunan ordularından da yararlanarak, Doğu Avrupa ülkelerinde komünistlerin iktidara gelmesini sağladı. Adeta savaşız fetihlerle, Doğu Avrupa ülkelerini uydu devletler haline getirdi. Orta ve Doğu Avrupa'da 1.020.000 kilometre karelik bir alanı egemenliği altına aldı. Ayrıca, daha Yalta ve Potsdam konferansları sırasında gündeme getirdiği Türk toprak ve Boğazları konusundaki taleplerini gerçekleştirebilmek için Türkiye'ye baskı uygulamaya başladı. Bir başka Doğu Akdeniz ülkesi olan Yunanistan'daki iç savaşta komünistleri destekledi.

SSCB, İngiltere ve ABD, 29 Ocak 1942'de yaptıkları bir antlaşma ile İran'ı işgal etmişlerdi. Antlaşmaya göre savaşın bitimini müteakip 6 ay içerisinde İngiltere, ABD ve SSCB, İran'dan çekileceklerdi. İngiltere ve ABD belirtilen tarihte askerlerini çekti. SSCB ise askerlerini çekmeyerek İran'da etkisini artırmaya çalıştı.

Diğer taraftan 1945 yılında SSCB, Uzakdoğu'da Mançurya ve Kuzey Kore'yi işgal etti. Çin, Çinhindi, Malezya, Birmanya, Filipinler'deki komünist hareketlere verdiği destekle, tüm Doğu ve Güneydoğu Asya'da etkisini artırdı.¹⁰⁵

1946 yılı itibarıyla SSCB'nin, üç ana istikametten yayılma çabası içerisinde olduğu söylenebilir. Birinci istikamet, İran üzerinden Orta Doğu petroleri ve Basra Körfeziyle Hint Okyanusu. İkinci istikamet, Türkiye üzerinden Boğazlar, Ege Denizi ve Doğu Akdeniz. Üçüncü istikamet, Yunanistan üzerinden Doğu Akdeniz'di.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Vorosilov, a.g.e., s.369-382.

¹⁰⁵ Uçarol, a.g.e., s.659-.660.

¹⁰⁶ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s. 441.

SSCB, dünya üzerindeki etkisini artırmak için faaliyetlerine devam ederken, özellikle işgal altında tuttuğu ülkelerde komünist rejimlerin yerleşmesinde başarılı oldu.¹⁰⁷ Komünistleştirilen ülkelerin, yapılan anayasalarıyla, ekonomik, sosyal ve siyasi düzenlemeleriyle, SSCB modeline uyması sağlandı.¹⁰⁸ Böylece, SSCB'nin kontrolü altında Sosyalist Blok olarak adlandırılan ülkeler topluluğu ortaya çıktı.

SSCB'nin Doğu Avrupa'yı uydu devletler haline getirmesi, 1948'den sonra oldu. Uydu devletlerin kontrolden çıkabileceğinden endişe duyan Stalin, Moskova'ya bağlı komünist liderlerin yönetime getirildiği Doğu Avrupa ülkeleriyle, ideolojik birliği sağlamak üzere Kominform'u, 1949'da da ekonomik işbirliğini sağlamak üzere COMECON'u kurdu. Böylece SSCB bir güvenlik kuşağına kavuşmuş oldu.¹⁰⁹

Savaş sonrası dönemde, Doğu Bloku ülkelerinde Stalin'in muhaliflerini ve komünizm karşıtlarını ortadan kaldırma metotları uygulanmaya başlandı. SSCB'nin uydusu durumunda bulunan tüm ülkelerde çalışma kampı adı altında, gerçekte ölüm kampı niteliğinde kamplar kuruldu. Rejime muhalif olanlar, bu çalışma kamplarında ölene kadar çalıştırıldı. On binlerce insan bu kamplarda öldü. SSCB'nin işgali altındaki bölgelerde yapılan idamların sayısı net olarak bilinmemekle beraber 100.000'in üzerinde olduğu söylenmektedir. Polonya, Litvanya, Batı Ukrayna ve Yugoslavya'nın kimi bölgelerinde, komünizm dayatmasına karşı fiili direnişler oldu. Bu bölgelerde direnişçilere karşı yoğun idamlar gerçekleştirildi. Ayrıca direnişçilere yardım yaptığı gerekçesiyle çok sayıda yerel halk da göçe zorlandı.¹¹⁰

Komünizmin liderliğini yapan SSCB'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki dış politikasını kısaca özetlersek, 1917'den beri süre gelen dış politika amacının değişmediği görülür. SSCB'nin politik amacını gerçekleştirebilmek için zaman içerisinde farklı politikalar izlemesine karşın, amacı daima komünizmi hedefine

¹⁰⁷ Bu ülkeleri komünistleştirirken, savaş sonrası kurulan hükümetlere, SSCB yandaşı komünist partilerin iktidar ortağı olarak girmesini sağladı. Daha sonra, bu partilerin iktidarı ve yönetimi tamamen kontrolü altına almasını sağlayarak, komünist partisi muhaliflerinin tasfiyesini gerçekleştirdi. Tasfiye sonrasında komünist partiler ülkelerinde kontrolü ele aldılar. Ayrıntılı bilgi için bkz. Armaoğlu, (2005), a.g.e., s. 431-435.

¹⁰⁸ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s. 431-436.

¹⁰⁹ Oran, vd., a.g.e., s.483.

¹¹⁰ Zibigniew Brezezinski, *Kontrollden Çıkış Dünya*, 2. Baskı, Çev. Haluk Menemcioğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1996, s.14.

ulaştırmak ve dünya hakimiyetini ele geçirmek olmuştur. Bu amaçla, MC'ne girmiş, faşizmle savaşmış, beklenmedik bir anda Hitler ile anlaşmış ardından da demokrasiler ile uzlaşmış ve işbirliği yapmıştır. Hedefini gerçekleştirebilmek için bir birine zıt politikalar benimsemekten çekinmeyen SSCB'nin amacı hep aynı kalmıştır.¹¹¹

3.1.2. Türkiye Üzerine Sovyet Tehdidi

3.1.2.1. İkinci Dünya Savaşı sırasında (1939-1945) SSCB'nin Türkiye üzerindeki İstekleri

İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı günden itibaren Türkiye'nin en büyük sorunu, izlemiş olduğu iç ve dış politikaların, Müttefiklerin izlemiş olduğu politikalarla uyuşmaması nedeniyle içine düşmüş olduğu yalnızlıktı. Daha önceki bölümlerde de bahsedildiği üzere, savaş boyunca Mihver karşıtı olan Müttefikler ve Batılı devletler (ABD ve İngiltere'nin önderliğinde) "Birleşmiş Milletler" adı altında sıkı bir işbirliği içine girmişlerdi. Bu işbirliğinin savaş sonrasında da yürütülebilmesi için çalışmalara devam ediyorlardı. Türkiye'yi bu kapsamda endişelendirilen husus ise, bu işbirliği değildi. Çalışmaların tümünde SSCB'nin de bulunması, kendisinin bulunmaması ihtimali idi.¹¹²

İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında İngiltere ve Fransa'yla Üçlü İttifak çalışmalarını sürdüren Türkiye, SSCB'yi de bu ittifaka yanaştırmaya çalıştı. Bu maksatla yapılan görüşmelerde SSCB, Boğazlar konusunu gündeme getirerek Montreux'de değişiklik tekliflerinde bulundu. Yapılacak Üçlü İttifak Antlaşması hakkında çekincelerini dile getirdi. Türkiye, Üçlü İttifak Antlaşması'na SSCB'nin çekincelerinin yansıtılmasını sağladı. Ancak, Boğazların durumuna ilişkin SSCB tekliflerini (Boğazların ortak savunulması, Karadeniz'e kıyısı bulunmayan devletlerin savaş gemilerinin Boğazları kullanmamaları vb.) kabul etmedi. Türkiye-SSCB görüşmelerinde Türk Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nu, Molotov ve Stalin, Üçlü İttifak'tan vazgeçirmeye çalıştı. SSCB, Montreux konusundaki taleplerini ve daha önceden kararlaştırılan metin dışındaki konuları içeren bir metni görüşme sürecinde

¹¹¹ Mustafa Deral, *Kore'ye Niçin Gidiyoruz?*, Bakış Matbaası, İstanbul, 1950, s.13.

¹¹² Necdet Ekinci, *Türkiye'de Çok Partili Düzene Geçişte Dış Etkiler*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997, s.221.

Türkiye'nin karşısına getirdi. Bu durum da Türkiye'nin tepkisini çekti ve hatta daha sonra da savaş sonuna kadar sürecek olan SSCB şüphesinin doğmasına neden oldu.¹¹³

SSCB'nin Türkiye üzerindeki tarihi emellerini gerçekleştirmek üzere göstermiş olduğu çaba, savaş boyunca da devam etti. SSCB, daha savaşın başında Almanya ile Türkiye üzerine pazarlıklar yapmaktan çekinmedi. Almanya ve SSCB arasında 23 Ağustos 1939'da imzalanan paktın yürümeyeceği ise, savaşın Batı Avrupa'dan doğuya ve Balkanlara yönelmesi nedeniyle, iki ülkenin çatışan menfaatlerinden anlaşılmaya başlanmıştı. Bu yüzden Almanya, SSCB'yi Mihver yanına çekebilmek için Türkiye'yi pazarlık konusu olarak gündeme getiriyor ve Boğazlar konusunda antlaşmaya niyetli olduğunu gösteriyordu. Diğer yandan, Türkiye'nin de İngiltere ile ilişkilerini bozarak kendi yanına çekmeye çalışıyordu. Almanya, hem Türkiye hem de SSCB'ye karşı iki yüzlü bir politika uyguluyordu.

SSCB ile Almanya arasında Türkiye konusu, Molotov'un Berlin ziyaretinde Hitler ve Ribbentrop arasındaki üçlü görüşmelerde görüşülmüştü. Bu görüşmelerde Montreux konusunu gündeme getiren Almanya, SSCB lehine Montreux'nün iyileştirilmesi için etkin yardıma hazır olduğunu bildirmişti. Yapılacak yeni sözleşmede, SSCB'ye ayrıcalıklar verilecekti.

12 Kasım 1939'daki görüşmelerde SSCB Almanya'ya, Boğazlardan gelebilecek bir saldırıya karşı, Boğazlara en yakın ülke olan Bulgaristan'a, Almanya'nın Romanya'ya verdiği benzer bir garanti verme konusundaki görüşünü sordu. SSCB, böyle bir garantinin işini kolaylaştıracağını düşünüyordu. Kısaca SSCB, Mihvere katılmaya razı olmadan önce, Boğazlarda deniz ve hava üsleri istiyordu. Esas konusu dünya paylaşımı olan bu görüşmelerin sonucunda Molotov ülkesine dönerken, Ribbentrop Molotov'a bir antlaşma taslağı verdi. Bu taslağa göre, Türkiye Mihverle işbirliği yapmak için zorlanmalı, yeni bir Boğazlar rejimi düzenlenerek SSCB'ye sınırsız geçiş hakkı verilmeli, Boğazlar Karadeniz'e sınırı olmayan devletlerin savaş gemilerine kapatılmalıydı. Fakat, taslakta, Türkiye herhangi bir nüfuz bölgesine dahil edilmemişti. Bu da gösteriyordu ki, Türkiye'yi SSCB'nin nüfuzuna bırakmaya Almanya'nın niyeti yoktu. Bu taslağa 25 Kasım'da cevap veren SSCB'nin, Mihver

¹¹³ Oran, Aydın, a.g.e., s.421-422.

devletleri arasına katılmak için ileri sürdüğü şartlar arasında, Bulgaristan'la karşılıklı yardım paktı yapması ve uzun vadeli kiralama yoluyla Boğazlar bölgesinde kara ve deniz üsleri kurması vardı. Bu talepler, aslında Almanya'nın da çıkarları ile tamamen çakışıyordu. Almanya'nın da Boğazlar üzerindeki hedefi SSCB'den farklı değildi.

Sonuçta Hitler, SSCB'ye savaş açmaya ve savaşı 15 Mayıs 1941'e kadar sonuçlandırmaya karar verdi. Öte yandan Almanya'nın Türkiye ile diplomatik görüşmeleri de devam etmekteydi. Türkiye kendi üzerine yapılan Almanya - SSCB pazarlığını ilk kez 17 Mart 1941'de İnönü'nün mektubunu Hitler'e götüren Türk büyükelçisi Hüsrev Gerede'ye bizzat Hitler'in anlatmasıyla öğrendi.¹¹⁴ Kasım 1940'daki SSCB - Almanya pazarlığının başarısız olması iki ülkenin artık birbirlerine karşı savaş hazırlığına başlamalarına neden oldu.

Savaşın Balkanlarda Barbarossa Harekâtı çerçevesinde gelişimi, Bulgaristan'ın stratejik önemini daha da artırmıştı. Molotov'un Berlin ziyaretinde Almanya, Bulgaristan için SSCB'ye garanti vermemişti. SSCB, Boğazların Müttefikler ya da Almanya tarafından aleyhine kullanılmasını önlemek için, Bulgaristan'a garanti fikrini kendi kabul ettirmek istedi. 25 Kasım 1940'da Sofya'ya bir elçi göndererek, Türkiye'ye karşı bir garantiye ihtiyacı olup olmadığını Bulgaristan'a sordu. SSCB, böylece hem Almanya'nın güneye inmesini önleyecek, hem de Türkiye'ye Boğazlar konusunda baskı yapabilecekti. Bu kapsamda SSCB tarafından Bulgaristan'a yardım paktı taslağı iletili.¹¹⁵ Ancak durumu değerlendiren

Bulgaristan, yardım paktı teklifini kabul etmedi. Türkiye'nin bu tekliften, Moskova Büyükelçisinin Molotov'a doğrudan sorduğu soruya aldığı cevapla haberi oldu.

Türkiye'nin Alman ve SSCB tehdidinde karşı Trakya'da almış olduğu önlemlerden Bulgaristan endişe duyuyordu. Bu endişeleri giderebilmek için Türkiye ve

¹¹⁴ Oran, Aydın, a.g.e., s.431-434.

¹¹⁵ Bu yardım paktı taslağında Türkiye ile ilgili olarak SSCB; Bulgaristan'a, Ege Denizi'ne çıkmasını sağlamak amacıyla Batı Trakya'daki çıkarları için işbirliği, Eylül 1939'daki karşılıklı yardım paktı teklifini yenilenmesi, sadece Batı Trakya'da değil aynı zamanda Doğu Trakya'da da emellerini gerçekleştirebilmesinde yardımcı olmayı, Bulgaristan bir saldırıyla tehdit edilirse veya Türkiye'nin saldırısına maruz kalırsa mümkün olan tüm vasıtalar ile yardım yapmayı teklif etti. Oran, Aydın, a.g.e., s.435.

Bulgaristan, 17 Şubat 1941’de bir Saldırmazlık Bildirisi imzaladı. Ancak Mart 1941’de de Bulgaristan, Almanya’nın baskılarına dayanamayıp Mihver devletlerine katıldı. Bulgarlar, 1942’de SSCB’nin tekliflerini içeren bir metni Türkiye’ye ilettiler.¹¹⁶

SSCB, Bulgaristan’a yapmış olduğu bu teklifle, Türkiye ve SSCB arasında imzalanan ve 1929’da yürürlük süresi uzatılan 1925 Dostluk ve Tarafsızlık (Saldırmazlık) Antlaşması’nın hilafında hareket etmişti.¹¹⁷

Almanya’nın Bulgaristan’a yerleşmesi sonucunda Türkiye bu kez de, Almanya ve SSCB tarafından, Polonya örneğinde olduğu gibi işgale uğrayarak paylaşılmaktan endişe duymaya başladı. Öte yandan, Balkanlardan sonra Boğazların da Alman kontrolüne geçmesinden korkan SSCB, Türkiye’nin endişelerini gidermek amacıyla, Türkiye’ye yapılacak herhangi bir saldırı halinde tarafsız kalacağını bildirdi. Türkiye’nin bu açıklamanın yazılı olarak yapılmasını önermesi üzerine, 25 Mart 1941’de Türk-Sovyet Demeci, Moskova ve Ankara’da yayımlandı.¹¹⁸

1925 Dostluk ve Saldırmazlık Antlaşması’na atıf yapan bu belgede, Türkiye’nin bir saldırıya maruz kalmadan, kendisini savunmak amacıyla dahi bir ülkeye savaş açması durumu, söz konusu edilmemişti. Türkiye Almanya’ya, Almanya Türkiye’ye saldırmadan önce kendini savunmak için savaş açsa, bu durum antlaşma hükümleri içerisinde yer almadığından, SSCB’nin Türkiye’ye saldırmasına engel teşkil etmeyecekti. Böyle bir durumda SSCB tehdidi devam edecekti.¹¹⁹ Türk-Sovyet Demeci sonunda, Türkiye geçici de olsa SSCB tehdidine karşı rahatlama sağladı. SSCB’nin Türkiye’ye karşı bu suni dostça tutumu, Almanya karşısında Kasım 1942’de elde ettikleri Stalingrad zaferine kadar sürdü. Stalingrad zaferinden sonra askeri açıdan daha güçlü bir konuma gelen SSCB’nin Türkiye’ye karşı tavrı, tekrar sertleşti. Düşmanca politikalarını tekrar uygulamaya başladı.¹²⁰

¹¹⁶ Oran, Aydın, a.g.e., s.435.

¹¹⁷ Bu antlaşmanın 2. maddesine göre, iki ülkenin birbirleriyle doğrudan komşu olan ülkelerle birbirlerine bildirmeden antlaşma yapmamayı, ancak birbirlerinden onay almak suretiyle antlaşma yapmayı kabul etmişlerdi. Ancak SSCB, bu konu ile ilgili Türkiye’ye herhangi bir bilgi vermemişti. Oran, Aydın, a.g.e., 435.

¹¹⁸ Balcıoğlu vd., a.g.e., s.455.

¹¹⁹ Oran, Aydın, a.g.e., s.438.

¹²⁰ Ekinci, a.g.e., s.227.

Bu dönemde ilişkileri gerginleştiren bir önemli olayda Alman elçisi Von Papen'e Sovyet casuslarının yaptığı suikast girişimi oldu. Suikastçıların yakalanarak yargılanması ilişkileri iyice gerdi. Stalingrad zaferinden sonra Yargıtay'ın cezaları onaylaması, SSCB'nin Türkiye'ye baskı yapmasına neden oldu.¹²¹

Müttefikler Ocak 1943'te Casablanca Konferansı'nda, Türkiye'nin de savaşa girmesiyle beraber Balkanlardan Almanya'ya karşı bir cephe daha açılmasına karar verdi. Churchill bu kararı bildirmek üzere Adana'ya geldi. 30 Ocak-1 Şubat 1943'de yapılan görüşmelerde Türkiye, Almanya'nın yenilmesiyle Avrupa'ya hakim olacağını değerlendirdiği SSCB'den duyduğu endişeleri ilettili. Ancak Churchill, savaş sonrasında kurulacak olan uluslararası güvenlik kuruluşlarıyla Türkiye'nin endişesini gidermeye çalıştı.¹²² Churchill'in müteakip açıklamaları savaş sonrasında SSCB'nin, dünya sınırlarının güvenliğinde Müttefiklerle eşit haklara sahip olacağı şeklindeydi. Bu açıklamalar tam anlamıyla Türkiye'de hayal kırıklığı yarattı.¹²³

SSCB'nin baskıları ve ısrarla Türkiye'yi Müttefiklerin yanında savaşa sokmak istemesi, Türkiye'yi huzursuz etmekteydi. Türk dış politikasına yön verenler, SSCB'nin bu baskılarının maksadını çok iyi biliyordu. Türkiye savaşa girince Almanya tarafından işgal edilecek, SSCB tarafından da kurtarılacaktı. Böylece SSCB, Türkiye'yi etkisi altına alacaktı. Türkiye'yi endişelendiren bir başka durum da, savaşta Almanya'ya karşı açılacak olan ikinci cephenin Balkanlardan açılmasına, ABD'nin rıza göstermemesiydi. Çünkü, Balkanlar savaş sonunda Almanlardan SSCB tarafından temizlenecekti. Böylece Balkanlar, SSCB kontrolü altına girecekti. Bu da SSCB'ye, emellerini ulaşabilmesi için büyük fırsat verecekti.

SSCB, Müttefiklere karşı bu dönemde, Türkiye'yi zor duruma düşürmek ve baskı altına alabilmek için faaliyetlerini aralıksız sürdürdü. SSCB, Türkiye'nin savaş dışı kalma politikasının Almanya'ya yarar sağladığını, savaş dışı kalarak Almanya'nın Balkan kanadını koruduğunu, bu nedenle Almanya'nın da kuvvetlerinin büyük çoğunluğunu SSCB üzerine gönderdiğini söylüyordu. Ayrıca İngiltere'nin Türkiye'ye yaptığı silah yardımıyla da aslında Türkiye'yi, Almanya'ya karşı değil, savaş sonrasında

¹²¹ Esmer, Sander, a.g.e., s.163.

¹²² Balcıoğlu vd., a.g.e, s.457.

¹²³ Ekinci, a.g.e., s.228.

SSCB'ye karşı güçlendirmeye çalıştığını söylüyor ve basın yoluyla da Türkiye'ye karşı kampanya yürütüyordu.¹²⁴

11-24 Ağustos 1943'de yapılan Quebec Konferansı'nda ve 19 Ekim 1943'de yapılan Moskova Konferansı'nda SSCB, Türkiye'nin hemen savaşa girmesi için göstermiş olduğu tutumu devam ettirdi. Türkiye'nin savaşa girmemesinin SSCB'ye zarar verdiği savını devam ettirerek, Müttefiklerin Türkiye'yi savaşa sokması için baskı yapmasını istedi. Öte yandan SSCB, Balkanlardan açılacak bir ikinci cepheye de karşı çıkıyordu. Amaç, kendi doğal nüfuz alanı olarak gördüğü Balkanlara Müttefik askerlerinin girmesini önlemektir. Kasım 1943'de SSCB, artık savaşın sonunu görebiliyor ve hazırlıklarını bu doğrultuda yapıyordu.¹²⁵

Moskova Konferansı'ndan sonra alınan kararları, Türkiye'ye iletmek üzere İngiliz Dışişleri Bakanı Sir Anthony Eden ile Türk Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu, 5-6 Kasım 1943'de Kahire'de buluştu. Eden, Müttefiklerin Türkiye'nin savaşa girmesi konusundaki isteğini ilettiler. Menemencioğlu ise, Türkiye'nin SSCB'den duyduğu endişeyi ve SSCB'nin savaşı kısaltmak için değil, belki de Türkiye'yi askeri açıdan zayıflatmak için bir an önce savaşa çekmeye çalıştığı yönündeki endişeleri dile getirdi. Bunun üzerine Eden, SSCB'nin yayılmacı arzuları olsa bile Türkiye'nin savaş dışı kalarak bunu değiştiremeyeceğini söyledi. Aslında söylenen bu söz Türkiye'ye söylenen üstü kapalı bir tehditti.

Türkiye, resmi yanıtını bir nota ile 17 Kasım'da verdi. Müttefiklerin, Türkiye'den talep ettiği üs isteği, Almanya ile Türkiye arasında savaşa neden olacağından ve istenen fedakarlıkların Türkiye'nin imkanlarının çok üzerinde olduğundan, savaşa girmenin hiçbir tarafa fayda sağlamayacağı belirtilerek, olumsuz cevap verildi. Menemencioğlu, Kahire'den ayrılmadan önce Eden'e resmi olmayan bir toplantıda, Müttefiklerin Türkiye'ye gereken miktarda askeri yardımı yapmadığını, buna karşın savaşa girmek için zorladığını, bu durumda Türkiye'nin Almanya tarafından işgal edileceğini, Trakya'daki savunma hatlarının Almanya'ya karşı dayanamayacağını, işgale uğrayan İstanbul ve Boğazların kime fayda sağlayacağını sordu. Bunun

¹²⁴ Ekinci, a.g.e., s.227-229.

¹²⁵ Oran, Aydın, a.g.e., s.454-458.

sonucunda da SSCB'nin bir kurtarıcı olarak Türkiye'ye gireceğini ve İstanbul'u kimin için kurtaracağı sorusunu yöneltti. Müttefiklerin malzeme vermedikçe Türkiye'nin savaşa giremeyeceğini, Türkiye savaşa girmeden de Müttefiklerin malzeme vermediğini dile getirdi. Bu durumun ne kadar akıllıca bir tutum olduğunu sordu.¹²⁶ Türkiye resmi olmayan bir görüşmede de olsa SSCB'den duyduğu endişeyi açıkça dile getirmişti. Fakat Müttefiklerin, SSCB'nin Türkiye'ye karşı niyet ve maksadını yeterli derecede anlamadıklarını ya da menfaatleri gereği göz ardı ettiklerini söylemek yanlış olmaz. Kahire'deki Eden-Menemencioğlu görüşmesinden sonra, Türkiye'yi savaşa sokmak için yapılan İngiliz baskısı daha da arttı. 28 Kasım - 1 Aralık 1943'de, Müttefik devletlerin liderleri, Tahran'da buluştu.

Tahran Konferansı'nda İngiliz Başbakanı Churchill, Türkiye'nin savaşa girmesi için yapılacak üçlü daveti kabul etmediği takdirde İngiltere'nin, Türkiye'nin toprak bütünlüğü ve Boğazlarda olan haklarına ilgi duymayacağını ifade etti. Ayrıca, Türkiye barış konferansında da yer alamayacaktı. Yapılan silah yardımı da duracaktı. Türkiye savaşa girerse, İngiltere'nin Mısır'daki 17 hava filosu ve 3 uçak savar alayı ile takviye edilecekti.¹²⁷

Churchill'in konferansta Doğu Akdeniz'de bir cephe açılması ve Türkiye'nin savaşa girmesi fikrini dile getirmesi, SSCB'nin, Türkiye'nin savaşa girmesi konusundaki isteğini azalttı. ABD de, Balkanlardan açılacak bir cepheye, başka yerlerden kuvvet kaydırma gerekçesiyle sıcak bakmıyordu. SSCB'ye göre, Balkanlardan açılan bir cephe, doğal nüfuz alanı olarak gördüğü bu yerde etkisini azaltacak, askeri ve politik ilerleyişini durduracaktı. SSCB'ye göre, Batılılar Balkanlardan uzaklaştırılmalı ve Avrupa'da yeni bir cephe açılmalıydı.¹²⁸ Konferansta yapılan görüşmeler sırasında Stalin'in davranışları Churchill'de şüphe uyandırmıştır. Öyle ki Churchill Stalin'e, Türkiye'nin savaşa girmesini isteyip istemediğini sormuştur.¹²⁹ Konferans sonunda

¹²⁶ Oran, Aydın, a.g.e., s.460.

¹²⁷ Esmer, Sander, a.g.e., s.173-174.

¹²⁸ SSCB'ye göre;Türkiye'nin savaşa girmesi durumunda yapılacak olan İngiliz yardımı, Türkiye yerine batıdan açılacak yeni cephede kullanılmalıydı. Böylece, zayıf bir Türkiye önce Bulgaristan'la, belki de daha sonra Almanya ile savaşıacaktı. Bu savaştan kim galip çıkarsa çıksın, SSCB'nin savaş sonrası yıpranmış Türkiye üzerindeki emellerini gerçekleştirmesine engel teşkil etmeyecekti. Esmer, Sander, a.g.e., s.176.

¹²⁹ Esmer, Sander, a.g.e., s.176.

Churchill ve Roosevelt, İnönü'yü Türkiye'nin savaşa katılması için görüşmek üzere Kahire'ye davet etmeye karar verdi.

4-8 Aralık 1943'de Kahire'de İnönü, Churchill ve Roosevelt bir araya geldi. Churchill, Türkiye'nin savaşa girmesi için ısrar etti. Türkiye'nin, savaşa girmez ise savaş sonunda yalnız kalacağını, eğer savaşa girerse SSCB dahil tüm müttefiklerle dost kalacağını ve yapılacak savaş sonrası düzenlemelerde de taraf olacağını belirtti. Ağır Müttefik baskısı altında İnönü, savaşa katılmaya prensipte "evet" demek zorunda kaldı. Türkiye'nin savunma gücünün tamamlanması için silah teçhizat ve malzemeye ihtiyacı olduğunu belirterek, ordunun hazırlanması gerektiğini belirtti. Türkiye'nin savaşa katılmasında ısrarcı olan Churchill ise Türkiye'nin hava alanlarının hazır olmasının savaşa girmesi için yeterli olduğunu düşünüyordu. Hazırlanan bu hava alanlarına, İngiliz uçakları yerleşecekti. Kısaca İngiltere, 15 Şubat 1944'e kadar Türk hava alanlarının hazır olmasını ve Türkiye'nin savaşa girmesini istiyordu. İnönü ise, hazırlıklar tamamlanmadan Türkiye'nin savaşa girmemesi gerektiğini söylüyordu. Konferans hiçbir net sonuç alınmadan sona erdi.

Kahire'de, Türkiye açısından önemli olan bir gelişme de Tahran'da alınan karara rağmen, SSCB'nin konferansa katılmamasıydı. Bundan anlaşılacağı üzere artık SSCB, Türkiye'nin savaşa girişi konusundaki görüşünü değiştirmişti. SSCB, Avrupa'da Almanya'yı tek başına yeneceğine kanaat getirerek Balkanlar'da hiçbir suretle Müttefik askeri görmek istemiyordu. Ayrıca, Türkiye'nin savaşa girerek askeri yardım almasını ve savaşa girmesi karşılığında elde edeceği kazanımları da istemiyordu. Böylece, savaş sonunda yeni düzenlemeler yapılırken, kendisini bağlayacak durumlardan kaçınıp, Türkiye ile ilgili yeni şartlar öne sürebilecekti.¹³⁰

SSCB'nin 1944 ortalarına doğru Balkanlar'a inmesi, Türkiye'de endişe yarattı. Türkiye, 1939'dan beri gerginleşen Türk-Sovyet ilişkilerini düzeltmek amacıyla bazı girişimlerde bulunmak gerektiğine inanıyordu. Bu maksatla, önce Almanya'ya krom ihracatını durdurdu. Alman savaş gemilerinin Boğazlar'dan geçişini engelledi. Alman yanlısı olarak bilinen Dışişleri Bakanı Numan Menemencioğlu istifa etti. Almanya ve

¹³⁰ Oran, Aydın, a.g.e., s.462-464.

Japonya ile ilişkiler kesildi.¹³¹ Ancak, Türkiye'nin tüm bu iyi niyet çabaları istenen sonucu vermedi. Çünkü, SSCB savaştan başarıyla çıkmıştı ve 6 Eylül 1944'de Bulgaristan'ı işgal etmişti. Türkiye, SSCB'nin bu işgali ABD ve İngiltere ile anlaşarak yaptığından endişelenmeye başladı. Tam bu sırada Yunanistan'a İngiltere'nin asker çıkarması, Türkiye'yi az da olsa rahatlattı.¹³²

3.1.2.2. İkinci Dünya Savaşı sonrası, SSCB'nin Türkiye üzerindeki istekleri

Savaş süresince harp harici kalma politikası izleyen Türkiye, savaş sonrasında uluslararası alanda, hızla değişen güç dengeleri karşısında, sürdürdüğü denge politikalarını sürdüremeyecek bir konuma gelmişti. Her ne kadar Almanya ve Japonya'ya Şubat 1945'te savaş açmış olsa da, savaş boyu izlediği ve ancak çok kutuplu bir dünyada mümkün olan denge politikası, Türkiye'yi büyük ölçüde yalnızlığa itti.¹³³ Türkiye, savaş sonrası kendisiyle ilgili konularda dahi herhangi bir söz hakkı olmaksızın, ABD, SSCB ve İngiltere arasındaki gelişmeleri takip etti.

4-11 Şubat 1945'de, "Üç Büyükler" olarak nitelenen Churchill, Roosevelt ve Stalin, Kırım'ın bir tatil beldesi olan Yalta'da bir araya geldi. Savaş sonrası düzenlemelerin görüşüldüğü bu konferansta, Türk Boğazları da görüşülen konular arasında yer aldı.¹³⁴

10 Şubat 1945'de Stalin, Boğazlar meselesi ve Montreux'yü gündeme getirdi. Stalin'e göre Montreux, Batılılar ile SSCB'nin ilişkilerinin iyi olmadığı bir dönemde Milletler Cemiyeti sisteminin bir parçası olarak hazırlanmıştı. Bu sözleşme günün şartlarına uydurulmalıydı. Stalin, Türkiye'nin Boğazları sadece savaş zamanında değil, savaş ihtimalinin bulunduğu zamanlarda da kapatma hakkına sahip olmasından rahatsızdı. Bu durum adeta Türkiye'ye, SSCB'nin boğazını sıkma hakkı veriyordu ve

¹³¹ Ayrıca Türkiye, Türk-Sovyet ilişkilerini düzeltmek amacıyla; Türkçü ve Turancı akımlara karşı harekete geçti. Alman Büyükelçisi Von Papen'e suikast girişiminden mahkum olmuş olan iki Sovyet casusu, TBMM'nin çıkardığı özel bir yasa ile affedildi. Türkiye'ye sığınmış olan Mihver yanlısı ülkelerin yurttaşlarına sınırlarını kapadı. Almanya yanında SSCB'ye karşı savaşmış SSCB vatandaşı Türkler, SSCB'ye iade edildi. Türkiye'ye sığınan Bulgaristan eski İçişleri Bakanı Gabrovski, Bulgaristan'a geri gönderildi. Romanya'ya kaçan 20-30 bin Kırım Türkü, Türkiye'ye kabul edilmedi. Ekinci, a.g.e., s.249.

¹³² Ekinci, a.g.e., s.248-250.

¹³³ M.Murat Hatipoğlu, *Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923-1954*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1997, s.268.

¹³⁴ Gürkaynak, a.g.e., s. 20.

değiştirilmeliydi.¹³⁵ Roosevelt ve Churchill de sözleşmenin değiştirilmesine taraftardı. Ancak Yalta'da Boğazlar konusunda, kendilerince kabul edilebilir bir teklifi, SSCB'ye sunamadılar. Stalin konferans sonucunda, SSCB'nin Boğazlar konusunda harekete geçmesi durumunda, ABD ve İngiltere'nin nasıl bir tavır takınacaklarına ilişkin net bir fikir edinemedi. Bu durum Stalin'in, Çanakkale Boğazı'nda üs isteyecek kadar ileri gitmesine neden oldu.¹³⁶ Sonuçta, üç ülkenin dışişleri bakanlarının yapacakları bir toplantıda durumu görüşmeleri kararlaştırıldı.

Bu arada Türkiye, Yalta Konferansı'nda alınan karar gereğince 23 Şubat 1945'de, San Fransisko'da yapılacak olan barış görüşmelerine katılabilmek için, Almanya ve Japonya'ya savaş açmış olması dahi SSCB'yi memnun etmedi.

Savaşın bitimine yedi hafta kala 19 Mart 1945'de, SSCB Dışişleri Bakanı Molotov, Türkiye'nin SSCB Büyükelçisi Selim Sarper'i makamına davet etti. Molotov, 20 yıldır Türkiye - SSCB ilişkilerinin temelini oluşturan 17 Aralık 1925 Dostluk ve Tarafsızlık (Saldırmazlık) Antlaşması'nı¹³⁷ feshetmek istediklerini bildirdi.¹³⁸ Türkiye, bu notayı aldığı anda şaşırmadı. Çünkü, savaş sırasında üç müttefikin yapmış olduğu görüşmelerde Boğazlar konusunun görüşüldüğünü, SSCB'nin antlaşmayı uzatmak için karşısına Boğazları çıkaracağını biliyordu.¹³⁹

Türkiye, SSCB'nin 19 Mart tarihli bu notasına, 4 Nisan'da cevap verdi. SSCB'nin taleplerini sordu. SSCB, Haziran ayına kadar herhangi bir cevap vermedi. Molotov, Sarper'i SSCB Dışişleri Bakanlığına çağırarak yeni bir antlaşmanın yapılabilmesi için iki ülke arasındaki bazı sorunların halledilmesi gerektiğini söyledi.¹⁴⁰ Yeni bir antlaşmaya zemin hazırlamaya çalışan Türkiye, çok geçmeden egemenlik ve bağımsızlık haklarının bir kısmını kaybetmeden, SSCB ile bir antlaşma

¹³⁵ Oran, Aydın, a.g.e., s.472.

¹³⁶ Nasuh Uslu, *Türk Amerikan İlişkileri*, 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara, 2000, s.91.

¹³⁷ Hatırlanacağı üzere, 1925 Antlaşması, 1929 uzatma protokolü ile 2 yıl, 30 Ekim 1931'de imzalanan protokolle 5 yıl ve Kasım 1935'de imzalanan protokolle de 10 yıl süreyle uzatılmıştı ve süresi 6 Kasım 1945'da sona erecekti. Oran vd., a.g.e., s.501.

¹³⁸ Verilen notada SSCB; SSCB-Türkiye dostluğunun devamı için bu antlaşmanın önemini takdir ettiğini, ancak İkinci Dünya Savaşı'nda meydana gelen derin değişikliklerden dolayı antlaşmanın yeni şartlara uymadığını, bir iyileştirmeye ihtiyaç olduğunu ve antlaşmayı feshetmek istediklerini bildirdi. Oran, Aydın, a.g.e., s.472.

¹³⁹ Melih Aktaş, *1950-1960 Demokrat Parti Dönemi Türk-Sovyet İlişkilerinde Amerikan Faktörü*, Şema Yayınevi, İstanbul, 2006, s.20-21.

¹⁴⁰ Oran, Aydın, a.g.e., s.473.

yapmasının çok zor olduğunun anladı.¹⁴¹ Aslında savaşın başladığı günden beri Boğazlar konusunda girişimlerde bulunmayı düşünen SSCB, Akdeniz yoluyla sıcak denizlere inme geleneksel politikasını gerçekleştirebilmek için en uygun olan anı bekliyordu.¹⁴² SSCB'nin Türkiye üzerinde devam eden baskıları, sonunda iki ülkeyi bu noktaya getirmişti.

7 Haziran'da SSCB Dışişleri Bakanlığında Molotov Sarper'e eğer bir antlaşma yapılması isteniyorsa, Türkiye'nin kabul etmesi gereken şartları söyledi. Bu şartlar;

1. 16 Mart 1921 tarihli Moskova Antlaşması sonucunda tespit edilen Türk-Sovyet sınırında, Sovyetler lehine bazı düzeltmelerin yapılması,¹⁴³
2. Boğazların Türkiye ile SSCB tarafından ortaklaşa savunulması ve bunu sağlamak amacıyla SSCB'ye Boğazlar'da deniz ve kara üslerinin verilmesi,
3. Montreux Boğazlar Sözleşmesi'nin değiştirilmesi konusunda, Türkiye ile SSCB arasında bir prensip mutabakatının sağlanmasıydı.¹⁴⁴

7 Mayıs'ta Almanya'nın teslim olmasıyla, İkinci Dünya Savaşı Avrupa'da sona ermişti. Türkiye savaş dışı kalmayı başarmış, Alman işgaline uğramamıştı. SSCB tarafından kurtarılma bahanesiyle işgal edilmemişti. Fakat şimdi, SSCB tehdidi kendisini farklı bir şekilde göstermeye başlamıştı.¹⁴⁵ Çünkü feshedilen antlaşma bir saldırmazlık antlaşmasıydı. SSCB, saldırmama taahhüdünden kurtuluyordu. Artık Türkiye, tam bir güvenlik sorunu ile karşı karşıyaydı.¹⁴⁶

Molotov'un Sarper'e ilettiği Türkiye'nin kabul etmesi gereken hususların, SSCB'nin, 1940'da Mihvere katılmak üzere Almanya ile yapmış olduğu Türkiye'ye ilişkin pazarlıkta talep ettiği hususlardan bir farkı yoktu.¹⁴⁷ Türk Büyükelçisi Sarper,

¹⁴¹ Esmer, Sander, a.g.e., s.176.

¹⁴² Uslu, a.g.e., s.91.

¹⁴³ Düzeltmeye bahis olan Kars, Ardahan ve Batum illeri; 3 Mart ve 13 Temmuz 1878 Ayastefonos ve Berlin Antlaşmaları ile savaş tazminatı olarak Çarlık Rusyası'na terk edilmişti. Daha sonra 3 Mart 1918'de Brest-Litovsk Antlaşması'yla, Batum'la birlikte plebisit yapılması koşuluyla Osmanlı Devletine geri verilmişti. Yapılan plebisit sonucunda halk Osmanlı yönetimini kabul etmişti. Sonunda, Moskova antlaşması ile Batum SSCB'ye bırakılmış, Kars, Ardahan Türkiye'de kalarak Doğu Anadolu sınırı çizilmişti. Ekinci, a.g.e., s. 264-265.

¹⁴⁴ Mehmet Gönübol, Halûk Ülman, İkinci Dünya Savaşından Sonra Türk Dış Politikası (1945-1965), *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995)*, 9. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2006, s.193.

¹⁴⁵ Oran, Aydın, s.472.

¹⁴⁶ Aktaş, a.g.e., s.20-21.

¹⁴⁷ Oran, Aydın, a.g.e., s.472.

SSCB'nin sınır düzeltmesi ve Boğazlar'da üs verilmesine ilişkin taleplerini reddetti. Montreux'nün uluslararası bir sözleşme olduğunu, sözleşmeye taraf olan tüm devletleri ilgilendirdiğini söyledi.¹⁴⁸

18 Haziran'da Molotov, Sarper'i bir kez daha kabul etti. SSCB'nin taleplerinde bir değişiklik yoktu. Artık Türkiye ve SSCB arasında, bir antlaşma yapılamayacağı anlaşılmış oldu.¹⁴⁹ SSCB ile dost kalmak isteyen Türkiye, SSCB'nin bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne ilişkin bu taleplerinden dolayı büyük endişe duymaya başladı. Türkiye silahlı bir saldırıya uğraması durumunda tek başına da olsa tüm gücüyle kendisini savunacağını çeşitli yollardan dünya kamuoyuna duyurdu.

Türkiye, SSCB'nin iktisadi ve askeri gücünü dikkate aldığına, yalnız kalmak da istemiyordu. Bu nedenle, 1939'dan beri müttefiki olan İngiltere'nin ve İkinci Dünya Savaşı sonunda, savaştan en güçlü ülke olarak çıkan ABD'nin desteğine ihtiyaç duyuyordu.¹⁵⁰ İngiltere, Türkiye'yi destekleyen açıklamalar yapmaya istekliydi. Ancak müttefiki olan ABD, konuya ilişkin bir tavır takınmamayı tercih etti. ABD Dışişleri Bakan Yardımcılarından Joseph Grew, ABD'nin her iki tarafın görüşlerine saygı duyduğunu, Türkiye ve SSCB'nin aralarındaki sorunları yapacakları dostça görüşmeler ile çözmelerini beklediklerini söyledi.¹⁵¹

ABD, SSCB ve İngiltere'nin savaş sonrası işbirliği gerçekleştirmek amacıyla yapmış oldukları denemelerden biri olan Potsdam Konferansı, 17 Temmuz - 2 Ağustos 1945'de toplandı.¹⁵² Potsdam Konferansı'nda, ABD, İngiltere ve SSCB arasındaki işbirliğinin yürüyüp yürümeyeceği hakkındaki endişeler de artmaya başlamıştı.¹⁵³ İkinci Dünya Savaşı'nı kazanmalarının kesinleşmiş olmasına rağmen, bu üç ülke arasında savaş sonu düzeni ile ilgili olarak, büyük farklılıklar ortaya çıkmaya başlamıştı. Bu konferansta, Yalta'da çıkan sorunlar daha da derinleşti.¹⁵⁴

¹⁴⁸ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.193.

¹⁴⁹ Oran vd., a.g.e., s.502.

¹⁵⁰ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.193.

¹⁵¹ Uslu, a.g.e., s.91.

¹⁵² Toplantıda ABD'yi, ölen Roosevelt'in yerine geçen Truman temsil etti. Toplantı devam ederken Temmuz ayı sonunda, İngiltere'de seçimler yapıldı. Seçimlerin sonucunda, Churchill ve Eden yerlerini kaybetti. Temmuz sonundan itibaren toplantıda İngiltere'yi Atlee ve Bevin temsil etti.

¹⁵³ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.195.

¹⁵⁴ Gürkaynak, a.g.e. s. 24.

Türkiye, Potsdam Konferansı'nda ABD'nin takınacağı tavrı bekliyordu. İnönü'ye göre dünya, Batı ve Doğu olmak üzere ikiye ayrılacaktı. Batı bloğunu da savaştan en güçlü ülke olarak çıkan ABD yönetecekti. ABD'nin tavrı bu açıdan hem dünya hem de Türkiye için büyük önem taşıyordu.¹⁵⁵

SSCB daha toplantının başında, eski İtalyan sömürgelerinden birini istediğini bildirdi. Bu durum, SSCB'nin Akdeniz'e yerleşme isteğinin açık bir ifadesiydi.¹⁵⁶

Konferansta Churchill ve Truman, Stalin'le Montreux Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesi konusunda fikir birliğine vardı. Onlara göre; karalar arasında kalan uluslararası su yollarında gemiler, tam bir geçiş özgürlüğüne sahip olmalıydılar. SSCB, rahatça Karadeniz'e girip çıkabilmeliydi. Ancak, Churchill ve Truman, SSCB'ye Boğazlar'da üs verilmesi ve ortak kontrol talebine karşı çıktılar.¹⁵⁷ Stalin de, Türkiye'nin Kars ve Ardahan'ı geri vermeyi ve Montreux'yü tartışmayı reddettiğini söyledi. Türkiye ile SSCB arasında bir ittifakın ancak, Türkiye'nin bu talepleri karşılmasıyla mümkün olacağını belirtti. 23 Temmuz gecesi yenen akşam yemeğinde de Stalin Churchill'e, Boğazlar'da kendilerine bir üs verilmemesi durumunda, Dedeağaç'ta bir üs verilmesine ilişkin görüşlerini sordu. Yazılı bir metin vererek, Montreux'nün feshedilmesini ve Boğazlarda güvenliğin SSCB ve Türkiye tarafından müştereken sağlanmasını, bunun için de SSCB'nin üsler kurmasını teklif etti. Bunun yanında sınır düzenlemelerine ilişkin görüşlerini yineledi. Churchill, üs isteğini kabul edemeyeceklerini belirterek, Boğazlar'da SSCB'nin arzu ettiği şekilde düzenlemelere taraftar olduklarını, ancak bunun Türkiye'nin toprak bütünlüğünün korunması koşuluna bağlı olduğunu söyledi. Değişikliğin de çok taraflı bir düzeyde yapılması gerektiğini belirtti.¹⁵⁸

ABD Başkanı Truman, Potsdam Konferansı'na giderken yanında kendisi için hazırlanmış olan üç memorandum mevcuttu. Bu memoralarda, Boğazlar'a ilişkin özel hazırlanmış, ABD görüşleri vardı.¹⁵⁹ Memorarlara göre ABD,¹⁶⁰ SSCB'nin

¹⁵⁵ Aktaş, a.g.e.,s.26.

¹⁵⁶ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.415.

¹⁵⁷ Uslu, a.g.e., s.92.

¹⁵⁸ Oran vd., a.g.e., s.503.

¹⁵⁹ Fahir Armaoğlu, *Belgelerle Türk-Amerikan Münasebetleri*, AKDITYK Türk Tarih Kurumu Yayınları VII.Dizi-Sayı 119, Ankara, 1991, s.128-133.

savaş gemilerini her zaman Boğazlar'dan geçirebilmesini destekleyerek, SSCB'nin taleplerini haklı bulduğunu Türkiye'ye bildirecekti. SSCB, Boğazlar'da üs isteğinde ısrarcı olursa, ABD durumun BM'e götürülmesini önerecekti.¹⁶¹

Konferans sonunda kabul edilen protokolün 16'ncı maddesinde, Montreux günün koşullarına cevap vermediğinden, Montreux'de değişiklik yapılması konusunda üç hükümetin görüş birliğine vardığı açıklandı. Fakat, ortak bir karar alınamadı. Konunun, Türkiye ile doğrudan görüşmeler yoluyla ele alınması kararlaştırıldı. Ancak, varılan kararın İngilizce ve Rusça metinlerinde bir farklılık mevcuttu. İngilizce metinde “her üç devletin Boğazlar konusunda görüşlerini Türkiye'ye ayrı ayrı bildirmeleri” istenirken, Rusça metinde “Boğazlar sorunun üç devletin her biri ile Türkiye arasında ayrı ayrı yapılacak görüşmelere konu teşkil etmesi” isteniyordu. Yani Rusça metne göre, doğrudan doğruya görüşme yapılmasından bahsediliyordu.¹⁶² Bu ayrılık, daha sonraları ABD ve SSCB arasındaki anlaşmazlıklara zemin hazırlamıştır.¹⁶³

Potsdam Konferansı'nda, Üç Büyüklerin Boğazlar konusundaki görüşlerini Türkiye'ye bildirmelerine ilişkin alınan karar, Türk tarafınca pek anlaşılmamıştı. Üç büyükler görüşlerini, Türkiye'ye ayrı ayrı mı iletecekti? Yoksa, ayrı ayrı görüşme mi yapılacaktı? ABD Başkanı tarafından ortaya sürülen ve İngiltere'nin de desteklediği formül, belirsiz bir formüldü. Bunun sonucunda da Stalin, Potsdam Konferansı sonrası, Montreux'un değiştirilmesi ve değişikliğin Türkiye ile baş başa tartışılması sonucunu elde etmişti. Aslında sorun, Üç Büyükler tarafından birkaç yıldır kendi aralarında görüşülmekteydi. Sorunu da ilk olarak ortaya atan, Kasım 1943'de ki Tahran Konferansı'nda Churchill'di. Tahran Konferansı'nda Roosevelt ve Stalin, Türkiye'nin savaşa girmesi için ısrar edilmemesi konusunda görüş birliğine vardığında Churchill, Türkiye'yi savaşa sokmak için Boğazlar konusunda tehdit etmeyi önermişti.¹⁶⁴ Bu tutum da, Boğazlar üzerinde tarihi emelleri olan SSCB'nin işine çok yaramıştı.

¹⁶⁰ Truman elindeki memorandumlara paralel olarak, son 20 yıl içerisinde savaşların bu bölgede çıktığını, SSCB'nin savaş ve ticari gemilerini hem savaşta hem de barışta Boğazlar'dan engelsiz bir şekilde geçişinin temini için Montreux Boğazlar Sözleşmesi'nin değiştirilmesini desteklediğini, ancak toprak meselesinin Türkiye ile SSCB arasında bir problem olduğunu ifade ederek, ABD'nin bu duruma karışmayacağını ifade etmiştir. Aktaş, a.g.e., s.25-26.

¹⁶¹ Aktaş, a.g.e., s.24-26.

¹⁶² Oran vd., a.g.e., s.503.

¹⁶³ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.196.

¹⁶⁴ M.Emin Değer, *Oltadaki Balık Türkiye "Türkiye Gerçeği"*, 6. Baskı, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1998, s.217-218.

Türkiye'ye göre, Potsdam Konferansı'ndaki ABD tavrı "Karadeniz'i kapalı bir deniz, Türkiye'yi de kapı bekçisi" yapmak isteyen SSCB'nin tavrına paralel bir tavidir. Potsdam'da alınan kararlar, adeta SSCB için bir zafer niteliğindedir. Türkiye açısından tek kazanım ise, Boğazlar konusuna ABD'nin de katılmış olmasıdır.¹⁶⁵

Takip eden aylarda SSCB'nin basın ve radyo yoluyla Türkiye'ye karşı başlattığı kampanya hızlanarak şiddetini artırdı. Gürcistan Bilimler Akademisi'nden iki profesörün, Türk toprakları üzerindeki istekleri dile getiren makaleleri, 14 Aralık 1945'de Tiflis'te Komünist gazetesinde, daha sonra da 20 Aralık'ta Pravda ve İzvestiya gazetelerinde yayınlandı. Bu makalelerde, Türkiye'den Ardahan, Artvin, Oltu, Tortum, İspir, Bayburt, Gümüşhane, Giresun ve Trabzon illeri isteniyor, bu bölgenin Doğu Lazistan olarak Gürcistan'dan koparıldığı iddia ediliyordu. Bu makaleleri, 1948 ve 1949'da SSCB'de yayınlanan ve makalelerdeki tezleri destekleyen akademik çalışmalar izledi.¹⁶⁶ Gürcü Profesörlerin makaleleri, Aralık 1945'te SSCB basın ve radyosunda geniş yer buldu.¹⁶⁷ Bu dönemde Türkiye, Boğazlar konusundaki görüşlerine ABD desteği sağlamanın yollarını aradı. Türkiye, ABD'yi Türkiye'nin güvenliğinin sağlanması faaliyetine dahil etmeye çalıştı.¹⁶⁸ ABD desteği sağlama şeklinde özetlenebilecek bu dış politikanın, Türkiye'nin iktisadi, sosyal ve siyasi tarihi üzerinde büyük etkisi oldu.¹⁶⁹

1945 Eylül'ünde Moskova, Atina ve Washington üçgeninde üç Amerikalının bilgilendirmeleri ABD yönetimi üzerinde etkili oldu. Ayrıca ABD'nin Türkiye Büyükelçisi Edwin Wilson'da, SSCB'nin Türkiye'ye yönelik hareketlerinden aşırı derecede rahatsız oluyordu.¹⁷⁰ Eylül 1945'de Wilson, ABD Dışişleri Bakanlığına bir rapor gönderdi. Wilson raporunda; Türkiye - SSCB ilişkilerindeki meselenin Boğazlar olmadığını, asıl amacın Türkiye'nin rejiminin değiştirilmesi olduğunu, Baltık'tan Karadeniz'e kadar olan bölgede Türkiye'nin SSCB'nin istediği rejimle yönetilmeyen tek ülke olduğu belirtti. Wilson'un bu görüşünü Dışişleri Bakan Yardımcısı Acheson ile

¹⁶⁵ Aktaş, a.g.e., s.24-26.

¹⁶⁶ Oran vd., a.g.e., s.504.

¹⁶⁷ Basın özgürlüğü bulunmayan komünist idare altındaki SSCB'de, gazetelerin hükümetin bilgisi dışında böyle bir yayın yapmasını düşünmek mümkün değildi.

¹⁶⁸ Uslu, a.g.e., s.92.

¹⁶⁹ Tezel, a.g.e., s.221.

¹⁷⁰ Uslu, a.g.e., s.92.

ABD'nin Moskova'daki maslahatgüzarı Kennan da paylaşıyordu. Bu üç ismin gayretleriyle ABD'nin tavrındaki değişiklik kendisini 2 Kasım 1945'te Türkiye'ye verilen nota ile gösterdi.¹⁷¹ Bu nota açıkça gösteriyordu ki, Truman'ın Boğazları uluslararası su yolu gibi genel bir statüye koyma ve bu su yollarından bütün devletlerin geçiş serbestliğine sahip olması yolundaki görüşü tamamen değişmişti.¹⁷²

Türkiye'ye, ABD tarafından verilen bu notaya göre, Boğazlar savaşta ve barışta tüm ülkelerin ticaret gemilerine açık olmalı, Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin savaş gemileri transit geçiş hakkından her zaman yararlanmalı, Karadeniz'e kıyısı olmayan devletlerin özel rızası veya BM'ce görevlendirilenler istisna olmak üzere sınırlandırılmış bir tonajın altındaki gemiler hariç, kıyıdaş olmayan devletlerin savaş gemilerinin Boğazlardan geçişi yasak olmalıydı. Montreux Konvansiyonu'nun günün koşullarına uydurulması için MC'nin yerini BM almalı ve Japonya anlaşmaya taraf devletler arasından çıkarılmalıydı. ABD, bütün bu hususların gerçekleştirilmesi için uluslararası bir konferansın toplanmasını da öneriyordu. 21 Kasım 1945'de ABD notasına benzer bir nota, İngiltere tarafından Türkiye'ye verildi.¹⁷³

ABD notası, SSCB'nin Boğazların Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin bir sorunu olduğu yolundaki iddialarına ve SSCB'nin Boğazlardan üs talebine değinmeden, sadece Karadeniz'e kıyısı olan ülkelere daha geniş geçiş hakkı tanıyan bir nitelikteydi. Bundan çıkarılacak sonuç, ABD'nin artık Boğazların statüsünde köklü değişiklik yapmak fikrinden vazgeçtiğidir.¹⁷⁴ Türkiye açısından bu notanın taşıdığı sakınca ise Montreux'den farklı olarak, savaş gemilerine tanımış olduğu geçiş hakkıydı. Buna göre, SSCB'nin Akdeniz'de girişeceği bir savaş sonucunda Karadeniz'e geri dönerken Boğazlarda meydana gelebilecek bir çatışma, Türkiye'nin tarafsızlığını tehdit edebilirdi.¹⁷⁵ Ayrıca, Türkiye kendisini bir savaş tehdidi altında gördüğünde, Boğazları bütün devletlerin savaş gemilerine kapatamayacaktı.¹⁷⁶

¹⁷¹ Aktaş, a.g.e., s.24-26.

¹⁷² Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.197.

¹⁷³ Oran vd., a.g.e., s.504.

¹⁷⁴ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.198-199.

¹⁷⁵ Oran vd., a.g.e., s.504.

¹⁷⁶ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.198.

Bu dönem içinde ABD zırlısı Missouri, Washington'da iki yıl önce ölen Türk Büyükelçisi Münir Ertegün'ün cenazesini 5 Nisan 1946'da İstanbul'a getirdi. Aslında bu SSCB'ye karşı bir gösteri niteliğindedir.¹⁷⁷ Missouri zırlısı İstanbul'da büyük bir görkemle karşılandı. ABD Büyükelçisi 12 Nisan 1946'da Washington'a şunları bildiriyordu:

“Bu denli büyük gösterilerle Missouri'nin karşılanmasındaki neden, Türklere göre, ABD'nin artık Ortadoğu'da BM ilkeleri çerçevesinde barış ve güvenliğin, ABD çıkarlarının korunmasına yönelik bağımsız bir dış politika uygulamaya başlamasının bir sonucudur. Türkler, bu bağımsız politikayı ABD'yi gerektiğinde yanlarında görecekları biçiminde yorumluyorlar. Türklere göre, Missouri'nin gelişi bu politikanın belirtisi.¹⁷⁸”

Türkiye - SSCB ilişkilerinde çok büyük öneme sahip olan SSCB notası, Türkiye'ye 8 Ağustos 1946'da verildi. Aynı gün, notanın bir sureti ABD'ye gönderildi. ABD bu notaya, 19 Ağustos'ta cevap verdi. SSCB notası, İkinci Dünya Savaşı içerisinde meydana gelen olayların, Montreux ile tesis edilmiş olan Boğazlar rejiminin, Karadeniz devletlerinin güvenliğini korumaya yetmediğini gösterdiğini ileri sürüyordu. Savaş sırasında bazı düşman gemilerinin Boğazlardan geçirildiğini iddia ediyor ve bu gemilerin adlarını sıraladıktan sonra, yeni bir Boğazlar rejiminin kurulmasını istiyordu. SSCB'ye göre;

1. Boğazlar tüm devletlerin ticaret gemilerinin geçişine devamlı açık tutulmalı,
2. Boğazlar Karadeniz devletlerinin savaş gemilerinin geçişine devamlı açık tutulmalı,
3. Özel durumlar haricinde, Boğazlar Karadeniz'e sahili olmayan devletlerin savaş gemilerinin geçişine kapalı olmalı,
4. Karadeniz'e girmek ve çıkmak tabi su yolu olan Boğazlara müteallik rejimin kurulması yalnız Türkiye'nin ve Karadeniz'e sahili olan diğer devletlerin yetkisi dahilinde olmalı,
5. Boğazlarda ticari seyrüsefer serbestliği ve Boğazların güvenliğini temin hususuyla en fazla ilgili ve bunu gerçekleştirmeye en güçlü oldukları için, Türkiye ve SSCB, Boğazların diğer devletler tarafından Karadeniz'e sahili bulunan devletler

¹⁷⁷ Gönübol, Ülman, a.g.e., s.202.

¹⁷⁸ Cüneyt Arcayürek, *Şeytan Üçgeninde Türkiye*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1987, s.315-316.

aleyhine kullanılmasının önüne geçmek amacıyla, bunların savunulmasını müştereken temin edilmeli idi.¹⁷⁹

SSCB'nin notasını, ABD (19 Ağustos) ve İngiltere (21 Ağustos) Türkiye'den önce birer notayla yanıtladılar. Boğazlar rejiminin sadece Karadeniz'e kıyıdaş ülkelerce düzenlenmesine karşı çıkarak, Boğazların savunulmasının esasen Türkiye'nin görevi olduğunu vurguladılar.¹⁸⁰ ABD, ayrıca Boğazlara karşı saldırıda ya da saldırı tehdidinde bulunulması durumunun BM Güvenlik Konseyi tarafından ele alınması gereken ciddi bir sorun olacağı uyarısında da bulundu. ABD, Türkiye'ye konunun ABD nezdinde en üst düzeyde ele alındığını bildirerek, SSCB'ye verilecek cevabın makul, fakat sert olması gerektiği şeklinde tavsiyede de bulundu.¹⁸¹

Türkiye, yanıtını 22 Ağustos'ta verdi. Cevaben verilen notada, savaş sırasında Boğazlardan geçtiği iddia edilen savaş gemilerine ait açıklamalarda bulunuldu. SSCB'nin savaş sırasında Türkiye'ye konu ile ilgili bir müracaatta bulunmadığı da belirtildi. Montreux'nün günün koşullarına uydurulması için uluslararası bir konferans toplanmasına ve SSCB'nin teklif ettiği değişiklik önerilerinden ilk üçüne karşı olunmadığı belirtildi. Türkiye, 4'üncü ve 5'inci önerileri kabul edilemez buluyordu.¹⁸² Türkiye SSCB'ye, 4'üncü önerinin; Montreux'ye imza atmış ve yapılacak yeni bir antlaşmaya taraf olmak isteyen devletlerin menfaatini tanımamak olacağını, 5'inci önerinin; Türkiye'nin hiçbir şekilde fedakarlık edemeyeceği egemenlik haklarına aykırı olduğundan kabul edilemez olduğunu bildirdi.¹⁸³

ABD'nin göstermiş olduğu tepkiye rağmen SSCB, 24 Eylül 1946'da Türkiye'ye ikinci bir nota verdi. 1921'de Türkiye'nin Boğazların statüsünün Karadeniz'e kıyıdaş ülkelerin belirlemesini kabul ettiği belirtilerek, 4'üncü öneriyi savunuyordu. Boğazların müşterek savunulmasına ilişkin 5'inci öneride de ısrar ediliyordu. İkinci SSCB notası kendilerine iletilmemesine karşın 9 Ekim'de ABD ve İngiltere tarafından yanıtlandı. Bu yanıtla Potsdam'da alınan kararlar doğrultusunda başlatılan yazışmaların sonlandırılması gereği vurgulandı. Türkiye'de 18 Ekim'de notaya yanıt verdi. Bu yanıtı,

¹⁷⁹ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.204

¹⁸⁰ Oran vd., a.g.e., s.504-505.

¹⁸¹ Uslu, a.g.e., s.93.

¹⁸² Oran vd., a.g.e., s.504-505.

¹⁸³ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.207.

Japonya dışındaki Montreux'ye imza atan devletlere de gönderdi ve gerektiğinde toplanacak uluslararası bir konferans hakkında bilgi verdi.¹⁸⁴ 26 Ekim 1946'da SSCB, İngiltere'ye yeni bir Boğazlar rejiminin düzenlenmesi için konferans toplanmasının henüz erken olduğunu bildirdi. Böylece 1946 Ekim'i sonuna gelindiğinde, Türkiye üzerindeki kriz sona ermiş oldu.¹⁸⁵

Boğazlar üzerindeki bu krizi, 12 Mart 1947'de açıklanan Truman Doktrini ve bu çerçevede yapılan ABD yardımı izledi. 1948 yılı SSCB'nin Doğu Avrupa'da denetimi sağlaması, Türkiye'nin de Marshall Planına katılmasıyla geçti.¹⁸⁶

Bu dönemde, Türkiye'de iç politika alanında da önemli gelişmeler oldu. Tek partili hayattan, 1946'da çok partili hayata geçildi. Cumhuriyet Halk Partisi içinden çıkararak kurulan Demokrat Parti, Türk siyasi hayatındaki yerini almaya başladı. Bu gelişmeler, iç ve dış politika açısından önemli bir dönemeçti.¹⁸⁷ Böylece Türkiye Batılı devletler gibi çok partili düzene geçmiş oldu. Fakat, buna rağmen Batılı devletler tarafından Türk demokrasisine yapılan eleştiriler devam etti.

3.1.3 Batılıların Avrupa'da Dengeyi Kurmaları ve Türkiye

3.1.3.1. Truman Doktrini ve Türkiye

SSCB'nin Boğazlar üzerindeki istekleri, Türkiye tarafından reddedildikten sonra da, SSCB baskıları devam etti. Türkiye'nin SSCB tehdidinden dolayı duyduğu endişe devam etmekle beraber, endişenin mali sonuçları da Türk ekonomisini olumsuz yönde etkiliyordu. Türk ekonomisi, büyük bir orduyu uzun süre muhafaza etmeye yeterli değildi. Türkiye savaş sonunda SSCB'den duyduğu endişe nedeniyle, ordusunun bir kısmını terhis ederek mevcutları azaltamamıştı. Savaş sırasında yüksek fiyatlarla ihraç ettiği ürünlerin fiyatları da düşmüştü. Türkiye'nin bu dönemde elinde altın ve döviz rezervleri bulunuyordu. Ancak, SSCB ile savaş ihtimali düşünüldüğünden, bu kaynaklar kullanılmak istenmiyordu. Türkiye bu dönemde iç borçlanma ve dış krediler ile

¹⁸⁴ Oran vd., a.g.e., s.506.

¹⁸⁵ Uslu, a.g.e., s.94.

¹⁸⁶ Oran vd., a.g.e., s.505.

¹⁸⁷ Hatipoğlu, a.g.e., s.269.

ekonomisine çeki düzen vermek istedi. Fakat, aradığı miktarda dış krediyi bulamadı. Türkiye'nin savaş sırasında aldığı ABD yardımları da kesildiğinden, sadece İngiltere'den aldığı yardımlarla yetinmek zorunda kaldı.¹⁸⁸

Bu dönemde Türkiye'nin ekonomik görüntüsü şu şekilde idi; genç kuşaklar uzun süredir askere alındığından hem sınai hem de tarımsal üretim düşmüştü. Temel ihtiyaç maddelerinin fiyatları yükselmiş, karaborsa, ihtikar vb. kara para yolları artmıştı. Gelir dağılımında ki uçurum gittikçe büyümüşü. Ülke adeta bir yokluklar ülkesi haline gelmişti. Ekmek, şeker ve daha bir çok temel ihtiyaç maddesi vesikaya bağlanmıştı.¹⁸⁹ Hatta öyle ki, savaşın sonuna doğru bir erin günlük istihkakı 250 gramdan 150 grama düşürülmüşü. Bu yüzden Yavuz Zırhlısındaki erlerin çoğunun tüberküloza yakalandığı rivayet edilmektedir.¹⁹⁰ Türkiye ekonomik sıkıntı içindeydi.

Aslında, savaş sonuna 250.000.000 dolarlık, yani 1946 ithalat hacminin iki katından daha fazla bir döviz rezervi ile giren ve 1946'da 100.000.000 dolara yakın bir dış ticaret fazlası veren Türkiye'nin, ekonomik açıdan yoğun bir ekonomik yardım arayışına girmesi eleştiri konusu da olmuştur.¹⁹¹

Daha önceki bölümlerde de açıklandığı üzere, 1946 yılında SSCB'nin dünyada yayılma çabaları üç ana istikamet üzerinde devam ediyordu. Bu istikametler İngiltere'nin hayati çıkar alanlarına yönelmişti.¹⁹² İngiltere, savaş sonrasında süper güç olma vasfını kaybetmişti. Bu bölgelerde, SSCB'nin yayılmasını engelleyecek güce de sahip değildi. Bundan dolayı, Mart 1947'de İngiltere ABD'ye, biri Türkiye diğeri de Yunanistan'a ait iki muhtıra verdi. Bu muhtıralarda, Türkiye'nin batı savunması için önemini belirterek, Türkiye'ye hem ekonomik hem de askeri yardım yapılması gerektiğini belirtti. Artık İngiltere'nin bu yardımları yapamayacağını, hatta Yunanistan'daki askeri birliklerini dahi çekmek zorunda olduğunu bildirdi.¹⁹³

¹⁸⁸ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.211-212.

¹⁸⁹ Tefik Çavdar, *Küresel Kapitalizmin Girdabında Türkiye, Bir Millet Uyanyor: 14*, Kuran Atilla İlhan, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2006, s.74.

¹⁹⁰ O. Nurettin Türsan, *İkinci Dünya Savaşı*, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul, 1998, s.84.

¹⁹¹ Korkut Boratav, *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002*, 9. Baskı, İmge Yayınevi, Ankara, 2005, s.99.

¹⁹² 1. İran üzerinden Orta Doğu petroleri ve Basra Körfezi üzerinden Hint Okyanusu. 2. Türkiye üzerinden Boğazlar, Ege Denizi ve Doğu Akdeniz. 3. Yunanistan üzerinden yine Doğu Akdeniz'di. Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.441.

¹⁹³ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.441-442.

Mart 1947'de Yunanistan'daki iç savaş sürüyordu. İngiltere'nin Yunanistan'a yaptığı mali ve askeri yardımlar olmadan, komünistlere karşı Yunanistan'ın kurtarılamayacağı düşünülüyordu. Yunanistan, demir perdenin arkasında kalacaktı. Bu durum, Türkiye ve Orta Doğunun, SSCB kontrolü altına girmesine neden olacaktı. ABD, Avrupa'daki güç dengesini tehdit eden esas tehlikenin askeri değil, ekonomik ve siyasi olduğunu fark etmişti.¹⁹⁴ ABD, yönetimindeki genel inanç komünizmin kaos ve yoksulluk olan yerlerde rahatlıkla gelişebileceği şeklindeydi.¹⁹⁵

Savaş bittiğinden beri, tarihi Rus baskılarının yerini, SSCB baskıları almıştı. SSCB, Yugoslavya dışında Balkanlarda kontrolü ele geçirmişti. Yunanistan'da iç savaş sürüyordu. SSCB, Türkiye'den toprak ve Boğazlarda üs istemişti. İngiltere de, Türkiye ve Yunanistan'a yardımlarını devam ettirecek gücünü yitirmişti. ABD, komünizm tehdidine karşı aynı zamanda kendi güvenliği için de hür dünyanın desteklenmesi gerektiğini anlamıştı. Geleneksel Monroe Doktrini'ni artık terk etmesi gerekiyordu. ABD Kongresi'nde ve Senatosu'nda çoğunlukta bulunan ve Monroe Doktrini'ne taraftar olan Cumhuriyetçileri, Başkan Truman, Dışişleri Bakanı Marshall, Bakan Yardımcısı Acheson ve Cumhuriyetçi Senatör Vanderdenberg ikna etti.¹⁹⁶ Sonuçta 12 Mart 1947'de ABD Başkanı Truman, kongrede daha sonra Truman Doktrini adını alacak mesajını okudu ve kongreden, Türkiye ile Yunanistan'a askeri yardım yapılması için yetki vermesini istedi. Buna dayanarak hazırlanan yardım kanunu, 22 Mayıs 1947'de yürürlüğe girdi. Daha sonra, Türkiye ile ABD arasında 12 Temmuz 1947'de imzalanan antlaşma ile yardım başladı.¹⁹⁷ Truman Doktrini, ABD'nin silahlı azınlıklar veya dış baskılarla boyun eğdirilmeye çalışılan özgür halkların direnişlerinin desteklenmesi politikası şeklinde ilan edildi.¹⁹⁸

Başkan Truman'ın yardımda bulunmak üzere kongreden istediği program, Yunanistan ve Türkiye için toplam 400.000.000 dolarlık ekonomik yardımı, talepte bulunulması durumunda askeri ve sivil danışmanların yapılacak mali ve aynı

¹⁹⁴ Bu görüşe göre; Komünizm kendisine yoksul, geri kalmış ve yaşam şartlarının güçleştiği ülkelerde daha rahat taban buluyordu. Bu tip ülkeler de, SSCB'nin etkisi altına kolaylıkla giriyordu.

¹⁹⁵ Gürkaynak, a.g.e., s. 36-37.

¹⁹⁶ Kissinger, a.g.e., s.432-433.

¹⁹⁷ Temuçin Faik Ertan, *Atatürk Sonrası Türkiye, Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, Editör: M.Derviş Kılınçkaya, 5. Baskı., Siyasal Kitabevi, Ankara, 2004, s.436.

¹⁹⁸ Kissinger, a.g.e., s.434.

yardımların kullanımını denetlenmesini, bu ülkelerin personelinin yetiştirilmesini ve ihtiyaç duyulan malzemelerin hızlı ve etkin bir şekilde ulaştırılmasını sağlayacak gerekli tedbirlerin alınmasını içeriyordu. Kongrede yapılan görüşmelerde, Yunanistan'a 300.000.000, Türkiye'ye 100.000.000 dolar yardım yapılmasına karar verildi. Ayrıca, ABD görevlilerinin gönderilecek yardımların kullandırılmasında yardımcı olması ve bu ülkelerin personelinin de ABD'de eğitilmesi kararlaştırıldı.¹⁹⁹

Türkiye'ye yönelen SSCB tehdidinin bertaraf edilmesi, ülkenin gelişimi için yabancı sermayeye ihtiyaç duyulması, vatandaşların fakirleşmesi, savaş masraflarının büyük boyutlara ulaşması sonucu devlet bütçesinin daralması, savaş sonrası ithalatın artması, savaş sırasında değeri yükselen ihraç mallarının savaş sonrası değerinin azalması, yaklaşık 1.000.000 askerin silah altında tutulması gibi nedenlerden ötürü, Türkiye'nin Truman Doktrini ile yapılacak bu yardıma ihtiyacı vardı.²⁰⁰

Truman Doktrini, Türk kamuoyunda memnuniyetle karşılandı. Türkiye'ye yapılacak bir SSCB taarruzunun artık ABD'ye yapılacağını, dolayısıyla SSCB tehdidinin ortadan kalktığına yönelik gazete yayınları yapıldı. Bu yazarlara göre Türkiye, artık uygar dünyanın ileri bir karakolu olmuştu. Türk devlet adamları da SSCB'nin yayılmasının ancak Batı dünyası ve özellikle de ABD ile sıkı ilişkiler kurmakla önlenebileceğine inanıyorlardı.²⁰¹ İnönü yaptığı bir konuşmada, ABD'nin yardım kararını her Türk'ün candan alkışladığını belirterek, savaşta ve savaş sonrasında Türkiye'nin tutumunun dünya tarafından takdir edildiğini gösteren bu yardımın, Türkiye'nin zaruri ve normal savaş malzemesinin bir kısmını temin etmek suretiyle, savaş sonrasında düşmüş bulunduğu iktisadi güçlüklerin kısmen giderilmesinde ferahlatıcı bir etkisi olacağını söylüyordu.²⁰² İnönü, bu dönemde Türkiye'nin Amerikan şemsiyesi altına girmezse, SSCB tarafından demir perdenin içerisine çekileceğinden endişe ediyordu.²⁰³ Bu nedenle, İnönü tarafından bu yardım ABD şemsiyesi altına girmek anlamına geliyordu.

¹⁹⁹ Oran vd., a.g.e., s.528-532.

²⁰⁰ Hüseyin Bağcı, *Türk Dış Politikasında 50'li Yıllar*, 2. Baskı, METU Pres, Ankara 2002, s.6-7.

²⁰¹ Oran vd., a.g.e., s.532.

²⁰² Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.216.

²⁰³ Metin Toker, *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları 1944-1973, Tek Partiden Çok Partiye 1944 -1950*, 4. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1998, s.192.

Truman Doktrini'ne göre, Türkiye'nin askeri gücünün artırılması şarttı. Böylece Türkiye kendisini SSCB'ye karşı koruyabilirdi. Ekonomik gelişiminin engellenmemesi amacıyla bu yardımın Türkiye'ye yapılması gerekiyordu. Türk devlet adamalarının doktrinin açıklanmasından sonra bildirdikleri görüşlerden, şu sonuçlar çıkıyordu; Bu yardımlar sayesinde artık Türkiye dünya politika sahnesinde daha aktif bir rol izleyebilirdi. Türkiye'nin güvenliği açısından (SSCB tehdidine karşı) çok önemli bir adım atılmıştı. Ayrıca savaş sonrası ortaya çıkan bir süper güçten Türkiye'nin yardım almaya başlaması, Türk dış politikasının bir başarısıydı.²⁰⁴ Truman Doktrini, SSCB ve komünist yayılcılığını önleme yolunda atılmış olan Türk - Amerikan ittifakı temelinin doğuşunu belgelemektedir. Ayrıca iki ülke arasında, yapılacak yardımı resmi bir prosedüre bağlamak amacıyla 12 Temmuz 1947'de imzalanan antlaşmayla da, Türkiye ve ABD arasında ilk resmi askeri ilişki başlamış oldu.²⁰⁵

Türkiye'ye, Truman Doktrini kapsamında yapılan askeri yardımlar ekonomik açıdan rahatlama sağlamadı. İkinci Dünya Savaşı'ndan kalan silahların yardım kapsamında verilmesi sonucunda ortaya çıkan yedek parça, bakım ve onarım masrafları, yapılan yardımın bedelinden daha fazla masraf çıkarttı. Bu masrafların karşılanmasıyla da, Türkiye'nin savaş sonu dolar rezervi eridi. Ayrıca ilerleyen zaman içerisinde, ABD'den ithalatın artmasıyla dolar sıkıntısı baş gösterdi. Dış ticaret dengesi bozuldu. Bir bakıma, Truman Doktrini ile birlikte, Türkiye'nin askeri ve ekonomik dışa bağımlılığının temelleri atılmış oldu.²⁰⁶

Truman Doktrini, Batı ile SSCB arasında genel savaşın dışında her türlü düşmanlık ve mücadeleye kapı açan bir dönemi başlatmış oldu. Ayrıca bu doktrin, başta Marshall Planı ve NATO olmak üzere, hemen tüm uluslararası antlaşmaların temelini oluşturdu.²⁰⁷

²⁰⁴ Hüseyin Bağcı, *Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara, 1990, s.12.

²⁰⁵ Uslu, a.g.e., s.98.

²⁰⁶ Oran vd., a.g.e., s.536.

²⁰⁷ Metin Aydoğan, *Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye*, Umay Yayınları, Cilt 2, İzmir, 2004, s.500.

3.1.3.2. Marshall Planı ve Türkiye

Truman Doktrini, temel itibarıyla Türkiye ve Yunanistan'a yapılacak yardımın esasına dayanıyordu. Bu iki ülke, doğrudan SSCB tehdidi altındaydı. Öte yandan, savaş sonrası Avrupa'sının ekonomik durumu da oldukça kötüydü. Avrupa'nın kendi ekonomik kaynaklarını harekete geçirecek gücü de yoktu. SSCB, bu durumu fırsat bilerek komünizm propagandasına hız vermişti.²⁰⁸ ABD'ye göre, savaşın getirmiş olduğu büyük yıkım, Avrupa'da kargaşa yaratmıştı. Bu kargaşa komünistlerin, doğal olarak da SSCB'nin yükselişine neden oluyordu. Avrupa'nın maddi ve manevi olarak güçlendirilmesine ihtiyaç vardı.²⁰⁹ ABD, Avrupa'ya yardım etmezse, ABD ekonomisi Avrupa'daki ekonomik menfaatleri açısından olumsuz yönde etkilenebilecekti. Avrupa'nın ekonomik, siyasi ve sosyal bir çöküş kaçınılmaz olacaktı. Bu da Avrupa'yı komünizmin yani SSCB'nin kontrolüne sokacaktı.²¹⁰

Savaş sonunda ABD, Avrupa'nın kalkındırılmasının IMF ve Dünya Bankası yoluyla yapılabileceğini düşünüyordu. Ancak giderek artan istikrarsızlık daha kapsamlı bir programa ihtiyaç duyulmasına neden oldu. Avrupa'daki ekonomik sorunların aşılması için ekonomik bir birlik sağlanmalıydı. Tüm ülkeler tek bir ekonomik program içinde yer almalıydı.²¹¹ Avrupa, öncelikle kendi içinde kendi ihtiyaçlarını işbirliği yaparak karşılamalı, bu yapılan işbirliğine rağmen hala ortada bir sorun varsa, ABD müdahale ederek bu sorunu çözmeliydi.²¹²

5 Haziran 1947'de ABD Dışişleri Bakanı Marshall, Harvard Üniversitesi'nde bir konuşma yaptı. Bu konuşmada, Avrupa'nın kalkınması için bir program yapılması gerektiği görüşünü dile getirdi. ABD'nin Avrupa'ya yardım etmesini ve Avrupa'nın ekonomik ihtiyaçları konusunda kendi aralarında anlaşarak, tamamının olmasa bile bir kısmının onayını alan bir program meydana getirilmesini önerdi. Ayrıca bu programın, hiçbir ülke ve rejimi hedef almadığını da belirtti.²¹³ Ortak bir plan hazırlanırsa, ABD'nin desteğini esirgemeyeceğini söyledi. 12 Temmuz 1947'de Paris'te, Fransa ve İngiltere

²⁰⁸ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s. 443.

²⁰⁹ Oran vd., a.g.e., s.538.

²¹⁰ Aktaş, a.g.e.,s.24-26.

²¹¹ Oran vd., a.g.e., s.538.

²¹² Armaoğlu, (2005), a.g.e., s. 444.

²¹³ Gürkaynak, a.g.e., s. 41-42.

öncülüğünde, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 16 Avrupa devleti tarafından bir toplantı yapıldı. Bu toplantıda, bir yandan Avrupa ekonomik işbirliğinin temelleri atılırken, öte yandan teknik komiteler kurularak, Avrupa ülkelerinin ihtiyaçlarını gösteren bir rapor hazırlandı.²¹⁴

Batı ülkelerinin ekonomik gelişmesine önemli oranda katkı sağlayacak olan Marshall'ın önerisi, aynı zamanda SSCB'ye ve diğer SSCB uydusu devletlere de yapıldı. Başlangıçta öneriye sıcak bakan SSCB, Paris'teki görüşmelere bile katıldı. Ancak toplantıdan tatmin olmayan SSCB, ABD tarafından yapılacak her türlü yardımı reddetti ve uydularını da reddetmek için zorladı.²¹⁵

Savaş sonrasında Türkiye ise, geniş ölçekli dış borçlanma ve yabancı yatırımlara önem veren bir politika izlemeyi, ülkenin iktisadi kalkınmasında temel bir koşul olarak görüyordu.²¹⁶ Çünkü, 7 Eylül 1946'da Recep Peker hükümeti Türk parasının değerini % 50 oranında düşürerek mali bir hata yapmıştı. Bu hatanın sonucunda, eldeki ihraç malları ucuz fiyatlarla satılmış, ithal malları ise pahalalmıştı. Devlet işletmelerinin verimsiz çalışması üretim maliyetlerini artırmış, buna karşın, Avrupa'da üretimin artmasıyla fiyatlar gerilemiş ve ülkeye bol miktarda tüketim malzemesi girmeye başlamıştı. Bu nedenlerden ötürü Türkiye'nin döviz rezervleri erimeye başlamıştı. Türkiye, gereksinimi olan sanayi yatırımlarını kendi başına karşılayamayacağını artık anlamıştı.²¹⁷

Türkiye, Paris toplantısında savaş sonrası ekonomik kalkınmasını sağlayabilmek amacıyla 615.000.000 dolarlık bir yardıma ihtiyacı olduğunu belirtti. İstekleri inceleyen ABD'li uzmanlar, yardımların savaştan zarar gören ülkelerin ekonomilerini kalkındırmak amacıyla yapılacağını belirterek, Türkiye'ye yardım yapılmasına karşı çıktılar. Çünkü Türkiye, savaşa girmemişti ve ekonomik olarak Avrupa ülkelerinden daha iyi durumdaydı. ABD'li uzmanlara göre, Türkiye bu yardımı, ortak bir Avrupa kalkınması için değil, kendi ekonomik kalkınmasını sağlamak maksadıyla istiyordu. ABD'li uzmanlar tarafından hazırlanarak ABD Kongresine sunulan raporda, Marshall

²¹⁴ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.220-221.

²¹⁵ Gürkaynak, a.g.e., s. 42-43.

²¹⁶ Tezel, a.g.e., s.222-223.

²¹⁷ Mehmet Ağabeydin Kartal, *Demokrat Partinin İktisat Politikası (1950-1954)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000, s. 11.

Planı çerçevesinde Türkiye'ye Avrupa ülkelerine hammadde ihraç etme görevi veriliyordu. Bundan dolayı da Türkiye'ye, kısa vadeli krediler ile ekonomisinin mevcut durumunun muhafazasını sağlayacak, mamul maddeler gönderilebilirdi. Böylece Türkiye'ye programın ilk 15 ayında tarım ve madencilik sektöründe kullanılacak aletler, elektrik malzemeleri, nakliye kamyonları, petrol ürünleri ve kereste biçiminde yaklaşık 60.000.000 dolarlık bir yardım yapılması öngörülüyordu. Bu durumdan rahatsız olan Türkiye, ekonomik olarak ABD tarafından yalnız bırakıldığından, ileride siyasi olarak da yalnız bırakılabileceğini düşünerek, endişe etmeye başladı. Türkiye, ABD'ye Marshall Planı'na dahil edilmek üzere müracaat etti. Ekonomik durumla siyasi ve askeri durum arasındaki istikrar ilişkisini vurguladı. ABD ise Türkiye'den kalkınma planında bir değişiklik yaparak verilecek yardımın tarımsal üretimin artırılmasında, tarım aletlerinin modernizasyonunda ve ülkedeki ulaşım yollarının yenilenmesinde kullanılmasını istedi. Böylece Türkiye, Avrupa'daki kalkınma programına katılan diğer ülkeler için gıda ve hammadde üreticisi olacaktı. Sanayi alanında ise, özellikle ABD için kritik bir maden olan kromun çıkarılmasına önem verilecekti. Türkiye, bu istekleri yerine getireceğini ABD'ye bildirdi. ABD de Türkiye'nin Marshall Planı'na dahil olmasını kabul etti.²¹⁸

ABD, 3 Nisan 1948'de Dış Yardım Kanunu'nu çıkarttı. Bu kanunun çıkması üzerine 16 Avrupa ülkesi, 16 Nisan'da Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı'nı kurdu.

Marshall Planı'na karşı SSCB de, uyduları ile kendi arasındaki ekonomik ilişkileri ve işbirliğini artırmak maksadıyla Molotov Planı adı altında ikili ticaret sistemini kurdu. Bu plan, uydu devletlerin biraz daha SSCB'nin kontrolü altına girmesi anlamına geliyordu.²¹⁹ Neticede, SSCB ve uydu devletleri Truman Doktrini ve Marshall Planına karşı kendi aralarında ekonomik ilişkileri hızlandırmak ve eşgüdümü sağlamak maksadıyla Ocak 1949'da COMECON'u kurdular.²²⁰

4 Temmuz 1948'de ABD ile Türkiye arasında yapılan Ekonomik İşbirliği Anlaşmasıyla, Marshall yardımlarının Türkiye'ye verilmesine başlandı. Marshall Planı içerisinde Türkiye'ye yapılan yardımlarda, Truman Doktrini yoluyla gelen yardımların

²¹⁸ Oran vd., a.g.e., s.538-539.

²¹⁹ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s. 444-445.

²²⁰ Erdoğan, a.g.e., s.26.

aksine küçük bir pay ayrılmıştı. Ayrıca yardımların kullandırılma şekli de büyük tepki topladı. 1948-1952 döneminde Türkiye'ye 352.000.000 dolar tutarında yardım yapıldı. Yardımların 172.000.000 dolarlık kısmı, ABD'den doğrudan mal temini için verilen yardımlardı. Doğrudan yardımların 84.000.000 doları borçlanma, 73.000.000 doları hibe, 17.000.000 doları da şarta bağlı yardım şeklindeydi. Geriye kalan 177.000.000 doları da, Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü üyesi olan ülkelerden mal alımı için verilen dolaylı yardımdı. Yapılan yardımların tüm yardımlar içindeki oranı % 0,36 idi ve dönem içinde yapılan 687.000.000 dolarlık askeri yardımın çok gerisindeydi. Marshall Planı'yla, Türkiye'ye beklediğinden daha az yardım yapıldı. Bu yardımların kullandırılma şekli ve temel ekonomik hedeflerin tespitinin ABD'li uzmanlar tarafından yapılması, Truman Doktrini ile başlayan dışa bağımlılığın artmasına neden oldu. Türkiye artık her açıdan dışa bağımlı bir ülke haline gelmeye başlamıştı.²²¹ Doğrudan olan yardımlar ABD piyasalarından, dolaylı olanlar da teşkilata üye olan ülkelere yapılacak ithalatlarda kullanıldı. Bu gelişme de Türkiye'nin dış ticaretinde ABD payının artmasına ve 1950'li yıllardan itibaren hızlanarak devam etmesine neden oldu.²²²

Türkiye, Truman Doktrini'nden sonra Marshall Planı'na dahil olmakla Batı dünyasına girmiş oldu. Bundan sonra Türkiye, Batı yanlısı bir dış politika takip etmeye başladı ve dış politikasında köklü değişiklikler yaptı. Truman Doktrini'ne kadar Arap devletlerinin yanında yer alarak İsrail'i tanımayan Türkiye, ABD'nin de etkisiyle tutumunu değiştirdi ve İsrail'i tanıdı. Türk Yahudilerinin İsrail'e göçüne izin verdi.²²³

Türkiye Truman Doktrini ve Marshall Yardımı ile ABD desteğini sağlamıştı. Fakat bu karşılıklı bir ittifak antlaşmasına dayanmıyordu. Güvenliğini bir ölçüde emniyet altına almasına rağmen tamamen sağlayamamıştı. Avrupa'daki SSCB yayılmacılığı Türkiye'nin korkusunu artırıyordu.²²⁴

²²¹ Oran vd., a.g.e., s.542.

²²² Erdinç Tokgöz, *Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-1999)*, 5. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 1999, s.110.

²²³ Balcıoğlu vd., a.g.e., s.466-467.

²²⁴ Sabit Duman, *Demokrat Parti Dönemi Türk Dış Politikası 1950-1960*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 1990, s.38.

3.1.3.3. Batı Avrupa Birliği (BAB) ve NATO'nun kuruluşu

ABD, 1947'de Truman Doktrini ile Türkiye'nin savunmasını SSCB tehdidine karşı kuvvetlendirirken, Avrupa'da kaygı verici gelişmeler oldu. Bu gelişmelerin içinde en önemli olanı ise, Doğu Avrupa devletlerinin komünist yönetim altına girmeleriydi. SSCB'nin işgaline uğramış olan Macaristan, Bulgaristan, Romanya ve Polonya 1947 yılı içerisinde komünist yönetim altına girdi. Bu ülkelerde, komünist partiler bir müddet diğer partilerle işbirliği yaptıktan sonra, SSCB'nin de yardımıyla yönetimi ele geçirip mevcut demokratik rejimlerine son vermişlerdi.²²⁵ SSCB işgali altında olup da demokratik rejimini devam ettirmeye çalışan Çekoslovakya'da ise, Şubat 1948'de komünist bir darbe oldu. Bu darbe ile SSCB, Doğu Avrupa, Orta Avrupa ve Balkanlarda hakimiyeti tamamen ele aldı. Sıranın Batı Avrupa'ya geleceğini anlayan Batılılar için bu durum alarm niteliğindedi.²²⁶

Haziran 1948'de ise bir başka önemli gelişme oldu. SSCB; ABD, İngiltere ve Fransa'nın Almanya'daki batı işgal bölgesinde, bir Alman Hükümeti kurma kararına karşı, Berlin'i ablukaya aldı. Amacı, ABD, İngiltere ve Fransa'yı ödün vermeye zorlamak ve baskı altına almaktı. Ancak, Berlin'i havadan besleyip her türlü ihtiyacını karşılamayı başaran Batı, SSCB'nin bu amacına ulaşmasına engel oldu.²²⁷

Meydana gelen bu gelişmelerin yanı sıra Ekim 1947'de SSCB, savaş içinde lağv ettiği Komintern'in yerine Kominform'u kurdu. Kominform'un kuruluşu nedeniyle bir bildiri yayınlandı. Bu bildiri, Kominform'un amacının Batı ile mücadele ve onu yok etmek olduğu ifade edildi. Bu durum, Batı dünyasında, SSCB'nin yeni ilhaklar peşinde olduğu kanaatini uyandırdı. Büyük endişeye neden oldu. Batılı ülkeler zaten savaştan ekonomileri çok zayıflamış olarak çıkmışlardı. Askeri güçleri ise SSCB ile mukayese edilemeyecek kadar zayıftı. Avrupa'daki güç dengesizliği çok açıktı. Doğal olarak, Batılı ülkelerin endişesini daha da artırıyordu.²²⁸

ABD Başkanı Truman, 17 Mart 1948'de Kongrede Truman Doktrini konuşmasını anımsatan bir konuşma yaptı. Konuşmasında asker sayısının artırılmasını

²²⁵ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.223.

²²⁶ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.445.

²²⁷ Sander, a.g.e., s.250-252.

²²⁸ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.223.

ve genel bir askeri eğitim istiyordu. Çekoslovakya olayından sonra da ABD Kongresi, yardımlar konusunda daha kararlı bir tutum izlemeye başlamıştı.²²⁹ Çekoslovakya'nın SSCB kontrolü altına girmesine karşı Batı Avrupa devletlerinin ilk tepkisi, Brüksel antlaşmasıyla gerçekleşti.²³⁰ Zaten İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünyada barış ve güvenliği tesis edeceğine inanılan BM, SSCB vetoları tarafından iş göremez bir hale gelmişti. Batılı devletler için SSCB tehdidine karşı tek bir çare kalmıştı. O da kendi aralarında örgütlenmekti.²³¹

17 Mart 1948'de, İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında Brüksel Antlaşması imzalandı. Bu antlaşmayla Batı Avrupa Birliği (BAB) kurulmuş oldu. Birlik antlaşmasına göre, BAB ülkelerinden biri Avrupa'da saldırıya uğrarsa, birlik üyesi diğer ülkeler saldırıya uğrayana her türlü yardımı yapacaktı. Bu antlaşma, Kuzey Atlantik İttifakı'nın oluşumunda önemli bir dönüm noktası olmuştur.²³²

Birliği oluşturan ülkelerin tümü (İngiltere hariç) Alman işgaline uğramışlar ve büyük yıkım görmüşlerdi. İngiltere ise savaşta çok yıpranmıştı. SSCB tehdidine karşı kurulan bu birlik, daha kurulduğu andan itibaren ABD'ye dayanmaya ve ABD'yi bu birliğin içine almaya çalıştı. Çünkü, ABD'nin mali ve askeri desteği olmaksızın birliğin, SSCB'nin ezici gücüne karşı dayanması mümkün değildi.²³³ Kuvvet karşılaştırması üzerine yapılan bütün analizler, Batı Avrupa'nın bir SSCB saldırısına dayanamayacağını gösteriyordu. Batı Avrupa savunmasına ABD'yi dahil etme çabaları, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) olarak ortaya çıktı.²³⁴

Dış politikada Truman Doktrini ile köklü bir değişikliğe giden ABD, 11 Haziran 1948'de Vandenberg Kararı'nı kongresinde kabul etti. Bu karara göre ABD, güvenliğini korumak üzere ittifak politikaları izleyebilecekti.²³⁵ Vandenberg Kararı'ndan sonra ABD'nin Avrupa savunma sistemi içerisinde yer alacağı kesinleşince, sistemin bir an önce kurulması için çalışmalar başladı. Ekim ayında bir antlaşma metni ortaya çıktı. Bu metin 18 Mart 1949'da yayınlandı. 15 Mart'ta, Brüksel Antlaşması'nı

²²⁹ Türkkaya Ataöv, *Amerika NATO ve Türkiye*, İleri Yayınları, İstanbul, 2006, s.134.

²³⁰ Sander, a.g.e., s.264.

²³¹ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.224.

²³² Aktaş, a.g.e., s.17-18.

²³³ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.448.

²³⁴ Kissinger, a.g.e., s.439.

²³⁵ Aktaş, a.g.e., s.46.

imzalayan devletler ile Danimarka, İzlanda, İtalya, Norveç ve Portekiz Antlaşmaya katılmaya davet edildi. 4 Nisan 1949'da Belçika, Kanada, Danimarka, ABD, Fransa, İzlanda, İtalya, Lüksemburg , Norveç, Hollanda, Portekiz ve İngiltere Dışişleri Bakanlarının imzalarıyla Kuzey Atlantik Antlaşması imzalandı.²³⁶ Antlaşmanın imzalanmasına karşın, teşkilat örgütlenmesini ancak Kore Savaşı'ndan sonra 1952'de tamamlayabildi.²³⁷

Antlaşmaya göre bu ülkelerin; milletlerin, demokrasi ilkeleri ile kişisel hürriyetleriyle beraber, hukukun üstünlüğüne dayalı hürriyetlerini ve ortak savunmalarıyla, güvenliklerini korumak üzere birleşmiş oldukları belirtiliyordu. İçlerinden birine yapılmış olan bir saldırı tümüne yapılmış kabul edilecekti.²³⁸ Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın 51. maddesine göre, bu ülkeler bireysel ya da kolektif karşı koyma haklarını kullanarak, silahlı güç kullanmayı da kapsayacak biçimde saldırıya uğrayan ülkeye yardım edeceklerdi.²³⁹

NATO, Soğuk Savaş'ın ortaya çıkardığı bir örgüt olmakla beraber, Soğuk Savaş'ın gelişimini etkileyen, belirleyen bir örgüt olmuştur. NATO'nun kurulduğu bu yıl Avrupa'da , Doğu ve Batı arasındaki denge aşağı yukarı oluşmuştu. Doğu Avrupa ülkeleri SSCB kontrolü altında komünist rejimi benimsemiş, Batı ülkeleri ise liberal-demokratik hükümetler kurma sürecine girmişti.²⁴⁰

NATO'nun kuruluşuyla SSCB'nin Avrupa'da yayılması o günden itibaren durdu. Ancak, ittifakın imzalandığı tarihe kadar SSCB, Avrupa'nın önemli bir kısmını sınırları içerisine katmış veya kontrolü altına almıştı.²⁴¹ Ayrıca, Batının bu savunma amaçlı girişimini kendi varlıklarına yönelik bir tehdit olarak algılayan SSCB ve diğer komünist ülkeler, NATO'ya karşı kendi örgütlerini kurma çabası içerisine girdi.²⁴² Bu çalışmalar 14 Mayıs 1955'te sonuçlandı ve Varşova Paktı kuruldu.

²³⁶ Gürkaynak, a.g.e., s. 24.

²³⁷ Ramazan Gözen, NATO: ABD Patentli Savunma Örgütü, *Uluslararası Örgütler ve Türkiye*, Editörler: Şaban H. Çalış, Birol Akgün, Önder Kutlu, Çizgi Kitabevi, Konya, 2006, s.184.

²³⁸ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.449.

²³⁹ Gürkaynak, a.g.e., s.57.

²⁴⁰ Gözen, a.g.e., s. 175.

²⁴¹ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.449.

²⁴² Gürkaynak, a.g.e., s. 57.

3.1.3.4. Türkiye'nin NATO'ya katılma çabaları

İkinci Dünya Savaşı sonrasında (1945-1946) Türkiye'nin, SSCB tehdidine maruz kalması ve 1947'deki Truman Doktrini, Türkiye'nin yüzünü tamamen batıya dönmesine yol açtı. Türk dış politikasının felsefesi, Batı ile çok sıkı bir işbirliğine gitmektir. Bu nedenle, Türkiye'nin asıl hedefi, Batının kurduğu tüm siyasi, askeri ve ekonomik oluşumlara üye olmaktır.²⁴³

Savaştan galip çıkan ABD, Birinci Dünya Savaşı'ndan aldığı ders ile dünya düzenini, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden kurmak istedi. Bunun için, Batı diye bilinen ekonomik, siyasi ve güvenlik sistemlerini dengeleyerek yeniden kurdu. Bunun sonucunda, bir çok uluslararası örgüt (BM, Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası) ortaya çıktı. Yeni ekonomik sistemler (Ticaret ve Gümrük Vergileri Genel Anlaşması, kur istikrarı rejimine dair Bretton Woods Anlaşması) hayata geçirildi. En önemlisi NATO olan yeni askeri ittifaklar ortaya çıktı.²⁴⁴ Türkiye, yeni düzeninin dışında kalmamalıydı.

Türkiye, hem ekonomik yükünü hafifletmek, hem de savunmasını güçlendirmek için kurucu üyesi olmak istediği NATO ittifakının hazırlık çalışmalarına davet edilmemişti. Çünkü, Kuzey Avrupa ülkelerine göre, Türkiye'nin NATO'ya katılmasıyla kendisine karşı ittifak kurdukları SSCB tahrik olabilirdi. Bu ülkeler, kendilerini doğrudan ilgilendirmeyen bir mesele yüzünden SSCB ile savaş ihtimali karşısında kalmak istemiyordu. Bu nedenlerle Türkiye'nin katılım isteğini, ABD ve İngiltere Kasım 1948'de Türk Dışişleri Bakanlığına bir memorandum vererek, ittifakın sadece Kuzey Atlantik Bölgesini kapsadığını belirterek reddettiler.²⁴⁵

SSCB tehdidinden endişe duyan Türkiye, Batılıların imzaladığı bu antlaşmaya ilgisiz kalamazdı. Şubat 1949'da Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı toplantısına katılmak üzere Ankara'dan ayrılan Türk Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak, Londra ve Paris'te İngiliz ve Fransız Dışişleri Bakanlarıyla bir görüşme yaptı. Görüşmelerden sonra düzenlediği bir basın toplantısında, NATO'nun sınırlandırılmış bir coğrafi bölgeye ait

²⁴³ Bağcı, (2002), a.g.e., s.8.

²⁴⁴ Thomas P.M. Barnett, *Pentagon'un Yeni Haritası*, Çev: Cem Küçük, 3. Baskı, 1001 Kitap Yayınları, İstanbul, 2005, s.43.

²⁴⁵ Aktaş, a.g.e., s.47.

güvenlik sistemi olduğunu ve Türkiye'nin buna iştirakine sebep bulunmadığını belirttikten sonra, Avrupa'da barışın sadece kıta içinde korunamayacağını, Avrupa barışının bir bütün olduğunu, bu nedenden dolayı da, Atlantik sahillerinin savunmasının Akdeniz'den başlayarak tamamlanmasını düşündüklerini ifade etti.²⁴⁶ Türkiye'nin NATO'ya alınmaması, Türk kamuoyunda büyük tepki gördü. Türk basınında dikkat iki husus üzerine yoğunlaşıyordu. Birincisi, SSCB tehdidine karşı Türkiye nasıl korunacaktı? İkincisi de, NATO üyelerine yapılan ABD yardımının artmasıyla, Türkiye'ye yapılan yardımlarda azalma olacak mıydı? Bu konuları, Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak ABD'ye gittiği Nisan 1950'de ABD'li yetkililerle de görüştü.²⁴⁷ Sadak, Batılıların NATO İttifakının sadece Kuzey Atlantik bölgesini kapsadığını söylediklerini, Türkiye'nin aynı nitelikte bir paktın Akdeniz ülkeleri içinde yapılabileceğine inandığını, fakat bu son durumda, İtalya ve Cezayir'deki Fransız topraklarının pakta dahil edilmesiyle bu paktın Kuzey Atlantik bölgesini kapsadığı iddialarını çürüttüğünü, bundan dolayı da olası bir Akdeniz paktı projesinin gerçekleşmesi şansının ortadan kalktığını belirtti.²⁴⁸ ABD ise, Türkiye'ye verdiği önemde bir azalma olmadığını ifade etti.

Türkiye daha bu reddedilmenin üzüntüsünü yaşarken, 5 Mayıs 1949'da Brüksel Antlaşması'nı imzalayan beş ülke aralarına, beş Avrupa ülkesini daha alarak Avrupa Konseyi'ni kurdular. Bu konseyi kuran devletlerin arasında Türkiye yoktu. Bu konseyin askeri bir niteliği yoktu. Ancak, askeri bir niteliği olmasa dahi Türkiye tarafından endişeyle karşılandı. Türkiye bir Avrupa devleti sayılmıyor muydu?²⁴⁹ Gerçi, Türkiye 6 Ağustos 1949'da konseye katılmaya çağrıldı. Ama bu durum da bazı çevrelerce, Türkiye'nin NATO'ya alınmamasına karşılık bir telafi çabası olarak değerlendirildi. Sadak'a göre ise, konseye Türkiye'nin çağrılması, Avrupa'nın siyasi ve ekonomik sınırları içerisine girmesini sağlayan önemli bir olaydı.²⁵⁰

Türkiye bu duruma rağmen, 11 Mayıs 1950'de NATO'ya girebilmek için ilk müracaatını yaptı. Fakat bu müracaattan bir sonuç alınamadı.²⁵¹ Kore Savaşı'nın çıkması

²⁴⁶ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.224.

²⁴⁷ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.225.

²⁴⁸ Aktaş, a.g.e., s.47.

²⁴⁹ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.226.

²⁵⁰ Aktaş, a.g.e., s.48.

²⁵¹ Oran vd., a.g.e., s.545

üzerine Birleşmiş Milletler Kore'ye asker gönderme kararı aldı. Başbakan Menderes ve arkadaşları, Kore'ye hür dünyanın savunulması için asker gönderilmesi konusunu NATO'ya girebilmek için bir fırsat olarak değerlendirdi. Türkiye, Kore'ye bir Tugay göndermeye karar verdi. Bu kararın üzerinden bir hafta geçmeden Türkiye NATO'ya girebilmek için ikinci müracaatını yaptı. Bu başvuru, Eylül ayında NATO Bakanlar Konseyinde ikinci kez reddedildi. Bu kararda, ABD Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanan ve Türkiye ile Yunanistan'ın NATO'ya alınması durumunda ittifakın gelişmesine olumsuz etki yapacağına ilişkin kararın büyük önemi vardı. NATO üyeliği yerine Türkiye ve Yunanistan'a, Akdeniz Paktı'nın kurulması için ortak çalışma yapma teklifinde bulunuldu. Türkiye bu teklife soğuk baktı. Çünkü, tek yönlü bir taahhüt altına girmek istemiyor, bağlayıcı hükümleri olan bir antlaşma yapmak istiyordu.²⁵²

Türkiye'nin NATO'ya kabul edilmemesi, Türk basınında geniş yankı buldu. 15 Eylül 1950'de Ulus gazetesinde Necmettin Sadak:

“ talebimizin reddedilmesini izah eden sebepleri gözden geçirirsek, bunların içinde bizi tatmin edecek, makul mülahazalara tesadüf etmediğimizi söylemek zorundayız. Sebepler listesinin başında Türkiye'nin Atlantik bölgesine İlk günlerden beri tekrar edilen bu itiraza karşı İtalya'nın da Atlantik bölgesi dışında bulunduğu Türk matbuatı tarafından bir çok defa ileri sürülmüştü. Şimdiye kadar bu mütalaa cevapsız kalmış ve bu bakımdan İtalya ile Türkiye arasında ne fark bulunduğu Türk efkarı umumiyesine anlaşılamamıştır.... Atlantik devletlerinin Türkiye'yi içlerine almamalarını biz bir uyanıklık eseri değil uykuya dalmak eseri addetmek daha doğru olacağı kanaatindeyiz.²⁵³” diyordu.

Türkiye'nin NATO'ya alınmamasını eleştiren bir başka görüşte, 17 Eylül 1950'de Ulus gazetesindeki yazısıyla Hüseyin Cahit Yalçın'dan geliyordu:

“Türkiye'nin Atlantik Paktı'na alınmamasını icap ettiren sebeplerin hiçbiri şu ana kadar sarıh bir surette malumumuz değildir. Yalnız söylendiğine göre, Norveç ve Danimarka taahhütlerini fazla genişletmemek ve Türkiye bir tecavüze maruz kalırsa, kendilerini fazla üzmemek için buna muhalefet etmişler ve bir Londra telgrafına göre Portekiz ve İtalya da bu görüşü tutmuşlardır. Şurasını bir defa daha açık olarak söyleyelim ki, Atlantik Paktı konseyinden evvel toplanan üçler, eğer Türkiye'nin pakta alınması tezini kuvvetle müdafaa etmiş olsalardı, geri kalan dokuz devletin buna karşı yapacakları itirazların üzerinde pek durulmaz ve bu iş kolaylıkla hallolunurdu. Çünkü

²⁵² Oran vd., a.g.e., s.546.

²⁵³ Halil Hayri Baykalmış, *Türkiye'nin NATO'ya Girişi ve Kamuoyu*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir, 2003, s.76-77.

esasen paktın içinde bir yardım bakımından mühim olan bu üç devlet üzerinde, hatta daha realist bir görüşte iki devlet üzerinde toplanmaktadır. Bunların biri Amerika diğeri İngiltere'dir.^{254,}

İngiltere, Türkiye'nin NATO'ya girme talebine bambaşka nedenlerden ötürü karşı çıkıyordu. İngiltere, Doğu Akdeniz'den çekildikten sonra bölgeyi, ABD kontrolüne bırakmıştı. Buna rağmen, bölgedeki menfaatlerini korumak üzere faaliyetlerine hız veren İngiltere, özellikle Süveyş'ten çekilmek istemiyordu. Oysa, 1945'ten beri Mısır tam bağımsızlığına kavuşabilmek için girişimlerde bulunuyordu. İki devlet arasında müzakereler başlatılmıştı. Aslında İngiltere'nin bölgeden çekilmek istemeyişinin nedeni hem SSCB tehdidi, hem de bölgenin zengin petrol kaynaklarıydı. İngiltere, Orta Doğu'ya tekrar yerleşmek istiyordu. İngiltere-Mısır görüşmeleri tartışmalı bir ortamda devam ederken, Türkiye de NATO'ya üye olabilmek için çalışıyordu. İngiltere, Türkiye'nin güvenlik endişeleriyle kendi menfaatlerini birleştirerek, Orta Doğu'da bir savunma sistemi kurmak istedi. Mısır'ın da bu sisteme katılmasıyla İngiltere Süveyş'te kalmış olacaktı. Oysa Türkiye için önemli olan ABD'nin doğrudan garantisini, yani ittifakını elde etmektir. Bu nedenle Türkiye, Orta Doğu savunma sistemine katılmakla beraber NATO üyeliğinde ısrar etti. İngiltere, 1951'de, Türkiye'nin Orta Doğu savunma sistemine katılması şartıyla NATO üyeliğini desteklemeye karar verdi.²⁵⁵

Türkiye'nin ikinci müracaatının reddi sonrasında, ABD, Türkiye ve Yunanistan'ın bir Akdeniz Paketi içerisinde yer almasını istedi. Böyle bir pakt fikri, zaten İngiltere tarafından birkaç yıldır dile getirilen Orta Doğu Komutanlığı fikrine oldukça yakındı. Pakta Türkiye, İtalya, İngiltere, Yunanistan ve Mısır'ın üye olması düşünülüyordu. Böylece NATO ülkeleri ile NATO dışında kalan ittifaka yakın ülkeler arasında, Doğu Akdeniz'in güvenliğini sağlayacak bir pakt oluşturulacaktı. Türkiye, böyle bir fikrin siyasi nedenlerden ötürü hayata geçirilemeyeceğini değerlendirmekle beraber, Akdeniz Paketi fikrine karşı çıkmadı. Bunu NATO üyeliği için bir adım olarak değerlendiriyordu. Bu nedenle Türkiye, 19 Eylül'de ABD Dışişleri Bakanı Dean Acheson'un Türkiye'nin Washington Büyükelçisi Feridun Cemal Erkin'e verdiği, Türkiye'nin Akdeniz savunma planlamasına katılmasına ilişkin notayı kabul etti. Ancak

²⁵⁴ Baykalmış, a.g.t., s. 77.

²⁵⁵ Erdoğan, a.g.e., s.58.

bu dönem içerisinde ABD Genelkurmay Başkanı Orgeneral Omar Bradley'in, Türkiye'nin ABD çıkarları açısından önemi olmadığına dair çeşitli dergilerde çıkan makalesi, Türkiye'de tepkiyle karşılandı. NATO üyeliği dışında bir tercihinin olamayacağı yönündeki görüş ağırlık kazandı.²⁵⁶

SSCB, Eylül 1949'da ilk atom bombasını patlatarak, ABD'nin nükleer alandaki tekeline son verdi. Bu durumda, NATO'nun Güney Doğu kanadının güçlendirilmesi gerekiyordu. Ayrıca, olası bir SSCB saldırısı karşısında, bu ülkenin stratejik noktalarını imha etmek, ancak Türk hava alanlarının kullanılmasıyla mümkündü. Artık ABD'nin, Türk havaalanlarına ihtiyacı vardı ve izlemiş olduğu çevreleme politikası içerisindeki boşluklar doldurulmalı veya en azından zayıf noktaları giderilmeliydi. Diğer yandan, Kore Savaşı'nın çıkmış olması da, bölgesel savaşların çıkma ihtimalini düşündürmesi bakımından etkili oldu. Bu ihtimal Kominform'dan çıkarılan ve SSCB baskısı altında bulunan Yugoslavya'ya yönelik bir saldırıdan endişe edilmesine neden oldu. Böyle bir saldırıda NATO'nun Güney Doğu kanadının güçlendirilmesini gerekli kılıyordu. İşte bu gelişmeler sonucunda ABD, Türkiye'nin stratejik konumunun önemini daha iyi anladı. ABD, Türkiye'den üs istedi. Fakat Türkiye, sadece NATO'ya alınması halinde üs vereceğini bildirdi.²⁵⁷ O yıllarda uzun menzilli balistik füzeler bulunmadığından, olası bir savaşta ABD'nin SSCB'yi vurabilmek için bu ülkeye yakın yerlerde yığınak yapması gerekiyordu. ABD'nin Türkiye'yi ve Türkiye'nin dünyadaki yerini görmemesi de mümkün değildi. ABD, Türkiye'ye yerleşmek ve üsler kurabilmek için NATO'lu ortaklarına Türkiye'nin NATO'ya üyeliği için uzun süre baskı yapmak zorunda kaldı.²⁵⁸

15 Mayıs 1951'de ABD, müttefiklerine Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya alınmasını teklif etti. Bu kararın alınmasında Türkiye'nin ısrarcı tutumundan ziyade, dünyanın değişen şartları önemli bir rol oynamaktaydı. Ayrıca, Kore Savaşı sırasında Türk birliklerinin göstermiş olduğu üstün başarı ve ABD birliklerini muharebeler esnasında kendilerini feda etmek pahasına, imhadan kurtarmaları, ABD'de, Türkiye'nin SSCB'ye karşı yalnız bırakılmaması gerektiği yönünde ciddi bir kamuoyu oluşmasına da neden oldu.²⁵⁹

²⁵⁶ Oran vd., a.g.e., s.548.

²⁵⁷ Aktaş, a.g.e., s.55-57.

²⁵⁸ M. Fahri, *Amerikan Harp Doktrinleri*, Yön Yayınları, İstanbul, 1966, s. 72.

²⁵⁹ Oran vd., a.g.e., s.549.

20 Eylül 1951'de Kanada'da Ottawa'da toplanan Kuzey Atlantik Antlaşması Konseyi, Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya kabulünü ele aldı. 12 üye ülkenin oybirliğiyle Türkiye ve Yunanistan'ın, üyeliğe kabulünü teklif eden bir karar aldı. Bu karar Türkiye'de büyük sevinç yarattı.²⁶⁰ Bu iki ülkenin kabulünü öngören protokol 17 Ekim'de imzaya açıldı. Bu kurucu 12 ülke, 22 Ekim 1951'de Londra'da yaptıkları toplantıda bir protokol imzalayarak, Türkiye ve Yunanistan'ı resmen davet ettiler.²⁶¹

Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya kabulünde iki ülkenin stratejik önemi vardır. ABD Kuvvet Komutanları Kurulu Başkanı Omar Bradley, Türkiye'nin NATO'ya Katılması Protokolü'nü incelemesi sırasında yapmış olduğu bir konuşmada bu durumu açıkça belirterek, Türkiye ve Yunanistan'ın belli başlı doğu-batı istikametinde geçiş güzergahı üzerinde stratejik öneme sahip olduğunu, Güney Avrupa'ya, Ortadoğu'ya, ya da Kuzey Afrika'ya yönelik her hangi bir saldırı için güçlü caydırıcı durumunda olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye'nin, her hangi bir saldırganın Akdeniz'e çıkmak için geçmek isteyeceği iki yoldan birini tıkadığını söyleyerek, Boğazlara sahip olduğunu ve Karadeniz'den Akdeniz'e, Süveyş Kanalı'na ve Mısır'ın daha güney kesimlerine deniz yoluyla yaklaşmayı kontrol ettiğini belirtmiştir. Bunun yanında, çok büyük stratejik öneme sahip olan Ortadoğu petrol alanlarına inen karayolu üzerinde olduğunu da vurgulamıştır.²⁶² Anlaşılacağı üzere ABD, Türkiye'nin stratejik önemini artık iyi biliyordu.

Türkiye'nin NATO'ya katılması ve kurulması düşünülen Orta Doğu Savunma Sistemiyle ilgili ilkeler, 13-14 Ekim 1951'de Ankara'da görüşüldü. Bu görüşmelerin ikinci oturumunda Türkiye'nin hangi NATO Komutanlığına bağlanacağı meselesi ele alındı. Türkiye, Avrupa Başkumandanlığına bağlanmak istiyordu. İngiltere ise, Türk ve Yunan ordularını kurulması düşünülen Orta Doğu Kumandanlığına, bir İngiliz komutanın emrine bağlamak istiyordu. Bu durum, Orta Doğu'daki İngiliz çıkarları açısından önemliydi. Sonunda Fransa'nın teklifiyle, Türk ve Yunan ordularının kara kuvvetleri, Güney Avrupa Kuvvetleri Komutanlığına, deniz kuvvetlerinin ise kurulması

²⁶⁰ Mustafa Albayrak, *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004, s.422.

²⁶¹ Soysal, a.g.e., s.392.

²⁶² George McGee, *ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu*, Türkçesi: Belkis Çorakçı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1992, s.159-161.

planlanan Orta Doğu Komutanlığına bağlanmasına karar verildi. Ancak kurulması düşünülen Orta Doğu Komutanlığı kurulamadığından, Deniz Kuvvetleri de Güney Avrupa Kuvvetleri Komutanlığına bağlanmıştır.²⁶³

NATO üyesi ülkelerin parlamentolarında Türkiye ve Yunanistan'ın kabulüne ilişkin kararların onaylanmasını müteakip Türkiye'nin NATO'ya girişini öngören antlaşma TBMM.'ne 17 Şubat 1952'de sunuldu. Yapılan müzakereler sonucunda antlaşma 409 olumlu, bir çekimser oy ile kabul edildi. Böylelikle Türkiye NATO'ya resmen katılmış oldu. 1 Mart 1952'de Atlantik karargâhına Türk bayrağı çekildi. Sonuç olarak, NATO üyelerinden ABD ve İngiltere'nin çıkarları, Türkiye'nin savunma gereksinimi, Türkiye'nin bu örgütün içine girmesini gerektiriyordu ve böyle oldu.²⁶⁴ Türk dış politikasına yön verenler geçmişte takip edilen, daha ziyade tarafsızlık anlayışına dayalı klasik Türk politikasını tamamen terk etmiş oldular. Kore gibi dünyanın öbür ucundaki bir ülkeye, BM'e destek vermek üzere asker gönderildi. Bu karar Batıda ve özellikle de ABD'de, güvenilir müttefik imajının oluşmasında önemli rol oynadı. Hatta, NATO'ya girişi mümkün kıldı.²⁶⁵

²⁶³ Aktaş, a.g.e., s.55-57.

²⁶⁴ Albayrak, a.g.e., s.423.

²⁶⁵ Kemal Kirişçi, Soğuk Savaş Döneminde Uluslararası ilişkiler ve Sonuçları, *21.Yüzyılın İlk Çeyreğinde Türkiye'nin Genel Vizyonu Politikası ve Stratejisi 07-08 Aralık 1999 Bildiriler, Soru -Cevaplar Katkılar ve Konuşma Metinleri*, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul, 2000, s.20.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM KORE SAVAŞI VE TÜRKİYE

4.1. KORE’NİN COĞRAFYASI, JEOPOLİTİK DURUMU, SİYASİ TARİHİ VE KORE SAVAŞI’NIN NEDENLERİ

4.1.1. Kore’nin Coğrafi Konumu

4.1.1.1.Kore’nin hudutları, yüzölçümü ve tabii durumu

Kore, Asya Kıtası’nın doğusunda; kuzey-güney doğrultusunda uzanan bir yarımadadır. 34-43’üncü paraleller ile 124-130 ncu meridyenler arasında yer alır. Kore yarımadası; doğuda Japon Denizi (Kore’de Doğu denizi olarak bilinir), batıda Sarı Deniz ve güneyde Kore’yi Japonya’dan ayıran Kore Boğazı ile çevrilidir. Kuzeyde Mançurya (Çin) ve Rusya Federasyonu ile çevrilidir. Kuzeyde doğal sınırını Yalu (Amnok) ve Gang (Tuman) ırmağı oluşturur.

Kore’nin bütün olarak kuzey-güney istikametinde uzunluğu 800-960 kilometre, doğu - batı istikametinde genişliği 200-400 kilometredir. Yüzölçümü 220.675 kilometre karedir. Bunun 127.080 kilometre karesi Kuzey Kore’de, 93.595 kilometre karesi Güney Kore’dedir.²⁶⁶

Kore dağlık bir ülkedir. Dağlar Çin hududunda Yalu ve Tuman Nehirleri arasında sönmüş bir yanardağ olan Paektu-San’dan başlar, batıya doğru kollar salar ve yarımadanın doğu kıyıları boyunca güneye uzanır. Düzlükler, genel olarak yarımadanın batı kısmındadır. Bu kesim nehir ağızlarındaki kıyı düzlükleri ile nehir ovalarından ve nehir vadileri arasındaki alçak tepelerden meydana gelmiştir.

²⁶⁶ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, *Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri (1950-1953) ÖZET*, E.U. Basımevi, Resmi Yayın, Ankara, 1959, s.5.

Kore akarsuları oldukça çok olan bir ülkedir. Nehirlerin çoğu yılın büyük bir kısmında zorlukla geçit verir. Kore’de başlıca on üç nehir bulunur. Bunlar; Yalu Nehri, Taeryong-gang (Karyong-gang) Nehri, Chongchon Nehri, Taedong Nehri, Yesong Nehri, İmjın Nehri, Han Nehri, Kum Nehri, Yongson Nehri, Naktong Nehri, Songchon Nehri ve Tuman Nehri’dir.²⁶⁷

Kore’nin iklimi; yazın sıcak kışın soğuk ve serttir. Kış aylarında bol kar, yaz aylarında bol yağış alır. İlk ve sonbahar mevsimleri ılıman ve yumuşak geçer. Kışın ısı Kuzey Kore yaylalarında sıfırın altında 35-40, güneyde Naktong Havzası’nda 15-20 dereceye kadar düşer. Yazın sıcaklık güney bölgelerinde sıfırdan yukarı 31 dereceye kadar çıkar. Yağmurların miktarı bölgeden bölgeye değişir. Haziran ve Eylül ortasında ortalama yılda bir-iki kere tayfun olur. Tayfunla beraber şiddetli yağmurlar yağar. Saatte 190 km.yi aşan rüzgarlar eser.²⁶⁸

Kore’nin 1950’li yılların başında sahip olduğu yol şebekesi, 40 yıl süren Japon işgali sırasında yapılmıştı. Kaplamaları iyi yapılmadığından yolların durumu iyi değildi. Yolların meyilleri fazla dağlık bölümlerde virajları keskindi.²⁶⁹ Kore’nin en önemli iki karayolu x şeklinde Seul’de birleşiyordu. Bunun bir kolu kuzeybatıda bulunan Yalu Nehri ağzındaki Sinuiju’dan güney doğu kıyılarındaki Pusan’a, diğeri kuzeydoğudaki Tuman Nehri ağzından güney batıda Mokpo limanına uzanıyordu. Tuman ve Yalu nehirlerinden güneye inen yollar arasında tali irtibat yolları adeta yok gibiydi. Doğudaki ve batıdaki kıyı yolları arasında başlıca üç tali yol vardı. Birincisi Hamhung-Tockhon-Kujang’dong, ikincisi, Wonson-Yangdok-Songchon-Pyongyang, üçüncüsü, Wonsan-Kumhwa-Kumchon’du. Arazi dağlık olduğundan genel olarak yollar vadileri takip ediyordu.²⁷⁰

Kore demiryollarını; 1904 yılında Japonlar yapmıştı. 1950’lerin başında 6.000 km.lik bir demiryolu ağı mevcuttu. Demiryollarının yapımında ekonomik şartlardan

²⁶⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, *Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri (1950-1953)*, Gnkur Basımevi, Resmi Yayın Seri no:7, Ankara, 1975, s.31-34.

²⁶⁸ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.5-8.

²⁶⁹ 1938’de 3000 kilometre devlet yolu, 8640 kilometre vilayet yolu ve 11500 kilometre şehir-köy yollu mevcuttu. M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.9.

²⁷⁰ Askeri açıdan dağ yollarında birliklerin açılması, yayılması çok güçtü. Vadilerde ve kıyı ovalarında ise arazi elverişli olmasına rağmen pirinç tarlaları, kanallar ve sulama arkları harekâtı güçleştirecek nitelikteydi. M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.9.

ziyade askeri ihtiyaçlar göz önüne alınmıştı. Kore'nin ana demiryolu Mançuri'de Yalu Nehri ağzındaki Antung'dan başlayıp çift hat olarak Pyongyang, Seul, Taegu'den geçerek Pusan'da son buluyordu. Seul-Pusan ve Seul- Mokpo arasında iki demiryolu daha vardı.

En önemli limanları, Pusan, İnchon, Chongjin, Wonsan başlıca limanlarıdır. Kore Yarımadası'nın doğu kıyılarında girinti ve çıkıntılar az olmasına karşın batı kıyılarında körfezler koylar ve adalar daha çoktur. Bu bakımdan bu kıyılarda iyi limanlar vardır. Doğu kıyılarındaki limanlar, Wonson hariç kışın donar.²⁷¹

Doğal kaynaklar bakımından zengin bir ülke değildir. Fakat, İkinci Dünya Savaşı'ndan önce yiyeceğinden fazla üretim yapan bir ülkeydi. Japon yönetimi altındayken, yiyecek ve hammadde üretimi açısından hayati bir öneme haizdi.²⁷²

Kore Ekonomisi, Japon ekonomisinin tamamlayıcı bir parçası olarak geliştirilmişti. Savaş sonrası Japon idaresi kalkınca Kore sanayi zafiyete uğradı.

Güney, Kuzeye oranla sanayi bakımından nispeten daha zayıftı. Kuzey sanayi malları üretiyordu. Madenleri de daha fazlaydı. Ayrıca hidroelektrik kaynaklarının da çok büyük kısmı kuzeydeydi. Güney Kore sanayinin ihtiyacı olan kömür kaynakları da kuzeydeydi. Yalu Nehri üzerindeki Suiho hidroelektrik barajı Kore'nin, hatta o dönemde bütün Uzak Doğu'nun enerji kaynağıydı.

Kore'nin en büyük şehri ve Güney Kore'nin başkenti Seul, 38. paralelin 60 km. kadar güneyinde, batı kıyısından 32 km. kadar içeridedir. Kuzey Kore'nin başkenti Pyongyang, Seul'un 192 km. kadar kuzey batısında olup Seul ve Pusan'dan sonra Kore'nin üçüncü büyük şehridir. Başlıca şehirleri, Güney Kore'de; Seul, Pusan, Taegu, İnchon, Kwangju, Taejon, Chongju, Kuzey Kore'de; Pyongyang, Chongjin, Hungnam, Wonsan, Hamhung, Chinnampo, Haeju ve Sinuiju'dur.²⁷³

²⁷¹ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.9-11.

²⁷² Denizli, a.g.e., s.9.

²⁷³ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.9-12.

Kore Yarımadası'nın nüfusu 1 Temmuz 1953'de 30.500.000 kişiydi. Bu nüfusun 21.375.000'i Güney Kore'ye, 9.125.000'i Kuzey Kore'ye aitti. Yarımada da nüfusun yoğun olduğu yerler, güney ve güney batı bölgelerindeydi. Km. kare başına 139 kişi düşüyordu. Kuzey Kore'de ise bu sayı kilometre kareye 72 kişiydi.²⁷⁴

4.1.1.2. Kore'nin jeopolitik durumu

Jeopolitik konumundan ötürü Kore, Asya Kıtası ile Japon Adaları arasında köprü vazifesi görmüş, aynı zamanda da bir savaş bölgesi olmuştur. Kore Yarımadası, Orta ve Kuzey Asya'nın içerisine giden kara ve demiryollarını kavşağı durumundadır. Mançurya, Çin ve Asya'nın diğer yerlerini ele geçirmek isteyenler için önemli bir sıçrama noktasıdır. Kore, Doğu ve Kuzeydoğu Asya ile Batı Pasifik'te büyük menfaatleri olan güçler için kritiktir.²⁷⁵

Kenar Kuşak Teorisinin kurucusu Spykman da, potansiyel hakimiyet gücünün Batı Avrupa, Türkiye, Irak, İran, Pakistan, Afganistan, Hindistan, Çin, Kore ve Doğu Sibirya'dan geçtiğini, bu nedenle bu hatta hakim olan gücün, dünyaya hakim olacağını söylemiştir.²⁷⁶ İşte bu kenar kuşağın bir ayağını oluşturan Kore, jeopolitik konumu itibarıyla dünya jeopolitiğinin önemli bir noktasındadır.

Kore, Asya kıtasına Pasifik istikametinden veya Pasifik'e Asya kıtası istikametinden yapılacak olan istilalara basamak olabilecek takım adaların teşkil ettiği bir adalar kuşağıyla çevrilidir. Kore'de üslenmiş olan hava kuvvetleri, Japonya'ya rahatlıkla vurabilir. Ada devletleri için ise, kıtanın adaya en yakın yeri olduğundan kritik noktadır. Doğu Asya ülkelerine stratejik fırsatlar sağlayan Kore, aynı fırsatları Pasifik'ten atlayacak olan Uzak Doğu ve Batı ülkelerinin ordularına da sağlar.²⁷⁷

Sonuç olarak, Kore Yarımadası, Asya Kıtasından Japonya'ya yada Japonya'dan Asya Kıtasına yapılacak bir harekât için en kritik bölgeyi teşkil eder.

²⁷⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.31.

²⁷⁵ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.3.

²⁷⁶ Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik*, 18. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul, 2004, s.105.

²⁷⁷ Denizli, a.g.e., s.6.

4.1.2. Korelilerin Kökeni, Dini İnançları ve Adetleri, Kültürü ve Dili, Sosyal Yapısı

4.1.2.1. Korelilerin kökeni, dini inançları ve adetleri

Korelilerin menşei yeterince aydınlatılmamıştır. Orta Asya'dan gelme Turanî ırka mensup olduklarına ilişkin genel bir kanı mevcuttur.²⁷⁸ Türk-Kore kavimlerinin eski çağlarda Altay Dağları'nın eteğinde beraber yaşadıkları, sonra Korelilerin doğuya, Türklerin de batıya göç ettikleri bilinmektedir. İki ülkenin başta dil olmak üzere gelenek, örf ve adetlerinde ortak özelliklerinin olduğuna inanılmaktadır.²⁷⁹

Koreliler, Turanî olmakla beraber, Moğollar ve Çinlilerle karışmışlardır. Korelileri bugün karma bir halk saymak yanlış olmaz.²⁸⁰ Görünüşlerine göre, Çinlilere ve Japonlara benzerler. Ancak onlardan daha uzun boyludurlar. Saçları da daha gürdür. Bu bakımdan Çinlilerden ve Japonlarla Moğollardan daha farklı bir tipi ortaya çıkmıştır. Dik saçları, çekik gözleri ve çıkık elmacık kemikleriyle Turan ırkının belirgin özelliklerini taşırlar. Vücut yapıları da komşularından ayrıdır. Deri, saç, göz kapağı yapısı Çinlilere ve Japonlara benzer.²⁸¹

Kore'de dini inanışlar çok çeşitlidir. En yaygın inanışlar; Buda, Konfüçyüs, Şamanizm ve Hıristiyanlıktır. Koreliler birbirlerinin dini inanışlarına karışmazlar ve tam bir hoşgörü mevcuttur. Ahlak kuralları dini inançlarda ortak kuraldır. İnsanlık sevgisi, adalete bağlılık, saygı, dürüstlük, başkasının malına ve namusuna el uzatmama ve toplumsal yardımlaşma, dinlerin ve adetlerin ortak özelliğidir.²⁸²

Kore'de din ve adetler birbirine bağlı gibidir. Adet ve inanışlara hürmette kusur etmezler ve riayet etmede büyük özen gösterirler. Ailenin temel unsuru erkektir ve aile,

²⁷⁸ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.44.

²⁷⁹ Hee Chul Lee, *Siyasi, Ekonomik, Askeri ve Kültürel Açından TÜRKİYE-KORE İlişkileri*, (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü, Ankara, 1994, s.5.

²⁸⁰ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.13.

²⁸¹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.44.

²⁸² Erhan Yücel, *Kore Harbi Kore Türk Tugayı ve BM Askerlerinden Alınan Dersler*, EDOK Yayınları, Ankara, 2001, s.3.

toplum yapısının en önemli unsurudur. Geleneklere bağlılık üst düzeydedir. Aileden sonra ikinci derecede önemli gelen unsur, kabile anlayışıdır.²⁸³

Kore’de bugün yaklaşık olarak 20.000 Müslüman bulunmaktadır. Kore’de İslamiyet’in ilk kez tanıtılması, 20 yüzyılın başlarında Japon sömürge siyaseti altında Mançurya’ya taşınanlarla olmuştur. Koreli Müslümanlara ilk kez BM Kuvvetlerinde görevli Türk askerleri ile birlikte ibadet izni verilmiştir.²⁸⁴

4.1.2.2.Kore Kültürü ve dili

Kore halkının kültür düzeyi oldukça yüksektir. 1950’li yıllarda Korelilerin % 80’i okur-yazardı. Bu dönemde Kore’de, 37 fakülteli 9 üniversite mevcuttu.²⁸⁵

Koreliler, milliyetlerini geliştirmek, özelliklerini ve egemenliklerini muhafaza etmek için çalışmışlardır.²⁸⁶ Kültür düzeyi bakımından en üst seviyeye 16’ıncı yüzyılda ulaşan Kore, bu dönem içerisinde büyük edebi eserler vermiş, okullar açmış, bazı makineler icat etmiştir. Bundan sonra Çin ve Japon istilalarına uğrayan Kore’de kültür ilerlemesi durarak istilacı ülkelerin uydusu durumuna girmiştir.²⁸⁷

Korece Ural-Altay dil gurubundandır. Okunması yazılması kolay bir dildir. 11’i sesli, 14’ü sessiz olmak üzere 25 harften oluşan bir alfabesi vardır. Yukarıdan aşağı veya soldan sağa doğru yazılabilmektedir.²⁸⁸ Dil bilimi bakımından Türkçe ve Korece birbirine benzer. Her iki dilde cümle kuruluşu, ünlü-ünsüz uyumu, eklerin benzerlikler göstermesi gibi hususlar, iki dilin birbirlerine yakınlığına işaret eder. Bu da, iki ulusun aynı ya da benzer kavimlerden geldiğini ifade eder.²⁸⁹

²⁸³ Denizli, a.g.e., s.10.

²⁸⁴ Eunkyung Oh, *Türk Basınında ve Edebiyatında Kore Savaşı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1994, s. 3.

²⁸⁵ Artuç, İbrahim, *Kore Savaşlarında Mehmetçik*, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1990, s.19.

²⁸⁶ İlk zamanlarda Çin kültürü ve adetlerinin etkisi altında kalarak bazı Çin kültür ve adetlerini benimsemişlerdir. Ayrıca, müteharrik baskı harflerini ve barutu ilk kullananlar arasında Koreliler vardır. Batı dünyasından nesillerce önce bir ansiklopedi de meydana getirmişlerdir. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.45.

²⁸⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.44.

²⁸⁸ Yücel, a.g.e., s.3.

²⁸⁹ Lee, a.g.t., s.5.

4.1.2.3. Kore'nin Sosyal yapısı

Kore'de halk dört sınıfa ayrılmıştı. Birincisi toprak aristokratları, ikincisi Konfiçyüs eserlerini bilen bilginler, üçüncüsü küçük toprak sahipleri ve tacirler, dördüncüsü de çiftçiler, işçiler ve askerlerdi. Erkek egemen bir toplum olan Kore'de kadın ev işlerinden başka tarla işlerinin büyük bir kısmını da yapardı. Sanayi kuruluşlarında da çalışan kadın o dönemde henüz siyasi hayata girmemişti.²⁹⁰

4.2. KORE'NİN SİYASİ TARİHİ

4.2.1. İlk ve Ortaçağda Kore

Kore medeniyetinin, Çin kadar eskilere dayandığı son zamanlarda yapılan kazı çalışmaları sonucunda anlaşılacakla beraber, eski tarihi tam olarak aydınlatılamamıştır. Mitolojiye göre, Kore'nin kurucusu Tangoon'dur. Ülkesine "sabah serinliği" anlamına gelen Chosen adını vermiştir. Ülkenin başkentini de, günümüzdeki Pyongyang "Heijo" diye tanınan Vvank-Hien'de kurmuştur.²⁹¹

Kore, bazılarının göre milattan önce 2333'de, bazılarının göre de 1222'de kurulmuştur. İlkçağda Kore'de üç krallık kurulmuştur. Birincisi, kuzeyde Korai (Kore ismi buradan gelmektedir.), ikincisi güneyde Paik-Tiyei, üçüncüsü ise güney batıda Sinyo krallığıdır. Kore, ilkçağdan itibaren Çinlilerle ve Japonlarla savaşmak zorunda kalmıştır.

7'nci yüzyıldan itibaren Koreliler, Çin müdahalesine maruz kaldılar. Korai, Paik-Tiyei ve Sinyo krallıklarından, Çin dostu olan Sinyo Krallığı dışındakiler muhtariyetlerini kaybetti. Sınırlı olarak muhtariyetini muhafaza etmeyi başaran Sinyo Krallığı, Çin hakimiyetini tanıdı. Çin, Sinyo Krallığına diğer iki krallığın iç idaresini bıraktı. Bu birleşmeden sonra 8-10'uncu yüzyıllarda Kore, yüksek bir kültüre kavuştu.

²⁹⁰ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.45

²⁹¹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.5-6

Bu tarihten itibaren, ilkçağdaki bu üç krallık tarihe karıştı ve Kore, 1910'daki Japon ilhakına kadar tek bir hükümet tarafından idare edildi.²⁹²

4.2.2. Yeniçağda Kore

İlkçağdan beri Kore'ye göz diken Japonya, 1274 ve 1281'de iki kez Kore üzerinden Moğol saldırısına maruz kalmıştı. Japonya, Asya'dan gelebilecek tehditlere karşı korumak için Asya'da bir İmparatorluk kurmak istedi. Kore'de bu imparatorluğun bir parçası ve Asya kıyılarında Japon iskelesi olacaktı. Bu maksatla Japon İmparatoru Hideyoşi, 1592'de Kore'yi işgal etti. Japonların Mançurya'ya kadar ilerlemesi, Çin'i harekete geçirdi. Kore'ye giren Çin, Japonya ile karşı karşıya geldi. Çinliler, Japonları Mançurya hudutlarından geri attı. Japonlar ancak Kore'nin güney kıyılarını muhafaza edebildi. 1597'de tekrar saldıran Japonya, yine başarı sağlayamadı. Bunun üzerine 1607'de Japonya ile Çin, bir anlaşma yaparak Kore'nin bağımsızlığını tanıdı. Bu savaştan sonra da Kore, nazari olarak Çin'e tabi gibi kaldı Çin, Pasifik'ten gelebilecek saldırılara karşı, Kore'yi elde bulundurmaktan vazgeçmiyordu. Hakimiyetini kabul ettirmek için Kore'yi baskı altına aldı ve 1637'de yaptığı saldırı sonucunda amacına ulaştı. Kore, Çin hakimiyetini kabul etti.²⁹³

4.2.3. Yakın Tarihte Kore

Çin hakimiyetini kabul etmiş olan Kore, 1910'da Japonya tarafından ilhak edilene kadar, görünüşte Çin hakimiyeti altında kendi kendini idare ediyordu. Çin hakimiyeti, Kore tarafından Çin'e verilen vergiden ibaret gibiydi. 19'uncu yüzyıl ortalarından itibaren Batı Devletleri, Japonya ve ABD, Kore ile münasebete girmeye başladı. Batı devletleri, Uzak Doğu'yu ticarete açmaya çalışıyordu. Kore, Çin himayesine dayanarak direnmeye çalıştı. Ancak baskılara dayanamadı ve 1876'da, ülkelerini Japon ticaretine bir antlaşma ile açmak zorunda kaldı. Böylece Kore, dış dünya ile ilişki kurmaya başladı. Kore, bağımsız bir devlet olarak kabul edildiğinden, Çin'e bağlılığı bu antlaşmada özellikle açıklandı. Çünkü Çin, Kore'yi ne Japonya'ya ne de Rusya'ya bırakmak istiyordu. Batılıların Kore ile Çin arasındaki ilişkileri kabul

²⁹² M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.15

²⁹³ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.16

etmesine karşın, Japonya, Kore ile Çin arasındaki ilişkileri kesmek ve Kore'yi yalnız bırakmak istiyordu.²⁹⁴

4.2.3.1.Çin-Japon Savaşı (1894-1895)

18 Nisan 1885'te Çin ve Japonya bir anlaşma yaparak, Kore'den asker çekmeyi, bu ülkede casus bulundurmamayı ve Kore'de bir karışıklık çıkarsa birbirlerine danışmadan müdahale etmemeyi kararlaştırdılar. 1894'te Kore'nin güneyindeki iki vilayette isyan çıkınca Kore, Çin'den yardım istedi ve Çin kuvvetleri isyanı bastırdı. Bu durum üzerine, Çin ve Japonya arasında ilişkiler tekrar gerginleşti.

25 Temmuz 1894'te Kore Kralı, Japon baskıları sonucunda Çin ile yapmış olduğu anlaşmayı feshettiğini ilan etti. Arkasından da Japonya ile yeni bir mukavele imzaladı. Bu olay üzerine 1 Ağustos 1894'te Japonya ile Çin arasında savaş ilan edildi. Kore'ye çıkarma yapan Japonya, 16 Eylül 1894'de Pyongyang Zaferi ile Kore ve Mançurya'yı işgal etti. 1895'te Çin donanmasını yendi ve Formoza adasını aldı. 17 Nisan 1895'te, Japonya ile Çin, Japonya'nın Nipon adasının güney batı ucundaki Shimonoseki şehrinde barış antlaşması imzaladı. Bu antlaşma ile Çin, Kore'nin bağımsızlığını tanıdı ve Formoza ile Peskador Adaları'nı Japonya'ya bıraktı.²⁹⁵ Bu durum en fazla bölgeyi doğal yayılma alanı olarak gören Rusya'yı kızdırdı.²⁹⁶

4.2.3.2. Rus-Japon Savaşı (1904-1905)

Şubat 1896'da Kore Kralı, Japon baskısına dayanamayıp Seul'deki Rus Sefaretine iltica etti. Ertesi ay Rusya ile Kore; Ordusu'nu, maliyesini ve politikasını denetleme hakkı veren bir anlaşma imzaladı. Rusya, Kore'nin Japonya ve Rusya arasında 38'inci paralelden itibaren ikiye bölünmesini önerdi. Fakat bu teklif uygulanmadı. 14 Mayıs 1896'da Rusya ile Japonya arasında bir antlaşma imzalandı. Kore'ye, ekonomik ve mali işlerinde serbestlik verildi. Bunun yanında, Kore'nin zayıflığından yararlanan Rusya ve Japonya, Kore'den çeşitli ayrıcalıklar aldı.

²⁹⁴ Denizli, a.g.e., s.11-12.

²⁹⁵ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.16.

²⁹⁶ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.92.

Japonya, Mançurya gibi Kore'nin de Rus nüfuz alanına girmesinden endişe duyuyordu. Karşılıklı nüfuz yarışı Kore'de, Japonya ile Rusya'yı karşı karşıya getirdi. Japon donanması 8-9 Şubat 1904'te Port Arthur limanına baskın yaparak iki Rus kruvazörünü batırdı. Bu suretle Japon kuvvetleri kolaylıkla Kore'ye çıkarak Mançurya üzerine yürüdü. 19 ay süren savaştan sonra yenilen Rusya, Eylül 1905'te Portsmouth Antlaşması'nı imzalamak zorunda kaldı. Bu antlaşma ve takip eden antlaşmalarla Kore, tamamen Japon himayesi altına girdi. 22 Ağustos 1910'da da Japon İmparatoru tarafından yayınlanan bir emirle Kore, Japonya'ya Chosen isminde bir vilayet olarak ilhak edildi. Kore bu tarihten sonra 1945'e kadar Japon boyunduruğu altında yaşadı. Milliyetçi akımlar ise Japonya tarafından bastırıldı.²⁹⁷

4.2.3.3. Birinci Dünya Savaşı'nda ve sonrasında Kore (1914-1938)

Birinci Dünya Savaşı'nda Kore'yi ilhak eden Japonya, Korelileri Japon halkına katmaya, milliyetçilik hareketlerini durdurmaya ve Kore kaynaklarını sömürmeye çalıştı. Dünya Savaşı'nda İtilaf devletleri arasında yer alan Kore, savaş sonrasında Wilson Prensiplerinden yararlanarak bağımsızlığını kazanamadı. Her ne kadar 1 Mart 1919'da bağımsızlığını ilan ettiyse de Japonlar, sert bir şekilde bu bağımsızlık hareketini bastırdı.²⁹⁸

Japonya, Kore'yi ucuz iş gücü ve hammadde kaynağı olarak görüyordu.²⁹⁹ Bununla beraber Japonya, Kore'nin gelişmesi için de planlı olarak çalıştı. Dönemi içinde Asya'nın en gelişmiş elektrik santrallerini kurdu. Büyük endüstri toplulukları oluşturdu. Yine bu dönemde, (1930-1945) Kore'yi Mançurya seferi için üs haline getirdi. Bu kapsamında, hava alanları, deniz üsleri kurdu. Hudutta tahkimat yaptı.³⁰⁰

Koreliler, Syngman Rhee'nin önderliğinde geçici bir Kore Hükümeti kurdular ve bağımsızlık için çalışmaya başladılar.³⁰¹ 1936'da komünistlerle, milliyetçiler

²⁹⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.13.

²⁹⁸ Yücel, a.g.e., s.7.

²⁹⁹ Hammaddelerin çok az bir kısmı Kore'de işleniyordu. Kuzey Kore'de kıtlık olduğu zamanlarda dahi Güney Kore'nin pirinci Japonya'ya götürülüyordu. Denizli, a.g.e., s.15.

³⁰⁰ Denizli, a.g.e., s.18.

³⁰¹ Bu hükümette Syngman Rhee gibi ABD yanlısı olanlar olduğu gibi Li-Tung-Hui gibi SSCB yanlısı olanlar vardı. Bu devirde Çin ihtilalinin de etkisiyle milliyetçiler sola kaymışlardı. Kore Komünist Partisi oldukça önem kazanmıştı. M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.18.

birleşmesiyle “Milli Cephe” kuruldu. 1937’de Orta Çin’de, Kim Yaksan idaresinde “Kore Gönüllü Tugayı” kuruldu. Bu Tugay, BM Çin Ordusu içerisinde Japonlara karşı savaştı. Bu sırada eski Kore Mukavemet Hükümetinde değişiklikler oldu.³⁰² Başkanlığa, Kim Koa geldi. Syngman Rhee, Washington’a giderek Kore mültecilerini temsil etti. Bu dönemde, evvelce Rhee’yi takip eden solcu milliyetçiler Sanghay’dan ayrıldı ve “Kore Ulusu Kurtuluş Birliği” adı altında yeni bir örgüt kurarak, Kuzey Kore’de mücadeleye başladılar.³⁰³

4.2.3.4. İkinci Dünya Savaşı’nda Kore (1938-1945)

İkinci Dünya Savaşı öncesinde Japonya, Kore’yi topraklarına katmakla yetinmedi. Asya’daki varlığını garanti altına alabilmek ve yeni topraklar kazanmak amacıyla 1931’de Çin ile tekrar savaşa başladı. İkinci Dünya Savaşı başladığında Japonya, Mançurya’yı ve Çin’in bir kısmını işgali altında tutuyordu.³⁰⁴

Doğu Asya ve Pasifik’te Büyük Japon İmparatorluğu kurma hayali içerisinde olan Japonya, Aralık 1941’de Pearl Harbor limanındaki ABD donanmasına şiddetli bir hava taarruzu ile baskın yaptı ve hemen hemen tüm ABD donanmasını imha etti. Bunun sonucunda da dünya savaşı Uzak Doğu ve Pasifik kıyılarına da sıçramış oldu.

1937’den beri ABD ile Japonya arasında gizliden gizliye süren güç mücadelesi, şimdi savaşa dönüşmüştü. 1942 yılı sonuna kadar Japonya’nın durumu oldukça iyi gitti. Nisan 1942’de Japonlar bütün Filipinleri, Mayıs ayı ortalarında Birmanya, Şubat ve Mart’ta Cava ve Sumatra ve yine Şubat ayında Singapur’u ele geçirdi. Birmanya’nın ele geçirilmesi, Hindistan açısından çok tehlikeli olduğundan, bu tehlikeyi önlemek için Hindistan’dan ve Chiang Kai-shek vasıtasıyla Çin’den karşı saldırıya geçildi. Pasifik’teki Japon yayılması da deniz savaşları ile önlendi. 1942 yılında yapılan deniz savaşları neticesinde Japonların denizlerdeki üstünlüğü sona erdi ve Pasifik’teki ilerleyişi durdu.³⁰⁵ 1945 yılı başlarında, 10’uncu ABD Ordusu, Deniz ve Hava Kuvvetleri himayesinde Uzak Doğu’da Japonya’ya karşı taarruza geçti. 1945’te İwo

³⁰² M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.18-19.

³⁰³ Mim Kemal Öke, *Unutulan Savaşın Kronolojisi:KORE 1950-53*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1990, s.21.

³⁰⁴ Yücel, a.g.e., s.8.

³⁰⁵ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.384.

Jiwa adası ele geçirildi. Okinawa Adası için üç ay mücadele edildi.³⁰⁶ Okinawa'yı ele geçiren ABD, Japon Adaları'na hava taarruzlarına başladı. Müttefiklerin Potsdam Konferansı'nda almış oldukları karar gereğince, Japonya'dan şartsız teslim olması istendi. Japonya bu teklifi kabul etmedi.

Potsdam Konferansı'nda ABD, İngiltere ve SSCB, daha önce Kahire Konferansı'nda ABD, İngiltere ve Milliyetçi Çin liderlerinin, Kore hakkında aldıkları karara uyulacağını, yani Kore'nin bağımsız bir devlet olarak kurulacağını da onayladılar. Japon egemenliğinin, Japon Adaları ile sınırlı olacağını açıkladılar.³⁰⁷

SSCB, Yalta Konferansı'nda büyük tavizler karşılığında Uzak Doğu'da savaşa girmeyi kabul etmişti. Güney Sakhalin ile civarındaki adalar, Port Arthur Deniz Üssü ve Kuril Adaları, SSCB'ye verilecek, Mançurya Çin egemenliği altında kalacaktı. Doğu Çin demiryolları ve Güney Mançurya demiryolları SSCB tarafından işletilecekti. Dairen uluslararası bir liman olacak ancak, SSCB menfaatleri burada tanınacaktı. Dış Moğolistan'da statüko korunacaktı. Bu anlaşma çok gizli tutuldu. Hatta Chiang Kai-shek'e bile bilgi verilmedi. Fakat SSCB, Yalta Konferansı'ndan sonra hemen savaşa girmede. Potsdam Konferansı'nda da Uzak Doğuda savaşa girmeyi kabul eden SSCB, ancak konferanstan birkaç gün sonra, ABD'nin Hiroşima'ya 6 Ağustos 1945 atom bombası atmasını müteakip 8 Ağustos'ta SSCB, Japonya'ya savaş ilan etti. ABD'nin Nagasaki'ye 9 Ağustos'ta attığı ikinci atom bombasından sonra Japonya, 10 Ağustos 1945'te teslim olmayı kabul etti.³⁰⁸

SSCB, Japonya'nın teslim olması üzerine Mançurya'ya girmeye başladı. Japon cephesi yıkılmıştı. Müttefikler teslim şartlarını yerine getirene kadar Japon topraklarını boşaltmayacaklarını bildirdi. SSCB, Japonya'ya savaş ilan etmekle, Uzak Doğu'da ve Kore'de kendi isteklerini gerçekleştirme imkanı bulmuş oldu.

Bundan sonra, 2 Eylül 1945'te ABD'nin Missouri zırhlısında Baş Komutan Mac Arthur tarafından Japon teslim belgesi imzalanarak savaş Uzak Doğu'da da sona erdi. ABD birlikleri Tokyo'ya 8 Eylül 1945'te girdi. Mançurya'daki Japon

³⁰⁶ Sander, a.g.e., s.186.

³⁰⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.13.

³⁰⁸ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.400-406.

Başkomutanlığının teslim olmasını, 21 Ağustos 1945'te bütün Japon ordularının teslim olması izledi. Japonya'nın çökmesi Kore'ye ancak nazari bir siyasi hürriyet getirdi. SSCB'nin Kore'nin kuzeyini, ABD'nin de güneyini işgal etmiş olması ve 38'inci paralelin ara hattı olarak kabul edilmesi, ileride çıkacak olan olayların temelini teşkil etti.³⁰⁹

4.2.3.5. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Kore

İkinci Dünya Savaşı çıktıktan sonra, 14 Ağustos 1941'de ilan edilen Atlantik Beyannamesi'nde, milletlerin kendi kendilerini idare etme hakkı tanınıyordu. Kore sorunu ilk defa, 1 Aralık 1943'teki Kahire Konferansı'nda ABD, İngiltere ve Çin tarafından ele alınmıştı. Kore'ye, zamanı geldiğinde bağımsızlığı verilecekti. 4 Şubat 1945'teki Yalta Konferansı'nda, Japonya'nın Kore'den çıkarılması görevi ABD ve SSCB'ye verildi. 7 Temmuz-2 Ağustos tarihleri arasında gerçekleştirilen Potsdam Konferansı'nda da, Kore hakkında Kahire Konferansı'nda alınan karar teyit edildi.³¹⁰

1945'te Japonya'nın teslim olmasından sonra, Japon Ordusu'nun teslim alınması gerekiyordu. Mançurya ve Çin'deki Japon orduları teslim olduktan sonra, sıra Kore'deki Japon kuvvetlerinin teslim alınmasına gelmişti.

11 Ağustos 1945'te ABD Savunma Bakanı, ABD Dışişleri Bakanlığına 38'nci paralelin kuzeyindeki Japon kuvvetlerinin SSCB'ye, güneyindeki kuvvetlerin de ABD'ye teslim olmalarını önerdi. Bu öneri, ABD Başkanı tarafından onaylandı. Böylece, SSCB kuvvetleri 12 Ağustos 1945'te Kuzey Kore'ye, ABD birlikleri de 8 Eylül 1945'te Güney Kore'ye girerek, Japon askerlerini teslim aldı. Bu teslim alma şekli nedeniyle Kore, ABD ve SSCB tarafından işgal edilmiş oldu.³¹¹

Savaş sonrası oluşmakta olan yeni dünya düzeni, Korelilerin hayalini canlandırmıştı. Kahire Konferansı'nda Roosevelt ve Churchill, Kore'nin bağımsızlık zamanının geldiğini söylüyorlardı. Ama, aslında düşünülen uluslararası mandaterlik

³⁰⁹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.17-18.

³¹⁰ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.19.

³¹¹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.18.

veya Milliyetçi Çin, ABD ve bir iki devletin vekaletinin ihdasıydı. Asya ülkeleri, egemenliğini kullanabilecek hale gelene kadar, Batılılar tarafından eğitilmeliydi.³¹²

4.3. KORE'Yİ SAVAŞA GÖTÜREN OLAYLAR

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda Kore, kuzeyi SSCB, güneyi ise ABD işgali altında olmak üzere fiilen ikiye bölünmüştü. Bir yandan ABD-SSCB görüşmeleri, öte yandan BM'in çabaları, iki Kore'nin birleşmesini sağlayamadı.³¹³

4.3.1. Kore Üzerine Müzakereler Süreci

16-22 Aralık 1945'te ABD, İngiltere ve SSCB Dışişleri Bakanları, Kore sorununu görüşmek üzere Moskova'da toplandılar. Toplantıda, Kore için demokratik bir hükümet kurulmasına ve ayrıca dört büyük devlete tavsiyelerde bulunmak üzere, Kore'deki ABD ve SSCB komutanlarının temsilcilerinden oluşan bir komisyonun oluşturulmasına karar verildi. Karma Komisyon, tüm Kore'yi kapsayan bir hükümet kurulduktan sonra beş yıl sürecek olan dört büyük devletin vesayeti için tekliflerde bulunacaktı.³¹⁴ Bu karar gereğince Karma Komisyon, 20 Mart 1946'da Seul'de ilk toplantısını yaptı. 8 ve 21 Mayıs 1946'da yapılan ikinci ve üçüncü toplantılarda, Kore demokratik partileri ve sosyal yapı üzerinde bir anlaşmaya varılamadı.³¹⁵ Kore sorunu çözümlenemeyecek bir hal almaya başlamıştı.

SSCB, Kore'de komünist bir idare kurmaktan başka bir yola yanaşmıyordu. Yapılacak bir seçimde nüfusun üçte ikisini oluşturan Güney Korelilerin, Batı yanlısı bir yönetim şeklini tercih edeceklerini biliyordu. Genel seçim yerine başka çözüm yolları öneriyorlardı. Bu nedenle, Kore'de bir türlü uzlaşma sağlanamıyordu.³¹⁶

ABD, Kore'de serbest seçimlerin yapılmasını istiyordu. Kore sorunu, SSCB'nin tutumu yüzünden çıkmaz bir hal almaya başlamıştı. Sorunu görüşmek üzere dört devlet konferansı yapılması teklif edildi. SSCB, bu teklife de yanaşmadı. SSCB, Moskova'da

³¹² Öke, a.g.e., s.21-22.

³¹³ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.454.

³¹⁴ Uçarol, a.g.e., s.671.

³¹⁵ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.20.

³¹⁶ Artuç, a.g.e., s.25.

vermiş olduğu sözü tutmadı. ABD'nin Moskova kararlarını uygulamak için gösterdiği çabalar, SSCB tarafından engellendi.³¹⁷ Görüşmelerden sonuç alamayacağını anlayan ABD, konuyu BM'e götürmeye karar verdi.

4.3.2. Kore Sorununun Birleşmiş Milletler'e Götürülmesi

Kore sorunu ilk kez 17 Eylül 1947'de, ABD Dışişleri Bakanı M.G. Marshall tarafından, BM Genel Kurulunun 15 Eylül 1947'de başlayan ikinci toplantı devresinde açıklandı. Genel Kurul, SSCB'nin karşı çıkmasına rağmen Kore'nin bağımsızlığı sorununu, 23 Eylül 1947'de incelemek ve bir raporla kendisine bildirmek üzere Birinci Komisyona (Siyasi Meseleler ve Güvenlik Komisyonu) verdi. BM Genel Kurulu Birinci Komisyonu, 14 Kasım 1947'de hazırlamış olduğu Kore Sorunu raporu, 6 çekimser oya karşın, 43 oyla kabul edildi. İskandinav ülkeleri ile Mısır ve Siyam oylamada çekimser kaldı. kararın başlıca kısımları şunlardır;

“Kore halkının temsilcileri de Kore sorununun incelenmesine davet olunacaktır. Derhal bir BM Geçici Kore Komisyonu kurulacaktır. Bu komisyon, Kore'de çalışacak ve Kore'de serbestçe dolaşarak bütün Kore halkı ile karşılıklı görüşmelerde bulunacaktır. Bu komisyon, Avustralya, Kanada, Çin, Fransa, Hindistan, Ukrayna, Salvador, Filipin ve Suriye temsilcilerinden kurulu olacaktır. Kore seçimleri, 31 Mart 1948'de Geçici Kore Komisyonu'nun denetimi altında yapılacaktır. Seçimlerden sonra toplanacak olan Kore Millet Meclisi tarafından kurulacak Bir milli Kore Hükümeti, Geçici Kore Komisyonu ile istişare halinde aşağıdaki işleri yapacaktır:

- a. Kore, kendi güvenliği için gerekli milli kuvvetleri meydana getirecek ve buna girmeyen askeri veya yarı askeri örgütleri kaldıracak.
- b. Kuzey ve Güney Kore'de askeri veya sivil makamlar tarafından yapılan görevleri üzerine alacaktır.
- c. İşgal kuvvetlerinin 90 gün içinde çekilmesi için gerekli tedbirleri alacaktır.
- ç. Üye devletler, komisyona görevini yapmada gerekli yardımda bulunacaklar ve geçiş devresinde Kore'nin egemenliğine ve bağımsızlığına aykırı hareketlerden kaçınacaklardır.³¹⁸

³¹⁷ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.20.

³¹⁸ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.21-22.

SSCB, Genel Kurul'un bu kararına, Kuzey Kore'nin azınlıkta kalacağı gerekçesiyle başından sonuna kadar muhalefet etti. Kurulan BM Geçici Komisyonu, 7 Ocak 1948'de Kore'ye gitti. 12 Ocak 1948'de Seul'de ilk toplantısını yaptı.

Kore'deki SSCB komutanlığı, Komisyonu Kuzey Kore'ye sokmayacağını ve raporlarını kabul etmeyeceğini baştan ilan etti.³¹⁹ SSCB, BM Geçici Komisyonu ile işbirliği yapmadı ve komisyonunun 38'inci paralelin kuzeyine geçmesine izin vermedi.³²⁰ Komisyon sadece Güney Kore'de görev yapabildi.

4.3.3. Kore'de İki Hükümet Kurulması

Aslında ABD ve SSCB, başlangıçta verdikleri sözü unutmamış gözükiyordu. Fakat, her iki tarafın da yorumları birbirine zıttı. ABD, çok partili bir rejim altında Kore'nin birleşmesini isterken, SSCB ise, komünist bir rejim altında birleşmiş bir Kore'yi istiyordu.³²¹

Kuzey Kore'de görev yapamayan komisyonun, BM'in denetim ve gözetimi altında yalnız Güney Kore'de seçimleri yapmaktan başka çaresi kalmamıştı. Güney Kore'de seçimlerin yapılması konusunda, mevcut siyasi partiler arasında farklı görüşler mevcuttu. Hankook'un Demokrat Partisi ve Syngman Rhee'nin siyasi taraftarları, Güney Kore'de ayrı seçim yapılmasından yanaydılar. Kim Kao'nun Kore İstiklal Partisi ise, yapılacak ayrı bir seçimin Kore'yi böleceğini söyleyerek, ayrı bir seçim istemiyordu. İlimli partilerde aynı görüşteydi. Solcu parti ve örgütler ise tüm Kore'de genel seçim istiyorlardı ve Güney Kore'de yapılacak bir seçime katılmayacaklarını açıkladılar. Kore'deki ABD Komutanı ise, kuzeyin boykotuna karşı, güneyde derhal bir seçim yapılmasını istiyordu.

BM Genel Kurulu ikinci toplantı devresini bitirmek üzereydi. 13 Kasım 1947'de Genel Kurul'un toplantı halinde olmadığı zamanlarda, üçüncü Genel Kurul toplantısına kadar barış ve güvenlik işleriyle uğraşacak bir komisyon kuruldu. Bu kararla Genel Kurul, devamlı olarak anlaşmazlıkların barış yoluyla çözülmesini sağlamış oldu.

³¹⁹ Tahsin Yazıcı, *Kore Hatıralarım*, Ülkü Basımevi, İstanbul, 1963, s.8.

³²⁰ Uçarol, a.g.e., s.671.

³²¹ Altan Öymen, *Değişim Yılları*, Doğan Kitap, İstanbul, 2004, s. 539.

Güvenlik Kurulu, SSCB vetosu ile sürekli olarak engellendiğinden bu karar çok isabetliydi. 14 Şubat 1948’de BM Kore Komisyonu Başkanı ve Genel Sekreteri, BM Merkezine giderek, Genel Kurula vekalet eden komisyonla görüştüler. Komisyon 26 Şubat 1948’de şu kararı verdi.:

“Geçici Kore Komisyonu, Kore seçimleri hakkındaki Genel Kurul kararını, Kore’nin bütünlüğü için uygulayacaktır. Bu mümkün olmazsa komisyonunun girebildiği yerlerde yine komisyonun gözetiminde seçim yapılacaktır.”

Geçici Kore Komisyonunca, Güney Kore’de 10 Mayıs 1948 günü genel seçim yapılmasını kararlaştırdı.³²²

4.3.4. Güney Kore Seçimleri ve Kore Cumhuriyeti’nin Kurulması

Güney Kore’de genel seçim, birçok siyasi parti ve kişinin karşı çıkmasına rağmen BM Geçici Komisyonu’nun gözetimi altında 10 Mayıs 1948’de yapıldı. Seçime katılım oranı % 75 olarak gerçekleşti. 13 Mayıs 1948’te seçilen 198 millet vekili ile Güney Kore Millet Meclisi toplandı. Kore Anayasası hazırlandı ve 12 Temmuz 1948’de kabul edildi.³²³ Kabul edilen bu anayasaya göre, 17 Temmuz 1948’de Kore Cumhuriyeti ilan edildi.³²⁴ 5 Ağustos 1948’de hükümet kuruldu ve Cumhurbaşkanlığına Syngman Rhee seçildi. BM Genel Kurulu, Kore Cumhuriyeti’ni Kore’nin tek meşru hükümeti olarak kuruluşundan 6 ay sonra tanıdı. Hükümeti, ilk olarak Milliyetçi Çin, ABD ve Filipinler tanıdı.

4.3.4.1.Kuzey Kore’de Demokratik Halk Cumhuriyeti’nin kurulması

Mayıs 1945’te Kuzey Kore’de yönetimi eline alan Halk Şurası, 9 Temmuz 1948’de yapmış olduğu toplantıda alınan karar gereğince, 10 Şubat 1948’de kabul edilen Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti anayasasını uygulamaya karar verdi. Seçimler, 25 Ağustos 1948’de yapıldı. Seçime seçmenlerin çoğunluğu katıldı. Seçilen milletvekilleri, Kore Halkının Yüksek Şurası’nı teşkil ederek, 9 Eylül 1848’de, Kore Halk

³²² Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.22-23.

³²³ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.23-24.

³²⁴ Uçarol, a.g.e., s.671.

Cumhuriyeti'ni meydana getirdi. Hükümetin başına Kim-İl-sung geçti. Bu hükümeti ilk olarak SSCB, Polonya ve Çekoslovakya tanıdı.³²⁵

Bu cumhuriyeti kuranlar, Japon işgali sırasında SSCB'ye sığınan ve komünist eğitimi almış olan Korelilerdi. Başbakanlığa getirilen Kim İl Sung da, savaşta SSCB ordusunda yüzbaşı rütbesinde görev yapmış SSCB'ye bağlı bir kişiydi.³²⁶

Artık Kore Yarımadası'nda, güneyde BM'in, kuzeyde SSCB'nin desteğinde iki hükümet vardı. Her iki hükümet de, BM Genel Kurulu'nda Kore'yi temsil etmek ve bu sıfatla görüşmelere katılmak için BM'e başvurdu.³²⁷

4.3.4.2.Kore'nin tahliyesi

BM Genel Kurulu'nun 14 Kasım 1947 tarihli kararına göre, SSCB ve ABD'nin Kore'yi boşaltmaları gerekiyordu. Zaten, 17 Eylül 1947'de ABD, Kore sorununu BM'e getirdiğinde, SSCB karşılık olarak, Kore'nin yabancı askerlerden arındırılmasını teklif etti. SSCB, Kore'den yabancı askerlerin çekilmesinde ısrarcı bir tutum izliyordu. İşgalci durumunda kalmak istemeyen ABD, 20 Eylül 1948'de askerlerini çekeceğini ilan etti. Ancak, Güney Kore henüz iç ve dış güvenliğini sağlayacak halde değildi. ABD'nin çekilme kararı, Güney Kore Parlamentosu'nda tam bir ay sonra ele alındı ve ABD'nin kalması istendi. Ancak, Aralık ayında Paris'te toplanan BM Genel Kurulu, bütün yabancı güçlerin çekilmesini isteyince, ABD, tedricî de olsa, 1949'dan itibaren askerlerini geri çekmeye başladı.³²⁸

SSCB, 18 Eylül 1948'de Aralık ayı içerisinde Kore'yi boşaltacaklarını BM'e bildirmişti, ancak, çekilmenin Geçici Komisyonu denetiminde yapılmasına yanaşmamıştı.³²⁹ SSCB, Aralık 1948'de Kore'den askerlerini çekti. ABD de Güney Kore'yi boşaltmaya başladı. Altı ay sonra boşaltma işlemi tamamlandı. Sadece ABD'nin 500 kişilik bir askeri danışma kurulu, Güney Kore Ordusu'nu yetiştirmek amacıyla

³²⁵ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.22.

³²⁶ Denizli, a.g.e., s.19.

³²⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.24-25.

³²⁸ Öke, a.g.e., s.24-26

³²⁹ Denizli, a.g.e., s.19.

Kore'de kaldı.³³⁰ SSCB'nin Kuzey Kore'den çekilirken Kuzey Kore ordusu'nu güçlendirmek için ne gibi tedbirler aldığı ve gerçekten çekilip çekilmediği, BM Geçici Komisyonu tarafından denetlenmediğinden bilinemiyordu.³³¹

4.3.4.3.Kore hükümetlerinin hukuki durumu ve siyasi gelişmeler

Kore'de iki ayrı hükümet kurulduktan ve SSCB ile ABD orduları Kore'yi boşalttıktan sonra, BM Geçici Komisyonu, Kore'nin geleceği hakkındaki görüşlerini, Aralık 1948'de BM Genel Kurulu'na gönderdi. Genel Kurul'da 12 Aralık 1948'de, Geçici Komisyonun yerini BM Kore Komisyonu aldı. BM bu komisyona; Kore'nin birleştirilmesi için her türlü yardım ve tavsiyelerde bulunmak, bölünmüşlükten kaynaklanan iktisadi aksaklıkları ortadan kaldırmak, Kore halkının hür iradesine dayanan temsili rejimin ülkenin tümüne yayılması için görüşler hazırlamak ve işgal kuvvetlerinin çekilmelerini takip etmek görevini verdi. Ayrıca BM, Geçici Kore Komisyonu'nun araştırma yapabildiği ve Kore halkının çoğunluğunun bulunduğu Güney Kore Cumhuriyeti Hükümetini, meşru hükümeti olarak tanıdı. BM'e üye ülkelere, Güney Kore'yi tanımaları tavsiyesinde bulundu.³³²

SSCB ve Kuzey Kore'nin takındığı olumsuz tavır, bu komisyonun çalışmalarını engelledi. Komisyon, bir rapor hazırlayarak Kore'nin birleştirilmesi ihtimalinin giderek azaldığını BM'e bildirdi. Bunun üzerine Kore sorunu, tekrar BM gündemine geldi. BM, Kore Komisyonuna, iki taraf arasında silahlı çatışma ihtimali bulunduğundan, bu durumun takip edilerek bildirilmesini ve her iki Kore'nin birleştirilebilmesi için çalışmalara devam edilmesi talimatını verdi.³³³ Bu talimata göre harekete geçen Komisyon, 2-28 Şubat 1949 tarihleri arasında Seul'de bir çok toplantı yaptı. Kore'nin birleştirilmesini sağlamak için SSCB ve Kuzey Kore nezdinde girişimlerde bulundu. Ancak ne SSCB, ne de Kuzey Kore, Komisyonunun girişimlerine cevap verdi. Böylelikle bu komisyonun, Kore'nin birleştirilmesi için hiçbir şey yapamayacağı anlaşılmış oldu.³³⁴

³³⁰ Artuç, a.g.e., s.26.

³³¹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.25.

³³² Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.25-26.

³³³ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.22-23.

³³⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.26.

1948-1949 yılları arasında iki Kore Cumhuriyeti arasındaki anlaşmazlık, rejimleri arasındaki zıtlık ve ABD ve SSCB kuvvetlerinin çekilmesiyle öldürücü bir düşmanlık halini aldı. Komünist Çin ve SSCB tarafından desteklenen Kuzey Kore, taarruza yönelik güçlü bir ordu kurmuştu. Güney Kore ise, kendisini savunacak bir orduya dahi sahip değildi. Kuzey ile güney arasında 38'inci paralel bölgesinde zaman zaman silahlı çatışmalar oluyordu. Her iki Kore hükümeti arasında gerilla faaliyetleri ve radyolarla propaganda çalışmaları gittikçe şiddetini artırmıştı. Güney Kore'deki iç siyasi durum da oldukça karışıktı. Güney Kore hükümetinin kendi meclisindeki on bir milletvekili ile binlerce kişi tutuklanması ve Kore'nin birleştirilmesi taraftarı olan Syngman Rhee'nin muhalifi olan Kim Kao'nun 27 Haziran 1949'da öldürülmesi, ülkede tedirginlik ve karmaşa yaratmıştı.

Kore Yarımadası'nda 1949 sonbaharından sonra inisiyatif, Kuzey Kore lideri Kim İl Sung'un eline geçmişti. Bütün ülkede seçimler yapıp ülkeyi birleştirmeyi hedeflediğini ilan etti. Bu arada, Kuzeyden Güneye yönelik sızmalar ve güneyde tedhiş olayları meydana geliyordu. BM Komisyonu, ülkede bir iç savaş çıkabileceğini rapor etti. Sonunda, Pyongyang yönetimi BM Genel Sekreteri'ne, Kore'yi cebri metotlarla da olsa birleştirme azmi içerisinde olduklarını bildirdi. Kim İl Sung'a göre BM teşkilatı, Kore Halkının egemenliğini kullanmasını engelleyen, emperyalistlerin oyuncağı olan bir kuruluştur. Kuzey Kore, Güney Kore'ye yönelik olarak giriştiği propaganda faaliyetlerinde de Güneyi, ABD kuklası olan Rhee yönetimine karşı ihtilale çağırarak kışkırtıyordu.³³⁵

Sınır çatışmaları ve propaganda faaliyetleri, Kuzey ve Güney Kore arasındaki gerginliği artırıyordu. BM ve BM Kore Komisyonu iş yapamaz hale gelmişti. Aslında Kore Yarımadası'ndaki bu sorunun çözümü, ABD ve SSCB'nin aralarında uzlaşmalarına bağlıydı. Kuzey ve Güney Kore hükümetlerinin BM'e üyelik için yapmış oldukları başvuru da, sadece Güney Kore'yi üyeliğe kabul ederek yeni bir anlaşmazlığa sebebiyet vermemek için reddedildi.³³⁶

³³⁵ Öke, a.g.e., s.26.

³³⁶ Artuç, a.g.e., s.27.

Güney Kore’de 10 Mayıs 1950’de, ikinci genel seçim yapıldı. Birinci mecliste görev yapan sadece 27 milletvekili tekrar seçilebildi. 210 kişilik meclise, 128 bağımsız, 45 Başkan Syngman Rhee taraftarı ve Milliyetçi Demokrat Parti’den (muhalif parti) 45 milletvekili girdi. Syngman Rhee’nin ülkede komünistlere karşı giriştiği acımasız tedbirler, özellikle suçsuz olduğunu iddia edenler arasında hoşnutsuzluk yaratıyordu. Muhalefete karşı takınılan tutum da, Korelilerin haklarına karşı yapılan bir saldırı olarak anlaşılıyordu.³³⁷ Kore tarihindeki ilk serbest seçim olarak kabul edilebilecek olan bu seçiminde, Rhee’nin partisi azınlıkta kaldı.

Kore’deki bu gerginlik ve mücadele devam ederken, Mart 1949’da ABD’nin Pasifik Kuvvetleri Komutanı General Mac Arthur bir gazeteye verdiği demeçte;

“ ... bizim savunma çizgimiz, Asya kıyısı boyunca uzanan adalar zincirinden geçmektedir. Bu çizgi Filipinler’den başlayarak Okinawa dahil Ryukyu Takımadaları’na kadar gider. Sonra, Japonya’ya, Aleut Adaları zincirinden Alaska’ya doğru kıvrılır.³³⁸” diyerek Kore’yi açıkça savunma alanı dışında tutmuştu.

12 Ocak 1950’de Ulusal Basın Kulübü’ne yaptığı bir açıklamada ABD Dışişleri Bakanı Dean Acheson daha da ileriye giderek, Kore’nin ABD savunma alanı dışında kaldığını belirtmekle beraber, Asya kıtası ana toprakları üzerinde bulunan bölgeleri güvence altına almak gibi bir niyetlerinin olmadığını özellikle ifade etti.³³⁹ Bu yeni bir şey değildi. Daha 1947’de ABD, Kore sorununu BM’e götürmeden önce SSCB’ye bu konuda güvence bile vermişti.³⁴⁰

Kuzey Kore ve SSCB’nin, ABD’nin Kore’de herhangi bir çıkarı veya ilgisi kalmadığı sonucunu çıkarmaları doğaldı. Öte yandan, Tokyo’daki ABD Uzak Şark Başkomutanlığına gelen istihbarat raporlarını değerlendiren General Mac Arthur, Washington’a, Kore’de herhangi bir ciddi saldırı olmayacağını bildiriyordu. Güney Kore Başkanı Rhee’de bir demecinde, işgal tehditlerine alıştıklarını ifade ediyordu.³⁴¹

³³⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.28.

³³⁸ Kissinger, a.g.e., s.456.

³³⁹ Kissinger, a.g.e., s.456.

³⁴⁰ Lütfü Sel, *KORE “Kore’de Cereyan Eden Muharebelere Alınan Dersler”*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Askeri Tarih Yayınları, Ankara, 1979, s.28.

³⁴¹ Öke, a.g.e., s.26.

Dünya üzerindeki SSCB siyaseti değişmişti. Yeraltı faaliyetleri, yıldırma politikaları hızlanmış ve sınırlı savaşlar başlamıştı. ABD, bu siyaseti takip edemiyordu. ABD'nin, Avrupa siyaseti belli olduğu halde Asya siyaseti henüz belli olmamıştı. ABD, Avrupa'daki siyasi durumu iyi anlamış olmalarına karşın, Asya'da olanları değerlendiremiyor. ³⁴²

4.3.4.4. Kore Savaşı'ndan önce ABD ve SSCB'nin çalışmaları

Savaş öncesinde ABD ile Güney Kore ve SSCB ile Kuzey Kore arasında yapılan ikili anlaşmalar, hangi ülkenin kimin yanında olduğunu ya da hangi bloğun kimin yanında olduğunu ve kimi desteklediğini açıkça gösteriyordu. Sırasıyla; ABD ile Güney Kore Cumhuriyeti arasında, önce 31 Aralık 1948'de bir askeri yardım ve güvenlik paktı, ardından 26 Ocak 1950'de Seul'de, Kore'deki Amerikan Yardım Grubu aracılığıyla ikinci bir askeri yardım anlaşması imzalandı. Bu anlaşmaya göre, askeri yardım programı adı altında Güney Kore'ye 10.000.000 dolarlık askeri malzeme verildi. Ayrıca, Amerikan Kongresi Dış İlişkiler Komisyonu, 31 Ocak 1950'de 60.000.000 dolarlık bir yardım yapılmasını da kabul etti. Diğer taraftan SSCB ile Kuzey Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti arasında, 20 Mart 1949'da 10 yıllık bir yardım paktı anlaşması imzalandı. ³⁴³

Bu dönemde SSCB, Komünist Çin ile olan sorunlarına son vermek ve Mançurya'daki haklarını Komünist Çin lehine vazgeçmekle, iki komünist ülke arasında karşılıklı güvenliğe dayanan ilişkiler kurmaya çalıştı. Bu maksatla 14 Şubat 1950'de, SSCB ile Komünist Çin arasında 39 yıllık dostluk ve karşılıklı savunma antlaşması imzalandı. Antlaşma Kuzey Kore'nin, Komünist Çin ve SSCB tarafından başlayacak olan, Kore ve Uzak Doğu mücadelesinde destekleneceğini gösteriyordu. Antlaşmadan sonra Çin Dışişleri Bakanı Chou-En-Lai şunları söylüyordu.:

“Sovyet Rusya ve Çin bundan sonra yenilmesi olanaksız 700 milyonluk bir kuvvet haline gelmiş bulunmaktadır. ³⁴⁴”

³⁴² Sel, a.g.e., s.27-28.

³⁴³ Denizli, a.g.e., s.20

³⁴⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.30.

Böylece Komünist Çin Ordusuna, polisine ve parti örgütüne SSCB danışmanlarının girmesi sağlanmış oldu.

4.3.5. Kore üzerinde ABD ve SSCB politikası ve Kore Savaşı'nın nedenleri

ABD, İkinci Dünya Savaşı sonrasında SSCB'ye ve komünizm tehdidine karşı sınırlandırma politikası izlemişti. Marshall Planı, Avrupa'yı ekonomik ve sosyal yönden güçlendirirken, Atlantik İttifakı da SSCB yayılmacılığına karşı askeri bir engel teşkil etmişti. Türkiye ve Yunanistan'a yapılan yardım, Doğu Akdeniz'deki SSCB tehdidini önlemişti. Berlin Buhranı'nda Batı dünyası, kararlılığını sergileyerek havadan ulaşım sağlamış, demokrasilerin gerektiğinde savaşı göze alabileceklerini göstermişti. Bütün bu olaylarda SSCB, savaşmak yerine geri adım atmayı tercih etmişti. Ancak sınırlandırma politikası, ABD'yi iki yanlış varsayıma götürmüştü. Birincisi; meydan okumalar belirli bir şekilde devam edecekti. İkincisi; Komünist yönetim sınırlandırma politikasında öngörüldüğü gibi hareketsiz kalacaktı ve kendi yönetiminin dağılmasını bekleyecekti. ABD'li yöneticiler, SSCB'nin stratejik ve politik açıdan karışık bir bölgeyi seçerek, bu politikaya karşı girişebileceği bir tavrı değerlendirememişti. Kısaca ABD, SSCB tehdidini başka bir bölgeden beklemeyi akıl edememişti. ABD savaşın ancak, SSCB'nin ABD'ye sürpriz bir saldırısı ile ya da Batı Avrupa'nın SSCB tarafından işgali ile çıkabileceği ihtimalini değerlendirmişlerdi. Yani, ABD'nin savaş sonrası politik ve stratejik doktrini, bu tür bir saldırı olasılığını hiç hesaba katmamıştı.

SSCB ve Kuzey Kore, Güney Kore'ye yapılacak bir saldırıda, ABD'den protestoların haricinde bir tepki gelebileceğini beklemiyorlardı. 1949 Martında ABD'nin Pasifik Kuvvetleri Komutanı General Mac Arthur bir gazeteyle verdiği demeçte, Kore'yi ABD savunma alanı dışında tutmuştu. Ayrıca bununla da yetinmeyerek, Asya kıtası ana toprakları üzerinde bulunan bölgeleri güvence altına almak gibi bir niyetlerinin olmadığını özellikle vurgulamıştı.³⁴⁵

ABD, Kore Yarımadası'nı boşaltılırken, Güney Kore'ye ancak polis fonksiyonu üstlenebilecek donatım ve teçhizata sahip bir ordu bırakmıştı. SSCB ise, Kuzey Kore ordusu'nu teşkilatlandırmış ve kendi emrine tabi bir hale koyduktan sonra Kore'den

³⁴⁵ Kissinger, a.g.e., s.455-457.

ayrılmıştı.³⁴⁶ Artık iki zıt rejimle yönetilen Kuzey ve Güney Kore, birbirleriyle baş başa kalmıştı ve Kuzeyden Güneye yönelik olarak sızmalar devam ediyordu. Yoğun propaganda faaliyetleri her gün daha da dozunu artırıyordu.³⁴⁷

ABD, Kore Yarımadası'nı boşaltırken, Syngman Rhee yönetimdeki Güney Kore'nin, ülkeyi zor kullanarak birleştirme ihtimalinden korkuyordu ve bu nedenle de fazla silah ve teçhizat bırakmamıştı. Oysa Kuzey Kore Lideri Kim İl Sung, Kruşev'in anılarında yazdığına göre Kore'yi istila etme fikrini ortaya atarak, başlangıçta tereddütlü olan Stalin'i inandırmayı başarmıştı. Stalin, bu girişimin kolayca başarılı olacağına kolaylıkla inandırılmıştı.³⁴⁸

Kuzey Korelileri taarruza hazırlayan SSCB'nin amacı, Kore'nin bütününi komünistleştirerek hakimiyeti altına almak, Çin Mançurya'sını güneyden kuşatmak, henüz zayıf olan Japonya'ya yaklaşarak orada karışıklık çıkarmak ve vasıtalı tehditlerle Japonya'yı kendi tarafına çekmekti. Japon tehdidini SSCB ve Çin'den uzak tutabilmek için Kore'yi, bir ileri karakol olarak kullanmak ve bazı ülkelerde başarısızlığa uğramış olan komünizm hareketlerini canlandırmak istiyordu.

Çin ise, Kore'deki SSCB hakimiyeti yerine, kendi hakimiyetini kurmak, Kore'deki büyük elektrik santrallerinin Mançurya sanayi ile olan irtibatlarını korumak, Japonya'yı Çin topraklarından uzak tutmak ve Çin halkına bir zafer hediye ederek, komünizm idaresinin nüfuz ve itibarını artırmak amacı içerisindeydi.³⁴⁹

SSCB'nin uzun vadeli hedefi, daha fazla toprak ve nüfusa sahip uydu devletleri kontrolü altına almaktı. ABD'nin hedefi ise kısa vadeli idi ve statükonun değişmemesi üzerine dayanıyordu. Ayrıca komünistleri tahrik etmemek için Güney Kore'ye, komünist tehditlere karşı kendisini koruyacak vasıtaları da vermemişti. Savaş başlamadan önce Güney Kore'de 600.000 komünist veya komünizm sempatisi mevcuttu. Hatta bunlardan 10.000 kadarı komünist parti üyesiydi. SSCB'nin Kuzey Kore'yi savaşa hazırlamasını, Kruşev şu şekilde anlatmaktadır;

³⁴⁶ Yazıcı, a.g.e., s.10.

³⁴⁷ Artuç, a.g.e.,s.27.

³⁴⁸ Kissinger, a.g.e., s.457.

³⁴⁹ Yazıcı, a.g.e., s.10.

”Kuzey Koreliler, Syngman Rhee’nin çizmesi altında bulunan kardeşlerine yardım elini uzatmak istiyordu. Stalin, bu konu üzerinde iyice düşünmesi bazı hesaplarını yapması ve somut bir planla dönmesi için Kim İl Sung’u ikna etti. Kim, ülkesine döndü ve bütün hazırlıklarını tamamladıktan sonra, yeniden Moskova’ya geldi. Stalin’e başarıya ulaşacağından kesinlikle emin olduğunu söyledi. Stalin’in bir takım şüphelerinin olduğunu hatırlıyorum. Amerikalıların bu işe karışmasından çekiniyordu. Ama biz savaş sürdüğü takdirde, Kim İl Sung’un savaşı tez kazanacağına emindik. Zaten ABD’nin müdahalesinin önlenebileceğini düşünmeye yatkındık.

Mao Çe Tung’da olumlu cevap verdi. Kim İl Sung’un teklifini onaylayarak bu savaşın Kore halkının kendi kendisine karar vermesi gereken bir sorun olması nedeniyle, ABD’nin müdahale etmeyeceği görüşünü ileri sürdü.

Kim İl Sung bize Kore’de yaşama şartlarını anlattı ve Güney Kore hakkında pek çekici şeyler sıraladı. Pirinç yetiştirmeye çok elverişli bereketli topraklar, uygun bir iklim, zengin bir balıkçılık endüstrisi ve daha başkaları. Güney ve Kuzey Kore’nin birleşmesinden, Kore’nin bir bütün olarak yararlanacağını söyledi. Kore, sanayi için gereken besin maddelerini de güneyde bol olan balık, pirinç ve diğer tarım ürünlerinden elde edebilirdi. Kim İl Sung’a başarılar diledik ve bütün Kuzey Koreli liderler için kadeh kaldırdık, mücadelelerini kazanacakları günü beklediğimizi belirttik.

Zaten bir süreden beri Kuzey Kore’ye silah vermekteydik. Gerekli miktarda tank, top, tüfek, otomatik tabanca, istihkam araçları ve uçaksavar silahları almaları gerektiği açıkça ortadaydı. Hava kuvvetlerimize bağlı uçaklar da Pyongyang’ın bombalanmasında kullanılacak ve dolayısıyla Kuzey Kore’de üslenecilerdi.³⁵⁰,”

BM haber alması, Kore’de zaafa uğramıştı. Kuzey Kore’nin bir gün saldıracağını, daha 1947’de Uzak Doğu’da yaptığı bir seyahat sonrasında ABD’li General Albert Wedemeyer rapor etmişti. Sonraları bu husus defalarca tartışılmıştı. Buna rağmen 25 Haziran 1950’de Güney Kore’ye saldırı başladığı zaman, BM tam bir baskına uğramıştı. 1949 yılı Ocak ayında fikri sorulan General Mac Arthur:

“Amerikan hükümeti tarafından yetiştirilmiş olan Güney Koreli birlikler, halihazır durumlarıyla yalnız dahili asayişini temin edebilir. Kuzeyden gelebilecek bir istila tehlikesine karşı koymaları bahis mevzu olamaz.” diyerek tehlikeyi işaret ettikten sonra şunları ilave etti.:

“Kore’de bulunan ABD askerlerinin, dahili asayişini temin için Korelileri yetiştirmek olan şimdiki vazifesi, tamamlanmak üzeredir; askerlerimiz buradan çekilebilir.³⁵¹”

³⁵⁰ Denizli, a.g.e., s.22-23.

³⁵¹ Denizli, a.g.e., s.23-24.

Bu raporun verildiği sırada ABD Dışişleri Bakanlığı Uzak Doğu uzmanları NSC-8/2 olarak numaralandırılan yeni bir siyaset projesini hazırlıyorlardı. Bu projede General Mac Arthur'un tavsiyeleri tahrif edilmişti. Güney Korelilerin hazırlık derecesinin iyi olduğu ve ABD'nin Kore'den tamamen çekilmesi lazım geldiğini söylediği zikrediliyordu. Fakat Mac Arthur'un, Güneylilerin Kuzeyden gelebilecek bir saldırıya karşı koyamayacakları yolundaki ihtarından hiç bahsedilmiyordu.³⁵²

Kore Savaşı, kullanılan silahların türleri, savaş alanı, katılan ülkeler ve siyasi amaç bakımından değerlendirildiğinde “sınırlı savaş” olduğu görülür.³⁵³ Bu savaşta, SSCB kendi askerini risk altına atmadan, siyasi amacını gerçekleştirebilmek için önce iki Kore'yi, daha sonra hür dünya ile Komünist Çin'i karşı karşıya getirmiştir.

4.3.6. Tarafların Silahlı Kuvvetleri

4.3.6.1. Güney Kore silahlı kuvvetleri

1950 yılı Haziran ayı itibarıyla Güney Kore Kara Kuvvetleri, altı zayıf piyade tümeninden ibaretti. Bu tümenler de çoğu batıda olmak üzere, sınır boyunda tertiplenmişlerdi. Ayrıca ülke içerisinde iki tümen ve başka birlikler, gerillalarla mücadele ediyordu.

Deniz Kuvvetleri, hafif harp gemisi ve yardımcı gemilerden oluşan küçük bir filo büyüklüğündeydi. Ordunun mevcudu 100.000 kişiydi. Ayrıca 15 Temmuz'da, BM Komutanlığı emrine verilmiş olan 50.000 kişilik bir polis kuvveti mevcuttu.

Güney Kore Silahlı Kuvvetleri; tank, uçak ve teknik araçlar bakımından zayıftı. Silahların çoğu Japonlardan ele geçirilmiş silahlardı. ABD'nin Kore'yi boşaltırken bırakmış olduğu silah, cephane, malzeme ve eşya ile donatılmıştı. Orduyu, çoğu Japon ordusunda görev almış genç subaylar idare ediyordu.

³⁵² Denizli, a.g.e., s.24.

³⁵³ Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler*, 2. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1997, s.471.

Bir Güney Kore tümeni, yaklaşık olarak bir Kuzey Kore alayı kuvvetindeydi. Zayıf Güney Kore Ordusu, taarruz için yetiştirilmiş ve donatılmış Kuzey Kore Ordusu'na dayanacak bir kuvvette değildi.³⁵⁴

Kuzey Kore yönetimi, Kore Yarımadası'nı komünistleştirilerek Kuzey Kore bayrağı altında birleştirilmesi gayesi güderken³⁵⁵ ABD, Güney Kore'ye yapılabilecek bir saldırıya karşı nasıl hareket edeceğini hiç düşünmemişti. Güney Kore Ordusu eğitim ve donatım bakımından ancak polis fonksiyonu görebilecek bir güçteydi.³⁵⁶

4.3.6.2.Kuzey Kore silahlı kuvvetleri

Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'ni kuran SSCB, kuvvetli bir Kuzey Kore Ordusu'nun teşkili için çalışmıştı. Kuzey Kore Silahlı Kuvvetleri, savaş başlarken on üç piyade tümeni, 105'inci Zırhlı Tümen, bir tank alayı (73 tanklı), yüzden fazla uçak ve 32 parça gemiden (harp ve yardımcı gemi) ibaret bir deniz kuvvetine sahipti. Bu silahlı kuvvetlerin subay ve elemanlarının çoğu, Japon ordusunda askerlik yapmış veya Japonları Çin topraklarından çıkarmış olan, Çin komünist ordusunda görev almış komünistlerdi. İlk defa askere çağrılan acemi erler ordunun esasını teşkil ediyordu. Ordu, en yeni SSCB silahları ile donatılmış ve taarruz fikriyle yetiştirilmişti. Hava birliklerinin personeli, SSCB hava birlikleri için yetiştirilmişti. Kuzey Kore Silahlı Kuvvetleri'nin mevcudu 183.000 kişiydi. Bir Kuzey Kore tümeninde 11.000 kişi görev yapıyordu. Ayrıca bir tümende, tümenin ateş desteğini sağlayan üç topçu taburu mevcuttu.³⁵⁷

4.3.6.3.Savaş planları ve güç dengesi:

Kuzey Kore Ordusu'nun temel stratejisi, Güney Kore Ordusu'nu, BM yetişmeden parça parça ve süratle imha ederek, Güney Kore'yi tamamen işgal etmektir. Taarruz planında, Güney Kore'nin süratle ezilip geçilmesi planlanmıştı.³⁵⁸ Güney Kore

³⁵⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.47.

³⁵⁵ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.23.

³⁵⁶ Kissinger, a.g.e., s.457.

³⁵⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.47-48.

³⁵⁸ Kuzey Koreliler taarruz istikameti olarak; Seul-Pusan yolunu, Hujonggbu, Suwon, Taejon ve Taegu'yu asıl taarruz istikameti, yanları tali taarruz istikametlerini seçmişti. Pusan son hedefti. Denizli, a.g.e., s.25.

Ordusu'nun ise savaş planı yoktu. Ordu daha ziyade olası sınır olaylarını önlemek amacıyla, batı sahil düzlükleri istikametine önem veren bir şekilde tertiplenmişti. Kuzey Kore'nin taarruz planına karşı Güney Kore, hazırlıksız ve savunmasızdı. Güney Korelilerin, bir tecavüz durumunda ABD'den yardım geleceğine dair belirsiz ümitleri vardı.³⁵⁹

Genel olarak Güney Kore Ordusu, Kuzey Kore Ordusu ile karşılaştırıldığında oldukça zayıftı. Beş Tabur kadar olan Güney Kore topçusu, Kuzey Kore topçusu karşısında çok yetersizdi. Güney Kore tümeni her haliyle bir Kuzey Kore tümeninin yarısından az insan gücüne sahipti. Ateş gücü bakımından ise neredeyse Kuzey Kore tümeninin üçte biri oranında ateş gücüne sahipti. Üstelik Güney Kore'nin sekiz piyade tümeninin ikisi, dağlık bölgelerde faaliyet gösteren Kuzey Kore gerillaları ile mücadele için yurt derinliklerinde dağınık bir halde bulunuyordu.³⁶⁰

4.3.7. Kuzey Korelilerin Taarruza Geçmesi ve Güney Korelilerin Geri Çekilmesi

4.3.7.1. Kuzey Korelilerin taarruzundan önceki görüşmeler ve taarruz

Her iki Kore arasındaki ilişkileri düzeltmek üzere BM Kore Komisyonu, Kuzey Kore temsilcileriyle 10 Haziran 1950'de 38'inci paralel üzerinde buluştular. Bu buluşmada Kuzey Koreliler, bütün Kore'nin barış yoluyla birleşmesini istediklerini söylediler. Fakat savaş dahi ilan etmeden, on beş gün sonra kapsamlı bir taarruza giriştiler. Artık barışçı yollarla Kore'nin birleşme ihtimali kalkmamıştı.³⁶¹

Savaş 25 Haziran 1950 Pazar günü komünist Kuzey Kore Ordusu'nun hiçbir tahrik sebebi olmadan, Güney Kore topraklarına baskın tarzındaki saldırısıyla başladı.³⁶² Saat 04.00'te Kumpo (Seul'ün batısı) Yarımadası'na topçu atışı başladı. Saat 08.00'de 38'inci paraleli Kumpo, Keasong, Chunchon'dan geçerken, doğu kıyısındaki Kangnung civarına da çıkarma yaptılar. Aynı gün saat 11.00'de Kuzey Kore, Güney askerlerinin sınırı geçtiklerini iddia ederek, savaş ilan etti.³⁶³ Kuzey Kore taarruzunun

³⁵⁹ Denizli, a.g.e., s.25.

³⁶⁰ Artuç, a.g.e.,s.45.

³⁶¹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.48.

³⁶² Sel, a.g.e., s.3.

³⁶³ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.48.

başladığı 25 Haziran ile ABD'nin savaşa müdahale etmeye karar verdiği 30 Haziran'a kadar, ABD'de tam bir şaşkınlık yaşandı. Bu saldırı ABD için büyük bir şok olmuştu.³⁶⁴ Sadece Güney Kore değil, ABD ve hür dünya baskın tarzındaki bu saldırıya tamamen hazırlıksız yakalanmıştı.

4.3.7.2. Kuzey Kore taarruzunun BM Güvenlik Konseyi'ne yansımaları ve alınan kararlar

25 Haziran 1950 sabahı BM Kore Komisyonu, Kore Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının ve kendi gözlemcilerinin raporlarına dayanarak, Kuzey Kore tarafından Güney Kore'ye büyük çaplı bir taarruzda bulunulduğuna kanaat getirdi. Komisyon derhal radyolar aracılığıyla her iki tarafın kararlaştırılacak bir yerde bir araya gelmesini, görüşmeler yapılmasını ve çarpışmanın durdurulmasını istedi. Kuzey Kore taarruzunun hakiki bir harp niteliği taşıdığını ve uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye soktuğunu BM Genel Sekreterine bildirdi. BM Güvenlik Konseyi'nin dikkatini çekerek, duruma önem vermesini istedi. Bu durum üzerine BM Güvenlik Konseyi, 25 Haziran 1950 saat 14.00'de toplandı. SSCB, bu toplantıya katılmadı. Konsey dokuz lehte bir çekimser oyla, Kuzey Kore taarruzunun uluslararası barışı bozduğunu, çarpışmanın derhal durdurulmasına ve Kuzey Kore'nin 38'inci paralelin kuzeyine çekilmesine ve durumun BM Kore Komisyonu tarafından kontrol edilmesine dair bir karar aldı. Ayrıca, BM üyesi devletlerin Kuzey Kore'ye yardımda bulunmaktan kaçınmalarını istedi.³⁶⁵ Bu toplantı yapılmadan önce aynı günün sabahı, Kuzey Kore Komutanı Kim İl Sung radyodan bir bildiri yayımlayarak, Kore halkına saldırıyı Güney Kore'nin kukla hükümetinin başlattığını, 38'inci paralelin kuzeyindeki Haeju bölgesine Güneyin saldırdığını, Kuzey Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin saldırgan kuvvetleri geri atmak için karşı taarruza geçtiğini duyurdu.³⁶⁶ Yani Kuzey Kore savaşı başlatmıştı. Ama bu savaş sebepsiz yere değil, Güney Kore'nin saldırısı nedeniyle çıkmıştı. Bu gerekçe tabi ki, inandırıcı değildi.

BM'in saldırıyı durdurma çabalarını hiçe sayan Kuzey Kore, önce Seul'u, müteakiben de bütün Kore'yi ele geçirmek için saldırılarına devam etti.

³⁶⁴ Öke, a.g.e., s.27.

³⁶⁵ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.49.

³⁶⁶ Denizli, a.g.e., s.26.

4.3.7.3. Saldırının devamı karşısında BM Güvenlik Konseyi'nin çalışmaları

26 Haziran 1950'de ABD Başkanı Truman, çatışmaların devam etmesi üzerine, Güvenlik Konseyi'nin 25 Haziran'da aldığı karar doğrultusunda ABD'nin Uzak Doğu Komutanı Mac Arthur'a, önce saldırıya uğrayan Güney Kore'ye ikmal maddeleri verilmesi için yetki verdi.³⁶⁷ 27 Haziran'da da savaşın başlamasından iki gün sonra, deniz ve hava kuvvetlerine harekete geçme emri verdi. 30 Haziran'da da Japonya'nın işgali görevinde bulunan kara birliklerini bu emrine ekledi.³⁶⁸

Mac Arthur'a, deniz ve hava kuvvetlerine ait uçakların Kuzey Kore'deki askeri hedeflere karşı kullanılması, ancak SSCB ve Çin hudutlarına yaklaşılmaması, Güney Kore Ordusu'nun ihtiyaç duyduğu her çeşit ikmal ve mühimmat maddesinin verilmesi, Güney Kore Ordusu'nun muhabere ve ikmal hizmetini devam ettirmek üzere ABD hizmet birliklerinin kullanılması ve Komünist Çin istilasına karşılık Taiwan'ın savunulmasını ve aynı zamanda Taiwan'ın Çin'e taarruz etmesinin engellenmesi direktifleri verildi. Bu direktiflerin sonunda da, eğer SSCB Kore'ye müdahale ederse, SSCB ile savaşa henüz karar verilmediği belirtiliyordu.³⁶⁹

27 Haziran'da Konsey bir kez daha toplandı. SSCB delegesi yine toplantıya katılmamıştı. Konsey Yugoslavya temsilcisinin çekimser kaldığı, Hindistan ve Mısır delegelerinin hükümetlerinden talimat almadıkları gerekçesiyle katılmadıkları oylamada, yedi devlet delegesinin oyu ile³⁷⁰ Kuzey Kore'yi barışı bozduğu için suçlu ilan etti. Silahlı taarruzları gidermek ve bölgedeki uluslararası barışı sağlamak için BM üyesi tüm ülkelerin, Güney Kore Cumhuriyeti'ne gereken yardımda bulunmaları önerildi.³⁷¹

³⁶⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.49-50.

³⁶⁸ Kissinger, a.g.e., s.458.

³⁶⁹ Sel, a.g.e., s.54.

³⁷⁰ Kabul oyu veren ülkeler: Milliyetçi Çin, Küba, Ekvator, Fransa, Norveç, İngiltere ve ABD idi. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.50., Denizli, a.g.e., s.27.

³⁷¹ Artuç, a.g.e., s.37.

SSCB'nin BM'deki tutumu, ABD'nin Kore savaşı ile ilgili hareketini kolaylaştırdı. SSCB'nin, Güvenlik Konseyini ve BM'in diğer kurumlarını boykotu³⁷² Truman'a direnişi dünya toplumunun kararı olarak örgütlemek imkanı verdi.³⁷³

BM Genel Sekreteri 28 Haziran 1950'de, 27 Haziran'da alınan kararı üye devletlere bildirdi. Üye ülkelerden ne gibi yardımda bulunacaklarını sordu. Bu kararı, 56 ülkeden aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 53 ülke³⁷⁴ prensipte kabul etti.³⁷⁵

4.3.7.4. BM'ce Güney Kore'ye yardım ABD ve SSCB'nin tutumları

Kore Savaşı'nda Güney Kore'ye ilk yardım ABD tarafından yapıldı. Uzak Doğuda hava, deniz ve kara birlikleri bulunan ABD, Kore'ye yardıma başladı. Kore'de savaş, Güney Kore'nin aleyhine hızlı bir şekilde geliyordu. Kuzey Kore taarruzlarına devam ediyordu. 29 Haziran'da Seul, Kuzeylilerin eline geçmişti.³⁷⁶

ABD'nin Kore kararı, Başkan Truman tarafından bizzat verilmişti. ABD Başkanının böyle bir karar almaya yetkisi olup olmadığı başta Senatör Taft olmak üzere birkaç kişi tarafından gündeme getirildi. Ancak, halkın genel kanısının, artık SSCB'ye meydan okuma zamanının geldiği hatta geçtiği şeklinde olduğu değerlendirilmekteydi. Washington'da çıkan muhalif gazetelerden biri olan Times Herald bile, "Halkın tasvibine iktiran etmiş bir harp" olarak vasıflandırmıştı. Muhalif yazarlardan Başkana en şiddetli muhalefeti yapan Walter Lipman dahi SSCB meydan okuyuşuna, Truman'ın cevabını onaylamaktaydı.³⁷⁷

Güney Kore'nin, ABD'nin takviye birlikleri gelmeden, bu saldırıyı durduramayacakları artık anlaşılıyordu. Uzak Doğudaki ABD kuvvetlerinden müdahale edebilecek yakınlıkta bulunan üç tümenin personelinin önemli bir kısmı terhis

³⁷²SSCB; Milliyetçi Çin'in Güvenlik konseyindeki sandalyesini, Komünist Çin'e vermeyi reddetmesi nedeniyle BM'i boykot halindeydi. Eğer SSCB Büyükelçisi oturumlara katılmış olsaydı, Kuzey Kore'nin çatışmalara son vermesini ve BM paralele dönmesini isteyen kararı veto edebilecekti. Kissinger, a.g.e., s.458.

³⁷³ Kissinger, a.g.e., s.458.

³⁷⁴ Kabul etmeyen ülkeler: SSCB, Çekoslovakya ve Polonya'dır. Artuç, a.g.e., s.41.

³⁷⁵ Denizli, a.g.e., s.27-28.

³⁷⁶ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.50.

³⁷⁷ Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi (DAGMCA), *Kore Meselesine Karşı Birleşik Amerika'nın Durumu Hakkında Washington Basın Ateşeliğinden Alınan Yazı*, 28.7.1950, 030.01.102.630..6.

edilmişti. ABD hava kuvvetleri ise 30 Haziran'dan itibaren görev yapmaya başladı. Yine aynı tarihte bazı ABD kara birliklerine Güney Kore Cumhuriyeti'ne yardım etme izni verildi. Japonya'daki 24'üncü ABD tümeni 5 Temmuz'da Kore'ye intikal ederek savaşa katıldı.³⁷⁸ Artık ABD hava kuvvetleri Kuzey Kore uçaklarını düşürüyor, kuzeyin hava alanlarını bombalıyordu. ABD artık savaşın içindeydi.³⁷⁹

SSCB ise BM'de alınan karara tepkisini BM Genel Sekreterine gönderdiği bir yazıda şöyle ifade ediyordu.

“Güvenlik Konseyi Bu kararı altı oyla almıştır. Çünkü Milliyetçi Çin delegesinin meşru Çin hükümetini temsil yetkisi yoktur. Halbuki Güvenlik konseyi'nin kararı için yedi oy gereklidir. Ve bu oylardan beşinin konseyin daimi üyeleri, yani ABD, İngiltere, Fransa, Sovyetler ve Çin tarafından verilmesi lazımdır. Oysa Sovyetler ve Komünist Çin Hükümetleri delegeleri bu toplantıya katılmamıştır. Bu nedenlerle Güvenlik Konseyi'nin almış olduğu kararlar kanuni ve geçerli değildir.”³⁸⁰

SSCB konseyin toplantılarına katılmamakla ne kadar büyük bir hata yaptığının farkına varmıştı.

Diğer taraftan Kuzey Kore kuvvetlerinin derhal 38'inci paralele çekilmesi için SSCB'nin nüfuzunu kullanması amacıyla ABD tarafından yapılan öneriye, Moskova'nın cevabı, çarpışmaları Güney Kore'nin başlattığı ve SSCB'nin başka devletlerin iç işlerine karışmayacağı oldu. BM'in yardım çağrısına uyan başta ABD olmak üzere 15 üye ülke, saldırıya uğrayan Güney Kore Ordusu'na asker gönderdi.³⁸¹ Ayrıca 40'dan fazla üye ülke malzeme yardımında bulundu. Bu ülkelerin 26'sı sıhhiye birlikleri, deniz ve hava taşıtları ve ikmal maddeleri gönderdi. Bunların dışında yiyecek, hammadde, ilaç vb. yardımı yapan ülkeler de oldu.³⁸²

³⁷⁸ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.50-51.

³⁷⁹ Sel, a.g.e., s.54.

³⁸⁰ Artuç, a.g.e., s.38.

³⁸¹ ABD, Avustralya, Belçika, Filipin, Fransa, Habeşistan, Hollanda, İngiltere, Kanada, Lüksemburg, Portoriko, Tayland, Türkiye, Yeni Zelanda, Yunanistan kara birliği, Avustralya, ABD, Hollanda, İngiltere, Kanada, Kolombiya, Tayland, Yeni Zelanda deniz kuvvetleri, Avustralya, Belçika, ABD, Güney Afrika Birliği, İngiltere, Kanada, Yunanistan hava kuvvetleri gönderdi. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.51.

³⁸² Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.50-51.

4.3.7.5. BM Komutanlığı'nın kurulması

7 Temmuz 1950'de Güvenlik Konseyi tarafından alınan kararlar, Kore Savaşı'nın başlangıcı sayılacak bir öneme sahipti. Konsey bu toplantısında, BM hükümetlerinin Konseyin 25 ve 27 Haziran 1950 tarihli kararlarının çabuk ve etkili bir şekilde desteklemiş olmalarından dolayı memnuniyetini açıklayan bir karar verdi. Bu kararlar aynı zamanda ABD'den, Kore'de savaşıyor BM Silahlı Kuvvetleri'nin³⁸³ başına bir komutan ataması isteniyordu. ABD isteği kabul etti Tokyo'daki General Mac Arthur bu göreve atandı ve 25 Temmuz 1950'de göreve başladı. Kore'de Kuzey Korelilere karşı, karşı taarruza geçecek kadar kuvvet toplayabilmek için iki aylık bir zamana ihtiyaç vardı. O zamana kadar eldeki kuvvetlerle oyalama muharebesi yapmaktan ve savunulması mümkün olan bir bölgeye planlı bir çekilme yapmaktan başka bir şey yapılması mümkün değildi.

BM Komutanlığı, Kore'nin bir kesiminde de olsa, karşı taarruza geçecek kuvvete sahip oluncaya kadar tutunabileceğine güveniyordu. BM Komutanlığı bu değerlendirmesini 25 Temmuz'da Güvenlik Konseyi'ne şu şekilde ifade ediyordu:

“Güney Kore'ye yapılan taarruz dikkatle hazırlanmış, planlı ve büyük ölçüde bir istila hareketidir. 38'inci paralel kuzeyinden yapılan bu taarruz BM yardımıyla sonunda püskürtülecek ve geri atılacaktır.³⁸⁴”

BM Komutanlığının bu değerlendirmesi doğru çıktı. Yaklaşık iki buçuk aylık bir süre sonunda BM, komünist saldırısına karşı uluslararası bir kuvvet oluşturmayı başardı. Geri çekilme ve savunma ile kazanılan zaman ve oluşturulan uluslararası kuvvet, inisiyatifin BM Kuvvetleri'ne geçmesini sağladı.³⁸⁵

4.3.7.6. Seul'un düşmesi ve Kuzey Kore'nin güneye ilerleyişi

Kuzey Kore taarruzu başladığı sırada sekiz zayıf piyade tümenine sahip olan Güney Kore ordusu, 38'inci paralel üzerindeki bütün sınır boyunca dağılmış bir

³⁸³ Bu komutanlık, Kore'de savaşıyor ülkelerin bayrağı ile beraber BM'in de bayrağını kullanmıştır. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.52.

³⁸⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.53.

³⁸⁵ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.52-53.

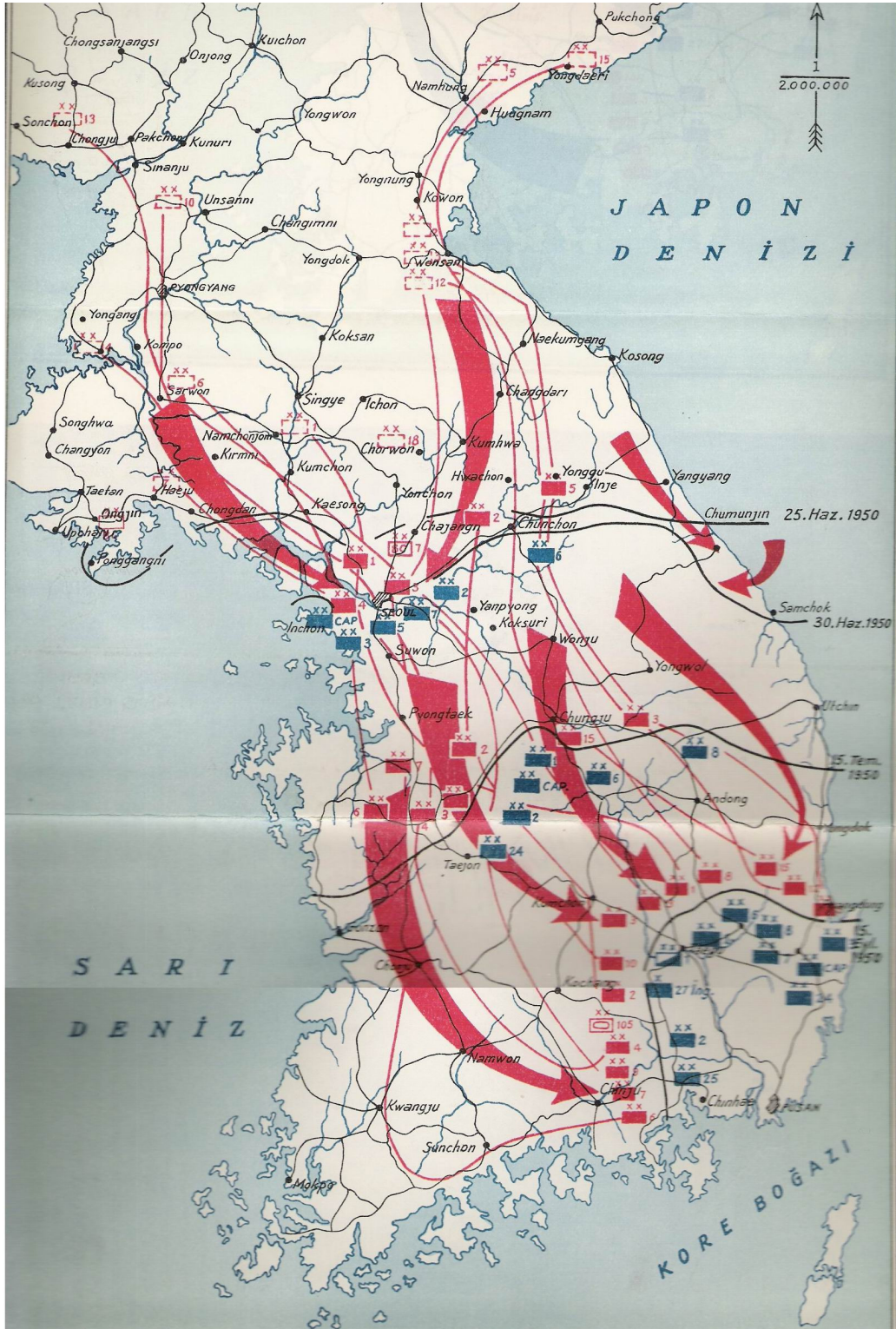
durumdaydı. Zırhlı ve hava kuvvetleriyle desteklenme durumları da yok gibiydi. Topçunun imkan ve kabiliyetleri de çok zayıftı. İki tümeni de ülke içinde gerillalarla mücadele ediyordu. Buna karşılık Kuzey Kore ordusunun tam mevcutlu yedi tümeni ve dört bağımsız tugayı vardı. Ayrıca iyi yetişmiş topçu birlikleriyle, Rus yapımı tankları ve 100'den fazla jet uçakları mevcuttu.

Kuzey Kore Ordusu, baskın tarzında taarruzlarıyla Seul'un batısındaki Kumpo Yarımadası'nı ele geçirdi. Chunchon'a taarruz eden bir tümenleri de hızla ilerleme kaydederken, bir tugaylarıyla da Kangnung'u işgal etti ve 38'inci paralelin 64 km. güneyinde, batı kıyısı yakındaki başkent Seul'a yöneldi. İki yanı emniyete alınmış Kuzey Koreliler, 50 tankla desteklenen 8-10 bin kişilik bir kuvvetle Chajongni üzerinden, 40 tanklı diğer bir tümen kolu ile Kaesong üzerinden, Seul'a taarruz etti. Aynı anda bir zırhlı taarruz da Kaesong'dan batı kıyı boyunca tertiplenmişti.

Kuzeyliler, Hava Kuvvetleri ile de Seul etrafındaki hava alanlarına taarruz etti. Cephenin her noktasında taarruza geçen Kuzeyliler, zayıf Güney Kore Ordusu'nu kuşatarak yendiler. Savaşın başlamasından beş gün sonra 29 Haziran 1950'de Kuzeyliler, Seul'u ele geçirdi. Kuzey Kore Ordusu harekâtına Han Nehri'ni geçerek güneye inmek suretiyle devam etti. Seul'un işgali üzerine Güney Kore Hükümeti ve elçilikler Teajon'a ve daha sonra da Pusan'a yer değiştirdi.

Kuzey Koreliler Seul'den sonra, Han Nehri'ni geçerek geniş bir cepheyle Teajon yönünde ilerledi. Güney Kore hatları yarıldı. Han Nehri'ni geçen Kuzeylilerin büyük kuvvetleri, Seul-Suwon-Osan doğrultusunda idi. Bir kol batı kıyısı boyunca, diğeri Chunchon-Wonju üzerinde ilerledi. Suwon'u ele geçirdikten sonra, Güneylileri kuşatarak yok etmek amacıyla, Chonan-Taejon istikametinde harekâta devam ettiler. Wonju'dan ilerleyen kuvvet, Chongju'yu ele geçirerek güneye ilerledi. Böylece Kuzeyliler her noktada ağırlıklarını hissettirdi.³⁸⁶

³⁸⁶ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.53-54.

Kroki-4.1. (25 Haziran-15 Eylül 1950) Kuzey Kore Ordusu'nun Taarruz

Kaynak: Harekâtı. Harp Dairesi Resmi Yayını (1959).

4.3.7.7.ABD birliklerinin Kore'ye gelişi

Güney Kore Ordusu Kuzey Kore Ordusu'na karşı direnmeye çalışırken, ABD de Kore için asker hazırlamaya çalışıyordu. Bu sırada ABD'nin, Japonya'da işgal kuvveti olarak bulunan ve sefer mevcudu olmayan dört tümeni ³⁸⁷ mevcuttu. Bu birliklerden 24'üncü Tümen, 5 Temmuz 1950'de Kore'ye gelerek, muharebelere katıldı. İlk olarak Teajon'un 30 km. batısında Chochiwon bölgesine yerleşen tümen, Kuzeylilerin taarruzları karşısında Teajon'a çekilmek zorunda kaldı.

ABD kuvvetleri, daha fazla birlik gelene kadar oyalama muharebelerine devam etti. 15 Temmuz'da Syngman Rhee, Güney Kore Ordusu'nun emir ve komutasını, BM adına ABD Ordusu'na devretti. Böylece emir ve komutada birlik sağlamak suretiyle, başarılı bir savunma hattı kurma imkanına kavuşuldu.³⁸⁸

24'üncü Tümen'in hemen arkasından, 25'inci Tümen 8 Temmuz'da Pusan'a çıktı ve batısında ilerlemeye çalışan Kuzey Kore birliklerini durdurmakla görevlendirildi. 18 Temmuz'da da 1'inci Süvari Tümeni, doğu sahilinde Pohangdong limanına çıktı ve Pusan-Taegu-Kumchon mihveri etrafında kurulmasına başlanan köprübaşının sağ kanadının savunmasına görevlendirildi. Temmuz ayı sonunda Pusan limanı tüm istikametlerden gelebilecek taarruzlara karşı geniş ve aralıksız bir köprübaşı mevziine kavuşmuştu. Bu mevzi mevcut kuvvetler için çok geniştir. Kuzeyliler o zamana kadar on bir tümenini muharebelere sokmuştu.³⁸⁹

25'inci Tümen, 14 Temmuz'da Taegu'nun kuzey bölgesinde toplandı. Tank desteği ile ilerleyen Taejon bölgesindeki 2-3 tümenlik Kuzey Kore kuvvetlerini oyalamaya çalışan ABD kuvvetleri, zayıf Güney Kore birlikleriyle beraber 21 Temmuz'da planlı bir şekilde Taejon'un 25 km. güneydoğusundaki Yongdong

³⁸⁷ 7'inci, 24'üncü, 25'inci Piyade Tümenleri ve 1'inci Süvari Tümenleri. 1'inci Süvari Tümeni'nin adı süvari tümeni idi. Bu tümen de aslında piyade tümeniydi. Denizli, a.g.e., s.32.

³⁸⁸ Denizli, a.g.e., s.32.

³⁸⁹ Yazıcı, a.g.e., s.52.

bölgesine çekildi. Dört günlük bir savunmadan sonra da Hwanggan'a ve 30 Temmuz'da da Kumchon civarına çekilmek zorunda kaldı.³⁹⁰

4.3.7.8.Kuzey Korelilerin batıdan çevirme harekâtı ve Pusan kıyıbaşı mevziî ve bu mevziî üzerindeki muharebeler

Taejon güneyinde Chongju istikametinde ilerleyen Kuzeyliler, Kore'nin batı ve güney taraflarına hemen hiçbir direnişle karşılaşmadan ilerlediler ve Mokpo-Kwangju-Namwon hattına vardılar. Buradan sonra doğuya, hayati bir öneme sahip olan Pusan'a yöneldiler. Hepsi de zayıf mevcutlu üç ABD tümeni³⁹¹ ve bir Güney Kore tümenine karşı, en az dokuz tümenle batıdan geniş bir çevirme yapan Kuzey Koreliler, Temmuz 1950 sonunda Pusan kıyıbaşı mevziîlerine ulaştılar. Taarruzlarına devam eden Kuzey Koreliler, zayıf Güney Korelileri ve parça parça yardıma gelen, zayıf mevcutlu üç ABD tümenini, Teagu-Masan kuzeybatısında Waegwon'a kadar Naktong Nehri gerisine atmayı başardı. Bu Kuzey Kore'nin, ABD ve Güney Kore birliklerine karşı kazandığı ilk büyük zaferdi. Pusan köprübaşı mevziînin, en şiddetli Kuzey Kore taarruzlarına dayanacağı değerlendiriliyordu.³⁹²

Pusan köprübaşı muharebelerinde, her iki tarafta bütün güçlerini sarf ederek muharebeyi kazanmak zorundaydı. Bu muharebelerin cereyan ettiği Ağustos ayı sonlarına kadar inisiyatif Kuzey Korelilerdeydi. Ağustos ayının ilk haftasında köprübaşı mevziîlerinde bulunan çok zayıflamış altı Güney Kore tümeni ve bölgeye gelen üç ABD tümenine, ABD'nin 2'nci Piyade Tümeni ile bir Deniz Piyade Tugayı katıldı.³⁹³ İngilizlerin 27'inci Britanya Tugayı'nın da 29 Ağustos 1950'de Kore'ye gelişiyle, savaş bir BM savaşı görüntüsü aldı.³⁹⁴

Bundan başka, Ağustos ayı içerisinde, İngiliz ve Avustralya'nın deniz ve hava birlikleriyle, Kanada, Fransa, Yeni Zelanda'nın savaş gemileri Kore'ye ulaşmış ve muharebelere katılmaya başlamıştı. Kuzey Kore Ordusu'nun işi gittikçe zorlaşıyordu. ABD ve Güney Kore Ordusu'nu daha fazla güçlenmeden imha etmezlerse, yaklaştıkları

³⁹⁰ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.55.

³⁹¹ Bu Tümenler: 24'üncü, 25'inci Piyade Tümenleri ve 1nci Süvari Tümeni idi. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.55.

³⁹² Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.55-56.

³⁹³ Yazıcı, a.g.e., s.52.

³⁹⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.56.

zafer ellerinden uçup gidecekti. Kuzey Kore Başkomutanı Mareşal Choe Yong Gun, durup toparlanmadan derhal taarruz emrini verdi.³⁹⁵

Güney kıyısı boyunca Pusan istikametindeki 4 ncü ve 6 'ıncı Kuzey Kore Tümenlerinin taarruzları, 6 Ağustos 1950'de savunma mevziilerinde durdurulması sağlandı. General Kean komutasındaki 25'inci Tümen karşı taarruzla, Kuzeylileri bozguna uğrattı. Daha kuzeyde Naktong Nehri cephesinde Kuzey Koreliler, 4 Ağustos'ta Nehri geçerek, Nehrin hemen doğusunda küçük bir köprübaşı elde etmeyi başardı. Kuzeyliler Ağustos 1950 başlarında 1'inci, 2'nci, 3'üncü Tümenleriyle, Kumchon'a karşı üç istikametten taarruza geçti. Naktong Nehri'ne yanaştı ve ay sonuna doğru beş tümenle taarruz etti. Ancak Kuzeyliler, Waegwan doğusuna varabildi. BM kıyıbaşı mevziinin kuzey kısmını Chungju-Taegu ve Yongju-Andong arasında üç tümenle (13'üncü, 15'inci ve 8'inci Tümenler) taarruz eden kuzeyliler karşısındaki Güney Kore birlikleri, cephenin tutarlılığını sağlamak için geri çekildiler. Doğu kıyısı bölgesinde de Yongdök'ten Pohangdong istikametinde ilerleyen bir Kuzey Kore tümeni, 13 Ağustos'ta Pohangdong'a kadar yanaştı. BM hava alanını ateş altına aldı. Bütün cephede, 1 Eylül 1950'den itibaren Kuzey Kore'nin on üç piyade tümeni, iki tank alayı ve Zırhlı Tümen'in yaptığı şiddetli taarruzlar, Eylül 1950 ortalarında esaslı bir başarı kazanamadı.³⁹⁶ Bu arada Sygman Rhee ve hükümeti, Taegu'dan ayrılarak Pusan'a gitti.³⁹⁷

15 Eylülde Kuzey Kore Ordusu'nun mevcudu 70.000'in üzerinde değildi. Yeni erlerinin moralleri düşüktü, savaşmak istemeyenler vuruluyordu. Pusan etrafındaki on üç Kuzey Kore tümeninde orijinal silah ve malzemelerin yarısından azı elde kalmıştı. Kuşattıkları kuvvetlerse 60.000'i iyi teçhiz edilmiş ABD kuvveti olmakla beraber, 150.000 kişiden fazlaydı.³⁹⁸

Eylül 1950'de ABD kıtalarındaki muharebe zayiatı 20.000 bulmuştu. 70.000 kişilik Güney Kore Ordusu'ndan da cephede 60.000 kişi kalmıştı. Böyle olduğu halde,

³⁹⁵ Artuç, a.g.e., s.67.

³⁹⁶ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.57.

³⁹⁷ Artuç, a.g.e., s.68.

³⁹⁸ Öte yandan ABD'li komutanları endişelendiren bir durumda, muharebelerin % 90'nı yapan piyade birliklerinin er mevcutlarının azlığıydı. Bir çok piyade bölüğü % 25 mevcutla görev yapıyordu. Sel, a.g.e., s.177

BM Kuvvetleri'nin insan gücü ikiye bir oranında, ateş gücü ise beşe bir oranında Kuzey Kore'den üstündü. Denizde ve havada tam bir üstünlüğe sahipti. Pusan çemberini kırmak için gereken tek şey, tutumun değiştirilmesiydi.³⁹⁹

4.3.7.9.İnchon çıkarması, Seul'un geri alınması ve 8'inci Ordu'nun karşı taarruzu

Kuzey Korelilerin bir buçuk ay aralıksız süren taarruzlarına rağmen Pusan kıyıbaşı mevziî, bir bütün olarak BM Kuvvetleri tarafından başarıyla elde tutulmuştu. Artık inisiyatif geri alınabilirdi. BM Komutanlığı, stratejik bir karşı taarruz düşünüyordu. Düşmanın yok edilmesi, Pusan kıyıbaşı mevziînden ve yalnızca cepheden yapılacak bir karşı taarruzla mümkün olamazdı. Cepheden yapılacak bir taarruzun, Kuzey Korelilerin kara irtibat yollarının en hassas noktasına yöneltilmesi ve bir kuşatma ile birleştirilmesi zorunlu idi. Bu ise, Kuzey Korelilerin gerilerine yapılacak bir çıkarma ile sağlanabilirdi.⁴⁰⁰ Daha savaşın üçüncü haftasında, Kuzey Kore taarruzu tüm şiddetiyle devam ederek Güney Kore'yi işgal ederken, Mac Arthur karargâhına Kore batı sahillerine bir çıkarma planlama görevi vermişti.⁴⁰¹

Savaşın neticelenebilmesi için bir çıkarma yapılmasına olan ihtiyacı savaş aleyhlerine devam ederken önceden görebilmiş ve hazırlık yaptırmıştı. Bu çıkarmanın gerçekleşmesi halinde Pusan'da taarruz eden Kuzey Korelilerin, geri ile olan bağlantıları kesilecekti.⁴⁰² Böylece Kuzey Koreliler, Güneyde 8'inci Ordu ile Kuzeyde çıkarma yapan birliklerin arasında kuşatılacak ve imha edilecekti.

15 Eylül 1950 sabahı planlanan çıkarma, 10'uncu Kolordu Komutanı'nın emir ve komutasında olmak üzere başladı.⁴⁰³ Kolordunun ilk hedefi İnchon limanına egemen olan Seul'un 32 km. batısındaki küçük Wolmi Adası idi. Bu adanın ele geçirilmesinden sonra, İnchon Yarımadası'na karşı çıkarma 1'inci Deniz Tümeni ve dört Güney Kore Deniz Taburu tarafından başarıyla gerçekleştirildi. Bu kuvvetlerin taarruzları karşısında,

³⁹⁹ Sel, a.g.e., s.177-178.

⁴⁰⁰ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.57-58.

⁴⁰¹ Artuç, a.g.e., s.72-73.

⁴⁰² Denizli, a.g.e., s.34-35.

⁴⁰³ Çıkarma yapan kuvvetler,1'inci Deniz Tümeniyle, 7'inci Piyade Tümeni ve dört Güney Kore Deniz Taburu ile 17'inci Güney Kore Piyade Alayı'ndan oluşmaktaydı. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.58.

18'inci Kuzey Kore Tümeni ve yöresel düşman düzenli bir savunma yapamadı. BM Kuvvetleri 17 Eylül 1950'de Kumpo hava alanını işgal etti ve ertesi gün işletmeye açtı. Deniz birliklerinin hemen arkasından karaya çıkan 7'inci Piyade Tümeni de hızla ilerleyerek, Seul'un 32 km. güneyindeki Suwon'u ele geçirdi. Artık Kumpo havaalanının ele geçirilmesinden sonra 10'uncu Kolordu'nun hedefi Seul'un kurtarılmasıydı. Böylelikle Pusan'da savaşan Kuzey Korelilerin geri ile irtibatı kesilmiş olacaktı.⁴⁰⁴

19 Eylül 1950'de, 1'inci Deniz Piyade Tümeni ve İki Güney Kore Taburu, Han Nehri'ni zorlayarak Seul'e doğru ilerledi. 7'inci Piyade Tümeni ve 1'inci Deniz Tümeni'nin geride kalan kısmı, güney ve batıdan şehre karşı bir kuşatma harekâtı yaparken, 17 Güney Kore Alayı da cepheden taarruza geçti. On gün süren kanlı muharebelerden sonra, 28 Eylül 1950'de Seul ele geçirildi. Güney Kore Cumhurbaşkanı ile hükümeti 29 Eylül'de Seul'e girdi.⁴⁰⁵

8'inci Ordu da, 10'uncu Kolordu'nun İnchon çıkarması ile uyumlu olarak Pusan'da karşı taarruza başladı. Kuzey Koreliler, ilk üç gün taarruzlara karşı direndi. Pusan etrafındaki Kuzey Korelilerin çemberi kuvvetli olmakla beraber derinliği azdı.

Kuzey Koreliler, 18 Eylül'den itibaren araziye terk etmek zorunda kaldı. 20 Eylül'e kadar BM Kuvvetleri, çemberde gedikler açmayı başardı. Gedikler açılınca, çemberi parçalamak üzere 8'inci Ordu ileri harekâta başladı. 9'uncu ABD Kolordusu güneyden, 1'inci ABD Kolordusu⁴⁰⁶ Kumchon-Teajon mihveri doğrultusunda merkez bölgesinden giriştikleri şiddetli taarruzla, Kuzey Korelileri 55 km. kadar geri attı. Pusan kıyıbaşı kuzeyindeki 2'nci Güney Kore Kolordusu da, karşısındaki 8'inci, 15'inci, 12'nci ve 5'inci Kuzey Kore Tümenlerini bozguna uğrattı. Bu kuvvetleri 110 km. kuzeye sürdü. 3'üncü Tümen ile Kapitol Tümeni'nden oluşan 1'inci Güney Kore Kolordusu, doğu kıyı boyunca kuzey istikametinde ilerledi.

⁴⁰⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.58.

⁴⁰⁵ Denizli, a.g.e., s.35.

⁴⁰⁶ 9'uncu ABD Kolordusu ;2'nci ve 25'inci Tümenler ve ile bir kısım Güney Kore birliğinden, 1'inci ABD Kolordusu ise, 1'inci Süvari, 24'üncü Piyade Tümenleri, 1'inci Güney Kore Tümeni, 27'inci İngiliz Tugayı'ndan oluşmaktaydı. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.59.

Kuzey Koreliler, bu iki Güney Kore kolordusu karşısında çok büyük kayıplar verdi. Taarruz başladıktan sonra harekât hızla gelişti. Bu taarruzlar neticesinde Güney Kore altı Kuzey Kore Tümenini çevirerek mağlup etti. Kuzey Kore Ordusu parçalandı ve çok büyük personel zayıtı verdi.⁴⁰⁷ 8'inci Ordu ve 10'uncu Kolordu'nun birbirleriyle uyumlu olarak icra ettikleri bu taarruz, Kuzey Korelilerin, 38'inci paralele kadar çekilmesine ve büyük bir arazi kesimini terkine neden oldu.

4.3.7.10.38'inci paralelin geçilmesi ve BM Ordusu'nun takip harekâtı

Seul'un ele geçirilmesinden sonra BM Kuvvetleri kuzeye ilerledi. İlerleme öncesinde, ABD Başkanı Truman'ın önünde üç seçenek vardı. Birincisi, dur emri. İkincisi, saldırıyı cezalandırmak için ilerleme emri. Üçüncüsü de Mac Arthur'a, Çin sınırına kadar Kore'yi birleştirme emri idi. Başka bir ifadeyle, savaşın sonucunu askeri durumun belirlemesine izin verebilirdi.⁴⁰⁸ ABD, askeri bakımdan Kuzey Kore kuvvetlerini imha etmek, dağılan Kuzey Kore tümenlerinin teşkilatlanmasına müsaade etmemek ve Güney Kore'nin bir daha istila edilmesine mani olmak için Kuzey Korelileri takip kararı verdi. Bu karar, 7 Ekim 1950'de BM Genel Kurulu'nda, uzun tartışmalardan sonra Mac Arthur'a gerekli gördüğü takdirde Kuzey Kore topraklarına girme yetkisi verilmesi şeklinde gerçekleşti. Mac Arthur da, 3'üncü ve Kapitol Tümenleri'nden oluşan 1'inci Güney Kore Kolordusu'na, Wonsan'ı ele geçirmek üzere doğu kıyı boyunca hareket emri verdi.

Bu ileri harekâta, üç Kuzey Kore tümeni direnmeye çalıştı. BM'in hava ve deniz kuvvetlerinin desteğiyle 1'inci Güney Kore Kolordusu günde ortalama 24 km.lik bir ilerleme ile harekâtına devam etti. 2'nci Güney Kore Kolordusu (6'ncı, 7'nci ve 8'inci tümenlerinden kurulu) da, cephe merkezinden kuzeye karşı taarruza geçti. Arazi şartlarının ağırlığından dolayı ilerleyiş, 1'inci Kolordu'nun ilerleyişi kadar hızla gelişmedi. Bunu, 7 Ekim 1950'de 1'inci ABD Kolordusu'nun İngiliz, Avustralya ve Filipin birliklerini de emrine alarak Seul-İnchon bölgesinde 10'uncu Kolordu'yu değiştirmesi izledi. Bu birlik kuzeye doğru taarruza devam ederek, Seul'ün kuzey

⁴⁰⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.59-60.

⁴⁰⁸ Kissinger, a.g.e., s.462.

bölgesini, Kuzey Korelilerden temizledi. 9 Ekim 1950'de 38'inci paraleli geçti. 10'uncu Kolordu ise Wonsan'da çıkarma yapmak için hazırlanmak üzere Pusan'a geri döndü.

Kuzey Kore birliklerinin artık BM Kuvvetleri'nin taarruzlarına karşı koyacak hali kalmamıştı. BM Ordusu kolayca ilerlemesine devam etti. Güneyde kalan altı Kuzey Kore tümeninden geride kalanlar da imha edildi. BM Ordusu şiddetli takibini hızlandırmak için hava kuvvetlerinden yararlandı. 19 Eylül'de, 1'inci ABD Süvari Tümeni Pyongyang'a girdi. 187'inci ABD Hava İndirme Alayı da bir gün sonra, cephe gerisindeki Sunchon ve Suckhon'a indi. Süvari Tümeni'nin doğusundaki bölgeden kuzeye ilerleyen 2'nci Güney Kore Kolordusu'nun 7'inci Alayı da aynı gün Sunchon'a ulaşarak 187'inci Hava İndirme Alayı ile irtibatı tesis etti.

Bu hareketler karşısında çok sıkışmış olan Kuzey Kore birlikleri dağıldı ve Chongchon Nehrine çekilinceye kadar 135.000 civarında esir verdi. 8'inci Ordu asıl kuvvetleriyle Chongchon Nehrine ulaşmıştı. Takip harekâtı süratle devam ettirildi. Bu Nehrin kuzeyine geçilerek ilerleme devam etti. 1 Kasım 1950'de 231'inci ABD Alayı, Yalu Nehri ağzındaki Sinuiju'ya 25 km. yaklaştı. 2'nci Güney Kore Kolordusunun 7'inci Alayı da 26 Ekim 1950'de, Cheson kuzeyindeki Yalu Nehri'ne vardı. 1'inci Güney Kore Kolordusu 20 Ekim 1950'de, 3'üncü Tümeni ile Wonsan bölgesinden Kapitol Tümeni ile Hungnam bölgesinden ileri harekâtına devam etti. 10'uncu ABD Kolordusu, 1'inci Piyade Tümeni'yle 29 Ekim 1950'de Hungnam'ın 110 km. kuzeydoğusundaki İwon bölgesine çıkarılmaya başlandı.⁴⁰⁹

4.3.8. Komünist Çin'in Savaş'a Katılma Sebepleri, ABD'nin Çin'i Değerlendirmesi

BM'in, İnchon çıkarması ve Pusan mevziînden taarruzun başlamasıyla Kuzey Koreliler iki kuvvet arasında kalarak, imha olmaya başlamıştı. Kuzey Koreliler 38'inci paralelin kuzeyine çekiliyordu. Kuzey Kore Başkanı Kim İl Sung, sonuna kadar direnme taraftarıydı. Oysa komünist bloğun geçici bir yenilgiyi benimsemiş olduğu açıktı. Mücadele burada kesilmeli, uygun zaman beklenmeliydi. 2 Ekim 1950'de Güvenlik Konseyi'ndeki SSCB delegesi, 38'inci paralel üzerinde ateş kesilmesini ve yabancı

⁴⁰⁹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.60-62

birliklerin yarımadayı terk etmelerini önerdi.⁴¹⁰ Savaşın ABD için takip harekâtına döndüğü bu sırada, ABD Başkanı Truman durumu değerlendirmek ve General Mac Arthur ile görüşmek üzere Dışişleri Bakanı ve Genelkurmay Başkanı ile beraber Pasifik okyanusunun ortasındaki Wake Adası'na gitti. Bu önemli görüşmede Mac Arthur Truman'a, gerek SSCB'nin gerekse Komünist Çin'in Kore Savaşı'na müdahil olacaklarını zannetmediğini, Çünkü, SSCB'nin herhangi bir hazırlığının saptanmadığını, Çin'in ise, kendisini ABD ile genel bir savaşa sürükleyebileceği için böyle bir çılgınlığa girişebileceğini sanmadığını söyledi. Mac Arthur'a göre, Çin'in sanayisi ve ekonomisi böyle bir savaşı yürütebilecek güçte değildi. Hava ve deniz kuvvetleri yok denecek kadar azdı. Kara kuvvetleri ise modern silah ve teçhizata sahip değildi. Şayet böyle bir çılgınlığa kalkışılırsa, daha Seul'e inmeden ABD Hava Kuvvetleri altında ezileceklerdi. Mac Arthur ayrıca Başkan Truman'a, Çin'in Mançurya'da, 200.000'i Kuzey Kore sınırına yakın olan toplam 300.000 kişilik bir ordusunun bulunduğunu, pek sanmamakla beraber bu kuvvetlerden ancak 60.000 kişilik bir kısmının gönüllü adı altında Yalu'yu geçerek Kuzey Kore Ordusu'na yardım edebileceğini ve bu durumunda, ABD için tehlike oluşturmayacağını söyledi. Halen Kore'ye giren Çin kuvvetinin saptanmadığını, hava kuvvetlerinin hudut üzerinde eksiksiz keşif yaptığını belirtti. Çinlilerin bir müdahale için zamanının kalmadığını söyleyerek, Kuzey Kore kuvvetlerini de temizleyerek Yalu'ya ulaşacaklarını ve en geç Noel'de yani iki ay sonra askerlerin Japonya'ya dönmüş olacağını tahmin ettiğini söyledi.⁴¹¹

Askeri alanda çok seçkin bir subay olan Omar Bradley ise Avrupa'daki (yalnız uydu ülkelerde 175 tane) SSCB tümenlerini düşünüyordu. Ona göre Çin ile yapılan topyekün bir savaş, yanlış bir düşmanla, yanlış bir zamanda, yanlış bir yerde yapılmış bir savaş olurdu. ABD'nin Asya'da varlığını göstermesi doğru bir karardı. Ancak, ABD'nin esas menfaatleri Avrupa'daydı ve en büyük düşmanı da SSCB idi.

Başkan Truman, sivil danışmanlarıyla beraber başka düşüncelerdeydi. ABD'nin SSCB ve Çin'in uçsuz bucaksız arazisinde savaşa girişmesinde bir fayda görmüyordu. Böyle bir harekât ancak bir felakete yol açabilirdi.

⁴¹⁰ Sel, a.g.e., s.194.

⁴¹¹ Artuç, a.g.e., s.86-87.

Truman'a göre, komünizmin yayılmasını önlemeye çalışmakla, dünyadaki komünizmi mağlup etmek birbirinden farklı şeylerdi. Bütün dünyada komünizmi kaldırmak için ödenecek bedelin, değip değmeyeceğinden kuşkuluydu.

Wake Adası'nda bu görüşmeler yapılırken aynı saatlerde Çin birlikleri gece yürüyüşleri yaparak, Kuzey Kore'nin yüksek ve verimsiz arazisine intikal ediyorlardı.⁴¹² Başkan ve heyeti geldikleri günün hemen ertesinde 16 Ekim 1950'de ABD'ye dönerken, aslında Mac Arthur'un tahmin ettiği 60.000 Çin gönüllüsünün en az iki katı, Kuzey Kore topraklarına girmişti. Bundan sonra da ara vermeksizin Çin askerlerinin Yalu Nehri'ni geçerek Kuzey Kore topraklarına girişi devam etti.⁴¹³

12 Ekim 1950'de Uzak Doğu Komutanlığı'nda, Kore'deki BM Komutanlığı'nın zafere yaklaşmakta olduğu tahmin edilmekteydi. Kuzey Kore Halk Ordusu dağıtılmış, Güney Kore Ordusu önemli bir liman olan Wonsan'ı işgal etmişti. Uzak Doğu Komutanlığı'nda artık Çin'in müdahalesi için zaman kalmadığı inancı hakimdi. Ekim ayı içerisinde ABD ve Güney Kore Kuvvetleri sürekli olarak kuzeye ilerlediler. İlerleme Yalu'ya doğru hızla geliyordu. Artık savaşın bittiği görüşü hakimdi. Mac Arthur'un sözleri nedeniyle ABD askerleri de, Noel'de ülkelerine hiç değilse Japonya'ya döneceklerine inanıyorlardı.⁴¹⁴

Truman yönetiminin anahtar konumdaki üyelerinin hepsi, küresel bir komünist planının varlığına inanıyorlardı. Kore saldırısını, genel bir başlangıç olabilecek ortak bir Çin-SSCB stratejisinin ilk hareketi olarak görüyorlardı. ABD birlikleri Kore'de konuşlandırılırken, tüm Pasifik bölgesindeki komünist saldırılara karşı direnmedeki ABD kararlılığını göstermek için yollar aramaya başlamışlardı.⁴¹⁵

Çin İç Savaşı'ndan henüz zaferle çıkmış olan Mao Tse-tung için, Truman'ın o güne kadar yapmış olduğu açıklamalar ve ABD faaliyetleri, ABD'nin bir komünist komplosundan duyduğu korkunun Çin versiyonuydu. Çin'deki komünist zaferin tersine çevrilmesi için ABD hareketinin ilk ayağı olarak yorumlandı. Mao, ABD'yi Kore'de

⁴¹² Sel, a.g.e., s.196.

⁴¹³ Artuç, a.g.e., s.90.

⁴¹⁴ Sel, a.g.e., s.199-200.

⁴¹⁵ Tayvan'ın Komünist Çin'e karşı korunma emri verilmesi, Vietnam'daki komünist güçlere karşı Fransa'ya askeri yardım vb... Kissinger, a.g.e., s.460.

durduramazsa, ABD ile Çin topraklarında çarpışmak zorunda kalacağını düşünmek için nedenlere de sahipti. People's Daily gazetesinde çıkan bir yazıda;

“Amerikan emperyalistleri, Tayvan’a yapılan silahlı saldırının, bizim onu kurtarmamızı önleyeceğini ümit ediyor. Çin’in etrafını ablukaya alma niyetleri, Güney Kore’den başlayarak Japonya, Ryukyu Adaları, Tayvan ve Filipinler’e uzanan ve Vietnam’a kıvrılan bir yılan şeklini alıyor” şeklinde Çin endişelerini dile getiriyordu.

ABD’nin askeri stratejisi de, Çin’in ABD’nin niyetlerini yanlış anlamasını artırıyordu.⁴¹⁶ BM Kuvvetleri daha hududa ulaşmadan bir hafta önce, 1 Ekim 1950’de Çin, şu açıklamayı yapıyordu.:

“ Emperyalistler zalim bir şekilde komşularımızın topraklarını işgal ederse, Çin halkı, yabancı saldırısını tolerans ile karşılamayacak ve bir kenara çekilmeyecektir.^{417,}”

Bu önemli bir uyarıydı. İki gün sonra 3 Ekim 1950’de Çin Başbakanı Chou En-lai’de aynı uyarıyı yeniledi.

“ABD veya BM kuvvetleri 38’inci enlem dairesinin kuzeyine geçerlerse, Çin Halk Cumhuriyeti, Kuzey Kore Halk Cumhuriyeti’ne yardım için kıta gönderecektir. Bununla beraber, yalnız Güney Kore kıtaları hududu geçtiği takdirde bir müdahalede bulunmayacağız.^{418,}”

Çin, milletini savaşa hazırlamak için propagandaları hızlandırılırken, Mançurya’daki Çin birlikleri de artırılıyordu. 13 Ekim’den beri bir ay on günlük sürede Mançurya’dan, 300.000 Çin askeri Yalu’yu geçmişti. 50.000 aşkın Kuzey Koreli asker de bu bölgedeydi. Ayrıca sayıları 150.000 bulan gerillalar ve Güney Koreli yandaşları da mevcuttu. Mançurya’da, Yalu kuzeyinde ise 500.000’e yakın Çin askeri yığınaklanmasını tamamlamak üzereydi.⁴¹⁹

Kruşçev anılarında, Çin adına Mao’nun talimatı ile Chou En Lai’nin Stalin’i görmek üzere SSCB’ye geldiğini, Chou En Lai’nin Stalin’e, ABD ve Güney Kore birliklerinin ilerleyişini durdurmak maksadıyla Çin’in Kuzey Kore’ye girip giremeyeceğini sorduğunu, önce her ikisinin de Çin’in müdahalesinin yararsız olacağı

⁴¹⁶ Kissinger, a.g.e., s.460.

⁴¹⁷ Sel, a.g.e., s.198.

⁴¹⁸ Sel, a.g.e., s.198.

⁴¹⁹ Artuç, a.g.e., s.96-97.

görüşünde birleşmiş gibi olduklarını söylemekte, daha sonra Chou En Lai ülkesine döneceği sırada, Stalin'in veya Chou En Lai'den birisinin konuyu tekrar açtığını, bu sefer Çin'in Kuzey Kore'yi en etkin bir şekilde desteklemesi konusunda anlaşmaya vardıklarını anlatmaktadır. Kruşçev'e göre Stalin ve Chou, Kuzey Kore sınırındaki Çin birliklerinin savaşın kaderini değiştirebileceğine inanıyorlardı.

BM Kuvvetleri için Mançurya'daki Çin birliklerinin artışı bir emare teşkil etmiyordu. Çünkü, Nainan ve Formoza'ya yapılması planlanan harekâta katılacak 4'üncü Ordular Grubu, harekâtın ertelenmesi üzerine kuzeye kendi bölgesine geri dönüyordu. BM tarafından durum böyle değerlendirilmekteydi.⁴²⁰

4'üncü Ordular Grubu her biri üç tümenli on ordudan⁴²¹ kuruluydu. Tuman bölgesinde de sayısı tespit edilemeyen kuvvetler mevcuttu. 14-16 Ekim 1950'de 38, 39 ve 40'ıncı Komünist Çin Ordularına ait kuvvetler, Yalu Nehri'ni geçerek Kuzey Kore topraklarına girdi. 42'nci Komünist Çin Ordusu'na ait kuvvetler ise, daha önce Yalu'yu geçmişler ve Chosin baraj bölgesinde muharebelere katılmışlardı. Bu bölgede Çinlilerin 124'üncü Tümeni ile gerillalar faaliyet halindeydi. 3'üncü Güney Kore Tümeni'nin diğer kısımları Pungsan'da, Kapitol Tümeni'nin elemanları Songjin güneyinde Kilchu'ya varmıştı. 1'inci Güney Kore Kolordusu'nun karşısında zayıf Kuzey Kore birlikleri vardı. 4 Kasım 1950'de, 8'inci Ordu cephesinde ordu birlikleri Pakchon-Yongbyon kuzey sırtları Wonni-Sinnim-ni hattında idi. 10'uncu Kolordu cephesinde, 1'inci Deniz Piyade Tümeni Kotari'ye yaklaşmış, İwon'a çıkarılmış olan 7'inci ABD Tümeni kuzeye ilerlemişti. 7 Kasım 1950'de 8'inci Ordu cephesinde 54, 55 ve 56'ncı Komünist Çin Tümenleri, Kunuri bölgesinde taarruzi faaliyet gösterdiler. 10'uncu Kolordu cephesinde ise ilerleme devam etti. 15 Kasım'da 8'inci Ordu cephesinde, asıl kuvvetleri Yalu boyunda bulunan 38, 40, 39'uncu Komünist Çin ordularının elemanları tespit edildi. 10'uncu Kolordu cephesinde 42'nci Çin Ordusu'nun Chosin Baraj bölgesinde olduğu anlaşıldı.⁴²²

⁴²⁰ Denizli, a.g.e., s.40-41.

⁴²¹ 55, 57, 41, 46, 38, 39, 40, 42, 56, 45'inci komünist Çin ordularından oluşmaktaydı. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.62.

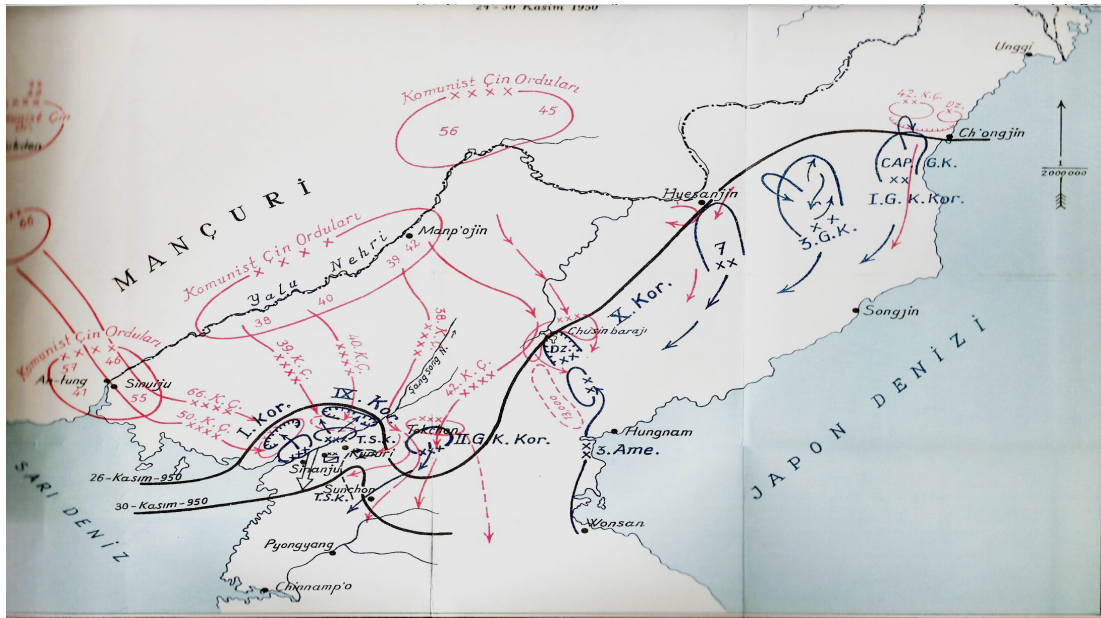
⁴²² Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e.,s.62-63.

4.3.9. BM Ordusu'nun 24 Kasım 1950'de başladığı genel taarruz ve Komünist Çin'in müdahalesi üzerine geri çekilmesi

4.3.9.1. BM Ordusu'nun taarruzu

Mac Arthur, 24 Kasım 1950'de Şükran gününün ertesi günü Kore'ye geçerek, taarruzun yeniden başlamasını emretti. Birliklere savaşın kazanılmak üzere olduğunu ve bu çaba sonunda askerlerin Noel'den önce anavatana dönebileceklerini belirten bir mesaj çekti. Mac Arthur, taarruz emrini verdiğinde, çok üstün olan hava kuvvetlerine güveniyordu. Fakat Mac Arthur'un çok güvendiği hava kuvvetleri, yaptığı keşifler neticesinde, Yalu civarındaki 300.000 Çinliyi tespit edemiyordu.⁴²³

BM Ordusu Kuzey Kore'yi tamamen işgal etmek amacıyla, 8'inci Ordu⁴²⁴ Sarideniz ile Taep'yong-ni-Sech'ang-ni ve kuzey uzanımı hattında arasından, 10'uncu Kolordu ve 1'inci Güney Kore Kolordu'su ile bu hattın doğusunda, 24 Kasım 1950'de taarruza geçti. 8'inci Ordu cephesinde zayıf düşman birlikleri geri çekildiğinden, ileri kısımlar 8-12 km. kadar ilerleme kaydetti. 2'nci Güney Kore Kolordusu, Tokchon civarında mevziîlerinde kaldı. 10'uncu ABD Kolordusu'nun 7'inci Tümeniyle, 1'inci Güney Kore Kolordusu cephelerindeki zayıf düşman geri attı. Buna karşılık Chosin

Kroki 4.3. BM Ordusu'nun 24 Kasım 1950'de başladığı genel taarruz ve Komünist Çin'in müdahalesi üzerine geri çekilmesi.

Kaynak: Harp Dairesi Resmi Yayını (1959).

⁴²³ Denizli, a.g.e., s.44.

⁴²⁴ 8'inci Ordu; 1'inci ve 2'nci ABD Kolordularıyla, 2'nci Güney Kore Kolordusu, 27'inci İngiliz Tugayı ve 1'inci Türk Tugayı'ndan oluşmaktaydı. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.63.

baraj bölgesinde, 1'inci ABD Deniz Piyade Tümeni ciddi muharebelere tutuştu. 3'üncü ABD Tümeni, Hungnam'da toplanmaya devam etti.8'inci Ordu'nun direnme görmeden kolayca ilerlemesi düşmanın Mançurya'ya çekilmekte olduğu, artık barışın yakın olduğu kanısını uyandırdı. 25 Kasım 1950'de taarruza devam edildi. 8'inci Ordu birlikleri, Chongju-Taechon-Unsan güneyi, Kujangdong doğusu hattına vardılar. 2'nci Güney Kore Kolordusu mevziilerinde kalmaya devam etti.⁴²⁵

4.3.9.2.Düşmanın karşı taarruzu

Komünist Çin birlikleri, büyük bir gizlilik içerisinde Kuzey Kore topraklarına girmiş ve gizlenmeyi başarmışlardı. Her gece, saat 21.00'dan sonra yürüyüşe geçerek, Çinlilere has bir şekilde ilerlemişlerdi.⁴²⁶ ABD uçakları, Çinlilerin üzerinde defalarca uçmalarına karşın, bu büyük kuvvetlerin hareketini tespit edememişti.⁴²⁷

25 Ekim 1950'de 1'inci Güney Kore Tümeni, Unsan yakınlarında bir Çinli harp esiri ele geçirmişti. Müteakip günlerde yüze yakın Çinli esir alındı. ABD istihbarat görevlileri yaptıkları sorgulama neticesinde, bu Çinlilerin birliklerinin alay olduğuna kanaat getirdiler. Oysa bu esirlerin bir kısmı, özel eğitilmiş ve maksatlı olarak yakalanmış Çin askerleriydi. Yanıltıcı bilgiler veriyorlardı. Sonuç olarak ABD kuvvetleri, Kuzey Kore Ordusu'nun, Mançurya'daki küçük Çin birlikleriyle takviye edildiğine inandılar. Buna karşılık Tokyo'daki karargâh, Çin'in savaşa katıldığını kabul etmeye yanaşmıyordu. Ne 8'inci Ordu, ne de 10'uncu Kolordu, Yalu'nun güneyinde büyük çapta Çin birliği bulunduğunu açıkça ortaya atmadılar.⁴²⁸

Bu günlerde beklenmeyen bir durum daha oldu. 1'inci ABD Süvari Tümeni ve onun doğusundaki 2'nci Güney Kore Kolordusu'nun 6'nci Tümeni, şiddetli bir taarruza uğradı. 1 Kasım günü Çinlilerin şiddetli taarruzları karşısında, Güney Kore tümeni parçalandı. 1'inci Süvari Tümeni ise 600 üzerinde kayıp vererek çekilmek zorunda

⁴²⁵ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.63.

⁴²⁶ Çin birlikleri; Gündüzleri sık ormanlarda, derin vadilerde saklanarak dinlenmiş ve geceleri tüm güçleriyle ilerlemişlerdir. Böylece her gün 28-30 km. ilerleme sağlamışlardır. Dinlenme esnasında hiç kimse ortaya çıkmamış, sadece küçük keşif kollarıyla yürüyüş güzergâhlarını tespit etmişlerdir. Artuç, a.g.e., s.88.

⁴²⁷ Artuç, a.g.e., s.88-89.

⁴²⁸ Sel, a.g.e., s.208.

kaldı. BM Ordusu tam anlamıyla şaşırmişti.⁴²⁹ Kasım'ın ilk haftalarında Çinlilerin savaşa girmeleri konusunda endişeler hasıl oldu. Ancak Kasım ayının geçmesiyle ve Çinlilerin tekrar görünmemesi sonucunda Uzakdoğu Komutanlığının istihbarat subayları, Çin harekâtının sınırlı olduğu sonucuna vardılar.⁴³⁰

26 Kasım 1950'de 8'inci Ordu, 1'inci ve 9'uncu Kolorduları ile 25 Kasım'da vardığı hattan devam ettirdiği taarruzda, düşmanın sert direnciyle karşılaştı. Ordunun sağ kanadındaki 2'nci Güney Kore Kolordusu, çok üstün düşman kuvvetlerinin taarruzuna uğradı ve Tokchon ve doğusu bölgesine çekilmek zorunda kaldı. 26-27 Kasım gecesi taarruzlarına devam eden düşman, 2'nci Güney Kore Kolordusu'nu Teadong Nehri üzerindeki Taepilong bölgesine kadar geri attı. Aynı gece 8'inci Orduya cepheden yaptığı karşı taarruz, ordu birlikleri tarafından karşılandı. 2'nci Güney Kore Kolordusu'nun geri çekilmesiyle, 8'inci Ordunun sağ yanı açılmış oldu. Durumdan yararlanan düşman, Tokchon-Kunuri yolu ile batıya yönelerek Chongchon Nehri'ne vardı. Nehir boyundan Sarı Deniz'e kadar ilerlerse, 8'inci Ordu birliklerinin gerisini sarmış olacaktı. Düşmanla sıkı temas halindeki 8'inci Ordu'nun, Chongchon Nehri güneyine çekilebilmesi için düşmanın durdurulması gerekiyordu. Oysa ordu ihtiyatı olan 1'inci ABD Süvari Tümeni, düşmanın daha güneyden Sunchon üzerinden yapacağı kuşatmaları önlemek için önceden güneye hareket ettirilmişti. Cephe kuvvetleri ise düşmanla temas halindeydiler ve elde başka ihtiyat da yoktu. Bu büyük tehlikeyi önlemek üzere 26 Kasım 1950'de öğleden sonra Kunuri'ye gelen 1'inci Türk Tugayı görevlendirildi. Tugay hemen Tokchon yönünde yürüyüşe geçti. 26-27 Kasım gecesini Wawon'da geçirdi.

27 Kasım'da 2'nci Güney Kore Kolordusu'nu çekilmeye zorlayan düşman, hızlı ve kuşatıcı takip hareketlerine girişti ve bir kısım kuvvetleriyle Kunuri istikametine yöneldi. Aynı gün Türk Tugayı, Wawon'dan Tokchon istikametine yürüyüşe geçti. Öğleden sonra 9'uncu Kolordu emri ile durdu ve Wawon'a döndü.

1'inci ABD Süvari Tümeni Chunchon'da toplandı. 8'inci Ordu cephesinde, 1'inci ve 9'uncu Kolordular düşman taarruzlarına karşı elverişli mevziîlerde savunma

⁴²⁹ Artuç, a.g.e., s.93.

⁴³⁰ Sel, a.g.e., s.211-212.

yaptı. Bu kolorduların karşısında 66'ncı ve 50'inci Komünist Çin ordularının elemanları tespit edildi.⁴³¹

24 Kasım'da Yalu'nun güneyindeki dağ eteğine oyulmuş komuta yerinde bulunan Çin ordularının komutanı Lin Piao, ABD askerleri hakkında hemen hemen tüm bilgilere sahipti. ABD Ordusu'nun kuvvetini biliyordu ve küçümseliyordu. "Çin Halkının Gönüllü Ordusuna" dağıtılan bir broşürde şu konular yazılıydı.

"Tanklarla havanların koordineli faaliyeti önemli bir faktördür... Ateşli silahları çok etkilidir... Topçuları çok kuvvetlidir... Uçakların ulaştırma tesislerimize bomba atmaları ve taarruz etmeleri bize büyük zararlar vermektedir... Düşmanın ulaştırma sistemi fevkaladedir. Piyade silahlarının ateş kudreti çok iyidir. Fakat uzun menzilli piyade silahları daha da etkilidir"⁴³²

Bununla beraber düşmanın zayıf taraflarını da gerçeğe çok yakın bir şekilde sıralamaktaydı.

"Piyadeleri zayıftır. Ölmekten korkarlar, ne taarruza ne de savunmaya dayanıklı değildirler. Daima uçaklara, tanklara topçuya güvenirlir. Gerileri kesilince bütün ağır silahlarını terk ederler. Yalnızca gündüz muharebe edebilirler. Gece muharebelerine ve süngü muharebelerine alışkın değildirler. Yenilirlerse düzenli olarak geri çekilmezler. Havanlarını kullanamadıkları zaman felç olurlar, moralleri bozular, şuurlarını kaybederler. Gerileri kesilince, çok korkarlar. Ulaştırma araçları hareket edemeyince piyade muharebe kudretini kaybeder.⁴³³", "Ana hedef olarak, kuvvetlerimizden bir tanesi süratle düşmanın etrafından dolaşarak arkasını kesmelidir... Düşman, topçusunun ve tanklarının harekâtı ağırlaştırmasına olanak vermemek üzere taarruz istikameti şoselerden ve düz arazilerden uzak tutulmalıdır. Dağlardaki gece harekâtı kati bir plana göre yapılmalı ve takımlar arasındaki irtibat sağlanmalıdır. Bunun için küçük keşif kolları hücumla geçince işaret verilmelidir. Büyük kısımlar boru çalındıktan sonra harekâta katılmalıdır."⁴³⁴

Lin Piao'nun bu değerlendirmeleri ABD Ordusu'nun durumunu yansıtıyordu.

4.3.9.3.BM Ordusu'nun geri çekilmesi ve siyasi tepkiler

28 Kasım 1950'de 8'inci Ordu, 2'nci Güney Kore Kolordusu'nun geri çekilmesi dolayısıyla ordu sağ yanının açık kalmış olması ve cepheden de görmüş olduğu baskı

⁴³¹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., 63-64.

⁴³² Sel, a.g.e., s.214., Artuç, a.g.e., s.99.

⁴³³ Artuç, a.g.e., s.99-100.

⁴³⁴ Sel, a.g.e., s.214-215.

sonucunda geri çekilmek zorunda kaldı. 19 Kasım 1950’de, 8’inci Ordu birlikleri Chongchon Nehri güneyine çekildi. 30 Kasım 1950’den sonra da Pyongyang-Seul istikametinde güneye doğru çekilme hareketine başladı. Düşmanın doğudan büyük kuvvetlerle giriştiği kuşatmaları başarısızlığa uğrattı. 24 Kasım 1950’den itibaren 8’inci Ordu cephesinde bu harekât devam ederken, doğuda 1’inci Güney Kore Kolordusu ve 10’uncu Kolordu’nun 7’inci Tümeni, ilerlemelerine devam ederek düşmanı çekilmeye zorladı. Ancak, 8’inci Ordunun geri çekilmesi üzerine, 1’inci Güney Kore ve 10’uncu Kolordu birlikleri Chosin barajı-Hungnam hattının iki tarafına geri alındılar. Üç taraftan kuşatılmış şekilde muharebeye zorlanan bu kolordular, Aralık 1950’de çetin muharebelerle Hungnam’a çekildiler.

BM Ordusu 24 Kasım 1950’de taarruza başlamadan önce, komünist Çin kuvvetlerinin Kuzey Kore’ye girdiği öğrenilmişti. Komünist Çin kuvvetlerinin üzerine yürüyerek muharebeye zorlamaları, ABD ve BM basınında eleştirilmiştir.⁴³⁵

4.3.9.4.Çin’in savaş taktikleri

Çin Ordusu’nun eğitimi ve savaş taktiği, batılıların “şair” diye küçümsediği, Çin lideri Mao tarafından yıllarca önce belirlenmişti. Çin Ordusu’nun uygulaması tamamen bu taktiklerdi. 10 maddede toplanan savaş prensipleri şöyleydi.:

“1. Fakir bir orduyuz, her türlü bütünleme kaynaklarımız düşman derinliğindedir. En iyi kaynağın cepheye olduğunu unutmayınız.

2. Gündüz saklanınız, gece sessizce sokulup, düşmanın zayıf tarafından vurup derinliğine dalarak onu kuşatmaya çalışınız. Fakat hareketi, gecenin karanlığından yararlanarak sonraki düzeninizi alabilmek için, yeteri kadar erken bitiriniz.

3. Büyük kuvvetlere çatismaktan çekininiz. İhtiyatı, geri teşkilleri ve karargâhları hedef tutun, onları kuşatın ve düşmanı parça parça imha ediniz.

4. Evvela parçalanmış ve kuşatılmış düşmana vurun, sonra onun esas kuvvetlerine taarruz ediniz. Kuşatılmış düşmana bir gedik bırakınız. Düşmanın çekilmeyeceğini anlarsanız inatla dövüşün, onu gedikten kaçarken kolay imha edersiniz.

5. Her savaşta düşman kuvvetlerinin kuşatılması için üstün kuvvet toplayınız. Bu üstünlük iki ile altı misli olabilir. Bu maksatla sık sık kuvvet kaydırmaktan çekinmeyiniz. Hazırlıklı olmadığınız çatışmalardan kaçınınız, zaferin garanti edilmediği savaşa girmeyiniz.

6. Düşmanı hareket halindeyken yakalayın ve imha edin. Taarruzi taktiğe önem veriniz.

⁴³⁵ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.64-65.

7. Araziyi elde tutmak için uğraşmayın. Gaye arazi kazanmak değil, düşmanı imha etmektir. Zaptedemeyeceğiniz kuvvetli mevzîleri dolaşarak geçiniz.

8. Evvela küçük ve orta büyüklükte kasaba, şehir ve memleket parçalarını, sonra büyük şehirleri ele geçirin. Bunu yaparken zayıf savunulan şehirleri düşmandan zorla alın, kuvvetli şehirler için koşulların olgunlaşmasını bekleyiniz. Esas hedef olarak şehirleri ele geçirmeyi değil, düşman kuvvetlerini imha etmeyi göz önünde tutunuz. Düşmanı saf dışı ettikten sonra şehir zahmetsiz sizin olur.

9. Uzun süren harekâtla ve çetin savaşlarla askerin zorluk ve meşakkate katlanmak, korkusuzluğa alışmak ve canını feda etmek gibi yetenekleri gelişir. Savaş sırasındaki boşluklarda birlikleri dinlendiriniz ve fırsat buldukça eğitimi pekiştiriniz.

10. Sizi başarıya götürecektir her türlü hileyi bol bol kullanınız.⁴³⁶

Çin'in bu savaş taktikleriyle, Avrupa'da yapılacak bir savaşta ABD Ordusu'nu yenebileceği düşünülemezdi.⁴³⁷ Fakat bu savaş, ormanlık ve dağlık bir bölgedeydi ve mevcut şartlar Avrupa coğrafyasının şartlarıyla aynı değildi.

4.4. TÜRKİYE'NİN KORE SAVAŞINA KATILMA SEBEPLERİ VE ALINAN KARARLAR

İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı günden itibaren Türkiye'nin en büyük sorunu, izlediği iç ve dış politikaların Müttefiklerin izlemiş olduğu politikalarla uyuşmaması nedeniyle içine düşmüş olduğu yalnızlıktı. Savaş sonrası dünya düzenlemeleri yapılırken, Türkiye'nin karşısına bu yalnızlık, güvenlik problemi olarak çıkmıştı.

İkinci Dünya Savaşı sırasında ve savaş sonrası dönemde SSCB'nin Türkiye ve dünya üzerindeki emellerini gerçekleştirmek için gösterdiği çaba ve tehdit, ikinci bölümde (İkinci Dünya Savaşı'ndan Sonra Dünya Siyasal Yaşamında Meydana Gelen Değişmeler, Gelişmeler) ve üçüncü bölümde (İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dünyada ve Türkiye Üzerine Sovyet Tehdidi) ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

1939-1950 yılları arasında SSCB'nin Türkiye üzerindeki somutlaşan arzu ve isteklerini kısaca özetlersek, üç temel istekle karşılaşırız. Bunlar;

1. 16 Mart 1921 tarihli Moskova Antlaşması sonucunda tespit edilen Türk - Sovyet sınırında Sovyetler lehine bazı düzeltmelerin yapılması,

⁴³⁶ Artuç, a.g.e., s.103-105.

⁴³⁷ Artuç, a.g.e., s.103-105.

2. Boğazların Türkiye ile SSCB tarafından ortaklaşa savunulması ve bunu sağlamak amacıyla SSCB'ye, Boğazlarda deniz ve kara üslerinin verilmesi,
3. Montreux Boğazlar Sözleşmesi'nin değiştirilmesi konusunda Türkiye ile SSCB arasında bir prensip mutabakatının sağlanmasıydı.⁴³⁸

Özellikle SSCB, Çarlık Rusya'sından beri süre gelen sıcak denizlere açılma politikasını gerçekleştirmek amacıyla, Boğazlarda üzerinde hak iddia ederek kontrol sağlamak istemesi, Türkiye tarafından kabul edilmesi mümkün değildi.

İkinci Dünya Savaşı'ndan ABD ile birlikte süper güç olarak çıkan SSCB'nin dünyada komünizmi yayma çabası, özellikle de Doğu Avrupa'yı çeşitli yollarla komünistleştirilmesi, sınır komşusu olan Türkiye için de ayrı bir tehdit unsuruydu.

Türkiye kendisini, dünyanın batı ve doğu bloğu olarak iki bloğa ayrıldığı bu dönemde, savaş sırasında izlemiş olduğu savaş dışı kalma politikasının da bir sonucu olarak, SSCB ile karşı karşıya buluvermişti. Dünyadaki SSCB yayılmasına karşı güvenlik endişeleri hat safhada olan Türkiye, Batı demokrasilerinin arasında yer alabilmek için çaba sarf ederken, SSCB'nin baskılarını da karşılamaya çalıştı.

Türkiye bu dönemde, batı demokrasileri ile olan ilişkilerini güçlendirebilmek için siyasal yaşamında, köklü değişikliklere gitti. Batı demokrasilerinde olduğu gibi çok partili sisteme geçti. Batılı kurumların içerisinde yer almaya çalıştı. İkinci Dünya Savaşı öncesinde izlediği politikaları terk ederek, yüzünü batı dünyasına çevirdi.

Türkiye, batı dünyası tarafından güvenlik endişelerinin anlaşılmaya başlanması ve stratejik öneminin kavranmasından sonra, SSCB tehdidine karşı savunmasını güçlendirmek amacıyla, ABD ile yakın ilişkilere girdi. Türkiye, Truman Doktrini ve Marshall Yardımlarından yararlanarak, Türk demokrasisini, toprak bütünlüğünü ve milli egemenliğini SSCB tehdidine karşı korumaya çalıştı.

⁴³⁸ Gönlübol, Ülman, a.g.e., s.193.

Batılıların muhtemel bir SSCB tecavüzüne karşı, 4 Nisan 1949'da Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı'nı (NATO) kurmaları, SSCB tehdidini ensesinde hisseden Türkiye'nin, doğal olarak ilgisini çekti.

Batı Avrupa ülkeleri, SSCB karşısında güvenliklerini korumak için ABD ile birlikte NATO kapsamında güçlerini birleştirirken, kendi aralarında da siyasi birleşme yolunu deniyorlardı. 5 Mayıs 1949'da Avrupa Konseyi kuruldu. NATO'nun kuruluşunda olduğu gibi, Avrupa Konseyi'nin de kurucuları arasında da Türkiye yoktu. Doğal olarak bu durum, Türkiye'de hayal kırıklığı yarattı.

Her ne kadar Türkiye, Avrupa Konseyi'ne 8 Ağustos 1949'da alındıysa da, 1939'dan beri süregelen SSCB tehdidine karşı kendisini güvenlik altına almak için NATO'ya katılmak istiyordu. Bu maksatla, 1949 ve 1950 yıllarında NATO'ya katılmak için çeşitli girişimlerde bulunan Türkiye, çeşitli gerekçelerle alınmadı.

Türkiye'nin NATO'ya girişine en büyük muhalefet İngiltere'den gelmişti. Ortadoğu'nun savunulması için İngiliz Ortadoğu Komutanlığına bağlı ayrı bir Orta Doğu Komutanlığının kurulmasını isteyen İngiltere, Türkiye'yi NATO içerisinde değil, bir Akdeniz İttifakı içinde görmek istiyordu. Türkiye'nin de katılacağı, batıdan çok doğulu bir savunma sistemi kurmayı planlıyordu. Oysa Türkiye'nin jeostratejik önemini kavrayan ABD, Türkiye'de Stratejik Hava Kuvvetleri Komutanlığı kurarak NATO'nun güneydoğu kanadını kuvvetlendirmesi gerektiğini anlamıştı.⁴³⁹

İngiliz engeli Temmuz 1951'e kadar sürdü. Türkiye, İngilizlerin Ortadoğu'da istediği bir savunma sistemine NATO'ya katılmadan girmeyeceğini açıkladı. NATO'ya katılmak için ilk girişim Mayıs 1950'de iktidarda bulunan Cumhuriyet Halk Partisi tarafından yapılmıştı. 1950 seçimlerinden sonra iktidara gelen Demokrat Parti tarafından bu çaba devam ettirildi.

⁴³⁹ Denizli, a.g.e., s.54.

4.4.1. Demokrat Parti ve Türkiye'nin Kore Savaşı'na Katılma Kararı

14 Mayıs 1950 seçimleriyle iş başına gelen Demokrat Parti'nin daha iktidardaki ilk günlerinde 25 Haziran 1950'de Kore Savaşı patlak verdi. Güvenlik Konseyi, saldırının barışı bozucu bir davranış olduğunu kararlaştırdı. 27 Haziran'da da BM, üyelerini Kore Cumhuriyeti'ne; saldırıları karşılama yeterliliği verecek ve bu bölgedeki milletler arası barış ve güvenliği geri getirecek yardımlarda bulunmaya çağırdı. Türkiye, Güvenlik Konseyi'nin aldığı bütün kararları memnuniyetle karşıladı. Kore'de BM Komutanlığı kurulduktan sonra da 25 Temmuz 1950'de, bu komutanlığın emrine 4500 kişilik bir kuvvet vermeyi kararlaştırdı.⁴⁴⁰ Başbakan Menderes düşüncelerini şöyle ifade ediyordu.:

“NATO'ya kabul edilmemize de köprü olabilir.”⁴⁴¹”

Hükümet, bu kararın NATO'ya girmesine yardımcı olacağını düşünüyordu. Türkiye, 11 Ağustos 1950'de NATO'ya girebilmek için ikinci müracaatını yaptı. Fakat Türkiye'nin Yunanistan'la birlikte yaptığı bu müracaatta, Eylül 1950'de toplanan NATO Bakanlar Konseyi'nde kabul edilmedi.

Amerikan International News Service'in Avrupa Genel Müdürü Kingsbury Smith'in Başbakan Adnan Menderes'e Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme kararına ilişkin olarak sorduğu soru ve aldığı cevap, SSCB tehdidini yakından hisseden Türkiye'nin, Kore Savaşı'na katılma nedenine açıklık getirecek bir mahiyettedir. Kingsbury Smith'in soruları ve Başbakan Adnan Menderes'in cevabı şöyleydi:

“Ekselans, Kore'deki tecavüze karşı konulmasına yardım için Türk kıtalarının BM emrine verileceği haberi ile ilgili olarak aşağıdaki sualleri zâtı âlilerine arz etmek cür'etinde bulunuyorum.

1. Hangi amiller, Türk Hükümetini, Kore'de sulhun yeniden teessüsüne yardım gayesiyle BM tarafından vuku bulan silahlı kuvvetler gönderilmesi talebine icabet etmeğe sevk etmiştir ?
2. BM'in Kore'deki tecavüze karşı koyma kararının sair bölgelerde tecavüze girişme cesaretini kırabileceğine inanıyor musunuz ?

⁴⁴⁰ Denizli, a.g.e., s.55.

⁴⁴¹ Denizli, a.g.e., s.55.

3. Kanaatinizce BM Kore’de fiilen harekete geçmemiş olsalardı, netice ne olurdu ?
4. BM kuvvetlerinin Kore’de er geç muzaffer olacaklarından emin misiniz ?
5. BM’in Kore’de kazanacağı bir zaferin dünya sulhunun korunması bahsinde büyük Doğu ve Batı devletleri arasında müstakbel bir anlaşmayı kolaylaştıracağına inanıyor musunuz ?”

Başbakan Menderes’in cevabi yazısı ise:

“Sayın Kigsburg Smith,

1. Türkiye, BM şartına bağlılığını her zaman ilan etmiştir. Hükümetimizin kanaatine, bir bütün teşkil eden barışın korunmasının en kuvvetli teminatı, mezkûr şartın sadakatle yerine getirilmesinde mündemiçtir. Bunun içindir ki BM’e üye her devletin vecibelerini tereddütsüz icra mevkiine koymasını zaruri sayarız.

2. Nereden gelirse gelsin tecavüze uğramış herhangi bir memleketin yardım talebine icabet, bütün üye devletlerin vazifesidir. Şart mucibince ilk defa vuku bulan bu yardım talebi karşısında, üyelerin büyük ekseriyetinin müspet cevap vermiş olmalarının umumî barışı korumak ve yeni tecavüzleri önlemek bakımından ehemmiyetli ve ümit verici olduğu aşikârdır. Diğer yandan, şartın derpiş ettiği veçhile, dünya emniyetini ve barışı korumakla mükellef bir milletler arası askerî teşkilatın bir an evvel kurulmasındaki zaruret bu hadise ile de belirmiş bulunduğundan, bu konunun ciddiyetle ele alınması hususunun daha fazla geciktirilmesi caiz olmayacağı düşüncesindeyiz.

3. BM’in, nerede vuku bulursa bulsun bir tecavüz karşısında harekete geçmemesi yeni tecavüzlere yol açar ve tecavüze prim teşkil ederdi.

4. BM arasında dayanışma mevcut oldukça, hakkın ve barışın tecavüze galebe çalacağından şüphe edilmemelidir.

5. Türkiye, her barış sever memleket gibi, bundan böyle karşılıklı anlayış zihniyetinin hakim olmasını ve barışa ulaşılmasını samimiyetle arzu ve ümit etmektedir.^{442,,}

Türkiye’nin Kore’ye asker gönderme kararına ilişkin Başbakan Adnan Menderes’in açıklaması, özellikle Türkiye’nin NATO şemsiyesi altına alınmadığı bu dönemde, güvenlik endişelerinin boyutu hakkında bilgi vermektedir. Türkiye, Güney Kore’ye yapılan tecavüze karşı BM’in (özellikle ABD ve Batı demokrasilerinin) arzu ettiği tavrı, bizzat sergileyerek örnek olmuştur. Çünkü, Türkiye’nin SSCB tarafından böyle bir tecavüze uğraması durumunda, Güney Kore örneğinde olduğu gibi dış yardımlara ihtiyacı vardı.

⁴⁴² DAGMCA, *BM’in Kore Karekatı ile İlgili Başbakan’a Sorulan Sorular ve Cevapları*,1954, 030.01.5.26..29.

Modern Türk tarihi açısından Kore Savaşı, o zamana kadar kendi sınırları dışında herhangi bir askeri harekâta katılmamış olan Türkiye için önemli bir olaydır. Türkiye'nin SSCB tehdidine karşı, Batı ülkeleri ile ortak güvenlik safına katılması, Menderes Hükümeti tarafından alınmış radikal ve yeni bir adımdı. Bu karar günümüzde dahi önemini yitirmemiş bir karardır. Çünkü, bu karar TBMM'ne danışılıp tartışılmadığı için, Anayasa'ya aykırı bir durum yaratılıyormuş gibi oluyordu. Aslında muhalefet partileri, temelde asker gönderilmesine karşı çıkmıyorlardı. Ancak asker gönderme kararının alınmasında, Anayasa'nın ihlal edildiği görüşündeydiler.⁴⁴³

Bu dönemde, dış politikada büyük bir hareketlilik mevcuttu. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Türkiye'nin Atlantik Paktı'na giriş hareketini başlatmıştı ve Dışişleri Bakanlığına sürekli talimatlar veriyor, Bakanlar Kurulu'na da başkanlık yapıyordu. Bu durumdan da, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü ve Başbakan Adnan Menderes rahatsızdı. Yani iç politikada da sıkıntılar mevcuttu.⁴⁴⁴

Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye taarruzu, Batı yanlısı bir politika izleyen Türk hükümetinde ve basınında tepkiyle karşılandı. Komünist güçlerin Uzakdoğu'da yayılması olarak değerlendirildi. Bu arada BM Genel Sekreteri Trygve Lie'nin Güney Kore'ye yardım yapılmasına ilişkin önerisi, 27 Haziran'da Türkiye'ye ulaşmıştı. Hükümet adına konuyu 30 Haziran 1950'de, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, TBMM gündemine getirdi. BM Güvenlik Konseyi'nden alınan iki telgrafta ve 473 sayılı kararda, Güney Kore'nin, o bölgenin meşru hükümeti olduğu ve Kuzey Kore kuvvetlerinin 38'inci paralele çekilmesinin ve üye devletlerin Kuzey Kore'ye yardımdan kaçınmalarının istendiğini açıkladı. Aynı konuşmada Dışişleri Bakanı Köprülü, BM Güvenlik Konseyi'nin kendilerine ulaşan 477 sayılı kararında da, Güney Kore'ye saldırıların devam ettiğini belirterek;

“Silahlı bir tecavüzü püskürtmek ve bu bölgede devletler arası sulhu ve emniyeti tekrar tesis etmek için, BM Teşkilatı azası olan devletlerin Kore Cumhuriyeti'ne gereken yardımı sağlamalarını tavsiye eder⁴⁴⁵” şeklinde bir karar aldığını belirtti.

⁴⁴³ Bağcı, (2002), a.g.e., s.20.

⁴⁴⁴ İsmet Bozdağ, *Darağacında Bir Başbakan*, Truva Yayınları, İstanbul, 2004, s.134.

⁴⁴⁵ Albayrak, a.g.e., s.410.

Konuşmasının devamında Köprülü şunları söyledi.:

“Arkadaşlar malumunuzdur ki, dış siyasette BM şartına bütün kuvvet ve samimiyetle iştirak bizim için sarsılmaz bir esas teşkil eder. Bu şartın men’i ve ruhu dahilinde, yani yeryüzünde sulhu ve emniyeti müdafaa, taarruza karşı mukavemet ve bütün milletlerin istiklallerine, toprak bütünlüklerine rivayet, bütün insanlığın saadetine, refahını temin, takip ede geldiğimiz harici siyasetin esasıdır. Birleşik Amerika ile çok sıkı ve samimi işbirliğimiz, İngiltere ve Fransa ile mevcut ittifakımız, bu esaslar dairesinde yer yüzüne sulhun istikrarına hizmet eden bu açık, sarıh, dürüst siyasetimizin icabıdır. Bu son vaziyet karşısında, yeni tecavüz karşısında eğer BM derhal fiili harekete geçmiş olsaydı ve eğer emri vaki kabul etmek vaziyetinde kalsaydı, bu yalnız bu bölge için değil, dünyanın bütün bölgeleri içinde yeni savaş ve emniyetsizlik membaı olacak ve dünya sulhu temelinden sarsılacaktır. Bundan dolayı, BM’in bu kararını tatbik hususunda bütün kuvvetlerini derhal harekete geçiren ve dünya sulhunu muhafaza hususunda derhal fiili harekete geçen Birleşik Amerika Hükümetinin hareketini büyük bir memnuniyetle karşılamak, sulh sever bütün milletlerin vazifesidir; Tecavüzün tamamen hukuk dışı olduğuna inanan bütün demokrat milletlerin vazifesidir⁴⁴⁶.”

Köprülü Lie’ye, Türkiye Cumhuriyeti’nin BM’in bir üyesi olması sıfatıyla, üzerine düşen taahhütleri azami samimiyetle yerine getirmeye hazır olduklarını bildirdiklerini de söyledi. Bu sözler üzerine Dr. Ekrem Hayri Üstündağ ve beş arkadaşının verdiği ve hükümetin BM ilkeleri altında sulh anlayışını tasvibine ilişkin takdirleri oylamaya konu ve TBMM’nde kabul edildi.⁴⁴⁷

18 Temmuz 1950’de Yalova’da Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın başkanlığında bir toplantı yapıldı. Toplantıya Başbakan Adnan Menderes, yardımcısı Samet Ağaoğlu, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, Milli Savunma Bakanı Refik İnce, Genelkurmay Başkanı Nuri Yamut ve yüksek rütbeli komutanlar katıldı. Dört saat süren toplantı sonunda Başbakan, Silahlı Kuvvetlerin takviyesi ve geliştirilmesi için alınacak tedbirleri tetkik ve müzakere ettiklerini açıklamasına karşı, basın Kore’ye asker gönderme meselesinin görüşüldüğünden emindi.⁴⁴⁸

25 Temmuz akşamı Bakanlar Kurulu Ankara’da Bayar’ın başkanlığında toplandı. Menderes Kabinesi, 4000 kişilik standart bir askeri birlikle, yani gerekli kuvvetten oluşmuş ve zayıf olduğunda bütünlemek suretiyle, Kore’de savaşa katılma

⁴⁴⁶ Öke, a.g.e., s.64.

⁴⁴⁷ Öke, a.g.e., s.64-65.

⁴⁴⁸ Öke, a.g.e., s.67.

kararı aldı.⁴⁴⁹ Dışişleri Bakanı Köprülü, alınan kararı derhal bir telgrafla BM Genel Sekreteri Trygve Lie'ye ilettili. Telgrafta:

“BM Paktı'ndan doğan taahhütlerine ve Güvenlik Konseyi'nin kararlarına uymayı vecibe bilen Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Kore hakkında yardım talebini içeren 15 Temmuz tarihli telgrafınızı bu zihniyet içinde ve dikkatle tetkik etmiştir.

Cumhuriyet Hükümeti bu inceleme sonucunda bu kararları dünyanın şimdiki şartları içinde genel barış hizmetinde etkili ve fiili şekilde uygulamaya koymadaki gerek ve önemin bilinci içinde Kore'de hizmet etmek üzere 4.500 mevcutlu silahlı bir Türk savaş birliğini BM emrine vermeyi karar altına almıştır.⁴⁵⁰” deniliyordu.

Bu karar sonucunda Türkiye, BM Genel Sekreteri Trygve Lie'nin çağrısına ABD'den sonra cevap veren ilk ülke oldu. Türkiye aynı zamanda, saldırıya karşı hiçbir adım atmamış olan İngiltere ve Fransa'yı da yumuşak bir dille eleştiriyordu. Türk hükümeti, bu hareketiyle diğer ülkeleri de sorumluluk altına soktuğuna inanıyordu. Böylece Güney Kore'nin başına gelenler eğer bir gün Türkiye'nin de başına gelirse, bu ülkelerin Türkiye'nin de yardımına geleceğine inanılıyordu.⁴⁵¹

Bu kararın alınmasında, Menderes'in büyük etkisi olmuştur. Çünkü, Başbakan Menderes, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'nin izlemiş olduğu batı yanlısı politikanın bu kararla ispat edileceğine inanıyordu. Bu durumun NATO'ya girebilmek için büyük bir fırsat olduğunu düşünüyordu. Dışişleri Bakanı Köprülü ile yaptığı bir görüşmede, düşüncelerini şöyle ifade etmişti.

“Ortak güvenlik ruhunu yürütmek ve itibarımız yükseltmek bakımından bu, bizim hesabımıza yaman bir fırsattır. NATO'ya kabul edilmemize de köprü olabilir. İngiltere ve diğer milletler bunu baştan savma karşılarlar ve suya düşürürlerse, fırsat bizim içinde, hür dünya içinde elden gider. İşte bu yüzden herkesten evvel çağrıya olumlu cevap vermek ve diğer milletleri olmuş bitmiş bir durum karşısında bırakmak istiyoruz... Fakat işin içinde Türk askeri davası olması dolayısıyla Meclis kararı almaya kalkışsak, iş uzar, dedikodunun sonu gelmez. Bir saat bile kaybetmeden, sorumluluğu üzerimize alarak, karar vermek, kararı BM'e ve Amerika'ya bildirmek zorundayız...⁴⁵²”

⁴⁴⁹ Şevket Süreyya Aydemir, *İkinci Adam Üçüncü ve Son Cilt (1950-1964)*, 6. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000, s.302.

⁴⁵⁰ Metin Toker, *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları 1944-1973, DP'nin Altın Yılları 1950 -1954*, 2. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara 1991, s.80.

⁴⁵¹ Bağcı, (2002), a.g.e., s.20.

⁴⁵² Albayrak, a.g.e., s.411.

Menderes'in bu konuşması, alınan karardaki niyet ve maksadı açıkça ortaya koymaktadır; Bir SSCB tehdidi vardır ve kurtulmanın yolu NATO'ya girmektir. Bunun içinde Kore Savaşı değerlendirilmesi gereken bir fırsattır. Şunu da göz ardı etmemek gerekir ki, bu karar Bakanlar Kurulu'nda alınmadan birkaç saat önce, ABD'den Türkiye'ye gelerek üst düzey görüşmeler yapmış olan Senatör Cain, Amerikan askeri yardım heyetinin binasında bir basın toplantısı yapıyor ve şunları söylüyordu:

“Türkiye'nin Kore Harbine fiili surette yardımı, Atlantik Paktına girmesini sağlayacaktır.⁴⁵³”

4.4.2. Kore'ye Asker Gönderme Kararının Yurt İçi ve Yurt Dışı Yankıları

Kore'ye asker gönderme kararı ülkede bomba gibi patladı. Aslında sızan söylentilerden bu kararın alınması bekleniyordu. Ancak kararın alınış şekli uzun süren tartışmalara ve çekişmelere yol açtı. Başlıca itiraz, böyle bir kararın Meclisten geçirilmeksizin alınmasındaydı. Muhalefetin görüşü alınmamıştı. Bu durum üzerine Meclisteki iki muhalefet partisinin yöneticilerinden, CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek ve MP Genel Başkanı Hikmet Bayur, birer bildiri yayınladılar. CHP bildirisinde şunlar söyleniyordu:

“Bu günkü durumda BM'e karşı yükümlülüklerimizin nasıl yerine getirileceğini hükümet TBMM'nde görüşülmeden ve partimizle istişare etmeden yalnız başına saptamıştır. Parti Genel Başkanı İsmet İnönü veya yetki sahibi herhangi bir CHP şahsiyetinin bu karar hakkında hiçbir suretle fikir ve görüşü alınmamıştır... Halbuki büyük memleket işlerinde özellikle ülke savunması ve harp ihtimallerinde hükümetin muhalefet partisi ile fikir beraberliği sağlamayı tecrübe etmesi büyük mücadelelerle ülke birliğini sağlamak için esas tedbirdir.⁴⁵⁴”

MP'nin bildirisinde Hikmet Bayur'da aşağı yukarı aynı şeyleri söylüyordu. Baydur, hükümeti Cumhuriyet tarihinde ilk kez Türk askeri fiilen savaşa gönderilirken Meclisi toplantıya çağırılmaya ve meclis kararı almaya davet etti.⁴⁵⁵

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü ise karara ilişkin olarak, 28 Temmuz 1950'de Hürriyet Gazetesi muhabirine verdiği bir demeçte ise şöyle söylüyordu:

⁴⁵³ Toker, (1991), a.g.e., s.80.

⁴⁵⁴ Toker, (1991), a.g.e., s.80-81.

⁴⁵⁵ Toker, (1991), a.g.e., s.81.

“Halen bir Kore cephesi yoktur. Bu gün Atlantik’ten Pasifik’e kadar uzanan bir cephe vardır. Bu sebeple BM’in bu cephe üzerinde hücumu uğrayabilecek kısımlarının mesuliyetini üzerine alacak müşterek bir kurmay heyeti teşkilinden sonradır ki, aza devletlerin yapabilecekleri yardımları tespit etmek gerekirdi. Müşterek cephe mesuliyeti, ancak bu suretle temin olunabilirdi. Ve ancak bu usül, Türkiye gibi aza devletlere de emniyet verirdi...”

Aksi halde muhtemel bir tecavüz karşısında Türkiye’ye nasıl yardım edileceği şimdiden düşünülebilir. Acaba BM Teşkilatı “Türkiye tecavüze uğramıştır, kendisine ne şekilde yardım edecek sininiz ?” diye aza milletlerin Kore misalinde olduğu gibi sadece takdirlerine mi müracaat edecektir? İşte memleket hesabına içimi titreten nokta budur.^{456,} İnönü’nün bu ağır sözleri düşündürücüdür.

İnönü, savaş sonrasında, Türkiye’den toprak ve üs istendiği zaman, müttefikleri tarafından yalnız bırakılan, “başının çaresine bak!” denen ülkenin Cumhurbaşkanı idi.

“Canım hele bir şey olursa, o zaman BM’e müracaat edersin!^{457,}” denen adamdı. Bu söz söylendiği tarihten daha bir gün önce BM kurulmuştu ve adından başka bir şeyi yoktu. İnönü, yukarıda belirtilen sözlerini şöyle tamamlıyordu:

“Arzu edilirdi ki, uzun müddet iktidarda kalmış bir partinin başkanı sıfatıyla benimde reyime bu mesele hakkında müracaat edilsin. Büyük memleket meselelerinde hususiyetle memleket müdafaası ve harp ihtimallerinde, hükümetin muhalefet partisi ile fikir mutabakatını tecrübe etmesi, memleket birliği sağlamak için esas tedbirdir. Halbuki bu mesele hakkında hükümet, Büyük Millet Meclisi’nin dahi reyini almış değildir.

Halbuki İkinci Cihan Harbinde harp Türkiye’nin kapılarını çaldığı zamanlar ve Alman orduları hudutlarımızda iken, bu memleketle iktisadi münasebetlerimizi kesmek kararını bile almadan Meclisin fikrini sormuştuk...^{458,}

İnönü, düşüncelerini bu şekilde ifade ederken, Hükümetin muhalefete danışmadan aldığı kararı eleştiriyor ve kararın güvenlik boyutuna dikkat çekiyordu.

İnönü’nün söylediklerinin paralelinde, 25 Temmuz akşamı, İngilizce yayın yapan bir radyo programında, Türkiye’nin bir SSCB saldırısına maruz kalabileceği olasılığına işaret edilerek, gerekli ve kuvvetli bir savunma ittifakının kurulması talep ediliyordu. İstanbul’da yayımlanan Vatan Gazetesi de, gerek Türkiye ve gerekse saldırgan için etkili savunma planlarını bilmelerinin artık gerektiği yazıyordu;

⁴⁵⁶ Aydemir, a.g.e., s.296.

⁴⁵⁷ Aydemir, a.g.e., s.296.

⁴⁵⁸ Aydemir, a.g.e., s.297.

“Kızıl Moskova’lı saldırganların ilk hedeflerinden biri, şu anda sahip olduğumuz kavşak noktasını ele geçirmek ve yüzyıllardan beri gördükleri “Boğazlar rüyasını” gerçeğe dönüştürmektir.⁴⁵⁹”

Son Telgraf’ta ise; “Savaş beklentisi” adlı bir makalede, Türkiye’nin SSCB ve Bulgaristan gibi komşuları olduğu işaret edilerek, Bulgaristan’ın Avrupa’daki SSCB İmparatorluğunun ileri karakolu olduğu belirtiliyordu.

Türkiye’nin SSCB fobisi yeniden canlanmıştı. Bu dönemde bir Sovyet radyo istasyonu Türkiye’yi, ABD ile işbirlikçilikle ve savaş planlama ve hazırlama politikası gütmekle suçluyordu.⁴⁶⁰

Öte yandan ülkede muhalif görüşler olmasına karşın, karar genelde olumlu karşılanmıştı. En büyük öğrenci örgütü olan Türkiye Milli Talebe Federasyonu:

“Hak ve hürriyet yolunda girilmiş olan bütün taahhütleri yerine getirmeyi kendisine görev sayan bir milletin evlatları olmaktan duyduğumuz gurur sonsuzdur.⁴⁶¹” dedikten ve karardan dolayı hükümete şükranlarını sunduktan sonra, Türk gençliğinin kendisine verilecek her türlü görevi başarmaya hazırdır olduğunu belirten bir bildiri dağıtıyordu.

Kore’ye gidecek gönüllü saptamak için Kayseri’de bir bölükte yapılan seçimde yüzbaşının, gönüllü olmak isteyenlerin iki adım öne çıkmasını isteyen emrine karşılık tüm bölük iki adım öne çıkıyordu.

Refik Koraltan ise Celal Bayar ile Yalova’ya gittiğinde halkın durumunu kendine özgü ifadeyle şu şekilde açıklıyordu.

“Cumhurbaşkanı ile buraya gelirken seyahatimiz boyunca gördüğümüz yer yer tezahüratla umumi tasvibin fiili delillerine yakinen şahit olduk.⁴⁶²”

Kararın arkasında büyük bir halk desteği vardı. Aslında muhalefet partilerinin itirazı karara değil, kararın alınma şeklineydi. Gerçekte İnönü, Kore’ye asker gönderme

⁴⁵⁹ Bağcı, (2002), a.g.e., s.21.

⁴⁶⁰ Bağcı, (2002), a.g.e., s.21.

⁴⁶¹ Toker, (1991), a.g.e., s.81.

⁴⁶² Toker, (1991), a.g.e., s.83.

kararına değil, kendi görüşlerinin alınmamasına tepki göstermişti. CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek imzası ile yayımlanan bir bildiriye, bu durum açıkça ortaya konmuştu. Millet Partisi lideri Hikmet Baydur'da bir bildiri ile görüşlerinin alınmamasını eleştirmişti.⁴⁶³

Bu dönemde CHP kendi içinde sıkıntılıydı. Seçimlerde meclise giremeyen partinin ileri gelenleri, Kasım Gülek ve Ulus Gazetesine hakim olan Nihat Erim, diğer partililerin DP'ye karşı ılımlı tutum izlemelerinden şikayetçilerdi. DP'ye karşı daha sert bir tutum izlenmesi taraftarıydılar. Bir bakıma muhalefet, Kore'ye asker gönderme kararında kendisinin de payının olmasını arzu ettiğini, dolayısıyla ileride bu karardan dolayı elde edilecek siyasi kazanımlarda pay sahibi olmak istediğini söyleyebiliriz. Fakat DP bu fırsatı vermeyince, özellikle CHP'nin açıktan olmasa da "Kore'ye asker gönderilmeseydi daha iyi olabilirdi." mesajını vermeye çalıştığını, bu kanaate dayanak olarak da Kore'ye asker göndermenin SSCB düşmanlığını tahrik ettiğini ve ülkenin bir tecavüze uğrama ihtimalinde Kore'ye gönderilen 4.500 askere ihtiyaç olduğu tezini işlemiş olduğunu söylemek yanlış olmaz.⁴⁶⁴

Basında ise, hükümetin muhalefetin görüşünün almaksızın aldığı bu karara karşı yazılar devam ederken, hükümet çevreleri ise ısrarla kararı savunuyordu. Dışişleri Bakanı Köprülü, 30 Haziran 1950'de TBMM'nde yaptığı konuşmada, konu hakkında Meclise bilgi verdiğini belirterek;

"En ehemmiyetli memleket meselesi karşısında rakibini vurmak ve iktidara yaklaşmak gayesi ile sapmış oldukları nahoş yolun kendilerini memlekete zararlı olmak mevkiine düşürebileceği...⁴⁶⁵" konusunda muhalefeti uyarıyordu.

Konu Anayasa hukukçuları arasında da farklı görüşlere sahne oldu. İktidarı haklı gören Prof. Dr. Ali Fuad Başgil, Fransa'nın da Bakanlar Kurulu Kararı ile Kore'ye bir savaş gemisi gönderdiğini ifade ederken, Prof. Bülent Nuri Esen ise, kararın Anayasa'ya aykırı olduğunu söylüyordu.⁴⁶⁶

⁴⁶³ Albayrak, a.g.e., s.412

⁴⁶⁴ Öke, a.g.e., s.69.

⁴⁶⁵ Albayrak, a.g.e., s.412.

⁴⁶⁶ Albayrak, a.g.e., s.412-413.

Porf. Hüseyin Nail Kubalı ise Ulus Gazetesinde görüşünü şöyle dile getiriyordu.:

“ 24 saat içerisinde Meclis fevkalade bir toplantıya çağırılabilirdi. ⁴⁶⁷”

CHP ve MP'nin hukuken itirazı şuydu. Asker yollama kararı Türkiye'yi bir savaş haliyle karşı karşıya bırakıyordu. Oysa Anayasa'nın 26 'ıncı maddesi:

“Devletlerle sözleşme, antlaşma ve barış yapmak, harp ilan etmek ... gibi görevleri TBMM ancak kendisi yapar.” şeklinde idi. Demek ki alınan kararda hukuki bir noksanlık vardı. Başbakan Menderes konuya ilişkin görüşlerini bir basın toplantısında şu şekilde ifade ediyordu; Karar bir savaş ilanı sayılamazdı. Olay TBMM tarafından katılışımız onaylanmış, BM'in üyelerinden istediği bir yükümlülüğün yerine getirilmesinden ibaretti. Yeni bir meclis onayına lüzum yoktu. Muhalefete niçin danışılmamıştı? Çünkü BM Genel Sekreteri'nin Türk hükümetine gönderdiği telgraflar ve hükümetin bunlara karşılığı TBMM'nde okunmuştu. Oybirliği ile uygun da görülmüştü. Basın toplantısında Başbakan Menderes ekledi:

“Fakat bu gibiler istişarelere kıymet ve ehemmiyet verdiklerini öğrendikten sonra ileride kendilerini tatmin edeceğimizden emin olabilirler. ⁴⁶⁸”

Kore Savaşı'na katılma kararına çok ciddi bir tepki de, Barışseverler Derneği'nden geldi. Bu dernek 12 Mayıs 1950'de sol görüşlü aydınlar tarafından kurulmuştu. Derneğin başkanı Behice Boran, Genel Sekreteri de Adnan Cemgil'di. Dernek, Kore'ye asker gönderme kararını bir bildiriyle protesto etmişti. Dünya Barış Hareketi'nin bir uzantısı olan dernek, yayımladığı bu bildiri üzerine takibata uğradı ve mahkeme kararıyla kapatıldı. Yöneticilerine on beş ile on ay arasında değişen cezalar verildi. ⁴⁶⁹

Adeta basın ikiye bölünmüştü. İktidar yanlısı basın kararı överken, muhalefet yanlısı basın ise eleştirilerine devam ediyordu.

⁴⁶⁷ Toker, (1991), a.g.e., s.83.

⁴⁶⁸ Toker, (1991), a.g.e., s.82-83

⁴⁶⁹ Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)*, Cilt 2 , 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara, 2004, s.47.

Ord.Prof.Dr.Vasfi Raşit Seviğ, Kudret Gazetesinde 12 Ağustos 1950’de yazmış olduğu “Kore Meselesinde Hükümet ve Meclis” başlıklı yazısında, hükümetin aldığı kararı destekleyerek :

“Bu meselede Hükümetin Meclisle olan ilişkisine gelince: Hükümetler (Yalnız Türk hükümeti değil, Amerikan Hükümeti de dahil olmak üzere bütün hükümetler) BM Anayasa’sına sadakat gösterebilmek ve BM’e karşı taahhütlerini ifa edebilmek için evvel emirde meclislerinin kararlarını almağa mecbur tutulurlar ise, son nefesine güç hal ile yetişilebilen Güney Kore’nin sanırım cenazesine dahi yetişilemezdi.⁴⁷⁰” diyordu.

Mümtaz Faik Fenik de, Zafer gazetesindeki “Dünya Çapında Bir Karar” başlıklı yazısında, CHP’nin takındığı tavrı eleştiriyor ve şunları yazıyordu:

“Amerikan Ayanı çok mühim bir karar almıştır. Bu karar şudur: Kore Harbine yardım yapmayan devletlere ayrılmış olan iktisadi yardım kesilecektir. Bu hususta Başkan Truman’a salahiyet verilmiştir...⁴⁷¹”

Zafer Gazetesi ise DP’nin kararını överek:

“Hükümetin tarihi kararı tam ve genel tasvip ile karşılandı. Muhalefetin baltalama kampanyası geniş ölçüde infial uyandırdı. İngiliz basınında da yardım onaylandı. Yalnız komünist Daily Worker aleyhte.⁴⁷²”

Tartışmaların arkası gelmiyordu. Türk basınında DP’nin Kore’ye asker gönderme kararı, daha ziyade Meclis kararı alınmadığından dolayı eleştiriye tabi tutuluyordu. Hükümetin kararını destekleyen gazeteler ise muhalefetin tavrını eleştiriyordu. “Milli Birliği Bozmamağa Dikkat!” başlıklı Cumhuriyet Gazetesinde 11 Ağustos 1950’de çıkan bir makalede, İnönü’nün konuya ilişkin görüşlerini açıklayan CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek’in basın açıklamasına yer veriliyordu:

“Karardan geri dönmek imkanı kalmadığı ve sayın İsmet İnönü’ye de, Kore’de bir müddet bulunmuş Genel Sekretere de karardan sonra artık danışmanın mantıksız olduğu malum bulunmasına rağmen, aynı itirazları askerlerimizin harekete hazırlandıkları sırada tekrarlamakta, memleket hesabına nasıl bir fayda mülhaza edilebilir? Esasen sayın İnönü bu husustaki fikrini açıklamıştır. Bu fikir Kasım Gülek

⁴⁷⁰ Seviğ, Vasfi Raşit, *Kore Meselesinde Hükümet ve Meclis*, Kudret, (12 Ağustos 1950).

⁴⁷¹ Albayrak, a.g.e., s.414.

⁴⁷² Toker, (1991), a.g.e., s.83.

tarafından Eskişehir’de de açıklanmıştır. “BM’e üyeyiz. Fakat bu herhangi bir silahlı harekete fiilen yardımda bulunacağımızın sözü değildir. Bir heyet kurulmalı ve bu heyet hangi devletin ne kadar ve ne gibi yardımlarda bulunacağını tespit etmeliydi. “Biz asker verecek durumda değiliz. Hudutlarımız her zaman için tehlike altındadır.”⁴⁷³,”

Bu makalede; İnönü’nün “bir heyet kurulmalı” önerisinin, Güvenlik Konseyi’ndeki SSCB vetoları nedeniyle uygulanamayacağı vurgulanıyordu. Ayrıca Başbakan Menderes’in daha önce konuya ilişkin olarak verdiği cevapta yayınlanarak, Türkiye’nin bir saldırıyla karşılaşması durumunda, ABD ve BM’in yardım edeceği belirtiliyordu.⁴⁷⁴ Fakat makalede, Türkiye’nin bir saldırıya maruz kalması durumunda SSCB’nin Türkiye’ye BM yardımını veto edebileceği değerlendirilmiyordu.

Yurt içerisinde Kore’ye asker gönderme kararı muhalefet ve iktidar arasında ve her iki tarafı destekleyen basın arasında Ağustos ayı içerisinde bu şekilde devam ederken, karar yurt dışında da önemli ses getirdi.

ABD’nin New York şehrindeki büyük gazeteler, Türkiye’nin kararını birinci sayfalarında yayınladılar. Herald Tribune gazetesi, 27 Temmuz 1950’de:

“Türkiye’den sonra İngiltere, Avustralya ve Yeni Zelanda da Kore’ye asker gönderecekler.” başlığını kullanarak, haberi ABD kamuoyuna duyurdu. Karar, ABD radyo kanallarında yayınlandı. New York’daki WOR radyosunda Türkiye’nin kararı şöyle duyuruluyordu.

“Bilhassa Türkiye’nin askeri yardım teklifi çok manalıdır. Çünkü, bu küçük memleket, dünya harbinin hitamından beri Sovyet namlusunun ağzında oturmakta, Rusya’nın ve peyklerinin daimi tazyiki altında bulunmaktadır.

Komünistler, Yunanistan’la birlikte Türkiye’ye hakim olmaya çalıştıkları zaman biz Türkiye’ye silah yardımında bulunmuştuk. Doğu Avrupa’daki komünist tehdidini hakikaten Amerika önlemişti. Fakat, dünyanın diğer kısımları ile olan münasebetlerimizde yapılan yardımdan dolayı takdir görmek ender tesadüf edilen bir meta olduğundan, bugünkü durumda ve bilhassa bu şartlar içinde Türkiye’nin yardım teklifi son derece ferahlatıcıdır.”⁴⁷⁵,”

⁴⁷³ *Milli Birliği Bozmamağa Dikkat!*, Cumhuriyet, (11 Ağustos 1950).

⁴⁷⁴ Cumhuriyet, (11 Ağustos 1950). a.g.m.

⁴⁷⁵ DAGMCA, *Türkiye’nin Kore’ye Askeri Yardım Kararının ABD’deki Akisleri ve BM Konseyine Girmek Hususundaki Teşebbüslerinden Bahseden Neşriyat Hakkında New York Haberler Bürosundan Alınan Yazı*, 5.8.1950, 030.01.102.630..8.

Ayrıca yine ABD’de, NBC ve WPIX televizyon istasyonlarında Türk ordusunun tatbikatlardaki görüntüleri yayınlanmıştı. Türkiye’nin Güvenlik Konseyi’ne üyeliği konusunda da WLIB televizyonunda, Türkiye’nin adaylığını destekleyen bir program yapıldı.

Başta Times olmakla beraber tüm ABD basını ve birçok Avrupa gazeteleri, Türk Hükümetinin aldığı bu tarihi ve dünya barışı için son derece önemli kararı övgü ile haber yaptı.⁴⁷⁶

ABD Senatosu’nda, Başbakan Menderes’in basına vermiş olduğu bir beyanat, Senato üyelerinden Senatör Fulbright ve Mundt tarafından Senato kayıtlarına geçirilmesi 9 Ağustos 1950’de teklif edildi ve teklif aynı gün oy birliği ile kabul edildi.⁴⁷⁷

Fransız basınında ise karar hakkında çıkan haberler, ABD basınından biraz farklıydı. Paris gazetelerinden bazıları, Türkiye hükümetine Kore’ye asker göndermeyi ABD tavsiye ettiği için Türkiye’nin Atlantik Paktına girmesinin kolaylaşacağı şeklinde yazıyordu. Kararın alınmasını müteakip yine aynı gazetelerde çıkan haberlerde, karar alındıktan bir iki gün sonra, Türkiye’nin Atlantik Paktına girebilmek için Ankara’da, ABD, İngiltere ve Fransa Büyükelçilerine başvurduğu anlatılıyordu.⁴⁷⁸

Kısaca ifade etmek gerekirse, yerli ve yabancı basında çıkan haberler Türkiye’nin Kore’ye asker göndermekte acele etmesinin nedenini açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenler: NATO’ya girmek, Batılı devletler arasına katılmak ve daha da önemlisi ABD’nin ekonomik ve askeri yardımından yoksun kalmamaktır. Türkiye yakalamış olduğu durumu değerlendirmek amacıyla 3 Ağustos 1950’de NATO’ya girebilmek için yeniden başvuruda bulundu. Fakat bu başvuru Atlantik Konseyi tarafından reddedildi. Bu cevap Türkiye’de kırgınlık yarattı.⁴⁷⁹

⁴⁷⁶ Halit Tanyeli, Adnan Topsakaloğlu, *İzahlı Demokrat Parti Kronolojisi*, III. Cilt- I. Kitap, İstanbul Matbaası, İstanbul, 1959, s.13.

⁴⁷⁷ DAGMCA, *Başbakanın Kore’ye Asker Gönderilmesi İle İlgili Olarak Yaptığı Basın Toplantısındaki Beyanatın Senatör Fulbright İle Mundt’un İsrarı Üzerine Kongre Zabıtlarına Geçirildiği*, 21.8.1950, 030.01.102.630. 9.

⁴⁷⁸ Necmeddin Sadak, *Türkiye’nin Kore’ye Yardımı*, Akşam, (9 Ağustos 1950).

⁴⁷⁹ Albayrak, a.g.e., s.414.

Türkiye'nin Kore'ye asker gönderme kararı, iktidar ve muhalefet partileri arasında geniş kapsamlı bir rekabete ve hem siyasi hem de popülist mücadelelere neden oldu. Alınan karara yurdun dört bir yanındaki DP'liler ve parti teşkilatındakiler, telgraflarla destek verirken⁴⁸⁰ devlet radyosunda Başbakan Menderes'in basına verdiği demeç aynen yayınlanmıştır. CHP'nin görüşüne ise radyoda hiç yer verilmemişti.⁴⁸¹ Ülkenin dört bir yanında çeşitli vesilelerle yapılan toplantılarda ve çeşitli faaliyetlerde bir araya gelen CHP ve DP'li yöneticiler, birçok tartışmalara girmiştir. Bu tartışmaların yer yer boyutu ve şiddeti artmıştır.⁴⁸²

4.4.3. Kore'ye Asker Sevkine Dair Gensoru

Kore'ye asker gönderilmesi konusunda muhalefet, hükümete gensoru açılmasına karar verdi. CHP lideri İnönü, 22 Kasım 1950'de TBMM Başkanlığı'na verdiği gen soru önergesinde;

“Dış politika ve memleketin siyasi ve askeri emniyeti meseleleri hakkında Büyük Millet Meclisi'nde umumi bir müzakere açılmasını temin etmek üzere, bu meselelere dair İç Tüzük hükümlerine göre, Başbakan'dan gensoru açılmasını arz ve teklif...⁴⁸³” etti.

Muhalefetten MP'li Osman Bölükbaşı ve Mardin Milletvekili Kemal Türkoğlu'da, 1 Aralık 1950'de verdiği gensoru önergesinde:

“Anayasa'ya aykırı bir kararla icraya girmiş olan bugünkü hükümetin, işbaşında kalamayacağı tabiidir.⁴⁸⁴” diyerek hükümetin istifa etmesini istedi.

Hükümete gensoru verilmesine, DP Meclis Grubunda şiddetli tepki gösterildi. DP'li Milletvekillerinin hedefinde, CHP Genel Başkanı İnönü vardı. Bir kısım DP'li önergenin kabul edilerek, İnönü'nün Meclis'te siyasi olarak işinin bitirilmesini istemelerine karşın, CHP'nin gensoru önergesi, DP Grubu tarafından İç Tüzüğün 157'inci maddesine göre “yeterince açık olmadığı” gerekçesiyle reddedildi. Öte yandan,

⁴⁸⁰ DAGMCA, *Hükümetin Kore Savaşı İle İlgili Kararlarını Tasvip Eder Telgraflar*, 5.8.1950, 030.01.17.98..34.

⁴⁸¹ Toker, (1991), a.g.e., s.83.

⁴⁸² DAGMCA, *Kore Şehitleri'nin Radyo Vasıtası İle Anılması*, Tarih:7.5.1951, 490..01.610.118..1.

⁴⁸³ Albayrak, a.g.e., s.414.

⁴⁸⁴ Albayrak, a.g.e., s.414.

MP Genel Başkanı Bölükbaşı ve Mardin Bağımsız Milletvekili Kemal Türkoğlu'nun verdiği gensoruları ise kabul edildi. Muhalefetin gen sorularından İnönü'ye ait olanı, DP Grup kararına uygun olarak düzeltilmek üzere iade edilirken, Bölükbaşı ve Türkoğlu'nun verdiği gen soru önermeleri, büyük bir çoğunlukla kabul edildi.⁴⁸⁵

TBMM, gensoru görüşmeleri yapılmadan önce, BM emrine verilmek üzere dış ülkelere gönderilecek askeri birlikler mensuplarının aylık ödeneği ile çeşitli istihkaklarına dair, hükümetçe hazırlanan bir tasarıyı müzakere etme kararı aldı. Konu 6 Aralık 1950'de Mecliste görüşüldü. Görüşmelerde CHP Meclis Grup Başkan Vekili Avni Doğan CHP'nin görüşünü: bir kez daha dile getirdi.

“Kanunen heyeti umumiye âtiye ait hadiseler hakkında Büyük Millet Meclisi'nin muvafakati alınmaksızın asker sevki gibi bir hadiseyi ihtiva ettiği için çekimser rey vermek zorunda kalacağız.”⁴⁸⁶

Ayrıca çekimser kalmanın tahsisata aleyhtarlık anlamına gelmediği açıklandı. CHP çekimser kalacaklarını belirtmesine rağmen, verilecek tahsisatın, Kore Savaşı'na asker gönderen diğer ülkelerin kendi askerleri için uygun gördükleri tahsisattan aşağı olmamasını istedi. Ayrıca CHP Grup Başkan Vekili Faik Ahmet Barutçu, CHP'nin kısaca görüşünü açıklayarak, Meclise görüşülmekte olan kanun teklifi ile ilgili olarak :

“Kore'ye gönderilen askeri birliğimizin mensuplarına inhisar ettirilmek üzere kanun başlığının şu şekilde “BM emrine verilerek Kore'ye gönderilmiş olan askeri birlik mensuplarının aylık ve ücretleriyle çeşitli istihkakları ve birliğin sair masrafları hakkında kanun tasarısı” olarak düzeltilmesini arz ve teklif ederiz⁴⁸⁷.” şeklindeki teklifte bulundu.

Görülüyor ki Barutçu, tasarının geleceğe yönelik ve o gün için lüzum veya nispeti Millet Meclisi'nce belirsiz yetkiler çıkarılmasını istemiyordu. Kanunun yalnız Kore'ye gönderilmiş olan Türk askerinin istihkakına yönelik olmasını istiyordu.⁴⁸⁸ Müzakereler sonucunda Meclis tasarıyı kabul etti.

⁴⁸⁵ Albayrak, a.g.e., s.414-415.

⁴⁸⁶ *Hadiseleri Nasıl da Tahrip Ediyorlar*. Ulus, (8 Aralık 1950), s.3.

⁴⁸⁷ Ulus, (8 Aralık 1950), a.g.m., s.3.

⁴⁸⁸ Ulus, (8 Aralık 1950). a.g.m., s.3.

Kore'ye asker sevkine dair gensoru, meclis gündemine 11 Aralık 1950'de geldi ve büyük tartışmalara sahne oldu. Gensoruya ilişkin görüşmelerin başlamasıyla söz alan Başbakan Menderes şunları söyledi.

“Kore'ye biz BM Anayasa'sı mucibince ve teşkilatın Güvenlik Konseyi'nin aldığı karara uyarak katıldık. Çünkü Türkiye ve onun takip ettiği yolda beraber yürüyen memleketler milli emniyetlerini ve başkalarını, BM camiasına dahil olmakta ve BM Anayasası'nın, bütün dünyada tatbik yeri bulmasını emin etmekte bulmuşlardır.

BM Teşkilatı'na girmek sureti ile milletler kendi hükümlerinden esaslı takyitler kabul ve kendi milli iradeleri haricinde bir makamın lüzum göstereceği faaliyetlere girişilmesine, prensip itibarıyla ve peşinen muvafakat etmiş bulunmaktadır. Kaldı ki Kore bir harp hali değildir. Bir tedip ve cezalandırma hareketidir.⁴⁸⁹”

Müteakiben Menderes, BM Teşkilatı'nda ve Güvenlik Kurulu'nda geçen inceleme ve kararları anlattı. Bunlardan 25 Haziran 1950 ve 473 sayılı ile alınan kararın, bir üye devlet olarak Türkiye'ye tebliğ edildiğini söyledi. Başbakana göre Türkiye, mademki BM statüsünü kabul ve imza etmişti. O halde bu tebliğe otomatik olarak uymalıydı. Bunun içinde meclisten karar alınmasına gerek yoktu. Çünkü Meclis bu statüyü daha önceden kabul etmişti. Yine Başbakana göre, Anayasa'nın 26'ncı maddesi, hükümeti harp ilanı hususunda sınırlandırmaktaydı. Yani hükümet meclis'e gitmeden savaş ilan edemezdi. Menderes'e göre, hükümet savaş ilan etmiş değildi. Hatta Kore'deki durum savaş bile değildi. Bir cezalandırma hareketiydi.⁴⁹⁰

Başbakan Adnan Menderes'in konuşmasından sonra söz alan gensoru sahibi MP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı, Kore'de savaşan Türk birliklerine başarılar diledikten sonra :

“Dışişleri Bakanı 30 Haziran'da Meclis kürsüsünde BM Genel Sekreteri'nin çekmiş olduğu telgrafı okumuş görüşlerini açıklamıştı. Bu telgrafta Kore'ye yardım yapılması tavsiye ediliyordu. BM Antlaşması'na göre, askeri yardımda bulunmak için sarıh bir taahhüdümüz olsaydı, o taahhüdü ifaya davet edilirdik. Tavsiyeden bahsedildiğine göre, Türk Devletini Kore'ye asker göndermek mükellefiyetine sokan bir şey yoktur.⁴⁹¹” dedi.

⁴⁸⁹ Aydemir, a.g.e., s.302.

⁴⁹⁰ Aydemir, a.g.e., s.302.

⁴⁹¹ 4500 Kişinin Hayatı Üzerinde Karar Verme Hakkı Yalnız Büyük Millet Meclisine Aittir., Kudret, (12 Aralık 1950), s.4.

BM Antlaşması'nın 39, 40, 41 ve 42'nci maddelerini açıklayan Bölükbaşı, bu maddelerin hükümleri gereğince, asker gönderme mecburiyetimizin olmadığını ifade etti. Bölükbaşı, idam cezalarının bile meclisin onayından geçirilmesinin gerektiğini söyleyerek şunları söyledi:

“Anayasa bir vatandaşın hayatı üzerinde bu kadar hassas durarak ölüm kararını Büyük Millet Meclisi'ne tevdi ettiğine göre 4.500 kişinin hayatı üzerinde karar verme hakkı elbette Büyük Millet Meclisi'ne aittir⁴⁹².”

Gensoru görüşmeleri çok sert geçti. Başbakan ve Dışişleri Bakanı ile Osman Bölükbaşı arasında birbirlerine karşı ağır sözler sarf edildi. Dokuz saat süren müzakereler sonucunda Kore'ye asker sevkine dair gensoru, muhalefet milletvekillerinin 39 olumsuz, 1 çekimser oyuna karşılık, iktidarın 311 olumlu oyu ile reddedildi.⁴⁹³ Böylece hükümetin Kore'ye asker gönderme kararı, TBMM tarafından onaylanmış oldu.

⁴⁹² Kudret, (12 Aralık 1950), a.g.m., s.4.

⁴⁹³ Ulus, (12 Aralık 1950), s.6.

5.1.1. Tugayın Teşkili ve Noksanlarının Tamamlanması

Kore'ye gidecek Tugayın, Tugay Karargâhı 28'inci Tümen tarafından teşkil edildi. Piyade Alayı olarak, Ankara'daki 28'inci Tümen'in Ayaş'taki 241'inci Piyade Alayı, Motorlu Topçu Taburu olarak da, Etimesgut'taki 2'nci Zırhlı Tugay'ın Topçu Taburu seçildi. Muharebe Destek ve Muharebe Hizmet Destek birlikleri, 28'inci Tümen, 8'inci Kolordu, 5'inci Zırhlı Tugay ve 4'üncü Yurt İçi Bölge Komutanlığından toparlandı. Toparlanan Tugay, Ankara'da Etimesgut Garnizonu'nda konuşlandırıldı.⁴⁹⁵

Öncelikle kurulan birliklerin personel kadrolarının tamamlanmasına başlandı. Erlerin; 1929 doğumluların gönüllülerinden tamamlanması, tercümanların dışında yedek subay gönderilmemesi, subay ve astsubayların tercihen gönüllülerden seçilmesi, bütün personelin sağlık kontrolünden geçirilmeleri ve bütün bu işlerin 20 Ağustos 1950'ye kadar bitirilmesi, Genelkurmay Başkanlığı'nca emredildi.⁴⁹⁶

5.1.2. 241'inci Piyade Alayı'nın Ayaş'tan Ankara'ya (Etimesgut) intikali

Teşkilatlanma ve ikmal yerleri olarak, Ankara ve Etimesgut garnizonları seçildiğinden, tertip edilen personel, silah, gereç ve donanım buralara gönderiliyordu.

8 Ağustos 1950'de esas garnizonu Ayaş olan 241'inci Piyade Alayı, Alay Komutanı Albay Asım Eren komutasında, yalnız 1929 doğumlu ve bu doğumla işleme tabi olan erler, muvazzaf subayları Alay Sancağı ile silahsız olarak 31 subay, 10 astsubay, 494 er mevcudu ile Ankara'ya geldi ve geçici olarak Sarıkışla'ya yerleşti. Daha sonra Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın 16 Ağustos 1950 tarihli emri gereği, Etimesgut'a hazırlıklarını tamamlamak üzere intikal etti. Tugay'ın kuruluşuna giren Topçu Taburu da, eğitim maksadıyla Etimesgut'tan Polatlı'ya gitti.⁴⁹⁷

Bu arada Piyade Alayı, Ankara'dan Etimesgut'a Zırhlı Tugay garnizonuna alındı. 17 Ağustos'ta, Tugayın kurulmaya başlanmasının üzerinden iki hafta geçmesine

⁴⁹⁵ Yücel, a.g.e., s.21-22.

⁴⁹⁶ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.68.

⁴⁹⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.68.

karşın, er kadrosunun ancak üçte biri tamamlanabilmişti. Tugayın asıl gücünü oluşturan Piyade Alayı gibi diğer birlikler de henüz iskelet halindeydi.⁴⁹⁸

5.1.3. Tugaya Atanan Komuta Heyeti

10 Ağustos 1950'de Kore Türk Tugayı'nın komutanlığına, Süvari Tuğgeneral Tahsin Yazıcı atandı. Atama emri yazışmalar ve onamalar nedeniyle ancak 17 Ağustos 1950'de çıktı⁴⁹⁹ ve Tuğgeneral Yazıcı bu tarihte görevine başlayabildi.⁵⁰⁰

11 Ağustos'ta Tugayın Kurmay Başkanlığına, Kurmay Yarbay Selahattin Tokay atandı. Piyade Yarbay Natık Poyrazoğlu da, Alay Komutan Yardımcılığı görevine atandı ve 23 Ağustos'ta başladı. Piyade Alay Komutanlığı'na ise 16 Ağustos'ta, 268'inci Hudut Alayı'nın Komutanı iken, Alayın lağvı nedeniyle Piyade Okulu'nun Talimname Kurulu'na atanmış olan, Piyade Albay Celal Dora getirildi.⁵⁰¹

5.1.4. Tugayın Eğitimi, Silah, Cephane ve Araç İşleri

Etimesgut'ta toplanan erbaş ve erler, birliklerinden silahsız ve teçhizatsız olarak gönderilmişti. Kore'ye gidildiğinde Tugay, Amerikan silah ve gereçlerini alacaktı. Ancak o günlerde bu silâh ve malzemeler Ankara'da yoktu. Bu nedenle birliklerin eğitimi yerli silahlarla yaptırıldı.⁵⁰²

Etimesgut'ta sadece 241'inci Alay bırakıldı. Diğer sınıf birlikler, sınıf okullarına gönderilerek orada eğitim yapmaları sağlandı.⁵⁰³ Alayın eğitimi için ise, Amerikalı Yarbay Delisco'nun öğretmenliğinde Çankırı Piyade Okulu'nda komando kursunda bulunan 40 Türk subayı görevlendirildi. Alayı'nın bölüklerinden bir miktar subay, astsubay ve erin Amerikan piyade silahlarıyla eğitim ve atış yaparak, Alay'da Amerikan silahları için bir öğretim ekibinin oluşturulması uygun görüldü.

⁴⁹⁸ Artuç, a.g.e., s.111

⁴⁹⁹ DAGMCA, *Kore'ye Gidecek Birliğe, Tuğg. Tahsin Yazıcı'nın Komuta etmesi*, 10.9.1950, 030.11.1.216.30..6.

⁵⁰⁰ Yazıcı, a.g.e., s.62

⁵⁰¹ Celal Dora, *Kore savaşı'nda Türkler 1950-1951*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1963, s.9.

⁵⁰² Yücel, a.g.e., s.22.

⁵⁰³ Motorlu Topçu Taburu Polatlı'ya, Piyade Alayı'nın muhabercileri Çankırı Piyade Okulu'na, Sıhhiye erleri Cebeci Askeri Hastanesi'ne eğitim için gönderildiler. Yücel, a.g.e., s.22.

Bu arada, Ankara'daki Amerikan İrtibat Heyeti'nden Albay Gumby başkanlığında beş Amerikalı subay, danışman olarak Tugaya geldiler. ABD irtibat heyeti marifetiyle Almanya'dan uçakla 300 adet Amerikan M-1 piyade tüfeği ile bir miktar makineli tabanca, hafif ve ağır makineli tüfek, roketatar ile bu silahların mermileri getirildi

Tugayın ateş desteğini sağlayacak Motorlu Topçu Taburu'nun eğitim seviyesi iyiydi. Fakat Kore'ye 1929 doğumlu ve bunlarla işleme tabi erlerin götürülmesi ve taburun sefer kadrosuna çıkarılması gibi nedenler, az çok gecikmelere neden oldu.⁵⁰⁴

5.1.5. Tugayın Etimesgut'ta Toplanması, Son Hazırlıklar ve Personelini İlgilendiren Bazı Hükümler

Eğitim için sınıf okullarına gönderilmiş olan birliklerin, 14 Eylül 1950'ye kadar Etimesgut'a dönmeleri emredildi. Hazırlıklarına Etimesgut'tan hareket saatine kadar devam edildi. Tüm silah, araç, gereç ve malzemeler, 25 Eylül 1950'ye kadar İskenderun'a taşınmış olacaktı. Harekete az bir süre kaldığından, eğitim çalışmaları, sefer hazırlıkları ve denetlemelerle noksanlıkların giderilmesine çalışılıyordu. İkmal işleri ve diğer işlerini takip ve koordine için bir de Kore Bürosu kuruldu.⁵⁰⁵

Tugay bir aylık zaman içerisinde yeniden kurulmuş, birliklere parça parça personel ikmal yapılmıştı. Tugay birlikleri; kadrolarına göre kısmen motorlu, kısmen yarım motorlu, kısmen de yaya idi. Tugay birliklerinde, ne kendi çaplarında, ne de bir bütün olarak Tugay dahilinde, gerekli olan birlik şartları tam olarak oluşmamıştı. En az iki aya ihtiyaç vardı. Fakat Tugayın Kore'ye bir an evvel varması hükümetin siyasi düşünceleri gereği olacak ki, harekette süratle ihtiyaç duyulmuştu.

15 Eylül 1950'de eşya ve araç katarı İskenderun'a hareket ettirildi. 18 Eylül'de Başbakan Adnan Menderes, Milli Savunma Bakanı Refik Şevket İnce ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Nuri Yamut, Tugayı teftiş etti.⁵⁰⁶

⁵⁰⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.68-69.

⁵⁰⁵ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.70-71.

⁵⁰⁶ Yazıcı, a.g.e., s.60-76.

Bu arada Kore'ye gidecek personel ve aile fertleri için, sefer kanunlarının uygulanmasına ilişkin karar alındı. Bu karara göre; Askeri Ceza Kanunu'nda yazılı harp hükümleri, Türk Ceza Kanunu'nda yazılı harp hali, harp zamanı ve harp esnasında tabirleriyle yazılı ceza hükümleri, Askeri Yargılama Usulü Kanunu'nda yazılı seferde tatbik edilecek usul hükümleri, personelin emeklilik ve istifa işlemlerinin, 20 Eylül 1950'den itibaren geriye bırakılması, bazı kanun maddelerinin Türk Silahlı Kuvvetler Birliğinin, BM emrine girdiğinde uygulamaya konması, subay ailelerine emir eri tahsis edilmesi ve kuvvetli er tayını verilmesi kararlaştırıldı.⁵⁰⁷

5.1.6. Tugayın Son Teşkilat Durumu

18 Eylül 1950'de, Tugay Komutanı'nın Kara Kuvvetleri Komutanlığına sunduğu raporda, Tugayın teşkilatı, personel ve seferi hazırlık durumu şöyleydi: Tugay, 19-21 Eylül günleri arasında İskenderun'a trenle taşınacaktı. İki askeri memuru dışında, personelin tayinleri tamamlanmıştı. Ancak, 15 subay, 27 astsubay henüz birliklere katılmamıştı. 80 şoför ikmal edildiği takdirde, er kadrosu tamamlanacaktı. 104 adet 2,5 tonluk GMC kamyon, 76 adet 1 tonluk, 250 adet 250 kg.lık römork, 86 adet cip ve 6 adet özel tip araç mevcuttu.⁵⁰⁸

5.1.7. Tugayın İskenderun'a Demiryolu İle Sevki

Tugay 19-20 Eylül 1950'de Etimesgut'tan İskenderun'a dört katarla hareket etti. Katarlarda, 259 subay, 18 askeri memur, 4 sivil memur, 395 astsubay 4414 er vardı. Toplam mevcut 5090 kişiyi bulmuştu. Tugayla beraber beş kişilik bir Amerikan irtibat grubu⁵⁰⁹ da hareket etti. Bu uzman subaylar, Amerikan kuvvetleriyle Tugayın bağlantı kurmasında ve ikmal işlerinde faydalı çalışmalar yaptılar.

⁵⁰⁷ DAGMCA, *BM Emrine, Kore'ye Gidecek Olan Türk Silahlı Kuvvetleri Mensuplarına, Kanunlarımızda Yazılı Harp Hali Hükümlerinden Bazılarının Uygulanması*, 20.9.1950, Sayı:3/11940, 030.18.01.02.123.77..17.

⁵⁰⁸ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.70-71.

⁵⁰⁹ Kurul: Başkan Topçu Albay Gumby, üye Piyade Kurmay Yarıbay Wedwer, üye İstihkam Binbaşı Munsin, üye Ordudonatım Subayı Robenson, üye Muhabere Yüzbaşı Lorenzo'dan oluşmaktaydı. Yazıcı, a.g.e., s.80., Yücel, a.g.e., s.22.

İskenderun'da kabileler karşılanarak, 39'uncu Tümen tarafından şehrin 18 km. güneydoğusundaki Atik Yaylası'nda hazırlanan ordugâha yollandılar. Önceden ihtiyaç duyulan 80 şoför de İskenderun'da Tugaya katıldılar.

24 Eylül günü artçı heyetinin de gelmesiyle, bütün Tugay İskenderun'a intikalini tamamlamış oldu. Tayin emirlerini geç alan veya uzak yerlerden gelen subay ve astsubaylar da, İskenderun'da Tugaya katıldılar.⁵¹⁰

5.1.8. İskenderun'dan Kore'ye İntikal

Tugay birliklerini Kore'ye nakletmek için BM tarafından beş ABD gemisi görevlendirilmişti. Bunlardan üçü sayısı 5.000'i bulan Tugay personelini, iki gemi ise top, mühimmat ve nakil araçlarını taşıyacaktı. Gemilerin hareket saati ABD'li yetkililer tarafından tespit edilmişti. Hareket zamanı önceden Türk yetkililere haber verildi. ABD usullerine göre gemilere binme planları, binme ve inme listeleri hazırlandı. Her gemi için ön heyet olarak binecekler tespit edildi.⁵¹¹ Süveyş'e kadar gemilerin korunması Türk Deniz Kuvvetlerine, Süveyş'ten sonraki emniyet, İngiliz donanmasına aitti.⁵¹²

5.1.9. Gemilere Biniş ve Gemilerde Hayat

25 Eylül'de gemilere binileceğinden, birlikler Atik Yaylası'ndaki ordugâhtan limana gelerek binme hazırlıklarına başladı. Bu sırada Cumhurbaşkanı Celal Bayar, uğurlamada bulunmak üzere İskenderun'a gelmişti. Bölgenin askeri ve mülki erkânı ile Belediye Başkanı ve maiyetinin yanı sıra, şehrin ileri gelenleri, halk, Antakya, Dört Yol ve Mersin'den gelen kurullar kabileler vapurlara binip hareket ettiklerinde, bandolarında katılımıyla büyük bir törenle uğurlama yaptılar.⁵¹³

İlk olarak, 25 Eylül 1950'de Alay Komutan Yardımcısı Yarbay Natık Poyrazoğlu komutasındaki 3'üncü Piyade Taburu, Talimgâh grubu ve birkaç bağlı birlik General Mac Ree isimli kolbaşı gemisi ile denize açıldılar. İkinci olarak, 26 Eylül

⁵¹⁰ Yazıcı, a.g.e., s.80.

⁵¹¹ Dora, a.g.e., s.26.

⁵¹² Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.73.

⁵¹³ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.73.

1950'de General Haan isimli gemi ile Tugay, Alay karargâhları ile 1'inci ve 2'nci Taburlarla, birkaç bağlı birlik denize açıldı. Topçu Tabur Komutanı Yarbay Tahsin Kurtay komutasındaki Topçu Taburu ve Uçaksavar Bataryası da üçüncü grup olarak 29 Eylül akşamı Private Johnson isimli gemi ile denize açıldı. Süveyş'e kadar her gemiye bir Türk savaş gemisi (Gemlik, Gaziantep ve Gelibolu) eşlik etti.⁵¹⁴

Personel taşıyan gemilerden sonra ilk eşya, malzeme ve araç gemisi 30 Eylül 1950'de, ikincisi 2 Ekim 1950'de İskenderun limanından ayrıldı.⁵¹⁵ Gemiler, ABD Ordusu'nu denizaşırı ülkelere taşımak için özel yapılmıştı. Bir aydan fazla yetecek kadar yiyecek, içecek mevcuttu. Yemekler Amerikan usulü haşlama olarak pişirildiğinden, Türk damak zevkine uymuyordu. En büyük sıkıntı, verilen ekmek miktarının çok az olmasıydı. ABD'li personele yeten ekmek, Tugay personeline yetmiyordu. Ekmeğin azlığı patatesle giderilmeye çalışıldı.

Duşlar ve tuvaletler de Amerikan usulü olarak yapıldığından ara bölmeler yoktu. Başlangıçta erler çok yadırgadılar. Klozet kullanmayı beceremediler. Bu sıkıntı subay ve astsubayların verdikleri derslerle giderildi.

Harekete bir hafta kala, Almanya'dan uçakla getirilen 300 adet M-1 piyade tüfeği ve diğer Amerikan silâhları üç kafiyeyle paylaşılırak gemiye alınmıştı. Kızıldeniz'i geçip açık denizlere çıkıldığında gemi güvertesinden denize doğru intibak atışlarına başlandı. Eğitimler Kore sularına girene dek devam etti.

21 gün süren yolculuk, İlk kafilenin 16 Ekim, ikinci kafilenin 17 Ekim, üçüncü kafilenin de 19 Ekim'de Pusan Limanına girişiyle sona erdi. Tugayı taşıyan gemiler Pusan Limanı'nın açıklarına demirleyerek iki gün rıhtıma yanaşmak için sıra bekledi. Nihayet 18 Ekim 1950 günü öğle üzeri Türk askeri Kore topraklarına ayak bastı.⁵¹⁶

⁵¹⁴ Yazıcı, a.g.e., s.85. Tugay ve 241'inci Alay Komutanı ile karargâhları ikinci kafiye ile hareket ettiler. Birinci kafiye 93'ü subay, 1789'u astsubay ve er olarak 1882 personel, ikincide 129'u subay, 2332'si astsubay ve er olarak 2461 personel ve üçüncü kafiye 50'si subay, 690'ı astsubay ve er olmak üzere 740 personel vardı. Buna göre üç personel gemisine, 272 subay, 4811'i astsubay ve er olmak üzere 5083 personel binmişti. Bu, toplam kadrodan 9 astsubay noksan ve iki er fazla idi. Kadroya göre noksan olan astsubayların yerine kıta çavuşu verilmişti. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.74.

⁵¹⁵ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.74.

⁵¹⁶ Yücel, a.g.e., 23.

5.2. 1'İNCİ TÜRK TUGAYI'NIN KUNURİ MUHAREBELERİNE KADAR ALDIĞI GÖREVLER

5.2.1. Pusan Limanına Çıkış ve Taegu'ya İntikal

18, 19 ve 20 Ekim 1950'de birer gün arayla Tugay karaya çıktı. Kafiler kamyonlarla istasyona, buradan da trenlerle limanın 85 kilometre kuzeybatısındaki Taegu şehrine yollandı. Tugay, 20 Ekim 1950 günü saat 15.30'a kadar bu şehrin istasyonundan 3,5 kilometre uzağında bulunan, Japonlardan kalma bir kışlaya yerleştirildi. Aynı gün General Mac Arthur'un karargâhındaki irtibat kurulu Tugay karargâhını ziyaret etti.⁵¹⁷

Taegu'ya Tugay intikal ederken, trende birliklerimize Amerikan kumanyası dağıtıldı. Ancak bazı konservelerin domuz etinden olduğu anlaşıldı. Domuz etli konserveler tren durdukça Korelilere verildi. Ne zamandır et yüzü görmemiş Koreliler çok memnun oldular. Askerlerimizin bu yardımseverlikleri ve içten davranışları kısa sürede kendilerini tanıttı. Koreliler Türk askerlerine "Turgo Numbre One - Türkler Bir Numara" demeye başladılar.⁵¹⁸

5.2.2. Taegu'da Donatım, Eğitim ve Savaşa Hazırlanma

9'uncu Kolordu Komutanı'nı, Tugay Komutanı Tahsin Yazıcı'yı tanışmak üzere karargâhında çağırdı. Tugay Komutanı yanına bazı subaylarını alarak, 22 Ekim 1950 sabahı Kolordu karargâhının bulunduğu Taejon'a gitti. Yapılan görüşmelerden sonra, ilk hafta istirahat, müteakiben cephede görev verilmesi düşünüldüğü ancak silah ve donanım noksanlığı nedeniyle, önce noksanlıkların tamamlanmasına karar verildiği öğrenildi. Tugay, şimdilik Taegu ile Taejon arasındaki dağlarda gizlenen ve fırsat buldukça yollara inerek saldıran çeteleri arayıp, temizlemekle görevlendirildi.⁵¹⁹

21 Ekim 1950'de Tugay Taegu'daki kışlaya yerleşti. Tugayın donatımı ve lojistik sisteme uyum sağlaması üç hafta içinde tamamlandı. En büyük sorun, lisan bilen personelin çok az olmasından kaynaklanıyordu. Bu nedenle işler uzuyor, yanlış

⁵¹⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.77.

⁵¹⁸ Yücel, a.g.e., s.24.

⁵¹⁹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.77.

anlamalar oluyordu.⁵²⁰

23 Ekim tarihi BM Günü olduğu gibi, aynı zamanda Kuzey Kore'nin başkenti Pyongyang'da bu gün ele geçirilmişti. Bu nedenle Taegu şehir idaresi tarafından yapılan kutlamalara, Tugay birlikleri de katıldı.

Anavatandan gelerek Pusan'a çıkan 23 cip ve 27 GMC aracı, 25 Ekim'de karayolu ile Türk şoförleri idaresinde Taegu'ya getirildi. Aynı şoförler tekrar Pusan'a gönderilerek orada kalan araçlar da getirildi.

5.2.3. Tugay Teşkilatında Yapılan Düzenlemeler

Tugay Komutanı ve Kurmay heyeti, Piyade Taburlarıyla, Tugay arasında bir Alay kademesinin bulunmasını fazla, gereksiz ve hatta sevk ve idare bakımından sakıncalı gördü. Tugay Komutanı'na göre Tugay teşkilatında bazı değişiklikler yapılmalıydı. Bu maksatla, Tugay Komutanı, Alay Komutanı ve Karargâh Şube Müdürlerinin katılımı ile bir toplantı yapıldı. Yapılan görüşmeler sonucunda fikirler, kuruluş değişikliği yapılması üzerinde toplandı. Yapılan değişiklikler kararlaştırıldı ve emir verildi. Yeni teşkilata göre:

1. Alay Karargâhı lağvedilerek piyade taburları ve havan bölüğü diğer birlikler gibi doğrudan Tugay emrine alındı. Alay Komutanı Albay Celal Dora Tugay Komutan Yardımcılığı görevine, Alay Komutan Yardımcısı Yarbay Natık Poyrazoğlu geri teşkillerin⁵²¹ bir komuta altında toplanmasıyla oluşturulan Sahra Hizmet Tabur Komutanlığına görevlendirildi. Alay İnzibat Takımı, Tugay İnzibat Kıtası ile birleştirilerek ve birazda takviye edilerek bir İnzibat ve Trafik Bölüğü kuruldu. Alay ve Tugay Muhabere Takımları birleştirilerek bir Muhabere Bölüğü kuruldu. Alay İkmal Bölüğü kaldırılarak, taburların ikmal, sıhhiye elemanları ve mevcutları artırıldı. Tabur İstihkâm Takımları dağıtılarak, İstihkâm Bölüğü ve taburlar takviye edildi.

⁵²⁰ Yücel, a.g.e., s.24.

⁵²¹ Geri teşkiller; talimgâh grubu, sıhhiye, ordudonatım, ulaştırma bölüklerinden oluşmaktaydı. Yazıcı, a.g.e., s.125.

2. Alay karargâh subaylarından ikisi, Alay Komutan Yardımcısının yanında bırakılırken, diğer Alay karargâh personeli ihtiyaç duyulan yerlere görevlendirildi.⁵²² Alay Komutanı Albay Celal Dora, bu değişiklik emrinden çok rahatsız oldu. Alayı milli irade onayı ile kurulmuştu ve ancak milli irade tarafından lağvedilebilirdi. Albay Celal Dora, 3 Kasım 1950'de aldığı değişiklik emrine askerliğin gereği olarak uymakla beraber, durumu Genelkurmay Başkanlığına, özel gizlilik derecesinde 4 Kasım 1950 tarihli bir yazı ile bildirdi.⁵²³

5.2.4. Tugayın Muharebelere Katılması

5.2.4.1. Tugayın Chongdan bölgesinin emniyetinde görevlendirilmesi

7 Kasım 1950'de BM Ordusu'ndan gelen bir emirle Tugay, 8'inci Ordu'ya bağlandı. Tugaya kod adı olarak, "North star - Kutup Yıldızı" ismi verildi. Aynı gün telefon emriyle Tugayın, Seul'un 46 km. kuzeybatısındaki Munson bölgesinin emniyetini sağlamak ve bu bölgedeki Kuzey Koreli gerillaları imha etmek maksadıyla, 25'inci Amerikan Tümen Komutanlığının emrine gireceği bildirildi.⁵²⁴

Tugay, intikal için hazırlıklara başladı. Tugayın 2600 mevcutlu üç piyade taburu, 400 mevcutlu Personel İkmal Bölüğü, Bando Bölüğü, gibi toplam 3500 kişilik bölümü, yani %70'lik bir kısmı yaya idi. Tugayın tamamının motorlu intikali için 100 kamyonla daha ihtiyacı vardı. 233 ton tutarındaki Tugay ağırlıklarının ancak 90 tonu kendi imkanlarıyla taşınabiliyordu. Ya takviye için 100 araç verilecek, ya Tugay kendi imkanlarıyla üç kademede intikal edecek, ya da demiryolundan istifade edilecekti. Yapılan plânlamada; Tugayın motorlu birliklerinin 450 km.lik Taejon-Chochiwon-Suwon-Seul karayoluyla, yaya birliklerinin ve ağırlıklarının ise demiryoluyla iki kademede intikal etmesi kararlaştırıldı. Motorlu birlikler, 10 Kasım sabahı intikale başladı. Kalan birlikler, 13 ve 14 Kasım'da demiryoluyla nakledildi. Tugay, 15 Kasım'dan itibaren, İmjın Nehriyle Kaesong kuzeyi ve Sibyonni arasında kalan 25 km. genişlik ve 50 km. derinlikteki bir bölgenin sorumluluğunu, 25'inci Tümen birliklerinden devraldı. Böylece Tugay ilk muharebe görevini almış oldu.

⁵²² Yazıcı, a.g.e., s.125-126.

⁵²³ Dora, a.g.e., s.73-74.

⁵²⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.80.

Tugayın sorumluluk bölgesinde 3500 kadar Kuzey Koreli gerilla bulunuyordu. Tugay, Taburlarını bu geniş bölgeye dağıtarak görevini başarı ile yaptı. 25'nci Amerikan Tümeni'nin geri bölgesini emniyete alarak tümenin, Sunchon bölgesinde toplanmasını sağladı.⁵²⁵

5.2.4.2.Tugayın Kunuri bölgesine intikali

9'uncu Kolordu yakında başlayacak taarruza katılmak için hazırlanırken, bu kolorduya bağlı 25'nci Amerikan Tümeni de Pyongyang'ın 48 km kuzeyindeki Sunchon bölgesinde toplandı. Bu sırada Tugayın; 9'uncu Amerikan Kolordusu'nun ihtiyatını teşkil etmek üzere 22 Kasım'da Kunuri' ye hareket etmesi bildirildi. Tugay karargâhının komuta kademesiyle bir ön heyet, 20 Kasım sabahı Chongdan'dan Pyongyang'ın 75 km. kuzeyinde Kunuri bölgesine hareket etti. Geniş bir alana dağılmış bulunan Tugay birliklerine, 20 Kasım akşamına kadar Kaesong-Kumchon bölgesinde toplanıp harekete hazır bulunmaları emredildi. Tugay önce yol boyunca toplandı ve 21 Kasım'dan itibaren harekete başladı.⁵²⁶ Kunuri 300 km. uzaklıktaydı.

Tugayının yaya unsurlarının intikali için 25'inci Tümen, 200 kamyon verileceğini bildirdiği halde, kamyonlar gelmedi. Tugayın 22 Kasım'da cepheye hareket etmesi şüpheli duruma geldi. Bu durumda; Tugayın tamamının, taarruz günü olan 24 Kasım'dan önce, Kunuri Bölgesinde bulunması mümkün değildi. Yalnız 1'inci Tabur bindirilebildi ve Tugayın motorlu birlikleri⁵²⁷ ile birlikte 1'inci kademe olarak intikale başladı. İntikal yolu olan Kaesong - Piyonksan-Namchonjom-Simak- Sariwon-Pyongyang-Sunchon-Kunuri yolu cepheye giden BM vasıtalarıyla tamamen dolu olduğundan intikal zorlukla sürdürüldü. 300 km.lik yol ancak 16 saatte alınabildi. Tugayın birinci kademesi 24 Kasım sabahı intikalini tamamladı. Araçlar hiç bekletilmeden geri gönderildi. Her çareye başvurulmasına rağmen taarruzun başlama günü olan 24 Kasım'da, Tugayın bulunması gereken Kunuri bölgesine, Motorlu Birlikler ile sadece 1'inci Tabur gelebildi. 2'nci Taburu yolda, 3'üncü Taburu ile

⁵²⁵ Yücel, a.g.e., s.29.

⁵²⁶ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.84.

⁵²⁷ Uçaksavar, Havan, İstihkâm, Muhabere, Sıhhiye, Ordudonatım Bölükleri, Tugay Karargâhı ve Karargâh Bölüğü. Yücel, a.g.e., s.29.

Personel İkmal Bölüğü ise hala ilk toplanma bölgesi olan Kumchon'da kamyon bekliyordu. Geri dönen araçlarla ve üç kademe halinde Tugayın tamamı ancak 26 Kasım akşamı Kunuri' de toplanabildi.⁵²⁸

BM Başkomutanlığınca, 24 Kasım 1950 sabahı genel taarruzun başlaması kararlaştırılmıştı. Motorlu Topçu Taburu bu taarruzda 25'inci Tümen'i desteklemekle görevlendirildi. Motorlu Topçu Taburu 21 Kasım'da Chongdan'dan kendi araçlarıyla hareket etti. Topçu Taburu 22-23 Kasım 1950 gecesi 25'inci Tümen bölgesinde toplanan diğer beş topçu taburuyla mevziye girdi.⁵²⁹

5.2.5. Tugayın Muharebeye Girmesinden Önce BM Ordusu, Türk Tugayı ve Komünist Çin Ordusu'nun Genel Durumu

Pusan'a çıkan Tugayın, trenlerle 120 km. kadar batıdaki Taegu şehrine intikal ettiği 22 Ekim'de ise 700 km. ötedeki Pyongyang geçilmiş, doğuda ABD Deniz Piyade Tümeni Wonsan çıkarmasını tamamlamış, Yalu'ya 100-120 km.lik bir mesafeye ulaşılmıştı.⁵³⁰

Bu günlerde beklenmez bir şey daha oldu. 1'inci ABD Süvari Tümeni ve onun doğusundaki 2'nci Güney Kore Kolordusu'nun 6'ncı Tümeni şiddetli bir taarruza uğradı. 1 Kasım'daki şiddetli taarruzları karşısında, Güney Kore Tümeni parçalandı. 1'inci Süvari Tümeni ise 600'ü aşkın kayıpla çekilmek zorunda kaldı.⁵³¹

24'üncü ABD Tümeni ve bazı Güney Kore birlikleri, Yalu'ya 20 km. kadar yanaşmıştı. 7 Kasım'da BM Ordusu, Kuzey Kore topraklarında ulaştığı bu hattın erişebileceği en ileri hat olduğunu bilmiyordu. Ayrıca Çin kuvvetlerinin bir kısmının BM Ordusu'nun 30-40 km. kadar gerisinde kaldığından da haberleri yoktu. 28 Kasım sabahı doğuda 1'inci ve 3'üncü Güney Kore Kolorduları ile 10'uncu ABD Kolordusu, ortadaki dağlık bölgede 2'nci Güney Kore Kolordusu ile Batıda 1'inci ve 9'uncu Kolordulardan oluşan 8'inci Ordu ileri harekate geçti. Mac Arthur emrini vermişti. Tüm ordu taarruza geçerek Kuzey Kore'nin bütününe işgal edecekti.

⁵²⁸ Yücel, a.g.e., s.29-30.

⁵²⁹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.85.

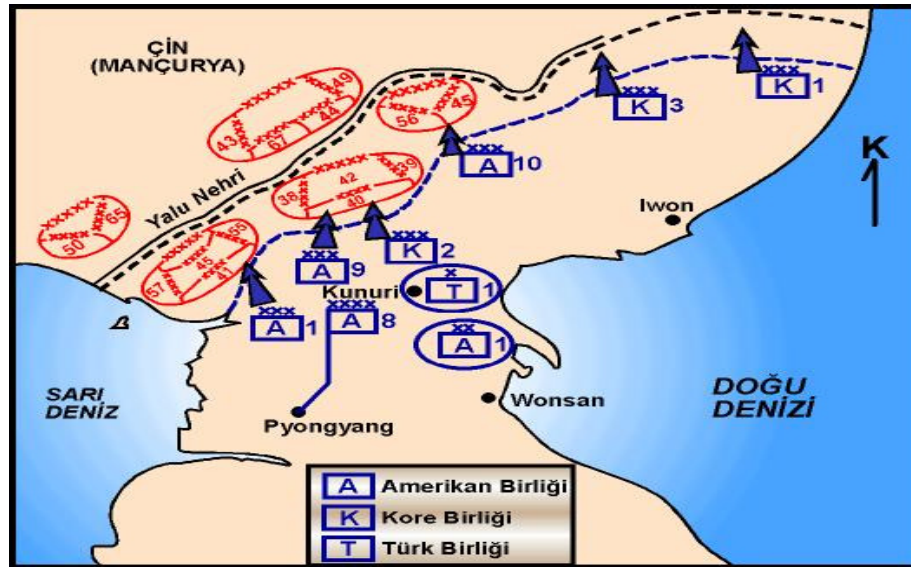
⁵³⁰ Denizli, a.g.e., s.83.

⁵³¹ Artuç, a.g.e., s.93.

Türk Tugayı, 25 Kasım taarruzunun başlamasından iki gün önce, 9'uncu ABD Kolordusu'nun ihtiyatını oluşturmak üzere cepheye, Kunuri yakınına gelmişti.⁵³²

Yine bu günlerde Çin Ordu Komutanı Lin Piao'da hazırlıklarını tamamlamış, BM Ordusu'nun harekete geçmesini bekliyordu Yalu Nehri güneyine, 13 Ekim'den beri 300.000 Çin askeri geçmişti. 50.000'i aşkın Kuzey Kore Ordusu ile beraber, 350.000 kişilik bir ordusu, BM Ordusu'nu bekliyordu. Bunların haricinde, 500.000'i aşan bir Çin Ordusu da Mançurya'da yığılmaklanmasını bitirmek üzereydi.⁵³³

24 Kasım'da BM Ordusu'nun genel taarruzu başladı. Amaç, Kuzey Kore kuvvetlerini, Kore dışına atmaktı. 8'inci Ordu'nun taarruzu buna göre planlanmıştı.

Kroki 5.1. BM Ordusu'nun Genel Taarruz Harekati (24 Kasım 1950).
Kaynak: Yücel (2001).

5.3. KUNURİ MUHAREBELERİ

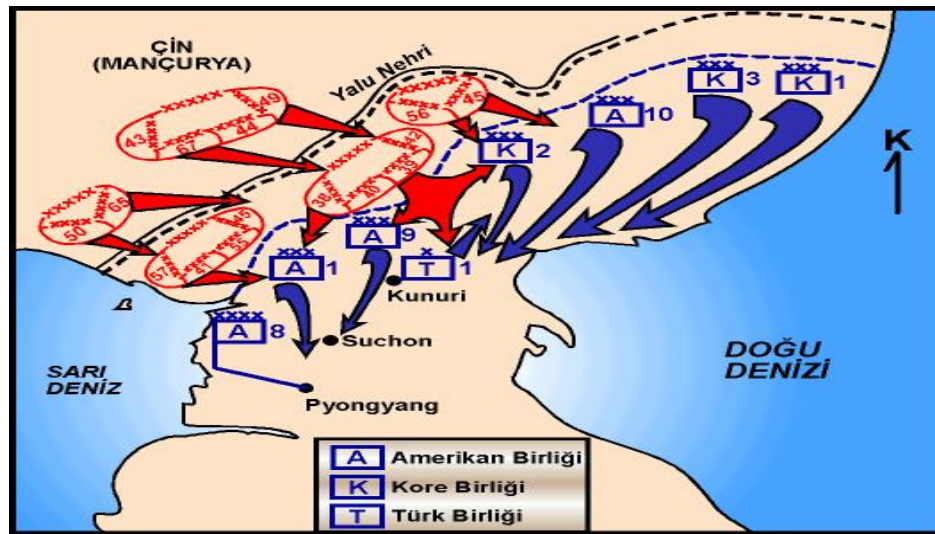
5.3.1. BM Ordusu'nun Taarruzu ve Çin Ordularının Savaşa Girmesi

24 Kasım'da başlayan ve BM Başkomutanlığınca, Çin- Rusya sınırına kadar sürdürülmesi kararlaştırılan genel taarruz devam ediyordu. Taarruzun ikinci günü, 8'inci Ordu, önündeki düşmanı atarak ilerliyordu. Türk Tugayı 26 Kasım akşamı (Topçu

⁵³² Denizli, a.g.e., s.84.

⁵³³ Artuç, a.g.e., s.97.

Taburu eksik) Kunuri bölgesinde toplanarak, 9'uncu Amerikan Kolordusu'nun ihtiyatı görevini almıştı. Her şey plânlandığı şekilde yürüyordu ki hiç beklenmeyen bir şey oldu. Aylardır Yalu Nehri'ni geçerek Kuzey Kore topraklarına giren ve gündüzleri saklanıp geceleri yol alarak cepheyi takviye eden Komünist Çin Orduları, aniden ortaya çıkıverdi. BM Ordusu'nun mevzilerinden çıkarak taarruza başlamasını bekleyen Komünist Çin 4 ncü Ordular Gurubunun Komutanı Lin Piao, bir anda beklenmeyen ani darbesini vurdu. Karşısındaki dağınık Kuzey Kore Ordusu ve az sayıda Çin gönüllüsünü, kısa sürede ezerek, Yalu Nehri'ne ulaşmayı bekleyen BM Ordusu, önce durdu, sonra panik halinde geri çekilmeye başladı. Cephenin ortasında bulunan 2'nci Güney Kore Kolordusu tamamen dağıldı. Panik halinde kaçmaya başladı. BM Ordusu'nun cephesi tam ortadan yarıldı. 9'uncu Amerikan Kolordusu'nun, dolayısıyla da 8'inci Ordu'nun yan ve gerisi açıldı ve kuşatılma tehlikesi doğdu. Cepheyi ortadan yarararak Tokchon'u kuşatan düşman, bu hatta durdurulmalıydı. Bu görevi yapacak, Kunuri'de bulunan Türk Tugayından başka birlik de yoktu. Görev Türk Tugayına verildi.⁵³⁴

Kroki 5.2. (26 Kasım 1950) Komünist Çin Ordularının Genel Karşı Taarruz ve Baskın Harekatı.

Kaynak: Yücel (2001).

5.3.2. Tugay Komutanının Emir Almak Üzere Kolordu Karargâhına Gidişi

Tugay 1'inci ve 9'uncu Kolordulardan oluşan 8'inci Ordu'nun sağ gerisinde Kunuri ve güneybatısında toplanıyordu. Tugay, 24 Kasım saat 10.00'dan beri taarruz

⁵³⁴ Yücel, a.g.e., s.32.

halinde bulunan 9'uncu Kolordu'nun emrine verilmişti. 26 Kasım 1950'de başlayan komünist Çin Ordusu'nun taarruzları sonucunda durum, birdenbire BM Ordusu'nun aleyhine dönmüştü. Tockhon'un sarılması üzerine 9'uncu Kolordu'nun doğal olarak ta 8'inci Ordu'nun sağ yan ve gerileri düşmana açılmıştı. Bu nedenle 8'inci Ordu, ciddi bir kuşatılma tehlikesi ne maruz kalmıştı. Bu esnada Tugay Komutanı, 26 Kasım saat 14.40'ta Kunuri'nin yaklaşık 7,5 km. kuzeybatısındaki Unhung-ni de bulunan 9'uncu Kolordu karargâhına davet edildi.

Bu sırada, BM Ordusu'nun, 24 Kasım'da başlattığı taarruz, 26 Kasım'da Komünist Çin Ordusu'nun üstün sayıda ve taze kuvvetlerle giriştiği büyük karşı taarruz sonucunda başarısızlığa uğramıştı.⁵³⁵

Kolordu Komutanı Tümgeneral Coulter saat 15.30'da, şu sözlü emri verdi:

“2'nci Kore Kolordusu geri çekiliyor. Tokchon şehri düşman tarafından kuşatılmıştır. Düşman Kolordumuzun sağ tarafını tehdit etmektedir. Türk Tugayı Kunuri-Tokchon yoluyla hareket ederek Tokchon'u işgal edecektir. Burada 9'uncu Kolordunun sağındaki 2'nci Tümen ile bağlantı sağlayacak ve Tokchon'dan Hyangsang ve Changsang-ni üzerinden kuzeybatıya giden yolu emniyet altına alacaktır. Topçunuz size Kunuri'de katılacaktır. Hemen hareket etmeniz çok önemlidir. Bu kasabayı (Tokchon) almak üzere muhtemelen muharebe edeceksiniz.^{536,}

Kolordu Komutanının bir istekleri olup olmadığını sorması üzerine, Tugay Komutanı Yazıcı, Piyade taburlarının araçlarının olmadığını, 60 Km uzaklıktaki Tokchon'a süratle gidebilmek için kamyona ve ayrıca tanka ihtiyaç olduğunu bildirdi. Kolordu Komutanı; bir Tank Takımı ile 50 kamyon verebileceğini söyleyerek süratle hareket edilmesini istedi. Tugay Komutanı telefonla hazırlık için ön emrini vererek, Kunuri'deki Tugayına hareket etti.⁵³⁷

5.3.3. Kunuri ve Tockhon Arısındaki Arazi ve Yol Durumu

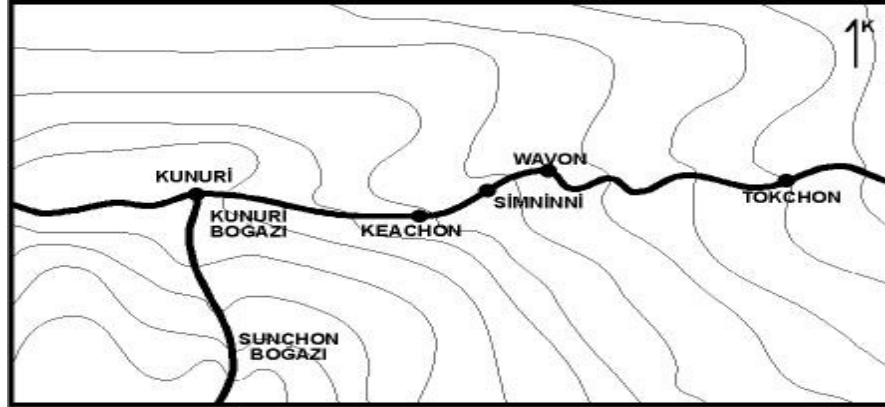
Kunuri Kasabası, Chongcon nehrinin doğusunda, kuzeye giden kara ve demir yolunun üzerindedir. Kunuri ile Tokchon arasında kuzeyden güneye Karilyon Dağları

⁵³⁵ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.87-88.

⁵³⁶ Yücel, a.g.e., s.33.

⁵³⁷ Yücel, a.g.e., s.33.

uzanır. Wawon'dan sonra Karilyon yolunu tırmanmaya başlar. Yol; dar, dik, keskin dönemeçli ve kıvrımlıdır. Doğuya doğru inişte çok bozuktur. Kunuri-Kaechon arasında dar boğazdan geçer. Yolun iki tarafı uçurum doludur.⁵³⁸

Kroki 5.3. Kunuri-Tokchon Yol ve Arazi Durumu.
Kaynak: Yücel (2001).

5.3.4. Tugayın İleri Harekâtı :

26 Kasım 1950 saat 18.00'de harekete geçen takviyeli keşif birliğinden beş dakika sonra Tugay birlikleri yaya, sonra kademeli olarak motorlu halde yola çıktılar. Birliklerin Cholang-myon'a varmaları 27 Kasım 1950 saat 03.00'a kadar sürdü. Tugay 26-27 Kasım 1950 gecesi boğazda istirahat ederek geceyi geçirdi. Tugay karargâhı Kunuri'de kalmıştı. Tugaya katılan motorlu Topçu Taburu da, Syong-yong kuzeyi ve kuzeybatısında yol boyunca ordugâh kurmuştu.

Tugay Komutan Yardımcısı Albay Dora, Tugayın 26 Kasım 1950 günü saat 17.20'deki harekât emrini almıştı. 27 Kasım sabahı Kunuri'den Choyang-myong'a gelen Tugay Komutanı ile görüşükten sonra, emrini verdi.⁵³⁹

Yayınlanan emir gereğince, İlk unsurlar takviyeli 27 Kasım saat 06.00'da yürüyüşe başladı. Yaya ve motorlu birliklerin intikali güçlkle devam ederken saat 14:30'da 9'uncu Kolordu'dan bir telsiz emri geldi. Emirde;

⁵³⁸ Yücel, a.g.e., s.33.

⁵³⁹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.93.

“Tokchon’a gidilmeyecektir. Dün gece kamyonlardan indiğiniz yerin on kilometre doğusunda kalarak yolu kapatınız. Chongsang-ni’de bir alay kadar düşman vardır.” demektedir.

Bu emir veriliş saatinden yaklaşık iki saat sonra Tugaya ulaştırılabildiği.⁵⁴⁰ Emir bu kadardı. Kolordunun maksadına, özellikle 2’nci Tümen’in durumuna, Kore Kolordusu’nun akıbetine ait hiçbir bilgi verilmemişti.⁵⁴¹

Tugay Komuta heyeti derhal toplanarak durum muhakemesi yaptı. Tugay hemen hemen kolordunun yolun tıkanmasını emrettiği yerdeydi. Ancak emredilen yer bu görevi yapmaya uygun değildi. Tugay burada verilen görevi yapamayacağı gibi, sağından-solundan sızan düşman birlikleri ile çevrilebilir ve çıkış olmayan bir geçitte tamamen imha olabilirdi. Tugay Komutanı kendi inisiyatifini kullanarak; geri dönülmesini ve gece konakladıkları Wawon bölgesinin savunularak yolun emniyete alınmasını emretti. İntikal derhal durduruldu. Kol sonu kolbaşı, kolbaşı kol sonu olmak üzere Tugay bulunduğu yolda geri döndürüldü. Wawon’a geri dönüşe başlandı. Yaya unsurlar kolayca geri dönerken, motorlu araçların dönüşleri sorun oldu. Çünkü yol o kadar dar, dik ve dönemeçli idi. Çok kargaşalık yaşandı. Birlikler birbirlerinin içine girdiler. Yürüyüş tamamen bozulmuş vaziyette geri intikal başladı. Böyle dağınık, kontrolsüz ve düzensiz bir halde gece yarısı Tugay Wawon’a dönebildi. Tugay 26 Kasım’dan beri yollardaydı. Nihayet konmaya geçildi. Kısa bir süre de olsa dinlenme fırsatı bulunabildi. Ancak artçı görevindeki takviyeli Keşif Takımından henüz bir haber alınamamıştı.⁵⁴²

5.3.5. Wawon Savunması

Tugay Wawon bölgesinde konmaya geçerken, 10’uncu Bölüğün, ileri karakol bölüğü olarak Songbulgol Köprüsünü ve yolu kapamak üzere yolun iki yanındaki tepelere yerleştirdi. Bölüğü makineli tüfeklerle takviye etti. Tugay birlikleri 10’uncu Bölüğün gerisinde Choyang-myon Boğazında derinliğine tertiplendi.

28 Kasım 1950 günü saat 04.30’da Tugayın Keşif Takım Komutanı Üsteğmen Kamil Doğan, Choyang-myon’da bulunan karargâha gelerek artçı görevinden geriye

⁵⁴⁰ Yücel, a.g.e., s.34-35.

⁵⁴¹ Yazıcı, a.g.e., s.159.

⁵⁴² Yücel, a.g.e., s.34-35.

doğru gelirken yolda kolordunun Tugayla irtibat için tahsis ettiği telsiz kamyonunun bozulmuş olduğunu gördüklerini, ABD’li Muhabere Yüzbaşısı Lorenzo’nun bozulan aracını tamir etmeye çalıştığını, tamirat bitene kadar kendisini beklemelerini rica ettiğini söyleyerek, anlatmaya devam etti. Aracın tamirine nezaret ederken yolun kuzeyindeki ormanlıklar içinden makineli tüfek, makineli tabanca, havan ve takiben el bombasıyla düşmanın kendilerini baskına uğrattığını anlattı.⁵⁴³ Üsteğmen Doğan, takımının tümüyle mücadeleye katıldığını, ancak üstün düşman kuvvetleri karşısında bir şey yapamadıklarını, takımı ile beraber bulunan İstihkam Takımı ve Silah Takımından bir haberi olmadığını ve Yzb. Lorenzo ve telsiz aracının da düşman tarafında kaldığını sözlerine ekledi.⁵⁴⁴

Tugay Komutanı, 2’nci Bölüğün derhal hareket ederek baskına uğrayan araçları kurtarmasını ve orada kalan erleri aramasını emretti. Emir Subayı, Tugay Komutanı’nın bu emrini 3’üncü Tabur Komutanı Binbaşı Lütfi Bilgin’e ilettili. Fakat 2’nci Bölük aldığı emri yerine getiremedi. 10’uncu Bölüğün sağ gerisinde kaldı. Çünkü, düşman 28 Kasım günü gün ağarırken 10’uncu Bölüğe taarruza başlamıştı.

Tugayın birlikleri 10’uncu Bölüğün gerisinde, Choyang-myon boğazının derinliğine doğru yerleşmiş ve istirahat ediyordu.⁵⁴⁵ Düşman 28 Kasım gecesi pusuya düşürdüğü Keşif Takımı ile dağıttığı 2’nci Güney Kore Kolordusu’na karşı kazandığı başarıdan kaynaklanan cesaret ve güvenle, fazla açılıp yayılmadan topluca bölüğe saldırdı. Ancak şiddetli bir ateşle karşılaştı. Her silâhın karşısında 20-30 Çinli bulunuyordu. Çok sayıda kayıp vererek çekilmek zorunda kaldı. Yeniden Cepheden taarruzla bölüğü tespit eden düşman, sağ ve sol kanattan kuşatma harekâtına başladı. Bunun üzerine, 9’uncu Bölük, 10’uncu Bölüğün sol kanadını koruyacak şekilde muharebeye sokuldu. Ancak düşman sayıca çok fazlaydı ve sol kanattaki ormanlık araziden faydalanarak, bu bölüğü de kuşatmaya çalışıyordu. 9’uncu Bölüğün ihtiyat takımı ile ormandan kuşatmaya çalışan düşmana süngü hücumu yapıldı.⁵⁴⁶ Bu beklenmedik süngü hücumu düşmanı şaşırttı ve geriye atarak 3’üncü Taburu kuşatılmaktan kurtardı. Ama düşman gerideki sırtlardan dolaşarak Tugayın bütünü

⁵⁴³ Dora, a.g.e., s.109-110.

⁵⁴⁴ Artuç, a.g.e., s.185.

⁵⁴⁵ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.101-104.

⁵⁴⁶ Yücel, a.g.e., s.36.

kuşatmak için yine harekete geçti.⁵⁴⁷ Çinlilerin sağ kanattan yaptıkları kuşatmayı önlemek üzere, 11'inci Bölük de, 10'uncu Bölüğün sağındaki tepeyi işgal ederek muharebeye girdi. 3'üncü Taburunun üç bölüğü asıl muharebe hattında çarpışyordu.

Düşman, cepheden ve yanlardan bu üç bölüğe taarruz ederken, gerideki büyük kuvvetleriyle ormanlık araziden ilerliyor, Tugayı kuşatmak istiyordu. Vadi dar olduğundan 1'inci ve 2'nci Taburlar henüz muharebeye sokulmamıştı. Yol çevresindeki düzlüğün her iki yanındaki tepeler ormanlıktı. Bu durum harekâtı kısıtlıyordu. Asıl muharebe hattında üç bölüğü ile savunan 3'üncü Tabur, yanlara yaptığı süngü hücumları ile düşmanı geri atıyor ve kuşatılmasını önliyordu. Ancak sayıca çok fazla olan düşman dalga dalga tekrar taarruza geçiyordu. Bu durumda, 2'nci Tabur ileri yanaştırılarak, 3'üncü Taburun sol kanadında muharebeye sokuldu. 1'inci Tabur, Tugay ihtiyatı olarak geride tutuldu.⁵⁴⁸

2'inci Tabur mevziîlenmek üzereyken, ormanlık araziden şiddetli ateş başladı. Zayıat veriliyordu. Çinliler, Tugayı kuşatıcı bir duruma girmişti. Tepelerin ele geçirilmesinden başka yol kalmamıştı. Süngü hücumuna 5'inci ve 6'ncı Bölükler başladı.⁵⁴⁹ Çinliler ateş muharebesinden yılmıyor, ama süngüye de dayanamıyordu. Tepeler alındığında yerler Çinli ölümler ve silâhlarla doluydu. Cephedeki düşman, 38'inci Çin Ordusu idi. Tugay, bu ordunun, iki tümeni ile yani bire karşı altı misli bir düşmanla savaşmıştı.⁵⁵⁰

Düşman iki tümeni ile cepheden ve sağ yandan taarruz ederken, bir tümeni ile de sağ yanın açığından hareketle Tugayı geniş bir çembere almaya çalışıyordu. Cephedeki 2'nci ve 3'üncü Taburlar asıl muharebe hattını muhafaza için zaman zaman ihtiyatları ile süngü hücumu yapıyor ve inatla direniyordu. Topçu Taburu dere yatağındaki mevziînden, savunmayı destekliyordu. Hafif gözetleme uçağı⁵⁵¹, topçu ateş tanzimi yaparken keşif faaliyetlerinde de bulunuyordu. Tank Takımı ile takviye edilerek karşı taarruz yapan 1'inci Tabur 3'üncü Bölük de ihtiyata geri dönmeyerek, 9'uncu ve

⁵⁴⁷ Artuç, a.g.e., s.188.

⁵⁴⁸ Yücel, a.g.e., s.36.

⁵⁴⁹ Artuç, a.g.e., s.189.

⁵⁵⁰ Yücel, a.g.e., s.36.

⁵⁵¹ Türkiye'de sökülerek sandıklara konulan ve Kore'ye getirilerek burada tekrar monte edilen üç adet tek motor ve tek pervaneli uçak mevcuttu. Keşif ve Topçu hedef tanziminde kullanılıyordu. Yücel, a.g.e., s.37.

10'uncu Bölükler arasındaki boşluğa yerleşip, cepheyi takviye etti.

Saat 11.00'de, cephedeki 2'nci ve 3'üncü Taburları, karşı taarruz ve süngü hücumu yaparak düşmanı kuzey ve doğuya doğru geri sürdü. Düşman 16.30'da ateşi kesti.⁵⁵²

5.3.6. Tugayın Geri Çekilmesi:

Türk keşif uçaklarının yaptığı gözetlemelerde, düşman takviyelerinin, uzak ve ormanlık araziden dolaşarak, Tugayın gerisine sarktığı tespit edildi. Tugay Komuta Heyeti ve Karargâhı toplanarak durum değerlendirmesi yaptı. Karar şöyleydi:

“Düşmanın olası bir kuşatmasını boşa çıkarmak ve daha uygun koşullarda savunmaya devam etmek maksadıyla, Tugay bu gece altı kilometre kadar gerideki Sinnim-ni'ye çekilecektir.⁵⁵³”

Karar hemen uygulanmaya başlandı. Hazırlıklar devam ederken, 9'uncu Kolordu Karargâhında görevlendirilen Türk irtibat subayı, araçla Tugay Komuta yerine geldi. Sözlü olarak 9'uncu Kolordu Komutanı'nın mesajını ilettili:

“Türk Tugayının bu gün sabahtan beri düşmanla yaptığı mahirane savaşlar ve yer yer yaptıkları süngü hücumları sayesinde üstün düşman kuvvetlerini üzerine çekmiş ve bu kesimde düşmanın çok üstün kuvvetlerle yapmış olduğu taarruzları kırılmış ve 8'inci Ordu yararına büyük başarılar kazanılmıştır. Türk Tugayını bu başarısından dolayı taktir ve tebrik ederim.⁵⁵⁴”

Daha sonra elindeki tatbik krokisinden, Kolordu'nun çekilme emrini, sözlü olarak bildirdi. Kolordu emri şu şekildeydi;

“Türk Tugayı, çekilmekte olan 2'nci Amerikan Tümeni'nin sağ kanadı ile temas kurup 998 ve 1190 rakımlı tepelerle bunların devamından geçen geniş bir hat üzerinde mevzi alarak düşmanın harekâtını geciktirecektir.”

Bu emirde 2'inci Tümen'in hangi şartlar altında çekildiği, nereye kadar çekileceği, sağ kanadın ne zaman nerede olabileceği gibi hususlar hakkında bir bilgi

⁵⁵² Yücel, a.g.e., s.37.

⁵⁵³ Yücel, a.g.e., s.37.

⁵⁵⁴ Dora, a.g.e., s.122.

verilmemişti.⁵⁵⁵ Ayrıca Tugayın bu gece yarısından itibaren 9'uncu Kolordu'nun emrinden çıkarak 2'nci Tümen'in emrine gireceği bildiriliyordu. Emir bu kadardı.⁵⁵⁶ Kısacası, Türk Tugayı yine kendi kaderine terk edilmişti.

Amerikalı Yüzbaşı Lorenzo, iki gece önce telsiz aracı ile birlikte esir düştüğünden, Kolordu ile telsiz irtibatı kesilmişti. Telli irtibat ise henüz çekilmemişti. İrtibat motorlu habercilerle sağlanıyordu.⁵⁵⁷ Emredilen çekilme ve savunma hattına göre; Tugayın cephesi çarpık bir durum alıyordu. Ayrıca Tugay, ormanlık araziden ve uzaklardan geçen büyük düşman birlikleri ile kuşatılıyordu. Bu durumda Tugay Komutanı'nın verdiği çekilme kararının uygulanması, komuta heyetince daha uygun bulundu.⁵⁵⁸ Hava da kararmaya başlamıştı.

Günün en kanlı savaşını yapan 10'uncu Bölük, artçı görevi alan 1'inci Bölüğe yerini terk etti. 3'üncü ve 1'inci Taburlar çekilme emrini alınca artçı görevi alan 1'inci Bölüğün himayesinde teması keserek vadiye indiler. 1'inci Tabur'dan sonra 2'nci Tabur ve son olarak, 3'üncü Tabur sessizce çekilmeye başladı. Topçu bataryalarından biri mevzide bırakıldı.⁵⁵⁹ 1'inci Bölük ile topçu bataryası zaman zaman ateş ederek çekilmeyi perdeledi. Kunuri'den getirilen Personel İkmal Bölüğü, Sinnim-ni önlerinde çekilmeyi himaye etmeye hazır bekliyordu. Bir bataryası eksik Topçu Taburu ve İstihkâm Bölüğü, Sinnim-ni'ye çekilmeyi tamamladı.

Tugay Komutanı çekilmeyi bir müddet izledikten sonra, Sinnim-ni'nin 4 km. kadar gerisindeki Kaechon'da kurulan Tugay Komuta yerine hareket etti. Çekilme yolu çok dar ve bozuktu. Motorlu ve yaya birlikler aynı yoldan çekildiğinden karışıklıklar oldu. Yayalar ve motorlu birlikler birbirine girdi. Çekilmeyi fark eden düşman taarruza geçti ise de örtmedeki 1'inci Bölüğün ateşleri karşısında geri çekildi. Çinliler ormanın yakarak ortalığı gündüz gibi aydınlattı. Tekrar cepheden ve iki yandan saldırıya geçtiler. Ancak örtmedeki 1'inci Bölük direnerek çekilen Tugaya dört saat kazandırdı. Görevini

⁵⁵⁵ Yazıcı, a.g.e., s.172.

⁵⁵⁶ Yücel, a.g.e., s.38.

⁵⁵⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.109.

⁵⁵⁸ Yücel, a.g.e., s.38.

⁵⁵⁹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.114.

tamamladıktan sonra muharebeyi kesmeyi başardı. Tugay çekilmeyi tamamlayarak Sinnim-ni bölgesinde mevziîlenmeye başladı.⁵⁶⁰

5.3.7. Sinnim-ni Muharebesi (28-29 Kasım 1950)

28 Kasım 1950 gecesi saat 22.00'ye doğru birlikler, savunma düzenine göre yerlerini aldılar. 1'inci ve 2'nci Taburlar Sinnim-ni Köyü'nün güneydoğu ve kuzeybatısındaki sırtlarda mevziîlendiler. 3'üncü Tabur, Sinnim-ni yakınında ihtiyata alındı. Topçu Taburu, Havan Bölüğü, İstihkâm ve Muhabere Bölükleri ile Tugay ağırlıkları da bu bölgede tertiplendi. Vakit gece yarısını geçmiş saat 01.00 olmuştu. Birden Sinnim-ni Köyü'nün içinden ve çevreden, dört bir yandan şiddetli bir düşman taarruzu başladı. Düşman, bütün çekilme müddetince sızarak Tugayı kuşatmış ve tam bir çember içine almıştı. Çinliler, iki tümenle başladıkları taarruzlarını iki tümenle daha takviye etmiş ve bire altı olan kuvvet oranı bire on olarak daha da bozulmuştu.

Cephede savunan 1'inci ve 2'nci Taburlar tamamen çembere alınmıştı. Tugay Komuta yeri ile telli ve telsiz irtibat kurulamıyordu. Cephede iki tabur kuşatılmış vaziyette çemberi yarmaya çalışırken, esas panik Sinnim-ni Köyü'nde ihtiyatta olan 3'üncü Tabur, Topçu Taburu, Havan Bölüğü ve Tugay Ağırlıkları bölgesinde yaşanıyordu. Birlikler panik içinde, buldukları araca binerek geriye doğru kaçmaya çalışıyordu. Ne irtibat, ne düzen, ne de emir komuta kalmıştı. Bu gece Tugayın Kore'de yaşadığı en uğursuz gece olarak devamlı hatırlandı.⁵⁶¹ Tugay Komutanı bu uğursuz geceyi şöyle anlatmaktadır:

“28/29 Kasım gece yarısını takip eden ilk dakikalarda devam eden sükûnet, mevzi bölgesinde başlayan ateş sesleriyle bozuldu. Kısa bir zaman içinde mevziînin önünde, arkasında, yanlarında şiddetlenen hafif, ağır silâh sesleri durmadan devam ediyordu. Telefon, telsiz aramalarına cevap alınamıyordu. Ateşin başlamasından tahminen 10 dakika sonra Tugay Komuta yerine gelmiş olan Topçu Tabur Komutanı, Topçu Taburunun her tarafından bir ateş baskınına uğradığını, bir kaç dakika sonra gelen bir batarya komutanı da bataryasının yakıldığını haber verdiler. Demek gece muharebeleri başlamıştı. Nasıl bir manzara alacağı belli değildi. İleri ile irtibat kurulamıyordu. Bir hüküm ve karara vardırarak biricik vasıta, ileriden gelmekte olan silâh seslerinin devamı idi. Topçu Taburuna baskın yapan düşman, ya savunma hattımızdan gecedan istifade ederek içimize sızmış bir kuvvet, yahut gerimizde

⁵⁶⁰ Yücel, a.g.e., s.38.

⁵⁶¹ Yücel, a.g.e., s.38-39.

toplanmış bir gerilla grubu olabilirdi. Çünkü halk köylerinde idi. Ateş seslerinin devamına bakılınca düşman ve taraftarlarının kısa veya uzun zamanlı bir gece faaliyetine geçmiş olduğu hakikati anlaşılıyordu.⁵⁶²

Topçu Tabur Komutanının, taburuna gitmek üzere ayrılmasından bir iki dakika sonra, Topçu Taburunun araçlarının yerlerini terk ederek bulunduğu köye karışık bir halde girdikleri, ileri ve geri harekete yarayan tek yolu tıkadıkları, arada ve Topçu Taburu araçları içinde görülen 3'üncü Piyade Taburu subay ve erlerinden bu taburun, biraz sonra da Havan Bölüğünün ihtiyattaki yerlerini terk etmiş oldukları görüldü.⁵⁶³

Birinci hattaki 1'inci ve 2'nci Taburlardan, o karmaşa içinde kimseye rastlanmıyordu; bir haber de alınamıyordu. Durum çok ciddi bir hal almıştı. Çekilen birlikler birbirine karışmış, motorlu araçlar, toplar, yolu bütün genişliğince kapamış, hareket imkanlarını kaybetmişti. Emir ve komuta hakimiyeti kaybolmuştu. Sakınılan gece muharebesi adeta düşmandan önce birlikleri kuşatmıştı. Karışık ve tehlike dolu bu hali, gece karanlığı içinde bir düzene koymak mutlak bir zorunluluktur.⁵⁶⁴ Panik giderek büyüyordu. Tugay Komutanı bu umutsuz durumda paniğe kapılmadı. Kararını vererek derhal yürürlüğe koydu. Önce bölgedeki subayları topladı. Durumu anlattı. Kaçanlar durduruldu. Araçlara binenler indirildi. Kapalı olan yol açılmaya çalışıldı. Bu şekilde 150 kadar erbaş ve er toplandı. Bir yüzbaşının komutasına verilerek düşmana doğru savunmaya geçirildi. Sinnim-ni Köyü ile Tugay Karargâhının bulunduğu Kaechon arası 4 km. idi. Panik halinde Sinnimni'den kaçan 3'üncü Tabur, Topçu Taburu, Havan Bölüğü, İstihkâm Bölüğü, Muhabere Bölüğü, Tanksavar Takımı ve Uçaksavar Bölüğü erbaş ve erlerinden toplananlardan Kaechon'da yeni bir savunma hattı oluşturuldu. Bu arada 1'inci ve 2'nci Taburlar Sinnim-ni Köyü'nün girişindeki tepelerde çembere içinde direniyor ve çemberi yarmaya çalışıyordu. Tugay Komutanı, o istikamete doğru bir karşı taarruz yaparak bu taburların çemberden kurtulmasına yardımcı olmanın yollarını aramaya başladı. Kaçanlardan toplanan karma birliklerle bu yapılamazdı. Amerikan Tank Takımına harekât emri verildi. Ancak Tank Takım Komutanı, yolun tam olarak açılmadığını, bu durumda gidemeyeceğini bildirdi. Ayrıca piyade refakati olmadan buna imkan olmadığını söyledi. Bir yüzbaşı komutasında, mevcutlardan bir takım teşkil edildi. Piyade-Tank Timi halinde karşı taarruzla 1'inci ve 2'nci Taburlara ulaşılacak istendi ise de Amerikan Tank Takım Komutanı motorların donduğu, yeterli benzin

⁵⁶² Yazıcı, a.g.e., s.175.

⁵⁶³ Yücel, a.g.e.,s.39.

⁵⁶⁴ Yazıcı, a.g.e., s.176.

olmadığı gerekçesiyle harekâta katılmayı reddetti.⁵⁶⁵ Tugay, üçe bölünmüş vaziyette tertiplenmeye çalışıyordu. Birinci grup; 3'üncü Taburunun büyük kısmı, Topçu Taburu, Havan Bölüğü, Muhabere Bölüğü, Sıhhiye Bölüğü Kunuri Boğazına doğru kaçıyordu. 2'nci grup; yoldan çevrilen bir grup asker ile Tanksavar Takımı, Uçaksavar Takımı, Askeri İnzibat Takımından toplanan erlerle Kaechon doğusunda savunma için tertipleniyordu. 3'üncü grup; 1'inci ve 2'nci Taburlar Sinnim-ni mevziflerinde kuşatılmış vaziyette çarpışıyordu. İşin kötü yanı bu grupların birbirinden haberi yoktu. Telli veya telsiz irtibat kurulamıyordu. 9'uncu Kolordu ve 2'nci Tümen ile irtibat uzun zamandır yoktu.⁵⁶⁶

1'inci ve 2'nci Taburları kuşatılmış vaziyette sabaha kadar inanılmaz bir şekilde dayandılar. Mevzilere girmeyi başaran her Çinli, süngü ucunda can verdi. Sonunda ortalık aydınlanmaya başladı. 1'inci Tabur Komutanı, çemberi süngü hücumu ile yarararak çekilme kararı aldı. 2'nci Tabur ve kendi Bölükleri ile telsiz irtibatı olmadığından, yaya haberci gönderdi. 1'inci Tabur çekilmeye başladı. Ama yaya haberciler, 2'nci Bölüğe ve 2'nci Tabur'a ulaşamadılar. 1'inci Taburun 1'inci ve 3'üncü Bölükleri çekilmeyi başardı. Ancak 2'nci Tabur ile 2'nci Bölük, haberleri olmadığından kuşatılmış vaziyette savunmaya devam etti.

29 Kasım günü saat 10.00'da 2'nci Amerikan Tümeni'nin 38'inci Piyade Alay Komutanı komutasında, bir Piyade Taburu ile bir Tank Bölüğü Kaechon'a geldi. Durum Alay Komutanı'na anlatıldı. Cephede kuşatılmış olan Türk Birliğinin, çemberden kurtulmasına yardım maksadıyla, Sinnim-ni istikametinde mahdut hedefi bir karşı taarruz yapması önerildi. Ancak Amerikalı Alay Komutanı; görevinin bu olmadığını, buraya çekilmekte olan 2'nci Tümen'in sağ yanını korumak için geldiğini bildirerek, öneriyi reddetti. Bu olumsuz cevap üzerine Tugay Komutanı, ilerlideki kuvvetleri kurtarmak için tasarladığı taarruzu, emrindeki zayıf kuvvetlerle yapmaya karar verdi.⁵⁶⁷ Bu arada, Kunuri'de bırakılan Personel İkmal Bölüğü, Kaechon'a geldi. Tugay Komutanı elindeki tek sağlam birlik olan Personel İkmal Bölüğü ile taarruza karar verdi.⁵⁶⁸ Amerikan Tank Takımı ile takviye edilen bu bölük, saat 11.30'da taarruza

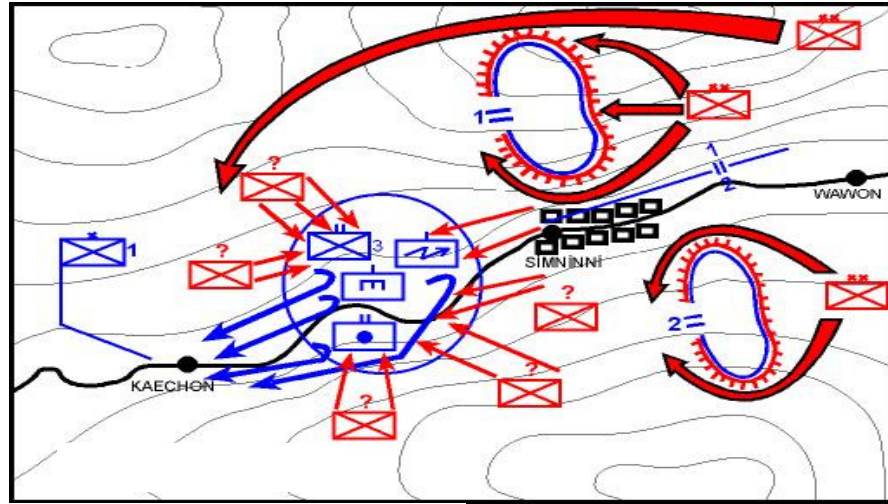
⁵⁶⁵ Yücel, a.g.e.,s.39.

⁵⁶⁶ Artuç, a.g.e., s.216-217.

⁵⁶⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.129.

⁵⁶⁸ Artuç, a.g.e., s.238.

başladı. Bu defa düşman iki ateş arasında kalmıştı. Arkadaşlarının durumunu gören 2'nci Tabur ile 2'nci Bölük de ileri atıldı. Çinlilerden sadece kaçmayı başaranlar, kurtulabildi. Kuşatılan birlikler salimen Kaechon'a döndüler. Gece panik halinde geri kaçan 3'üncü Tabur, Topçu Taburu ve diğer bölüklerin büyük kısmı yolda toplanarak Kaechon'a sevk edildi. Böylece 29 Kasım öğleden sonra, Tugay büyük kısmıyla Kaechon'da toplanarak, yeni bir savunma düzeni alındı.⁵⁶⁹

Kroki 5.4. Simninni Muharebesi.
Kaynak: Yücel (2001).

5.3.8. Kaechon Muharebesi (29 Kasım 1950)

Amerikalı Albay People komutasındaki Amerikan Piyade Taburu ile Tank Bölüğü Kaechon'un kuzeyindeki tepelerde savunmaya geçti. Daha önce bu tepeleri işgal eden eksik 3'üncü Tabur ihtiyata alındı. Çekilen 1'inci Tabur, Amerikan Taburunun güneyinde savunma için tertiplendi. Çekilme henüz bitmişti ki Çinliler kuzey ve güneyden kuşatıcı bir şekilde taarruza başladı. Amerikan Taburu ile bizim 1'inci Tabur şiddetle ateş açarak Çinlileri karşıladı. Çinliler bu taburları cephede tespit ederken bir kısım birlikleri de uzak mesafelerden Tugayı kuşatacak şekilde hareket ediyordu⁵⁷⁰. Bu arada hiç beklenmedik bir şey oldu. Kuzeyde savunan Amerikan Taburu ile Tank Bölüğü Tugaya haber vermeden Kunuri istikametinde çekilmeye başladı.⁵⁷¹ Bu surette kuzey yanı açılan Tugay, yine yalnız başına kalarak, her iki yandan düşmanın

⁵⁶⁹ Yücel, a.g.e., s.41.

⁵⁷⁰ Yücel, a.g.e., s.41.

⁵⁷¹ Artuç, a.g.e., s.241.

kuşatmasına uğrayacak durumda idi.⁵⁷² Elde Taburun kuzeyini kapatacak birlik yoktu. Bu durumda, Tugayın Kunuri istikametinde çekilmekten başka çaresi kalmadı. Tugay saat 17.00'de çekilmeye başladı. Bu arada düşman Kunuri Boğazı'nı tutmuştu. Önden çekilen Amerikan Taburu ile savaşıyordu. İlk önce çekilen Topçu Taburu, bu kargaşalıkta boğazı yarıp çıkmıştı. Kunuri Boğazı'ndan başka çekilecek yol olmadığından, boğaz savaşıarak açılacaktı. Başka çare yoktu.⁵⁷³ Tugay, 28 ve 29 Kasım 1950'de yaptığı Wawon, Sinnim-ni ve Kaechon muharebeleriyle düşmanı iki gün oyalamıştı. Kazanılan bu üç günlük (27 Kasım dahil) kıymetli zaman içerisinde 9'uncu Kolordu ve dolayısıyla 8'inci Ordu geriye çekilme olanağı bulmuşlardı ki, Tugayın aldığı görev zaten bundan ibaretti.⁵⁷⁴

5.3.9. Kunuri Boğazı ve Sunchon Boğazı Muharebeleri:

Boğaz girişindeki tepeleri tutan Çinliler ile Amerikan Taburu savaşıyordu. Önce 2'nci Tabur, daha sonra da 3'üncü Tabur, Amerikalıların yanında savaşa girerek taarruz etmeye başladı. Çinliler, çemberleri yarıldıkça geri çekiliyor ve yeni bir savunma hattı kuruyordu.⁵⁷⁵ 30 Kasım 1950 günü saat 03.00 sıralarında dört Amerikan savaş uçağı, önce aydınlatma bombaları atarak bölgeyi iyice aydınlattılar, sonra düşmanın tuttuğu sırtları ateş altına aldılar.⁵⁷⁶ Uçaklarının ateş desteğinde Türkler ve Amerikalılar birlikte son kez yüklendiler ve boğazı açarak Kunuri düzlüğüne çıktılar.

Tugay, on kat fazla düşmanla çarpışarak çemberleri yarmış ve Kunuri düzlüğüne çıkmıştı. Bu arada 8'inci Ordu'nun da sağ yanını kapatarak çekilmesini sağlamıştı. Türk ve Amerikan birlikleri, Kunuri düzlüğünde toplanmaya başladı. Tugay Komutanı 30 Kasım 1950 günü saat 05.00'de ordugâha geldi. Burada bulunan 2'nci Tümen 38'inci Alay Komutanı ile birlikte, Pyongyang'a çekilme kararı aldılar. Kunuri Boğazından erken çıkan Topçu Taburu ile 2'nci Tabur, daha önce Pyongyang'a gitmişlerdi.⁵⁷⁷ Pyongyang'a giden iki yol vardı. Batı yönünde Anju yolu, güneyde Sunchon Boğaz yolu. Tugay Komutanı her iki yolun henüz açık olduğunu öğrenmişti.

⁵⁷² Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.131.

⁵⁷³ Yücel, a.g.e., s.41.

⁵⁷⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.131.

⁵⁷⁵ Yücel, a.g.e.,s.41.

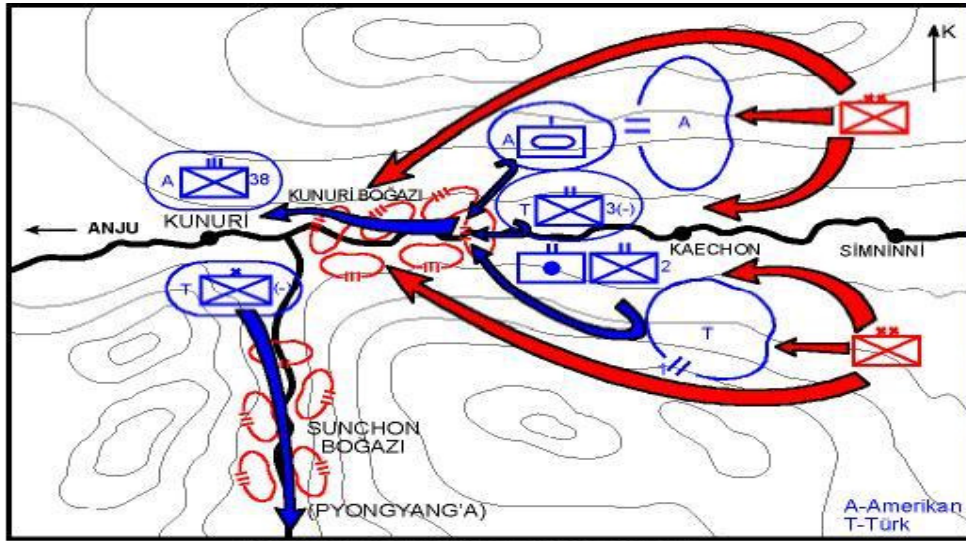
⁵⁷⁶ Denizli, a.g.e., s.107.

⁵⁷⁷ Yücel, a.g.e., s.41-42.

Sunchon Boğazı yolu daha kısa ve daha emniyetli görüldüğü için bu yoldan çekilme kararı verildi.⁵⁷⁸

Aslında boğaz iki gündür düşman kontrolündeydi. 2'nci Tümen kuzeyden, İngiliz Tugayı da güneyden taarruz etmelerine rağmen, boğaz yolu açılmamıştı. Taburlar kısa bir dinlenmeden sonra boğaza taarruza başladı. Türk süngüsü, burada da görevini yaptı ve 2'nci Tümen'in geçemediği, Sunchon Boğazı'nı geçiştir açtı. Tugayın Kunuri Muharebeleri böylece parlak bir biçimde sona erdi.⁵⁷⁹

Mehmetçik, süngü ve dipçikle boğaz yolunu açarak, yine Amerikalılara ve İngilizlere çekilmelerinde yardımcı oldu. Nihayet, Tugay 1 Aralık 1950 sabahında Pyongyang'a vardı. 25 Kasım akşamından 1 Aralık sabahına kadar aralıksız süren Kunuri muharebesi sona ermişti. Tugay, çok şehit ve yaralı vermişti. Ama hem şan ve şerefini, hem de 8'inci Ordu'nun canını kurtarmıştı.⁵⁸⁰

Kroki 5.5. Kaecheon-Kunuri ve Sunchon Boğazı Muharebeleri.

Kaynak: Yücel (2001).

⁵⁷⁸ Yazıcı, a.g.e., s.195.

⁵⁷⁹ Korsavaş Genel Merkezi, *Kore'de Savaşınlar Derneği Muhtırası*, Ankara, 1974, s.17.

⁵⁸⁰ Yücel, a.g.e., s.42.

5.3.10. Kunuri Muharebelerinin Sonuçları ile Zaferin Yurt İçi ve Yurt Dışındaki Yankıları

BM cephesinin tam ortadan yarılması ve Güney Kore Kolordusu'nun dağılarak geri çekilmesi üzerine, Amerikan 8'inci Ordusu'nun sağ kanadı tamamen boşaldı. Çin Orduları, bu boşluktan süratle güneye akarak, 8'inci Ordu'nun arkasından çevirip imha edebilirdi.

Türk Tugayına 9'uncu Kolordu'nun, dolayısıyla 8'inci Ordu'nun yan ve gerisini korumak vazifesi verilmişti. Tugay 27-30 Kasım'da, Wawon'da, Simnimni'de, Kunuri ve Sunchon Boğazları'nda yaptığı muharebeler sonucunda, göğüs göğüse çarpışarak Çin taarruzlarını durdurdu. 9'uncu Kolordu'nun kuşatılmasına, 2'nci Tümen'in imha edilmesine engel oldu. 8'inci Ordu'ya çekilmesi için gereken üç altın günü ve yeterli alanı kazandırarak geri çekilmesini sağladı.⁵⁸¹

Tugayın Kunuri destanı, tüm dünyada büyük yankılar uyandırdı. Türkiye'den başta Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanı olmak üzere binlerce tebrik telgrafı gönderildi. Dış basında Türk Tugayının kahramanlığı günlerce yazıldı. BM Ordusunun yüksek rütbeli komutanları yayınladıkları mesajlarla, bu büyük zaferini kutladılar.

Tugay gerçek bir zafer kazanmıştı. Ama kayıpları çok büyüktü. Resmi kayıtlara göre Tugayın kayıpları şöyledir.⁵⁸²

Tablo 5.2. Kunuri Muharebeleri Zayıyat Durumu.

	Subay	Astsubay	Erbaş-Er	Toplam
Şehit	12	7	199	218
Yaralı	5	10	440	455
Kayıp	7	2	85	94
Toplam	24	19	724	767

⁵⁸¹ Korsavaş Genel Merkezi, a.g.e., s.17., Yücel, a.g.e., s.42.

⁵⁸² Yücel, a.g.e., s.42.

Tugayın 26 Kasım 1950'den 6 Aralık 1950'ye kadar olan Kunuri Muharebeleri ve çekilmelerindeki kaybı, toplam insan mevcudunun % 15'i, ağır silah ve araçlarının % 70 idi. Tugayın yukarıda belirtilen zayıfına karşın, çekilmesini himaye ettiği 2'nci Tümen'in zayıfı 4849 kişiydi. Bu zayıfın daha da fazla olmaması, Tugayın başarıyla kuşatılmasını önlemesindendi.⁵⁸³

Türk Tugayı'nın Kunuri'de yarattığı başarı Türkiye'de ve dünyada büyük yankı yaptı. Başbakan Menderes gönderdiği bir mesajla Tugayı kutladı. Takiben Genelkurmay Başkanı ve diğer mülki ve askeri erkan da Tugaya şükranlarını ilettiler.⁵⁸⁴

Türk basını Kore Savaşı'nı ve doğal olarak da Türk Tugayı'nı yakından takip etti. Hürriyet Gazetesi: "Kore'de Türk Askerinin Büyük Zaferi"⁵⁸⁵ başlığı ile askerlerimizin zaferini duyururken, Cumhuriyet Gazetesi: "Çinliler, tuttuğumuz cepheyi müthiş taarruzlarına rağmen çökertemediler." başlığı altında, Tugayın bir tabura karşı beş tabur sürdüğü muharebelerin sonucunda kahraman Türk askerinin BM kuvvetlerini bir felaketten kurtardığını yazıyordu.⁵⁸⁶ Tüm basın kuruluşları bu zaferi manşete taşımışlardı.

Elde edilen zafer dış basında da büyük yankı yaptı. 8'inci Ordu Komutanı General Walton Walker yayınladığı bir mesajla, Tugayın cesaretle savaşarak, göğüs göğse yaptıkları muharebelerde 200'den fazla düşmanı öldürdüğünü ifade ederek, 8'inci Ordu'nun çevrilmesini önlemek için gereken zamanı temin ettiğini belirtti. ABD Kara Kuvvetleri Komutanı General Collins ise:

"Türk kuvvetleri Kore'de yaptığı muharebelerde ümidin üzerinde bir başarı göstermişlerdir. Kahramanlığınızla övünebilirsiniz." diyordu.⁵⁸⁷

Yurt dışında ise gazeteler ve devlet adamları ile askeri erkan Tugayın ve Türk askerinin başarılarını övüyorlardı.⁵⁸⁸

⁵⁸³ Denizli, a.g.e., s.110. Kunuri Muharebeleri sonucunda verilen zayıfı ,Tugay Komutanı Tahsin Yazıcı "Kore Birinci Türk Tugayında Hatıralarım" isimli kitabında; Şehit: Subay-12, Astsubay-7, Er-218, Yaralı: Subay-15, Astsubay-10, Er-362, Kayıp: Subay-7, Astsubay-2, Er-192, toplam zayıf ise 825 olarak açıklamaktadır. 58 kişilik farkın muharebeye dönen yaralılarından kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yazıcı, a.g.e., s.199.

⁵⁸⁴ Denizli, a.g.e., s.110-111

⁵⁸⁵ Hürriyet. (29 Kasım 1950).

⁵⁸⁶ Cumhuriyet, (30 Kasım 1950).

⁵⁸⁷ Denizli, a.g.e., s.112.

⁵⁸⁸ Korsavaş Genel Merkezi, a.g.e., s.18-19.

“Türk Tugayının kahramanca muharebeleri, bütün BM kuvvetleri üzerinde bir iksir etkisi yaratmıştır.”

Times

“4500 asker ateş hattının ortasında, harikalar yaratmasını bilmiştir. Türklerin fedakarlıkları, ebediyen akıllardan çıkmayacaktır.”

Washington Tribune

“Türkler Kunuri’de, şanlı tarihlerine layık bir kahramanlık göstermişlerdir. Türkler, muharebelerde şanlı dövüşmeleriyle bütün dünyanın hayranlığını kazandılar.”

Figaro

“Türkler uzun müddet düşman karşısında çarpışırken ve ölümler, İngiliz ve Amerikalılar da geri çekiliyorlardı. Cephaneleri tükenen Türkler, süngü takarak düşmana saldırdılar ve göğüs göğse müthiş bir boğuşma başladı. Türkler çarpışa çarpışa ve yaralı arkadaşlarını sırtlarında taşıyarak çekilmeye muvaffak oldular. Pyongyang’da başları yukarıda olarak, bir geçit resmi yaptılar.”

G.G. Murtin İngiliz Korgeneral

“Binlerce Birleşmiş askerlerinin muhakkak bir çemberden kurtuluşlarını, Türk askerlerinin kahramanlığına borçluyuz. Kore’deki Türk askerleri, Türk Milletinin kahramanlık anane ve menkıbelerine, yeni ve unutulmaz bir şeref sayfasını daha ilave etmişlerdi.”

Emanuel Shinwell, İngiltere Savunma Bakanı

“Türkler kahramanlar kahramanıdır. Türk Tugayı için yok yoktur.”

General Mac Arthur, BM Kuvvetleri Baş Komutanı

General Mac Arthur’un “Türk Kuvvetleri 8’inci Ordu’yu kurtarmıştır.” demeci, dikkatleri Türk Tugayı üzerine çevirmişti. Hemen arkasından Moskova Radyosunun haberi doğrulayarak, Amerikalılara, “Sizi bu defa Türkler kurtardı.” tarzında yayın yapması, Türk askerinin başarısını onaylıyordu.⁵⁸⁹

⁵⁸⁹ Uğur Günay, *Kore Savaşı Fotoğrafları ve Türk Basını*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema TV Anabilim Dalı, İzmir, 2002, s.38.

5.4. KUMPO YARIMADASI SAVUNMASI

5.4.1. Tugayın Toparlanması ve Sosari'ye İntikali ve Kumpo Yarımadası'nı Savunma Hazırlıkları

Kunuri muharebelerinde büyük kayıplar veren Tugay, yeniden teşkilâtlanmaya başladı. Ancak daha önce Pyongyang'a gelen bazı birlikler Tugay Komutan Yardımcısı Albay Dora tarafından toparlanmış ve Seul'e nakledilmişti. Tugay halen iki parça halindeydi. 1 Aralık'ta Pyongyang'ta toplananlar Tugay Komutanı'nın komutasında yeniden teşkilâtlanırken, Seul'deki birlikler de kendi arasında yeni bir teşkilât kuruyordu.⁵⁹⁰

Diğer yandan, 10 Aralık 1950 itibarı ile Çin taarruzları⁵⁹¹ şiddetle devam ediyordu. Komünist Çin Ordularının mevcudu 165.949 idi. Bu kuvvetler güneye doğru hareket halindeydi.⁵⁹² Bu durumda BM Ordusu, Pyongyang'ı boşaltarak İmjın Nehri kıyısında yeni bir savunma hattı kurmayı plânladı. İyice yıpranan ve ikiye bölünen Tugayın daha gerilere çekilerek yeniden teşkilâtlanması emredildi. Tugay nihayet Keasong'da toparlandı. BM Ordusu'nun geri çekilmesi de devam ediyordu. Keasong'da teşkilâtlanmaya devam eden Tugayın daha gerilere nakli plânlandı. Seul ile İnchon limanı arasındaki Sosari'ye nakledildi. Sosari'de Genelkurmay Başkanlığından gelen bir emirle, bir ay önce lağvedilen Alay yeniden kuruldu. Albay Dora, tekrar Alay Komutanlığına getirildi.⁵⁹³

BM Ordusu'nun batı kanadı Yesong Nehri'nden çekilince Han Nehri güneyinde kalan Kumpo Yarımadası'nın önemi arttı. Taarruz halinde olan komünist orduları, İmjın ve Han nehirlerini geçmek zorundaydı. Bu nehirler BM Ordusu tarafından savunuluyordu. Düşman, savunulan iki nehir yerine Han Nehri'nin savunulmayan Kumpo Yarımadası bölgesinden geçerse, kolaylıkla Seul-İnchon limanı arasını kesebilir ve doğuya dönerek, Han Nehri güneyinden BM Ordusu'nu batıda kuşatabilirdi. Bu

⁵⁹⁰ Yücel, a.g.e., s.42.

⁵⁹¹ Çin Orduları, üçer tümenli 50 nci Komünist Çin Ordusu Pyongyang'ın kuzeybatısında, 66 ncı Komünist Çin Ordusu Pyongyang kuzeyinde Sinanju'ya kadar yol boyunca, 39'uncu Komünist Çin Ordusu Pyongyang çevresinde, 40 ncı Komünist Çin Ordusu Pyongyang'ın 20 km. kuzeydoğusunda, 38'inci Komünist Çin Ordusu Pyongyang'ın 25 km. doğusunda, 42'nci Komünist Çin Ordusu 38'inci Komünist Çin Ordusunun doğusunda bulunuyordu. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.139.

⁵⁹² Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.139.

⁵⁹³ Yücel, a.g.e., s.42-43.

büyük tehlikeyi önlemek için Kumpo Yarımadası'nın savunulmasına ihtiyaç vardı.⁵⁹⁴

Tugay 14 Aralık 1950'de 25'nci Amerikan Tümeni'nin emrine verildi. Cephe, savaş bütün hızıyla devam ediyordu. Çin orduları Pyongyang'a girmiş, Seul'e doğru taarruzlarını sürdürüyordu. Elde Kumpo Yarımadası'nı savunacak Amerikan Birliği yoktu. Daha tam olarak dinlenmemiş olan Tugaya bu sefer de Kumpo Yarımadası'nı savunma görevi verildi.⁵⁹⁵

5.4.2. Kumpo Yarımadası'nın Savunması

14 Aralık 1950'de, Tugayın iki taburu, Han Nehri kıyılarını ve Yumha kanalını ikişer bölükleriyle işgal etti. 3'üncü Tabur, yarımada'nın dar yeri olan Yonggong-ni bölgesinde ikinci savunma hattını oluşturmaya devam etti.⁵⁹⁶

Tugay 30 km. uzunluk ve 20 km. genişlikteki yarımada'yı yalnız başına savunacak ve düşmanın bu yarımada'dan geçerek BM Ordusu'nun batı kanadını kuşatmasına engel olacaktı.⁵⁹⁷ Savunma cephesi 15 Km'den fazlaydı. Tugay süratle tahkimat yapmaya başladı. Kumpo Yarımadası'nda mevziilenen Tugaya, herhangi bir taarruz olmadı. Tugay 1 Ocak 1951'e kadar, 17 gün Kumpo mevziilerinde kaldı. Çin taarruzları durmadan devam etti. Düşman Seul'u aldıktan sonra tüm kuvvetlerini, Han Nehri'nin güneyine geçirdi. Cephenin doğusundan büyük bir girme yaptı. Bu durumda, BM Orduları doğudan kuşatılma tehlikesine düştü. 100 km. güneye çekilerek Ansong Nehri'nde yeni bir savunma cephesi oluşturuldu. Tugay bu büyük çekilmede, emrinde olduğu 25'inci Tümen'le birlikte artçı görevi yaptı ve mevziileri işgal ede ede Ansong savunma hattına çekildi. 6 Ocak 1951'de Chonan bölgesinde ihtiyata alındı.⁵⁹⁸

5.4.3. Korgeneral Gürler'in Kore'ye Gelişi

Tugayın Kumpo Yarımadası'nda icra ettiği faaliyetlerin sonrasında, Genelkurmay Başkanlığı tarafından teftiş maksadıyla Korgeneral Şahap Gürler Kore'ye

⁵⁹⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.140.

⁵⁹⁵ Yücel, a.g.e., s.43.

⁵⁹⁶ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.143

⁵⁹⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.141.

⁵⁹⁸ Yücel, a.g.e., s.43.

gönderildi. Tugay Komutanı Tuğgeneral Yazıcı'ya göre böyle bir teftişe ihtiyaç duyulmasının nedeni; Kunuri Muharebeleri sonrasında, muharebelerin heyecanı henüz devam ederken, bazı resmi şahsiyetlere yazılan mektupların ve bir gazeteye gönderilen ve o zamanın milli heyecanını baltalayan yazıların, nihayet muharebelerde kendi kendilerine vazifeden uzaklaşanların⁵⁹⁹ adeta birer savunma anlamında Genelkurmay Başkanlığına gönderdikleri rapor ve mektupların, memlekette ağızdan ağza yayılması, bunun sonucunda da her ağızda mana ve mahiyet değiştirmesi nedeniyle hükümet idarecilerini üzüntü ve endişeye düşürmesi nedeniyle, Genelkurmay Başkanlığınca teftişe ihtiyaç duyulmasıydı.⁶⁰⁰

Alay Komutanı Albay Dora ise anılarında, Korgeneral Şahap Gürler gelene kadar anayurtla irtibatın tam bir emniyete alınmadığını, subay ve erlerin maaşlarını alamadıklarından memleketlerine mektup gönderemediklerini, adeta sahipsiz ve kimsesiz bir duruma düştüklerini ve Korgeneral Gürler'in gelişinin Tugay'da memnunluk yarattığını ifade etmektedir.⁶⁰¹

Korgeneral Şahap Gürler, Kore'ye gitmek üzere 29 Aralık 1950'de Japonya'nın başkenti Tokyo'ya geldiği günün ertesi günü, Genelkurmay Başkanlığına gönderdiği bir mesajla; Kore'deki personelin dört aydır maaş alamadığını, derhal maaşların gönderilmesini, yaralıları Türkiye'ye dönmesi gereken takriben 120 personelin derhal naklinin sağlanmasını, bu konuda ABD'li yetkililerin yeni muharebelerde gelecek yaralıları için Türk yetkililerini sıkıştırdığını, Japonya'daki üç ayrı uzak hastanede yatan yaralı ve hastaların dertlerini doktorlara anlatamadıklarını, bu nedenle tercümana ihtiyaç olduğunu, diğer ülkelerin hastanede yatan hastalarına hususi heyetler vasıtasıyla hediyeler gönderdiklerini, ancak bu güne kadar Türkiye'den birer paket sigara haricinde

⁵⁹⁹Tugay Komutanı Yazıcı "Kore Birinci Türk Tugayında Hatıralarım" isimli kitabının 198'inci sayfasında; Alay Komutanı Albay Celal Dora'nın 28/29 Kasım 1950 gecesi, muharebenin en buhranlı anlarında izinsiz, vazifesiz ve habersiz olarak muharebe meydanından ayrılarak 300-350 km. kadar geride Seul'a kadar gittiğini, bu durumun kanun nazarında ağır bir suç olduğunu yazmaktadır.

Alay Komutanı Albay Celal Dora "Kore Savaşı'nda Türkler 1950-1951" isimli kitabının 139'uncu ve 490'ncü sayfalarında; Tugay Komutanı Yazıcı'nın Kunuri'de savunma yapılmasına ilişkin emrinin, dağınık olarak geriye çekilen Tugayın, savunma yapamayacak durumda olduğunu, ast ve üst birliklerle irtibat kalmadığını, birliklerin komutanlarının bile yerlerinin belli olmadığını, birliklerin karışık mahşeri bir şekilde batıya doğru hızla çekildiğini yazmaktadır. Celal Dora Yazıcı'ya "geri çekilenler savunmayacak mı? Kim bunları durduracak? diye sorarak, herhangi bir cevap almadan geri çekilenleri toplamak maksadıyla yanına iki subay alarak batıya hareket ettiğini ve yol boyunca geri çekilenleri çevirmeye çalıştığını yazmaktadır.

⁶⁰⁰ Yazıcı, a.g.e., s.250-251.

⁶⁰¹ Dora, a.g.e., s.177.

hiçbir hediye gelmediğini, acilen uçakla yaralılara incir, üzüm, lokum ve kitap gibi şeylerden gönderilmesini istedi.⁶⁰²

Bu istek üzerine gerekli çalışmalar başlatıldı ve öncelikle tercüman ihtiyacı olmak üzere noksanlıkların tamamlanmasına başlandı.

Korgeneral Şahap Gürler, Kore'ye intikalini müteakip Tugayı teftiş etti. 9 Ocak 1951'de de tekrar gelerek tugay karargahının çalışmalarını teftiş etti. 1'inci Ordu ve 25'inci Tümen Komutanlarını ziyaret etti. 11 Ocak 1951'de Tokyo'ya giden Korgeneral Gürler, Japonya'daki yaralıları ziyaretini müteakip Türkiye'ye döndü.⁶⁰³

5.5. KUMYANGJANG-Nİ MUHAREBESİ

5.5.1. Genel Durum

BM Ordusu, 24 Kasım 1950'de Yalu nehrine doğru taarruza başladığında zaferden emindi. Noel'den evvel savaş biteceğini ve ordunun Japonya'ya döneceğini söyleyen General Mac Arthur, verdiği taarruz emri:

“Tüm Ordu 24 Kasım'da taarruza geçerek son düşman direnişini de kıracak ve hududa kadar Kuzey Kore'nin tamamını işgal edecektir” şeklindeydi. Ancak umulanın tam tersi oldu.⁶⁰⁴

6 Ocak 1951'de BM Ordusu, Han Nehri'nin 70-80 km. güneyindeki yeni savunma mevziîndeydi. 24 Kasım'da başlayan taarruzdan bir buçuk ay sonra, Çin Ordularının taarruzu sonunda BM Orduları, 450-500 km.lik bir çekilmeye mecbur kalmıştı. Güney Kore topraklarının üçte biri tekrar düşmanın eline geçmişti.⁶⁰⁵

Bu arada 8'inci Ordu Komutanı General Walker, Seul'de bir trafik kazasında öldü. Yerine General B.R İngway atandı. İngway; 2'nci Dünya Savaşı'nın başarılı komutanlarından biriydi. Düşmanın yapması muhtemel yeni bir taarruzun meydana getirebileceği yeni durumları düşünerek, bir taraftan Kore'yi boşaltma hazırlıkları

⁶⁰² DAGMCA, *Korgeneral Gürler'in Kore'de Bulunan Askeri Birliklerimizin Problemleri İle İlgili Genelkurmay Başkanlığına Verdiği Bilgi*, 30.12.1950, 030.01.56.345..5.

⁶⁰³ Yazıcı, a.g.e., s.254.

⁶⁰⁴ Yücel, a.g.e., s.50.

⁶⁰⁵ Artuç, a.g.e., s.291.

planlanırken, bir taraftan da düşmanın niyet ve hareketleri hakkında keşifler yapmak, esir almak, kuvvetlerini hırpalamak ve inisiyatifi ele alma denemeleri yapmak amacıyla Ocak ayı ortalarında bazı taarruz hareketleri başlattı.⁶⁰⁶ Çin taarruzları devam ediyordu. Ancak taarruzlar eski gücünü yitirmişti. Bu arada Çinlilerin ikmal kaynaklarından uzaklaştıkları oranda BM Ordusu ikmal kaynaklarına yanaşıyordu. Kuzeyin dağlık ve ormanlık arazisi yapısı da güneyde yumuşamıştı.⁶⁰⁷

16 Ocak 1951'de bütün 8'inci Ordu cephesinde küçük çaplı taarruzlar yapılmaya başlandı. Bu taarruzlarda başarılı sonuçlar alındı. Çin Orduları nihayet durdurulmuş ve bir buçuk aydır devamlı geri çekilen BM Ordusu artık mahdut hedefi de olsa taarruz etmeye başlamıştı. İşte bu ortam içinde Kunuri'de destanlar yazan Türk Tugayına da taarruz görevi verilmesi plânlandı.⁶⁰⁸

5.5.2. Tugaya Taarruz Görevi Verilmesi ve Tugayın Taarruz Planı

23 Ocak 1951'de Tugayın vazifesi belli olmuştu. 6 Ocak'tan beri 25'inci Tümen'in emrinde olarak Chonan bölgesinde ihtiyatta bulunan Tugaya, 23 Ocak'ta alınan emirle, 25 Ocak saat 07.30'dan itibaren, 1'inci Kolordu cephesindeki Kumyangjang-ni Kasabası ile bu kasabanın güney ve güneybatısındaki tepelere keşif taarruzu yapması emrediliyordu.

Tugay, 24 Ocak'ta Chonan bölgesinden hareketle, önce Ansong'da toplanacak, baskın tesiri sağlamak için geceyi burada geçirip, 25 Ocak günü saat 07.30'da taarruz mevziî işgal edecek ve 07.30'dan itibaren, Kumyangjang-ni Kasabası'nın güney ve güney batısındaki sırtlara ve tepelere bir keşif taarruzu yapacaktı.⁶⁰⁹

Bölgede stratejik öneme haiz yerler 185 ve 156 rakımlı tepeler ile Kumyangjang-ni Kasabası idi. Tugay hedefi içerisinde Kumyangjang-ni Kasabası ile onun solunda 156 rakımlı tepe ve batıya doğru uzanan 10 km. genişlikte bir arazi bölümü vardı.

⁶⁰⁶ Ali Denizli, Kore Harbinde 25 Ocak 1951 Kumyangjang-ni Muharebesi ve Kahramanlar Kahramanı Türk Birlikleri, *Kara Kuvvetleri Dergisi*, K.K. Basımevi, Yıl 4, Sayı 12, Nisan 2005, s.5.

⁶⁰⁷ Artuç, a.g.e., s.291.

⁶⁰⁸ Yücel, a.g.e., s.50.

⁶⁰⁹ Yazıcı, a.g.e., s.259.

Kumyangjang-ni ile 156 rakımlı tepe arasında, kuzeyden güneye doğru uzanan sağ ve soldaki araziye hakim yalçın kayalıklı sırtlar taarruz bölgesini ikiye ayırıyordu. Tugay Komutanı, düşman cephesinin doğu kısmına 2'nci Tabur ile kuvvetinin üçte ikisi ile de bu cephenin batı kısmına taarruz etmeye karar verdi. Alayın kalan kısmı ortada kalan düşman cephesinin dağlık kısmına taarruz edecek ve buradaki düşmanı, kuvvetli keşif kollarıyla oyalama görevi yapacaktı.⁶¹⁰

5.5.3. Taarruzun Başlaması (25-27 Ocak 1951)

25 Ocak 1951 sabahı plânlandığı şekilde taarruz başladı. Hedef 185 rakımlı tepe ve bu tepeden batıya doğru ve vadiye inen sırtlardı. Taarruz hazırlıkları için zaman yoktu. 241'inci Piyade Alayı, geniş cephe ile 25 Ocak günü saat 06.00'da ileri harekete başladı.⁶¹¹ Düşman iyi tahkimat yapmıştı. Hava Kuvvetlerinin ve topçuların atışları etkili olmuyordu. Mevziîlerin tek tek imhası ise çok zaman alıyordu. Bu nedenle ilk gün doğu grubu 8 km., batı grubu 4 km. ilerleyebildi.⁶¹²

O gün düşmanın muharebe meydanında bıraktığı ölümlerinin üzerinde yapılan aramada, birinin cebinden Kunuri'de şehit olan bir çavuşumuza ait bir not defteri çıktı. Bu suretle düşmanın Kunuri'de savaştığımız birlik olduğu anlaşıldı.⁶¹³ Esirlerin sorgulanmasında da, birliğin 38'inci Çin Ordusu'nun 150'nci Tümen'i olduğu tespit edildi. Durum tüm birliklere duyuruldu. Artık, intikam zamanı gelmişti.⁶¹⁴

Bu duygular içinde 26 Ocak günü sabahı yeniden taarruza başlandı. Doğu taarruz grubu olan 2'nci Tabur önce Kumyangjang-ni Kasabası'na taarruz etti. Hava Kuvvetlerinin kasabayı bombalamasından sonra, göğüs göğüse yapılan mücadeleden sonra kasaba ele geçirildi. Kasaba, gece düşmanın yapacağı baskınlara karşı hassas olduğundan boşaltıldı ve 500 m. geride gece açıkta geçirildi. Sabah 08.00'de tekrar taarruza başlandı. Ancak, düşman geceleyin kasabayı ve mevziîlerini terk ettiğinde düşmana rastlanmadı. Batı taarruz grubu da 26 Ocak sabahı taarruzlarına devam etti. Hedefi, çok iyi tahkim edilmiş, 156 rakımlı tepeydi. Öğleye doğru hedefe 600 m. kalana

⁶¹⁰ Denizli, a.g.m., s.5.

⁶¹¹ Denizli, a.g.m., s.6.

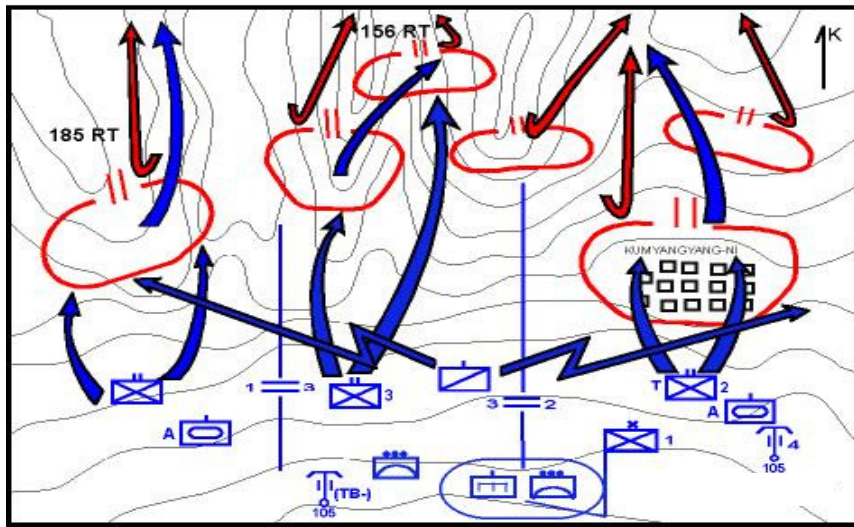
⁶¹² Yücel, a.g.e., s.51.

⁶¹³ Öke, a.g.e., s.126.

⁶¹⁴ Dora, a.g.e., s.198.

kadar ilerlendi. Düşman mazgallarında çok şiddetli bir ateş muharebesine girildi. Sıçramalarla hedefe yaklaşıldı. Roketatar tesirli mesafesine giren mazgallar roket atışı ile roketatarların ateş altına alamadığı mevziler ise hücumla ve mazgallara bomba atmak suretiyle imha edildi. Birlikler son bir süngü hücumuyla tepeyi ele geçirdiler. Türk süngüsü, Kunuri'nin intikamını almış ve yine zaferi kazanmıştı.⁶¹⁵

Alay 26 Ocak 1951'de günlük hedefine ulaşmıştı. Ertesi sabah Tugay geniş cephe ile taarruza başladı. Ancak düşman kaçmış olduğundan temas sağlanamadı. Kumyangjang-ni Kasabası'nın 10 km. kuzeybatısına kadar ilerlendi. Bu muharebelerde Türk Tugayı, 150'nci Komünist Çin Tümeni'nin 447 ve 448'inci Alayları ile savaşmış ve bir alayını tam bir bozguna uğratmıştır. 27 Ocak 1951'de Kumyangjang-ni' de gerçek bir zafer kazanan Tugayın ileri harekâtı durduruldu. Tugay, aynı gün kamyonlarla Suwon güneyindeki Chakchi kasabasına nakledildi.⁶¹⁶

Kroki 5.6. Kumyangjang-ni Taarruz Muharebeleri.
Kaynak: Yücel (2001).

5.5.4. Kumyangjang-ni Muharebelerinde Her İki Tarafın Kayıpları

27 Ocak 1951'de ele geçirilen mevziiler gezildi ve meydana 474 düşman cesedi sayıldı. 23 Çinli de esir alınmıştı. Ölümlerin çoğu 156 rakımlı tepe bölgesindeydi. 2'nci Tabur

⁶¹⁵ Yücel, a.g.e., s.51-52.

⁶¹⁶ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.211-212.

düşman mevziîlerini işgal ettiğinde ise 77 düşman ölüsü sayıldı. Ölülerin çoğu mermi, bomba ve süngü ile vurulmuş ve dipçikle ezilmişti. Tugayın kaybı ise, 1 astsubay 11 er olmak üzere 12 şehit, 1 subay, 1 astsubay ve 29 er olmak üzere 31 yaralıydı.⁶¹⁷

Muharebeler sona erdikten sonra 25'nci ve 3'üncü Amerikan Tümenlerinin İstihbarat subayları, Amerikalı Albaylar ve yabancı basın mensupları muharebe sahasını dolaştılar. Çinli ölülerle dolu arazide ölülerin resimlerini ve filmlerini çektiler. Bu heyet düşman zayıyatını 1734 kişi olarak tespit etti.⁶¹⁸

5.5.5. Kumyangjang-ni Muharebelerinin Sonuçları ve Yankıları

Kumyangjang-ni'de kazanılan zafer BM Ordusuna büyük moral kazandırdı. Çünkü bu zafere kadar BM Ordusu, Çinliler karşısında tutunamamış ve hep geri çekilmişti. Oysa bu savaşta Türkler, iki gün içinde Çinlileri bozguna uğratmışlar, 1734 Çinliyi öldürmüşler ve en kuvvetli savundukları mevzilerden 10 km geri sürmüşlerdi. Demek ki Çinliler yenilmez değildi. Bu moralle BM Ordusu artık bir adım bile geri gitmedi. Daha bir hafta önce; Pusan köprübaşı mevzilerine çekilme, hatta Kore'yi boşaltma plânları yapılıyordu. Türk Tugayı, savaşın kaderini bir kez daha değiştirmişti. Bu zafer ile sadece Çin Ordusunu yenmekle kalmamış, büyük Atatürk'ün deyimiyle BM Ordusu'nun makûs talihini de yenmişti.⁶¹⁹

25-27 Ocak 1951'de yapılan bu muharebelerde kazanılan zafer sonucunda, ABD Kongresi Tugaya Mümtaz Birlik Nişanı ve beratı verilmesini kararlaştırdı. Bu nişan ve berat, Amerikan Orduları Uzakdoğu Başkomutanı General Ridgeway'in bir mesajıyla Tugaya gönderildi. Mesajda;

“Hükümetim tarafından kahraman birliğiniz Mümtaz Birlik Nişanı taltif edildiğini bildiririm ve müjdelerim. Amerikan Hükümetinin en büyük nişanının bundan daha iyi ve isabetli hallerde verildiği pek azdır.⁶²⁰” diyordu.

⁶¹⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.212.

⁶¹⁸ Yücel, a.g.e., s.52. ABD'liler tarafından hesaplanan zayıyatın fazlalığı, Çinlilerin ölülerinin büyük bir kısmını taşımış olacağından ve yaralıların sayısının ise ölülerin sayısından en az iki kat olacağı değerlendirildiğinden kaynaklanmaktaydı. Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.212.

⁶¹⁹ Yücel, a.g.e., s.52.

⁶²⁰ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.214.

Nişan, 6 Temmuz 1951'de 8'inci Ordu Komutanı General Van Fleet ve üst rütbeli Amerikalı generallerin huzurunda, 241'inci Alay'ın sancağına takıldı. Bu nedenle bir tören yapıldı ve bu muharebelere katılanlara madalyalar, rozetler verildi.

Ayrıca Tugay, 25-27 Ocak 1951'de yapılan bu muharebeler dolayısıyla Güney Kore tarafından da ödüllendirildi. Güney Kore Cumhurbaşkanı Syngman Rhee, Cumhurbaşkanlığı Birlik Nişanı ile Tugayı taltif etti. Bu nişan, 17 Eylül 1952'de bizzat Cumhurbaşkanı ve eşi, Milli Savunma Bakanı, ABD ve Kore ordusunun ordu, kolordu ve tümen komutanları, Kore'de BM Türk Delegatesi huzurunda törenle, bizzat Cumhurbaşkanı tarafından takıldı ve beratı verildi.⁶²¹

Halen Türk Tugayı'nın muharebeleri yabancı askeri okullarda ders konusu olarak okutulmaktadır.⁶²²

5.6. 1'İNCİ TÜRK TUGAYININ KATILDIĞI DİĞER MUHAREBELER

5.6.1. 431 ve 109 Rakımlı Tepe Muharebeleri (28 Ocak- 5 Şubat 1951)

BM Ordusu, 25-27 Ocak 1951'de giriştiği yıpratıcı taarruzlarla iyi neticeler almış, ordunun morali düzelmişti. Ordu, taarruzları daha da büyütürken düşmanı bütün cephe boyunca kuzeye atmaya ve onu bitkin hale getirmeye karar verdi. Bu maksatla cephede yapılan birlik yer değiştirmeleri sırasında Türk Tugayı da geriye alındı. ve ön hatta görev verildi. Bölgede düşman, Sarıdeniz kıyılarına kadar tahkimat yapmış ve kati savunma halini almıştı.

Tugay geceyi Suwon güneyinde geçirmiş ve 28 Ocak 1951'de taarruz hazırlığını yapmış ve iki gün sonrada taarruzuna başlamıştı.⁶²³

Tugayın taarruz edeceği bölge cephenin batı kanadındaydı. Cephenin sağ kanadı kuzeye uzanan dağ kitlesi, ortası alçak arazi, sol kanadı da alçak tepelerdi. Taarruz cephesinin en kritik bölgesi 109 ve 431 rakımlı tepelerdi. Tugaya, bu iki tepeye taarruz

⁶²¹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.214.

⁶²² Denizli, a.g.m., s.9.

⁶²³ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.53.

emri verildi.⁶²⁴

30 Ocak 1951 sabahı taarruz başladı. Akşama doğru 3'üncü Tabur 109 rakımlı tepeyi ele geçirdi. Ancak 2'nci Tabur'un hedefi çok dik ve kayalıktı. Düşmanın öndeki mevzilerine bomba ve süngü hücumu ile giriliyor ancak derinliğine yarma yapılarak tepe ele geçirilemiyordu. Birinci gün tepe ele geçirilmedi. Ertesi günü yeniden taarruz etme kararı alındı. 3'üncü Tabur da Tugayın harekâtına uymak için işgal ettiği tepeyi boşaltarak aynı hatta çekildi.

Ertesi gün tekrar taarruza başlandı. Düşman 3'üncü Taburun gece boşalttığı 106 rakımlı tepeyi yeniden işgal etmişti. Taarruz edilerek tepe tekrar ele geçirildi. 2'nci Tabur da yine cepheden 431 rakımlı tepeye taarruza başladı. Akşama kadar, 7 er şehit oldu, 2 subay ve 28 er yaralandı. Ancak tepe ele geçirilemedi. Tepeyi inatla savunan düşman 244 kişi zayıat verdi. Muharebeler üç gün daha aynı şekilde ve aynı şiddetle devam etti. Ama, 431 rakımlı tepe bir türlü ele geçirilemedi.⁶²⁵ Artık bu tepenin büyük insan zayıatını göze almadan ele geçirilemeyeceği anlaşılmıştı. Ordu, bu işin tank-piyade işbirliği ile yapılmasına karar verdi. 40 tanklı bir tank grubuna, 25'inci Tümeni'nin 27 nci Alayı'nın bir Taburu bindirilerek kuşatıcı şekilde hedefin yan ve gerisine taarruz etti. 3'üncü Tabur da yine cepheden taarruza başladı. 5 Şubat 1951'de başlayan bu taarruzla düşman iki ateş arasında kaldı. 3'üncü Tabur da kolayca 431 rakımlı tepeyi işgal etti. 2'nci Amerikan Tank Bölüğü ile 1'inci Tabur, 431 rakımlı tepenin kuzeyindeki 226 rakımlı tepeye taarruz etti. Ertesi gün 6 Şubat 1951'de öğleden evvel bu tepeyi ele geçirdi.⁶²⁶ 2'nci Tabur da, 106 rakımlı tepeyi, her seferinde alıp gece tahliye ettiğinden, bu taarruzla koordineli olarak dördüncü defa işgal etti. Böylece, Tugay hedefleri ele geçirilmiş oldu.

Düşmanın asıl muharebe hattındaki direnişi kırıldıktan sonra Tugay, ileri harekâtına devam etti. Zayıf direnişleri kırarak ve iki günlük hedefleri bir günde ele geçirerek kuzeye ilerledi. Nihayet 11 Şubat 1951'de Han Nehri'ne ulaştı. Bu arada BM Ordusu da, kuzeye doğru taarruzlarına devam ediyordu. 15 Şubat'ta, BM Ordusu Han Nehri'ne dayandı. Taarruzlarla, düşman 50 km. kuzeye sürülmüş ve Seul kapılarına

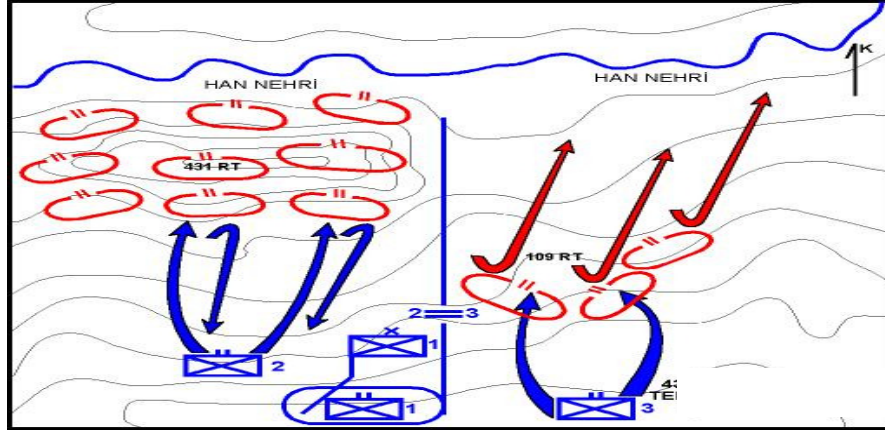
⁶²⁴ Denizli, a.g.e., s.138.

⁶²⁵ Yücel, a.g.e., s.59.

⁶²⁶ Denizli, a.g.e., s.138-139.

tekrar ulaşılmıştı.

Bu muharebelerde Tugay, 22 şehit ve 117 yaralı verdi. Düşmanın kayıpları ise 1200 kişiyi buluyordu.⁶²⁷

Kroki 5.7. 431 ve 109 Rakımlı Tepe Muharebeleri.
Kaynak: Yücel (2001).

5.6.2. BM Ordusu Başkomutanı General Mac Arthur'ün Türk Tugayını Ziyareti:

Düşmanı Han Nehri'nin kuzeyine atan BM Ordusu nehrin güneyine mevziîlendi. Tugay da, nehrin güneyinde Seul'un hemen batısında mevziîye girdi. 13 Şubat 1951'de Başkomutan Mac Arthur'un Tugayı ziyaret edeceği bildirildi. Mac Arthur, Japonya'dan sadece Türk Tugayını ziyaret için gelecek ve hemen Tokyo'ya geri dönecekti. Derhal bir tören düzenlendi ve Selçuk Kız Enstitüsü öğrencilerinin işleyerek gönderdikleri ipek Türk Bayrağının Mac Arthur'a armağan edilmesi kararlaştırıldı. Mac Arthur törenle karşılandı.⁶²⁸ Mac Arthur şunları söyledi:

“Sizleri görmekten memnunum. Japonya'da siz Türklere herkes (Bravest of Braves) kahramanlar kahramanı diyor. Kunuri'de 8'inci Orduyu kurtaran, Kumyangjang-ni'de düşmanı mağlup ve perişan eden Türkler kahramanlar kahramanıdır. İnanırım ki elinizdeki her personele karşılık on komünist öldürmüşsünüzdür. Türk Tugayı için yok yoktur.”⁶²⁹

Müteakiben General Mac arthur armağan edilen Türk Bayrağını öperek kalbine bastırdı ve sözlerine devam etti:

⁶²⁷ Yücel, a.g.e.,s.59-60.

⁶²⁸ Yücel, a.g.e., s.60.

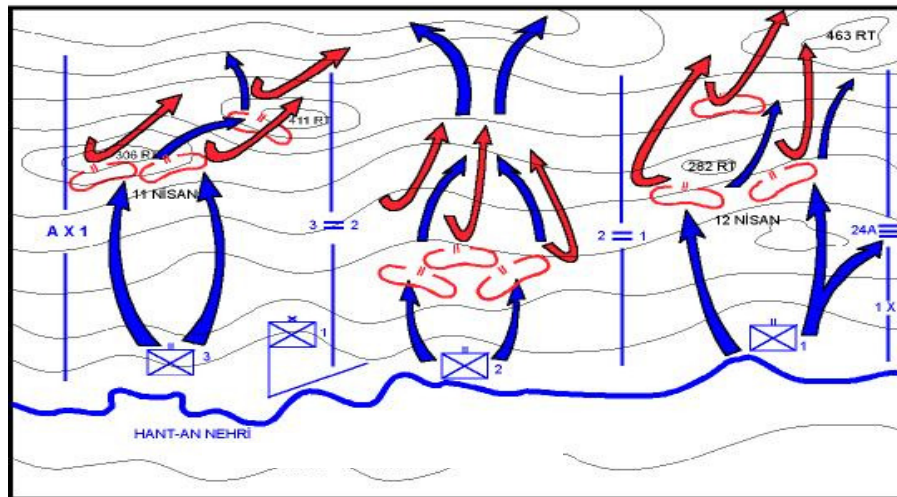
⁶²⁹ Artuç, a.g.e., s.304-305.

“Memnuniyet ve teşekkürlerimi bildiririm. Bu bayrak büromda bulunan Atatürk’ün fotoğrafını çevreleyecektir. Askerlik dehasıyla insanlık ülküsünü Atatürk kadar nefsinde birleştirmiş başka bir insan tanımıyorum.”⁶³⁰

5.6.3. Han Nehri’nin Geçilmesi ve İleri Harekât

Bir haftalık dinlenmeden sonra Türk Tugayı tekrar cepheye sevk edildi. 22 Şubat’ta Han nehri güneyinde savunma düzeni aldı. 7 Mart 1951’de Tugayın emrinde olduğu 25’inci Tümen’in iki Alayı, Pusan Nehri’nin iki tarafından, Han Nehri’ni geçti. 25’inci Tümen nehri geçip 10 km. kuzeye ilerledikten sonra, 13 Mart 1951’de Tugay, kamyonlarla nakledilerek bu alayın bir taburunun cephesini teslim aldı ve taarruzlarla kuzeye ilerledi. 22 Mart 1951’de yüksek dağlık ve çok arızalı bir arazide düşman savunmasına çattı.⁶³¹

Tugay verilen emirle, 22 Mart günü bu sarp, taşlık, kayalık arazide 440, 711 ve 781 rakımlı tepelere taarruza başladı. Süngü ve bomba ile bütün düşman mevzîleri tek tek ele geçirildi. Kuzeye çekilen Çin Ordusu başkent Seul’u boşalttı. Seul, ikinci kez BM Ordusu tarafından kurtarıldı. Nihayet BM Ordusu 27 Mart 1951’de, 38’inci paralel hattına ulaştı. Türk Tugayı ihtiyata alındı.⁶³²

Kroki 5.8. Hant-an Nehri'nin Geçiş ve Taarruz Harekatı.
Kaynak: Yücel (2001).

⁶³⁰ Artuç, a.g.e., s.304-305.

⁶³¹ Denizli, a.g.e., s.140.

⁶³² Yücel, a.g.e., s.60.

711 ve 781 rakımlı tepelerde iki alay kadar kuvvetle muharebe ettiği değerlendirilen Tugay, düşmana 400'e yakın ölü verdirdi. 8 Çinli de esir alındı.⁶³³ Tugay'ın ise zayıyatı 2 er şehit ve 8 er yaralı oldu.⁶³⁴

5.6.4. Hant-An Nehrini Geçiş ve Taarruz Harekâtı (11 Nisan-22 Nisan 1951)

Tugayın geçmiş muharebelerindeki insan zayıyatını ikmal etmek için yurttan sevk edilen 600 kişilik ikmal birliği 20 Mart 1951'de devamlı bir üs olarak kullanılan Swon şehrinde toplanarak kısa bir eğitimden sonra birliklere dağıtılmıştı. İkmal Birliği'nin yurttan getirdiği iyi haberler ve hediyeler Tugayda büyük bir memnuniyet yaratmıştı. Tugayın mevcudu da morali de yükselmişti. Yeni bir taarruza hazırdu.⁶³⁵

Düşmanın savunduğu Hant-an Nehri'ni taarruzla geçmeye başlamadan önce 6-9 Nisan arasında bir kısım kuvvetle nehri geçerek köprübaşı mevziî elde etmeye ve tüm Tugayın nehre yaklaşarak hücum mevziîne girmesine lüzum görüldü.⁶³⁶

Bu esnada, BM Ordusu taarruz harekâtına devam ediyor, düşman kuzeye doğru çekiliyordu. 25'inci Tümen Hant-an nehrine ulaşmıştı. Tümenin 27'inci Alayı, mevzilerini Türk Tugayına devretti. 11 Nisan 1951'de Tugay, 25'inci Tümen birlikleri ile beraber Hant-an Nehri'ni geçerek taarruza başladı. İlk gün 3'üncü Tabur, düşmanın çok etkili havan ateşlerine rağmen zayıyat verme pahasına hedefini işgal etti. Gece boyunca düşmanın baskınlarını püskürttü. 1'inci ve 2'nci Taburlar biraz ilerledilerse de hedefleri ele geçiremediler.

Ertesi gün aynı tertiple taarruzlarına devam ettiler. 1'inci Tabur da zor şartlar altında hedefini ele geçirdi. 2'nci Tabur taarruzlarına devam etti. Nihayet 15 Nisan'da havanın çok sisli olmasından istifade ile zayıyat vermeden hedefe yaklaştı ve süngü hücumu ile hedefini ele geçirdi. Muharebe sahası sarp, kayalık ve çok dik bir araziydi. Artık herkes Türk Tugayına "Dağcı Tugay" diyordu. İleri harekâta 22 Nisan'da son

⁶³³ Denizli, a.g.e., s.141.

⁶³⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.251. İki tarafın kayıpları arasındaki bu büyük farkın hava kuvvetleri, topçu ve diğer ağır silahların arasındaki büyük üstünlük farkından kaynaklandığı değerlendirilebilir.

⁶³⁵ Yazıcı, a.g.e., s.291.

⁶³⁶ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.255.

verildi. Ulaşılan hatta savunma tertibi alındı.⁶³⁷

5.7. KOMÜNİST ÇİN ORDUSUNUN İLKBAHAR TAARRUZU (22 NİSAN- 1 MAYIS 1951)

BM Ordusu'nun taarruzlarını 38'inci paralel hattında durduran Çin Ordusu, büyük çapta karşı taarruz hazırlıklarına başladı. Çin'den Kore'ye, 13 ordu daha getirildi. Çin, Kuzey Kore Ordusu'nu da 8 kolordu halinde silahlandırdı. 3 orduyu bir ordular grubuna bağlayarak sevk ve idare teşkilatı oluşturdu. Ordularını, Rus silah ve gereçleriyle kuvvetlendirdi. Önemli miktarda topçu kuvveti ve bir miktar da zırhlı birlik teşkil ettiler. Hava kuvvetlerini de işler hale getirdiler. Çinliler, Mançurya'da istedikleri gibi ordu yığabiliyor, eğitim yapıyor ve ikmal kaynakları meydana getirebiliyorlardı. BM ise, savaşın Dünya Savaşı'na dönme ihtimalini değerlendirdiğinden, Mançurya'ya karşı bir harekette bulunmuyordu.⁶³⁸ Takviyelerle komünist ordularının mevcudu 750.000 kişiye yükselmişti. BM Ordusu'nun ise 400.000 kişiydi. Çinliler ikmal kaynaklarına yaklaştığından lojistik imkanları artmıştı. 42 tümene ulaşan kuvvetlerini destekleyebiliyordu.⁶³⁹

22 Nisan sabahı, 6'ıncı Bölüğün keşif kolu 25 kişilik düşman keşif koluyla karşılaştı. Beş kişi sağ olarak ele geçirildi. Esirlerin üçü yaralı, ikisi sağlamdı. Sağlam olanlardan birisi de topçu yüzbaşıydı. Yüzbaşının üzerinden çıkan haritalarda ve diğer sağ yakalanan astsubayın sorguları sonucunda, Çin ordularının 22/23 Nisan gecesi büyük bir karşı taarruz yapacağı öğrenildi. Durum derhal 25'nci Amerikan Tümeni'ne bildirildi. Esirler de tümene gönderildi. Düşman taarruzu tüm birliklere bildirilerek BM Ordusu alarma geçirildi.⁶⁴⁰ Düşman taarruzu beklenmeye başlandı. BM Ordusu, Türk Tugayı sayesinde bir kere daha baskına uğramaktan kurtuldu.

Çin Ordusu, Sarı Deniz'den Doğu Denizi'ne kadar 200 km'yi aşkın bir cephe boyunca tertiplenmişti.⁶⁴¹ Sıklet merkezleri cephenin batısındaki 1'inci Amerikan

⁶³⁷ Yücel, a.g.e., s.60-61.

⁶³⁸ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.274-276.

⁶³⁹ Yücel, a.g.e., s.60-61.

⁶⁴⁰ Dora, a.g.e., s.313-314.

⁶⁴¹ Komünist Çin Ordusu, 1'inci Kolordu cephesinde 16 Tümen, 9'uncu Kolordu Cephesinde 6 tümen, 10'uncu Kolordu Cephesinde 5 tümen, Güney Kore Kolordusu cephesinde ise 4 tümen olmak üzere toplam 31 tümenle taarruza geçmeye hazırды. Yücel, a.g.e., s.61.

Kolordusunun sol kanadındaki 29'uncu İngiliz Tugayı ile sağ kanadındaki Türk Tugayı savunma bölgesi üzerine yönelmişti. Çin Ordusu, yapacağı yarma ile cepheyi çökertip, BM Ordusu'nu parça parça kuşatarak imhayı plânlıyordu.⁶⁴²

Tugayın kuvveti 6,5 km.lik bir cephede savunmaya yeterli değildi. Cephe, takviye edilmiş 6 bölükle, her birini birinci hattaki bir tepeye mevziîlendirmek suretiyle tutulmuştu. Aradaki boşluklar keşif kolları ile kapatılacaktı.⁶⁴³ 1'inci ve 2'nci Piyade Taburu asıl muharebe hattında 3'üncü Piyade Taburu ihtiyatta olarak savunma tertibi alındı. Akşama doğru düşman havan ve topçularla hazırlık ateşine sonra da hava taarruzlarına başladı. Saat 20.30'da Çinliler dalgalar halinde taarruza geçtiler. Gece yarısına doğru asıl muharebe hattında göğüs göğüse muharebeler başladı. Tugay direndi ve düşmanı asıl muharebe hattının önünde durdurdu. Ancak aynı baskı Tugayın sağ ve sol kanadındaki Amerikan Alaylarına da yapılıyordu. Bu Alaylar baskılara dayanamayarak geri çekildi. Şimdi Tugayın iki kanadı da boşalmış, Tugay yine Kunuri'deki gibi yalnız kalmıştı. Bu boşluklardan giren düşman bölüklerimizi ayrı ayrı kuşatmaya başladı. Sağ yanındaki 24'üncü Amerikan Alayı çekilince, 9'uncu Bölük tamamen çembere alındı. Bölük çemberi yararak çıkmaya çalışıyordu.⁶⁴⁴ 9'uncu Bölüğün güneyinde bulunan 1'inci Bölük de, sarılmış ve ara vermeden düşmanla muharebe ediyordu. Bu nedenle bir yardımda bulunamazdı.⁶⁴⁵ Bu sırada dünya harp tarihinde şimdiye dek duyulmamış bir olay yaşandı. 9'uncu Bölük bölgesinde topçu ileri gözetleyicisi olarak ateş tanzimi yapan Topçu Üsteğmen Mehmet Gönenç, telsizle bir ateş isteğinde bulundu. Üsteğmen Mehmet Gönenç'in bildirdiği koordinatlar, kendisinin ve 9'uncu Bölüğün bulunduğu yerdin. Bu koordinatların, kendisinin bulunduğu yer olduğu, Alay Topçu İrtibat Subayı tarafından hatırlatıldı. Cevap tarihte eşi olmayan bir mertlik ve yiğitlik örneğiydi.:

“Evet biliyorum. Biz düşmana esir olmak istemiyoruz. Bizi onlara teslim etmeyin. Vasiyetimiz şu: Bizleri kendi ateşlerimizle şehit ediniz! Tekrar koordinatları veriyorum. Bütün bataryalar buraya ateş etsin.^{646,}

⁶⁴² Yücel, a.g.e., s.60-61.

⁶⁴³ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.279.

⁶⁴⁴ Yücel, a.g.e., s.62.

⁶⁴⁵ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.64.

⁶⁴⁶ Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, *Kore'de Türk Askeri, Türk Asker Büyüklüğü ve Zaferleri*, seri no: 17, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1989, s.51-53.

Alay İrtibat Subayı Yüzbaşı Refik Soytürk, Topçu Taburu'na durumu ilettili. Topçu Tabur Karargâhındakiler, bu isteğe şahit oldu. Bu, bugüne dek yaptıkları görevlerin en zoru ve en acısı olacaktı. Vasiyetin yerine getirilmesine kadar verildi. Acı içerisinde toplar ateşe başladı. Tugayın değil, Tümenin tüm topçu birlikleri de belirtilen yere ateş etti ve Mehmetçiği şehitliğin en onurlu katına yüceltti.⁶⁴⁷

Bu arada sadece 9'uncu Bölük değil, birinci hat bölüklerinden hepsi bir ölüm kalım mücadelesi veriyor, Tugay Komutanı, Tokyo'ya gittiğinden Tugaya vekalet eden Albay Dora, 25'inci Tümen Komutanı'na gerideki mevzilere çekilmeyi teklif etti. Ancak çekilme teklifi kabul edilmedi. Saat 02.45'de Albay Dora sorumluluğu üzerine alarak çekilme emri verdi. Ama geç kalınmıştı. Bazı bölükler çekilirken, bazıları çemberi yarmaya çalışıyordu. 23 Nisan sabahı, Tugay düşmandan sıyrıldı. Hant-an Nehri'ni geçerek on kilometre gerideki mevzilere çekildi.

23 Nisan günü öğle saatlerinde bir Amerikan keşif uçağının verdiği raporda; cephede 60 kişilik bir grubun çembere alınmış vaziyette hala göğüs göğüse savaştığı bildiriliyordu. Bu grup, çekilemeyen 9'uncu Bölüğün askerleriydi. Bir gecelik savaşta Tugay zayıatı 5 subay, 3 astsubay, 58 er şehit ve 35 yaralıydı 105 kişi yaralı olarak esir düşmüştü. Yirmi gün önce Tugayın zayıatını tamamlamak için Türkiye'den gönderilen 600 kişinin üçte biri bir gece içinde kaybedilmişti.⁶⁴⁸

23 Nisan 1951'de Hant-an Nehri'ni geçiş sırasında Tugaya gelen, 25'inci Tümen Komutan Yardımcısı General Michael, zayıat raporu istedi. O ana kadar ki zayıatın, 205 kişi olduğu bildirildi. General Michael, Tugaya iki Çin tümeninin saldırdığını, çekilme emri vermeyiş nedeninin ise bu konudaki yetkinin Kolordu Komutanı'nda olması olduğunu söyledi.⁶⁴⁹

Düşmanın bütün cephe boyunca yaptığı taarruzlar hızla gelişti. BM Ordusu, 75 km. geri çekilerek Seul'un etrafında mevziîlendi. 22 Nisan gecesini başlayan Komünist Çin Ordularının İlkbahar taarruzu, 8 gün sonra Seul kuzeyinde ancak durduruldu.

⁶⁴⁷ Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, a.g.e., s.51-53.

⁶⁴⁸ Yücel, a.g.e., s.62.

⁶⁴⁹ Dora, s.330.

5.8. SEUL'UN SAVUNULMASI

22-23 Nisan 1951 gecesi, Chorwon hattında başlayan ikinci büyük Çin taarruzu ile BM Ordusu, Seul önlerine kadar çekilmişti. İnisiyatif Çinlilerdeydi ve Seul'u almak istiyorlardı. BM Ordusu ise vermemek için savunmaya geçmişti.

Seul savunmasında Tugay, Asıl Muharebe Hattı'nın ilerisinde, keşif üssünde görevlendirilmişti. Tugay, düşmandan gelen iki istila istikametinin birleştiği ve oradan Seul'e uzanan mihverin kesiştiği Taegyewonni bölgesinde mevziye girmişti. Düşmanın Seul savunma mevziilerine taarruz edebilmesi için, önce Tugayı geçmesi gerekiyordu. Tugay, Seul savunmasında da kritik bir görev almıştı. Çünkü Tugay, en önemli görevlerin, ilk akla gelen birliği haline gelmişti.⁶⁵⁰

13 Mayıs 1951'de düşman 1'inci Kolordu cephesine taarruz etti. Ve asıl mevziî ilerisindeki Tugaya da yaklaştı. Kuzeye doğru mevziilenmiş olan 2'nci Tabur'a saat 22.00'de şiddetli bir taarruz yaptı. Bu taarruz, Türk ve Amerikan topçusu ile uçakların muharebe sahasını aydınlatması sayesinde püskürtüldü. Düşman taarruzları sabaha kadar üç ayrı istikametten sürdürdü.⁶⁵¹ Ancak Çinliler mevzilerimize girmeyi başaramadı.

Çin taarruzları 18 Mayıs'a kadar aralıksız devam etti. 18 Mayıs gecesi bir kısım düşman mevzilerimize girmeyi başardı. Ancak, Taburların Karargâh Bölüklerinden ve Havan Bölüğünün Piyade erlerinden kurulan bir birlikle karşı taarruz yapıldı. Süngü muharebesi ile düşman geri atıldı. Düşman taarruzlarını sabaha kadar sürdürdü ise de, her defasında bomba, dipçik ve süngü ile geri püskürtüldü. Türk Tugayını geçemeyen düşman, asıl muharebe hattına ulaşmadan geri çekildi. Bu muharebelerde Türk Tugayında 2 subay 9 er şehit oldu. 4 subay 2 astsubay 18 er yaralandı. Düşman zayıtı 1500 kişinin üzerindeydi.⁶⁵²

⁶⁵⁰ Korsavaş Genel Merkezi, a.g.e., s.24.

⁶⁵¹ Denizli, a.g.e., s.146.

⁶⁵² Yücel, a.g.e., s.63.

5.9. BM ORDUSU'NUN TAARRUZ HAREKÂTI, SAVAŞIN DURMASI VE ATEŞKES GÖRÜŞMELERİ

Düşman taarruzlarının Türk Tugayı tarafından ileri mevziîlerde kırılması ve çok zayıf veren düşmanın geri çekilmesi üzerine BM Ordusu, 1'inci Kolordu cephesinde taarruz etmeye karar verdi. 21 Mayıs 1951'de 1'inci ve 9'uncu Kolordular çekilen düşmanı takibe başladılar. Ancak cephenin doğusunda Komünist Çin Ordusu'nun taarruzları hala devam ediyordu. 10'uncu Kolordu 21 Mayıs'ta düşman taarruzlarını durdurdu. 23 Mayıs'ta 10'uncu Kolordu da taarruza başladı. Şimdi Çin Orduları, sadece 1'inci ve 3'üncü Güney Kore Kolorduları bölgesinde taarruzlarına devam ediyordu. 3'üncü Güney Kore Kolordusu'nun cephesine girme yapmayı başardılar. 1'inci Güney Kore Kolordusu mevziîlerini başarı ile korudu. Girme yapılan 3'üncü Güney Kore Kolordusu bölgesinde düşman üzerine yandan taarruzlar yapılarak taarruz durduruldu. Nihayet 26 Mayıs 1951'de BM Ordusu tüm cephede taarruza başladı.

Tugay, 6 Haziran 1951'e kadar ihtiyatta kaldı. 6 Haziran'da ileri harekâta başladı. Düşmanla bir temas olmadan 21 kilometre ilerleyerek Kumhova Kasabası'na kadar geldi.⁶⁵³ Nihayet 13 Haziran 1951'de 507 rakımlı tepede savunan düşmana çatıldı. 507 rakımlı tepe, ormanlık ve kayalıktı. Bir tabur düşmanın bu tepede savunmada olduğu tespit edildi. 1'inci Tabur, bu tepeye yaklaşmaya başladı. Düşmana yaklaşan birlikler sert bir mukavemetle karşılaştılar. Doğudaki Güney Kore Alayı da günlük hedefini ele geçirememişti. Taarruza devam etmek zayıfı artırmaktan başka sonuç vermeyeceği anlaşıldığından Tabur, bir gece önceki mevziîlere geri çekildi. Müteakiben cepheden defalarca taarruz etmesine rağmen tepe ele geçirilemedi. Bu tepenin doğusundaki 32'nci Güney Kore Alayı'nın hedefi olan tepeler ele geçmeden, 507 rakımlı tepenin ele geçirilemeyeceği anlaşıldı. Güney Kore Alayı bölgesindeki bu tepelerinin Türk Tugayı tarafından ele geçirilmesi teklifini Güney Kore Alayı kabul etmedi.⁶⁵⁴ Nihayet 16 Haziran'da Güney Kore Alayı hedefini ele geçirdi. 507 rakımlı tepede durumu bozulan düşman, 1'inci Tabur'un baskın tarzındaki taarruzuna dayanamadı ve geri çekildi. Düşmanın zayıfı 123 ölü ve 8 esirdi.

⁶⁵³ Yücel, a.g.e., s.63.

⁶⁵⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.310-312.

BM Ordusu bütün cephelerde ileri harekâtına devam ederek, 38'inci paralel hattına ulaştı. 20 Haziran 1951'de Türk Tugayı Seul'un 15 km kuzey doğusundaki Neogong-ni bölgesinde ihtiyata alındı. 17 Temmuz 1951'e kadar ihtiyatta kaldı.

Kuzey Kore Ordusu'nun 25 Haziran 1950'de, 38'inci paralel hattını baskınla geçerek başlattığı Kore Savaşı, bir yıldır devam ediyordu. Savaş başladığı noktaya geri dönmüştü. Her iki taraf da zaman zaman başarılar kazanmış olmalarına rağmen, ağır zayıflar vermişlerdi. Artık her iki tarafın da taarruz gücü ve azmi yoktu. İki taraf da savunmaya geçmiş mevzilerini güçlendiriyordu. 10 Temmuz 1951'de Seul'un kuzeybatısındaki Kaesong Kasabası civarında ateşkes görüşmeleri başladı.⁶⁵⁵

Tugay'da Seul'un kuzeydoğusundaki birinci hatta bulunan mevziinde tahkimat yaparak hazırlıklarına devam etti. Artık savaşın eski hızı yoktu.⁶⁵⁶

5.10. 1'İNCİ KORE TÜRK TUGAYI'NIN DEĞİŞTİRİLMESİ

Genelkurmay Başkanlığı, Kore Türk Tugayının her yıl değiştirilmesini kararlaştırmıştı. Bu karara göre, değiştirmenin üç kafiilde yapılması uygun görüldü. 2'nci Kore Türk Tugayı'nın birinci kafilesi, 2 Temmuz 1951'de İnchon Limanına geldi. 1'inci Türk Tugayı'nın üçte biri yurda dönmek üzere hazırlandı. 6 Temmuz günü Kurban Bayramıydı. Sabah, ordugâhtaki bir çayırılıkta topluca bayram namazı kılındı. Aynı gün öğleden sonra, Kumyangjang-ni savaşındaki başarısı nedeniyle daha önce Türk Tugayına verilmesi emredilen "Mümtaz Birlik Nişanı" töreni yapıldı. 8'inci Ordu Komutanı General Van Fleet tarafından Alay Sancağına nişan takıldı. Tugay personelinin hepsine sarı çerçeveli, mavi üstün birlik rozeti verildi. Kore'deki BM Ordusunda bu rozetler ilk olarak Türk Askerine takıldı.

Gelenler derhal yeni silâh, teçhizat ve malzemelerle, eğitime ve atışlara başladı. 18 Temmuz 1951'de 1400 kişilik ilk kafiile, Kore'den ayrılarak yurda döndü. 10 Eylül'de ikinci kafiile, 18 Kasım 1951'da 3'üncü kafiile geldi. 7 Eylül 1951'de Alay Sancağı törenle yeni Alay Komutanı Piyade Albay Nuri Pamir'e teslim edildi. 16 Kasım 1951'de Tugay Komutanı Tümgeneral Tahsin Yazıcı (30 Ağustos'ta Tümgeneralliğe

⁶⁵⁵ Yücel, a.g.e., s.64.

⁶⁵⁶ Artuç, a.g.e., s.330.

yükselmişti.) görevini yeni Tugay Komutanı Tuğgeneral Namık Arguç'a teslim etti. Törende, BM Ordusu'nun ve Güney Kore'nin yüksek rütbeli generalleri ve devlet adamları bulundular. Tümgeneral Yazıcı'ya madalyalar, rozetler ve nişanlar taktılar. 18 Kasım'da son kafiye de Kore'den ayrılarak yurda döndü.⁶⁵⁷ 18 Kasım 1951'de, Kore savaşlarının en ağır yükünü taşıyan ve şehit, yaralı ve esir olarak 1953 kişi kaybeden 1'inci Türk Tugayı (hastanelerde bulunan ve taşınamayacak kadar yaralı olanlar hariç) tamamen Kore'yi terk etti.⁶⁵⁸

5.11. 2'NCİ TÜRK TUGAYI'NIN MUHAREBELERİ

18 Kasım 1951'de görevi devralan 2'nci Türk Tugayı, 29 Kasım 1951'de aldığı emir üzerine 241'inci Alay Karargâhı ve bağlı birliklerini, Karargâh Bölüğünü ve Alay Lojistik Teşkilatını kuruluşundan kaldırdı. Piyade taburları Tugaya bağlandı. Alay Komutanı Tugay Komutan Yardımcısı olarak görevlendirildi.

17 Kasım - 20 Aralık tarihleri arasında Tugay savunma mevzilerini ve tahkimatlarını güçlendirme, eğitim ve birbirini değiştirme faaliyetlerini sürdürdü. Tankla takviyeli takım seviyesinde keşif ve mahdut hedefli küçük taarruzlarla asıl muharebe hattında düzeltmeler yapıldı. Düşmana zayıf verdirmek ve esir yakalamak için keşif kolları çıkarılmasına ve düşman durumunun öğrenilmesine çalışıldı.⁶⁵⁹

Karşı taarruz hareketinde küçük birlikler (özellikle 7'nci Bölük) süngü hücumlarında temayuz etti. Topçu çok başarılı oldu. Muharebe meydanında düşmandan piyade mermileri ile 55, topçu ateşinden dolayı 33 kişinin öldüğü cesetlerin incelenmesi ile anlaşıldı. Dört Çinli esir alındı. Bolca silah ele geçirildi.

20 Aralık 1951'de 2'nci Türk Tugayı'nı emrine almış olan 25'inci Tümen, mevzîlerini 2'nci Amerikan Tümeni'ne teslim ederek ihtiyata alındı. Bu arada 2'nci Türk Tugayı, Chung-on'un 15 km. kuzeybatısına nakledilerek, 9'uncu Kolordu'nun ihtiyatına alınacağı bildirildi.⁶⁶⁰

⁶⁵⁷ Yücel, a.g.e., s.64.

⁶⁵⁸ Artuç, a.g.e., s.331.

⁶⁵⁹ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.346.

⁶⁶⁰ Denizli, a.g.e., s.153.

2'nci Türk Tugayı, 23 Şubat 1952'ye kadar ihtiyatta kaldı. 23 Şubat gece 21.30'da hareketle sabah savunma mevzilerini teslim alarak, Amerikan 32'nci Alayını değiştirdi. Bu arada uzun süredir savaş, mevzi harbine dönüşmüştü. Her iki taraf da mevzilerini kuvvetlendiriyor, ağır silâh mevzilerinin üstünü kapatıyordu. Yer yer mevziler 100 metre ile 150 metreye kadar birbirine yaklaşmıştı. Her iki taraf da topçu ve havan atışlarıyla birbirini taciz ediyor ve zayıf verdiriyordu. Gece baskınları, komando ve gerilla faaliyetleri şeklinde savaş sürüyor, keskin nişancılar başını mevziden çıkararak avlıyordu. Gündüz hava üstünlüğü olan BM uçakları, gece Komünist Çin uçakları mevzileri, karargâhları ve lojistik tesisleri bombalıyorlardı. Savaş durağandı. Mevzilerde, küçük ileri ve geri hareketlerden, takım seviyesindeki keşif faaliyetlerinden başka büyük çapta muharebeler olmuyordu. Buna rağmen kayıplar her geçen gün büyüyordu. Kunuri, Kumyangjang-ni, Seul savunması gibi büyük muharebelere girmediği halde, 2'nci Türk Tugayı'nın zayıfı da hemen hemen 1'inci Türk Tugayı'nın zayıfının üçte birini buluyordu. 5 Haziran 1952'de Tugay Komutan Yardımcısı, 2'nci Tabur Komutanı ve Emir Subayı mevziîleri denetlemeye geldiler. Komutanların hareketini takip eden düşman, dönüşte heyet üzerine havan ateşi açtı. Albay Nuri Pamir şehit oldu. Bu olay, hiç yoktan verdiğimiz zayıfların en acı örneklerinden biridir. 2'inci Tugay büyük bir muharebeye girmeden bir yıl geçti. Ancak, topçu, havan ve hava kuvvetlerinin ateşlerinden, dolayı verdiği zayıf, 121 şehit ve 463 yaralı bulmuştu.⁶⁶¹

4 Haziran 1952'de BM Ordusu Başkomutanı General Mark Clark, 8'inci Ordu Komutanı General Van Fleet, 10'uncu Kolordu Komutanı General Palmer ve 25'inci Tümen Komutanı General Swit ile karargâh subayları ve kalabalık bir fotoğrafçı ve gazeteci grubu Türk Tugayını ziyaret etti. General Mark Clark konuşmasında;

“Karargâhınızı pek beğendim. Elerinizi çok iyi buldum. Gerek General Rındgeway, gerek Kolordu ve Tümen Komutanlarından Türk Birliğinin Kore'de kahramanca çarpışmış ve çarpışmakta olduğunu, hatta sizlerden çok şeyler öğrendiklerini birçok defalar dinlemiş bulunuyorum. Ortak idealimize hizmetlerinden dolayı duyduğumuz memnuniyet ve iftihar bir kere daha belirtmek isterim. Siz burada o kadar kıymetli ve faydalı oldunuz ki, şunu söylememek elimden gelmiyor; gönül ister ki Kore'de bir Türk Tümeni bulunsun⁶⁶²” dedi.

⁶⁶¹ Yücel, a.g.e., s.68.

⁶⁶² Denizli, a.g.e., s.154.

15 Haziran 1952’de, 45’inci Tümen Karargâhında, Kore’deki bütün üst rütbeli generaller, tümen komutanları, tanınmış yazarları ve gazeteciler İngiliz Harbiye Bakanı’nın teşrifi dolayısıyla toplanmışlardı. Bu toplantıda düşmana 15 m.ye kadar sokulan ve siperler kazarak daha da yaklaştırmaya çalışan Türk Tugayının en çetin muharebe görevlerini yaptığı ve en başarılı birlik olduğu belirtildi.⁶⁶³

2’nci Türk Tugayı da 1’inci Türk Tugayının haklı olarak kazandığı şöhreti ve “Bir Numara- Number One” unvanını devam ettirdi. O da “North Star- Kutup Yıldızı” ismi ile vazifesini en iyi şekilde yaparak tüm dünyanın takdirini kazandı. 2’nci Türk Tugayının yurda dönüş zamanı gelmişti. Önce 1’inci Piyade Taburu, 3’üncü Değişirme Tugayının ilk kademesini Kore’ye getiren Amerikan gemisi ile 5 Temmuz 1952’ de Pusan Limanı’ndan ayrıldı. İkinci katile 12 Ağustos 1952’de, son katile de 24 Ağustos 1952’de İnchon Limanı’ndan hareket ederek yurda döndüler. Kore’deki Türk adı, 3’üncü Türk Tugayına emanet edildi.⁶⁶⁴

5.12. 3’ÜNCÜ TÜRK TUGAYI’NIN MUHAREBELERİ

3’üncü Türk Tugayı, göreve ihtiyat olarak Worun-ni bölgesinde başladı. İlk iki Tugay gibi 3’üncü Türk Tugayı da yeni alınan silâh, teçhizat ve malzemelerle eğitim, atış ve tatbikatlar yaparak savaşa hazırlandı. Bu arada 17 Eylül 1952’de, 1’inci Türk Tugayının Kumyangjang-ni muharebelerinde gösterdiği kahramanlık ve başarılarından dolayı Güney Kore tarafından verilmesi kararlaştırılan “Kore Cumhurbaşkanlığı Birlik Nişanı” töreni yapıldı. Güney Kore Cumhurbaşkanı, eşi, Milli Savunma Bakanı, Kore’deki Ordu, Kolordu ve Tümen Komutanlarının katıldığı törende nişan Tugay Komutanının göğsüne takıldı ve beratı verildi.

3’üncü Türk Tugayına ilk savunma görevi, 6 Ekim 1952’de verildi. Tugayın 1’inci Taburu Worunni’nin 8 km. kuzeybatısındaki Konsol-li bölgesindeki cephenin 2,5 kilometrelik bir kısmını işgal ederek savundu. 3’üncü Türk Tugayı’nın emrinde olduğu 25’inci Tümen’in yaptığı istihbaratta, düşmanın Tümen savunma bölgesindeki 1243 ve 1052 rakımlı tepelere taarruz edeceği öğrenildi. Türk Tugayına cephenin 9 km. kuzeyindeki tıkama mevzilerini işgal ve savunma görevi verildi.

⁶⁶³ Denizli, a.g.e., s.155.

⁶⁶⁴ Yücel, a.g.e., s.68.

30 Ekim 1952'de Türk Tugayı emrinde olduğu 25'inci Tümen ile birlikte bulunduğu yerin 70 km. batısındaki Chorwon şehrinin 16 km güneydoğusundaki Chipori bölgesine intikal ederek ihtiyata alındı.⁶⁶⁵

5.12.1.Tugayın, Muharebe İleri Karakol Muharebeleri (1-14 Mayıs 1953)

BM Ordusu, 1'inci Kolordu'nun sol kanadındaki savunma mevziinde bulunan 1'inci Deniz Piyade Tümeni'nin 25'inci Tümen ile değiştirilmesi kararlaştırıldığından, 25'inci Tümen emrindeki 3'üncü Türk Tugayı da 1'inci Deniz Piyade Tümeni'nin 7'nci Alayı'nı değiştirmek görevini aldı.

1 Mayıs 1953'de keşif kolları ile Muharebe İleri Karakol birlikleri hareket ettirildi. 2 Mayıs'ta Deniz Piyade Tümeni'nin Tank Taburu'nun iki tank bölüğü, Tugayın emrine verildi. 3 Mayıs saat 00.00'dan sonra, bir gün önce hareket ettirilmiş ve Amerikan keşif kolları içerisinde görev almış, araziyi öğrenmiş olan keşif kolları ve muharebe ileri karakolları, asıl savunma mevziinin 600-1000 m önündeki altı adet muharebe ileri karakol mevziini teslim aldı.⁶⁶⁶ Amerikalıların Nevada Kompleksi adını verdikleri 11 km'lik cephesi olan bu ileri Karakol Mevzileri, "Esas Muharebe İleri Karakolu" (Majör Out-Post) kategorisine alınmıştı ki uygulanan taktiğe göre savaş ve savaş sonuna kadar bunların elde bulundurulması gerekliydi.⁶⁶⁷

Amerikalılar, Muharebe İleri Karakol Hattındaki isimsiz tepelere, 2'nci Dünya Savaşından esinlenerek Doğu Berlin, Batı Berlin, Büyük Vegas, Küçük Vegas, Eva, Elko ve Karsan isimlerini takmışlardı. Bu tepeler asıl muharebe hattında savunan taburların bölük ve takımları tarafından işgal edildi. Elko ve Vegas tepeleri 2'nci Tabur, Karsan 1'inci Tabur, Doğu Berlin 3'üncü Tabur tarafından savunulmaya başlandı. Türk Tugayının sağında İngiliz Tümeni'nin bir taburu, solunda 25'inci Tümen'in 33'üncü Alayı mevzilenmişti.⁶⁶⁸

⁶⁶⁵ Yücel, a.g.e., s.70.

⁶⁶⁶ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.346.

⁶⁶⁷ Denizli, a.g.e., s.158.

⁶⁶⁸ Yücel, a.g.e.,s.70.

Bu karakollar bölük, takım, manga kuvvetinde birliklerle işgal edilmişti. Muharebe ileri karakol hattı ile Tugayın asıl muharebe hattı arasında kalan arazi kesimi pirinç tarlaları ile kaplıydı ve bataklıktı. Yalnız bir patika yol vardı.⁶⁶⁹

Türk Askeri yine, çekilme yolları olmayan bataklık bir arazide kesin sonuçlu mevzi savunması yapmak üzere yalnızdı. Düşmanın, güçlü havan ve topçu birliklerine sahipti. Gece, gündüz mevzilerimizi ateş altına alıyordu. Bu yüzden her gün birkaç zayıat veriliyordu. Nihayet 14 Mayıs gecesi Vegas Tepeleri'ne taarruz başladı. Çinliler tüm güçleriyle taarruzlarına rağmen mevzilerimize giremediler.

Türklerin başarılı muharebeleri o günkü Japon, Kore ve Kore'deki Amerikan basınında ilk sayfada "14 Mayıs Türklerin Zaferi" başlığıyla verildi.⁶⁷⁰

Ertesi gün, 15 Mayıs 1953 saat 01.00'de, 2'nci Tabur'un asıl savunma mevziî ile Vegas muharebe ileri karakol mevziîne şiddetli topçu ateşi desteğinde bir tabur kadar düşman, iki tarafı kuşatıcı şekilde taarruza geçti. Saat 02.50'de ise, küçük gruplardan oluşan hatlar halinde Vegas'a yaklaştı. Üç taraftan hücumla geçti. düşmana baraj ateşi açıldı. Aydınlatma mermileri ile muharebe sahası aydınlatıldı. Düşman şiddetli ateş altına alındı. Mevzilerimize giremeyen düşman, sis mermileri ile önlerine sis perdesi yaparak saat 03.15'de çekilmeye başladı.⁶⁷¹

Düşman aynı gece Doğu ve Batı Berlin Tepeleri'nde savunan 3'üncü Tabur'a da taarruz etti. Gece 02.00 ve 03.45'te iki defa tekrarlanan taarruz, süngü ve bomba ile durduruldu. Saat 04.45'te düşman ateşleri hafifledi. Saat 06.00'ya kadar çok zayıat veren düşman, geri çekildi. 3 er şehit oldu ve 23 er yaralandı. Düşmanın kayıpları ise 500'ün üzerindeydi. Kore savaşlarında ilk defa personele çelik yelek dağıtılmıştı, bu nedenle de zayıat az olmuştu.⁶⁷²

⁶⁶⁹ Denizli, a.g.e., s.158.

⁶⁷⁰ Yücel, a.g.e., s.70-71.

⁶⁷¹ Denizli, a.g.e., s.159.

⁶⁷² Yücel, a.g.e., s.71.

5.12.2. Doğu ve Batı Berlin, Elko, Karsan Muharebe İleri Karakolu Muharebeleri (28 - 29 Mayıs 1953)

28 Mayıs 1953 akşamı düşman, bütün muharebe ileri karakol mevzilerini gittikçe şiddetlenen top ve havan ateşi altına aldı. Esirlerin ifadelerinden ve telsiz dinlemelerinden düşmanın taarruza hazırlandığı öğrenilmiş ve vaktinde Tugaya bildirilmişti. Saat 19.30'da düşmanın bir saat içinde mevzilerimize 1400 top ve havan mermisi attığı tespit edildi ve düşman taarruzunun Türk Tugayı mevziilerine yöneleceği anlaşıldı.

Düşman saat 19.45'te ateş şiddetini en üst düzeye çıkardı. Doğu, Batı Berlin, Vegas, Elko ve Karsan mevziilerine yaklaşmakta olduğu kesinleşti. Düşman aynı zamanda, Tugayın asıl savunma mevziilerini de ateş altına aldı.⁶⁷³ Aynı gece saat 20.00'de, bu tepelere de taarruz etti. Elko ve Karsan Tepeleri 6'ncı Bölüğün iki takımı ile savunuluyordu. Çinliler büyük ateş gücü ve çok sayıda piyade ile Karsan tepesine yüklendiler. 02.00'de düşman Karsan mevzilerine girdi. Buradaki birliğimizin yarısı şehit oldu. Kalanlar Elko mevzilerine çekildiler. Düşman, Karsan mevzilerine yerleşip, 02.53'de Elko mevzilerine taarruza başladı. Savaş sabaha kadar yakın boğuşma şeklinde devam etti. Gündüz de sis perdesi arkasında taarruzlarını sürdürdü. Saat 08.15 ve 09.30'daki saldırıları, süngü ile durduruldu. Saat 11.44'de mevzilerimizin bir kısmına girmeyi başardılarsa da süngü hücumuna dayanamadılar ve tamamen geri çekildiler. Elko mevzilerini savunan 6'ncı Bölüğün ve İstihkâm Takımının tüm subayları yaralı veya şehitti. 6'ncı Bölükten 8, İstihkâm Takımından 15 er sağlam kalmıştı. Saat 12.00'de Elko mevzileri, 14'üncü Amerikan Alayı'nın bir bölüğüne teslim edildi. Sağ kalanlar saat 15.00'te asıl muharebe hattına çekildiler.⁶⁷⁴

5.12.3. Vegas Muharebeleri (28 - 29 Mayıs 1953)

Vegas muharebe ileri karakolu 157 rakımlı tepede, bir bölük tarafından işgal edilmişti. Sığınak ve kapalı ateş mevziileri mevcuttu. çevre savunmalı ve direnek durumunda berkitilmişti. Büyük ve Küçük Vegas mevzileri muharebe ileri karakolu muharebe günü, 3'üncü Bölük tarafından savunuluyordu.

⁶⁷³ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.373-374.

⁶⁷⁴ Yücel, a.g.e., s.71.

Çinlilerin 28 Mayıs 1953 günü saat 19.50'de bir taburdan fazla bir kuvvetiyle Vegas tepesini doğudan ve batıdan kuşatacak şekilde ilerlediği görüldü. Bu bir alaylık komünist Çin taktiği yönteminde, taarruz hareketiydi.⁶⁷⁵ Çin Alayı taarruza başladı. Bir taburu kuzeyden cepheden yaklaşırken, iki taburla da doğudan ve batıdan kuşatacak şekilde ilerlemeye başladılar. 3'üncü Bölük düşmanla çok şiddetli bir ateş muharebesine girdi. Çinliler büyük zayıat vermelerine rağmen hücumla kalktı. Bu sebeple mevziî içinde şiddetli süngü ve bomba muharebeleri ve boğuşmalar başladı. Saat 20.50'de düşman, Küçük Vegas'a çekilenlerin direnmesi karşısında durmak zorunda kaldı. 7'nci Bölük Komutanı, bölüğünden bir takımı takviye için buraya göndermişti. 7'nci Bölük Komutanı, kendi takımı ve 3'üncü Bölüğün kalan erlerini de toplayarak emir komutayı aldı. Küçük Vegas önünde durdurulan düşmana karşı, taarruza geçti. İlerlemiş olan düşmanı geriye attı. Süngü ve bomba ile saat 21.23 'te Büyük Vegas geri alındı. Fakat düşman çekilmemiş, yakınlarda tutunmuştu.⁶⁷⁶

Geri çekilen düşman iki tabur ile takviye edildi. Yoğun ateş desteğiyle tekrar Büyük Vegas'a taarruza geçti. Personel mevcudu yarıya inen ve cephanesi tükenmek üzere olan birlik, tekrar Küçük Vegas'a çekildi. Bu arada 7'nci Bölüğün tamamı Küçük Vegas'a gelmişti. Düşman, Küçük Vegas mevzilerinin önünde yine durduruldu. 3'üncü ve 7'nci Bölüğün kalan personeli, Tugay Muhafız Takımı ile takviye edildi. Küçük Vegas tepelerinin önünde göğüs göğüse çarpışma sabaha kadar devam etti. Düşman ağır zayıat vermesine rağmen yeni takviyeler alarak saldırıyor, ancak 3'üncü ve 7'nci Bölüğü geçerek Küçük Vegas'ı alamıyordu. Nihayet ortalık aydınlandı. Ancak Çinliler, adetlerinin dışında gündüz de saldırılarını sürdürdüler. Vegas mevzileri Tugayca bir bölükle takviye edildi. Havanın aydınlanması ile birlikte Amerikan jetleri düşman üzerine dalışlar yaparak, şiddetle makineli tüfek ve roket ateşine başladılar. Ağır zayıat veren düşmana tekrar karşı taarruz yapıldı. Bir bölükle takviye edilen Vegas kuvvetleri, 29 Mayıs saat 11.00'de Büyük Vegas'ı tekrar ele geçirdi. Çekilen düşman, kuvvetlerini bir Taburla takviye ederek ve Vegas'ı sisleyerek tekrar taarruza geçti. Sayıca çok üstün olan düşman ağır zayıat vermesine rağmen Büyük Vegas'ı saat 16.20'de dördüncü defa ele geçirdi. Vegas mevzilerinde düşman taarruzları ile bizim karşı taarruzlarımız

⁶⁷⁵ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.374-375.

⁶⁷⁶ Denizli, a.g.e., s.162.

aralıksız gece 21.30'a kadar devam etti. Büyük Vegas tepesi, dokuz defa el değıştirdi. Büyük Vegas ile Küçük Vegas tepesinin arasındaki 150 metre gidildi gelindi. Düşman ne yaptıysa Küçük Vegas tepesini işgal edemedi. 28 Mayıs akşamından beri aralıksız 26 saat 20 dakika süren bu amansız savaşta her iki taraf da ağır zayıat verdi.⁶⁷⁷

Vegas'taki birlikler çok zayıat vermişlerdi. Bu birliklerin geriye alınması zorunlu hale gelmişti. Tugay Komutanı, mevziîn sol kanadındaki 2'nci Bölüğün tamamını Vegas'a göndermeye karar verdi ise de, 25'inci Tümen Komutanı, müthiş muharebelere sahne olan bu ileri karakol mevziîlerinin boşaltılmasını emretti. 29 Mayıs 1953 saat 21.30'da Vegas'taki birlikler ateş altında oldukları halde, keşif kollarını temasta bırakarak düşmana sezdirmeden asıl savunma mevziînin tamamen gerisine çekildi. Her zaman ki gibi şehit ve yaralıları sırtlarında taşıyorlardı.⁶⁷⁸

5.12.4. 3'üncü Türk Tugayı'na "Legion of Merit" (Liyakat Nişanı) Verilmesi

3'üncü Türk Tugayı, yurda döndükten sonra 28-29 Mayıs muharebeleri dolayısıyla, ABD Cumhurbaşkanı adına Ordu Komutanı Orgeneral M.B. Ridgway, Tugayı "Legion of Merit" nişanı ile taltif etti. Nişan, 30 Kasım 1954 Salı günü Ankara'da 19 Mayıs stadında yapılan törenle, ABD Büyükelçisi tarafından Tugay Komutanı'na takıldı. Muharebeye katılan birliklerden en üst başarı gösteren birliğe verilen bu nişanın beratında Türk birliğinin yüksek başarısı ve kahramanlıkları tespit edilmiş ve bunlara ait resmi belgeler merasim sırasında okunmuştur.⁶⁷⁹

5.12.5. Tugayın 30 Mayıs-7 Temmuz 1953 Arasında Savunma Durumu

1'inci Tabur (2'nci Bölük hariç) ile 2'nci Tabur, 29 Mayıs 1953'de savunma bölgelerini 14 ncü Amerikan Alayı'nın birer taburuna devrettiler. 1'inci Tabur Ch'unyong-dong kuzey bölgesinde, 2'nci Tabur da Hagorangp'o'da ihtiyat durumunda bütünleme faaliyetlerine devam etti. Depo Taburu da Maryedong tıkama bölgesine getirildi. Topçu Taburu ve Havan Bölüğü ise düşmanı sürekli ateş altında tuttu. 31 Mayıs'ta 1'inci Tabur, mevziîn ortasındaki Sanaedong bölgesini işgal etti. 3'üncü Tabur

⁶⁷⁷ Yücel, a.g.e.,s.72

⁶⁷⁸ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s. 380.

⁶⁷⁹ Denizli, a.g.e., s.167.

ve 2'nci Bölük asıl savunma mevziindeki görevlerine devam etti.

1-16 Haziran tarihleri arasında mevziîde ateş her gün devam etti. 17-27 Haziran tarihleri arasında ise, düşman faaliyetlerini artırdı. 27 Haziran'da 2'nci Tabur, 3'üncü Tabur'dan mevziîlerini teslim aldı. 3'üncü Tabur Hagorangp'o'daki ordugaha döndü. 28 Haziran 1953 gecesinde düşman, yoğun topçu ve havan ateşi ile Berlin Muharebe İleri Karakoluna taarruz etti. 50 m.ye kadar yaklaşan bir bölük kadar düşman geri püskürtüldü. düşmanın bu girişiminde de başarılı olmadı.⁶⁸⁰

5.12.6. Türk İleri Karakol Muharebelerinin Sonuçları

10 Temmuz 1951'de başlayan ateşkes görüşmeleri anlaşmazlıklarla ve çekişmelerle devam ediyordu. Komünist Çin Orduları, güçlü olduklarını, BM Ordusunun kendileri ile baş edemeyeceğini ve Kore topraklarından zorla çıkaramayacağını kanıtlamak istiyorlardı. Böylece görüşmelerde avantaj sağlamayı umuyorlardı. Bu nedenle güçlerini göstermek için 15 Mayıs 1953'de tüm kuvvetleri ile taarruza geçtiler. Hedef olarak BM Ordusu'nun " Number One- Bir Numara" lı savaşıları olan Türk Tugayını seçtiler. Türk Tugayını bu güne kadar yaptıkları muharebelerde hiç geçememişler, hiç yıldırımamışlardı. Onlara en büyük zayıtı da Türk Tugayı verdimişti. Hem intikam alacaklar, hem BM Ordusunun moral gücü olan Türk Tugayını ezerek göz dağı verecekler, hem de Seul yolunu açacaklardı. Böylece şartlarını BM'e kabul ettirerek ateşkes masasına oturacaklardı. İşte bu nedenlerle, yedi topçu taburunun desteklediği bir tümenle, Türk Tugayı'nın savunma mevzilerine taarruz etmeyi plânladılar. Türk Tugayı asıl muharebe hattını, üç Taburu birinci hatta olarak işgal ve tahkim etmiş, taburlar da cephesinin önündeki Muharebe İleri Karakolunda bir Bölüğünü görevlendirmişti.⁶⁸¹ Kuvvet dengesizliğinin çok açığı. 10-11 km cephede mevziîlenen üç bölüğe karşılık, bir tümen ve onu destekleyen yedi topçu taburu vardı. Düşman muharebe boyunca Tugay mevziîlerine 65.000'i aşan top ve havan mermisi atmıştı.⁶⁸²

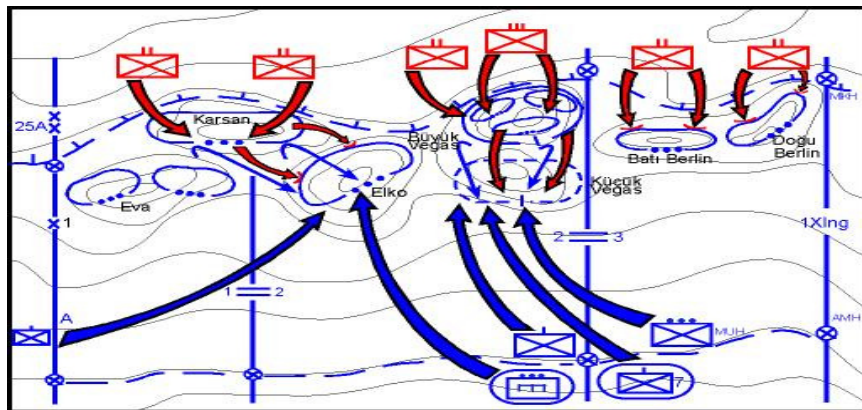
⁶⁸⁰ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.386-387.

⁶⁸¹ Yücel, a.g.e., s.73.

⁶⁸² M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.82.

Komünist Çin Tümeni, 15 Mayıs 1953 saat 01.00'de muharebe ileri karakollarına taarruza başladı. Hücumları Türk Süngüsü karşısında kırılarak, geri çekilmeye mecbur oldular. 28 Mayıs'a kadar yoğun topçu ve havan atışları ile mevzilerimize ateş yağdırdılar. 28 Mayıs'ta bütün kuvvetleriyle muharebe ileri karakollarımıza yüklendiler. 26 saat 20 dakika ara vermeden taarruzlarını sürdürdüler. Sadece Karsan mevzilerini ele geçiren düşman, ne Vegas'lara ne Berlin'lere ne de Elko'ya girebildi. Daha Türk Tugayı'nın asıl muharebe hattına taarruz edemedi, muharebe ileri karakol hattında 3000 ölü vererek geri çekildi. Yaptıkları plân, Tugayın kahramanlığı ve azmi karşısında yine yürümedi. Plânları bozulan Çin Ordusu'nun artık ateşkesi imzalamaktan başka çaresi kalmadı. Türk Askeri savaşın ve Kore'nin kaderini yine değiştirmiş ve savaşını sona erdirmişti.⁶⁸³

Muharebeler çok şiddetli olmuştu. Muharebe sahası sürekli aydınlatıldığından düşman, başarılı olduğu gece muharebelerinden istifade edememişti.⁶⁸⁴ Bu muharebelerde oldukça yıpranan Tugayın zayıyatı, 2 subay, 3 astsubay, 146 er şehit, 8 subay, 6 astsubay, 231 er yaralı idi. Tugay, mevzilerinin yarısını Amerikan birliklerine teslim etti ve 3'üncü Tabur ile 2'nci Bölüğü dışındaki birliklerini 8 km. geriye çekerek ikinci savunma mevzilerini işgale hazır halde ve ihtiyatta bulundu.⁶⁸⁵

Kroki 5.9. Türk Muharebe İleri Karakol Muharebeleri.
Kaynak: Yücel (2001).

⁶⁸³ Yücel, a.g.e., s.73.

⁶⁸⁴ Bu muharebelerde; Tugay, 2.532.767 piyade silahları fişegi, 62.970 çeşitli havan mermisi, 79.795 çeşitli el bombası sarf etmiş, Tugayın Topçu Taburu, 27.170, ABD topçusu 112.000 mermi atmıştır. M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.83.

⁶⁸⁵ M.M.V. E.U.Rs. Harp Dairesi, a.g.e., s.83.

5.13. 4'ÜNCÜ TÜRK TUGAYI'NIN KORE'YE GELİŞİ

Asıl savunma mevziindeki 25'inci Tümen'in 1'inci Deniz Piyade Tümeni ile değiştirilmesi kararlaştırıldığından 3'üncü Türk Tugayı'nın 1'inci Taburu'nu, tümenin 7'nci Alayı'nın 2'nci Taburu, 2'nci Taburu'nu bu alayın 1'inci Taburu, ihtiyattaki 3'üncü Taburu'nu da bu alayın 3'üncü Taburu 7 Temmuz 1953'de değiştirmeye başladı. Değiştirme sükunetle yapıldı. Türk Tugayı, daha gerilerdeki Hungson-ni bölgesinde toplandı. Türkiye'den gelen 4 ncü Türk Tugayı'nın birinci kafilesi olan 1'inci Tabur, 6 Temmuz 1953'de Pusan'a vardı. Yeni gelenler derhal, toplanma bölgesine sevk edildi. Diğer kafileler geldikçe, Seul kuzeyinde bulunan Uljongbu şehrinin kuzeyindeki ordugahta toplandı. Mütarekenin imzalanmasından sonra Tugay, cephe yakınındaki bu ordugahta kaldı.⁶⁸⁶

5.14. KORE'DE SON MUHAREBELER VE MÜTAREKE

1953 yılının ilk üç ayında, normal keşif kolu faaliyetlerinden başka önemli hiçbir muharebe olmamış, bazı tepelere karşı yapılan münferit düşman taarruzları hiçbir sonuç vermemişti. Nisan 1953'de komünistlerle hasta ve yaralı esirlerin değiştirileceğine, ateş kesilmesi konuşmalarına tekrar başlanacağına dair çıkan haberler, BM Kuvvetleri'nin moralini yükseltmişti. Herkes, bir defa daha, ateş kes konuşmalarının olumlu bir sonuç vereceğini ümit etmeye başlamıştı.

Bununla beraber, bu harbin son sahnesi oynanacaktı. Güney Kore Cumhurbaşkanı Syngman Rhee'nin kararlaştırılan mütareke hükümlerini kabul etmeyeceğine dair olan demeci ve komünizme karşıt 27.000 Kuzey Koreli tutsağı salıvermesi, olayların gidişi üzerine etki edecek nitelikteydi. Nitekim, bu olaylara karşı, komünist tepkisi kuvvetli ve sert oldu. Düşman derhal mütareke anlaşmasının imza edildiği güne kadar devam eden bir taarruza girişti. Komünistler böylece, çok kuvvetli olduklarını ve BM Ordusu'nun, komünist ordularını Kore'den çıkarmaya muktedir olamayacaklarını ispat edeceklerdi.

Bu amaçla komünist ordusu, 13 Temmuz 1953'de taarruzla BM Ordusu cephesinin kuzeye doğru bir kavis halinde çıkıntı yaptığı 30 km. genişliğindeki kısmında

⁶⁸⁶ Denizli, a.g.e., s.168.

6,5 km. kadar derinliklere girdi ise de, bir sonuç alamadı. Çok büyük kayba uğradı. Bu durumun komünistleri mütarekeye daha da zorlamış olduğu şüphesizdir.

BM Ordusu Başkomutanı Orgeneral Mark Clark, asıl mütareke anlaşmasının 18 Haziran 1953'de imzalanacağını düşünüyordu. Fakat 10 Haziran'da Cumhurbaşkanı Syngman Rhee'nin komünizm karşıtı 27.000 Kuzey Koreli tutsağı salıvermesi, bütün mütareke sorununu yeniden kuşkuya düşürdü.⁶⁸⁷ Bu safhada mütarekeyi tıkayan düşman değil, dost olmuştu. Savaştan istediği sonucu alamayan Güney Kore Cumhurbaşkanı S. Rhee, 24 Mayıs 1953'de ülkede sıkı yönetim ilan etti. Meclisi kapattı. Ateşkesi kabul etmeyecekti. Ülkede el altından nümayişler düzenletti. Amerikalılar onu ikna etmeye çalıştılar.⁶⁸⁸

Olaylar üzerine ABD Cumhurbaşkanı Eisenhower, S. Rhee'yi Amerika'ya çağırdı. S.Rhee görüşmeyi reddetti. Bunun üzerine ABD Başkanı, Dışişleri Bakanlığı Uzakdoğu Şube Müdür Yardımcısı Walter S. Robertson'u Seul'a gönderdi. Robertson, Kore'nin istilaya uğrayışının üçüncü yıldönümünde, 25 Haziran 1953'de Seul'a vardı. Her tarafta barış aleyhtarı dövizler, tablolar vardı. Bir çoğunda İngilizce olarak "Kore'yi satmayın" yazılıydı.⁶⁸⁹ Görüşmeler iki hafta sürdü. Özel temsilci, ABD'nin; Güney Kore'nin güvenliğini garanti edeceğini, Hava ve Deniz Kuvvetleri dahil Güney Kore Ordusunun yeniden kurulacağını, güvenlik paktı yapılacağını ve uzun vadeli ekonomik yardım sağlanacağını vaat ederek, S. Rhee'yi ikna etti. Bunun üzerine S. Rhee ateşkese karşı çıkmayacağına dair mektup verdi.

BM Ordusu Komutanı General Mark Clark'ın Komünist Orduları Komutanı'na güvence vermesi üzerine, görüşmelere 19 Temmuz 1953'de yeniden başlandı. 8 gün sonra, 27 Temmuz 1953 tarihinde ateşkes anlaşması imzalandı. 25 Haziran 1950'de başlayan savaş, üç yıl bir ay sonra, 27 Temmuz 1953'de sona erdi. Anlaşmaya göre, 27 Temmuz 1953'de bulunulan hat, ateşkes hattı olarak kabul edildi. Bu hat eski hudut hattı olan 38'inci paralel hattının batıda biraz altında, ortada ve doğuda ise epeyce yukarısındaydı. Bu durumda, Güney Kore eski hudutlara göre az da olsa daha avantajlıydı. Her iki taraf da askerlerini bu hattın iki kilometre gerisine çekecek ve

⁶⁸⁷ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.389-390.

⁶⁸⁸ Öke, a.g.e., s.174.

⁶⁸⁹ Sel, a.g.e., s.515.

ortadaki dört kilometrelik alan askerden arındırılacaktı. Barış görüşmelerine üç ay içinde başlanacaktı. Bu arada memleketine dönmek istemeyen esirler hariç, savaş esirleri değiştirilecekti.⁶⁹⁰

5.15. KORE SAVAŞI'NDA VERİLEN ZAYİATLAR VE SAVAŞ SONRASINDA GÖNDERİLEN TÜRK BİRLİKLERİ

Üç yıl süren Kore Savaşı'nda her iki tarafta büyük kayıplar verdi. Doğal olarak en büyük zayıyatı veren taraflar, Kuzey Kore ve Güney Kore oldu. Resmi Kayıtlara göre Kore'de BM Ordusu'nun kaybı (Türkler dahil) 94.000'i ölü olmak üzere 500.000 kişiyi buluyordu. Baştan başa yanan yıkılan Kore'de ölen 1.500.000 Güney Koreliyi de bu hesaba dahil etmek gerekir.⁶⁹¹

Kuzey Kore hakkında kesin rakamlar mevcut değil. Ancak Komünist Çin ve Kuzey Kore Ordularının kayıplarının bir buçuk milyonu bulunduğu hesaplanmaktadır. Güney Kore, 220.000'i asker, 1.000.000'u sivil olmak üzere, 1.220.000 insanını kaybetti. 5.000.000 Güney Koreli evsiz kaldı.

Kore'de, üç katile halinde toplam 14.936 Türk askeri savaştı. Mevcutla oranlandığında, Türk Tugaylarının zayıyatının % 22 olduğu görülür ki bu büyük bir kayıptır. Ayrıca şehitlerin toplam zayıyata oranı da % 27'yi bulmaktadır. Bu da Türk Tugaylarının çok çetin savaşımlara girdiğinin ve mevcudunun beş katı, zaman zaman da on katı fazla sayıda düşmanla çarpıştığının kesin kanıtıdır.⁶⁹²

Kore Savaşı'nın sona ermesinden sonra 1960 yılına kadar, Türkiye Kore'ye bir Tugay gönderdi. En son giden Tugay 10'uncu Türk Tugayı oldu. Bu tarihten itibaren 1966 yılına kadar bir bölük gönderildi. 1966'dan 1971'e kadar da her yıl bir manga büyüklüğünde şeref kıtası gönderildi.⁶⁹³ 1971 yılında Türk askerinin Kore'ye gönderilmesine son verildi. Kore Savaşı'na katılan Türk Tugayları içerisinde 4'üncü Türk Tugayı ile daha sonra 1960 yılına kadar gönderilen altı Tugay savaşa girmedi.

⁶⁹⁰ Yücel, a.g.e., s.74.

⁶⁹¹ Artuç, a.g.e., s.352.

⁶⁹² Yücel, a.g.e., s.75.

⁶⁹³ Denizli, a.g.e., s.184.

TABLO 5.3. Kore Savaşı'na Katılan Türk Tugaylarının Zayıat Durumu. Denizli (1994)

BİRLİĞİN ADI	ŞEHİT			YARALI				YARALI TOPLAMI				HASTA				HASTA TOPLAMI			TUTSAK			YİTİK										
	SB.	ASTSB.	ER	YARALANI P YURDA DÖNEN		KORE'DE TEDAVİ OLUP BİRLİĞİNE KATILAN		SB.	ASTSB.	ER	KORE'DEN YURDA DÖNEN		KORE'DE TEDAVİ OLUP BİRLİĞİNE DÖNEN		SB.	ASTSB.	ER	SB.	ASTSB.	ER	SB.	ASTSB.	ER	SB.	ASTSB.							
				SB.	ASTSB.	ER	SB.				ASTSB.	ER	SB.	ASTSB.												ER	SB.	ASTSB.	ER	SB.	ASTSB.	
1 NCI TUGAY	25	16	369	12	14	309	34	24	750	46	38	1059	3	2	37	6	12	72	9	14	109	4	3	218	3	1	171					
2 NCI TUGAY	8	2	111	7	6	149	13	11	314	20	17	463	2	3	21	7	15	58	9	18	79	0	0	0	0	0	0					
3 NCÜ TUGAY	4	8	178	8	5	162	7	6	316	15	11	478	3	4	23	9	6	63	12	10	86	2	0	7	0	0	0					
TOPLAM	37	26	658	27	25	620	54	41	1380	81	66	2000	8	9	81	22	33	193	30	42	274	6	3	225	3	1	171					
GENEL TOPLAM	721			672				1475				2147				98				248				346			234			175		

NOT: TUTSAKLARIN HEPSİ YURDA DÖNMÜŞTÜR. HASTALANANLAR MUHAREBELERDE YARALANANLARIN MEVCUTLARINA DAHİL EDİLMEMİŞTİR. HASTALIK EN FAZLA SARILIK, MİDE AĞRISI VE VEREMDİR.

Tablo 5.4. Kore'ye Giden Birlikler ve İsimleri Durumu.

Kaynak: Denizli (1994)

Birlik	Kore künye no	Kore'ye gidiş tarihi	Kore'den dönüş	Kafileler
1'inci Tugay	1-6200 Takviye Brl.	25.09.1950	14.08.1951	1'inci Kafile
2'nci Tugay	6201-14149	05.06.1951	07.08.1952	1'inci Kafile 2'nci Kafile
3'üncü Tugay	14151-20474	09.06.1952 29.07.1952	27.08.1953 04.09.1953	1'inci Kafile 2'nci Kafile
4'üncü Tugay	20500-26095	12.06.1953 17.07.1953	04.08.1954 17.08.1954	1'inci Kafile 2'nci Kafile
5'inci Tugay	26150-31621	10.06.1954 17.06.1954	11.08.1955 15.08.1955	1'inci Kafile 2'nci Kafile
6'ncı Tugay	31622-37090	11.06.1955 17.06.1955	09.08.1956 14.08.1956	1'inci Kafile 2'nci Kafile
7'nci Tugay	37091-42599	10.06.1956 17.06.1956	14.08.1957 17.08.1957	1'inci Kafile 2'nci Kafile
8'inci Tugay	42571-48049	10.06.1957 16.06.1957	07.08.1958 14.08.1958	1'inci Kafile 2'nci Kafile
9'uncu Tugay	48050-53520	07.06.1958 16.06.1958	13.08.1959 21.08.1959	1'inci Kafile 2'nci Kafile
10'uncu Tugay	53521-58960	16.06.1959 22.06.1959	08.08.1960 17.08.1960	1'inci Kafile 2'nci Kafile
11'inci Bölük		15.06.1961	17.07.1961	
12'nci Bölük		05.07.1961	15.07.1962	
13'üncü Bölük		02.07.1962	12.07.1963	
14'üncü Bölük		07.07.1963	06.07.1964	
15'inci Bölük		30.06.1964	10.07.1965	
16'ncı Bölük		05.07.1965	09.07.1966	
1'inci Şeref Kıtası		26.07.1966	08.06.1967	
2'nci Şeref Kıtası		06.06.1967	06.06.1968	
3'üncü Şeref Kıtası		24.07.1968	25.07.1969	
4'üncü Şeref Kıtası		19.07.1969	12.07.1970	
5'inci Şeref Kıtası		09.07.1970	30.06.1971	

5.16. KORE'DE UYGULANAN PSİKOLOJİK SAVAŞ VE HARP ESİRLERİNE UYGULANAN MUAMELELER

5.16.1. Kore'de Uygulanan Psikolojik Savaş

Kore Savaşı'nda her iki tarafta birbirinin moralini bozmak, muharebe heves ve gayretlerini gevşetmek, personeli kedere, ümitsizliğe düşürmek ve teslim olmaya teşvik etmek için psikolojik faaliyetlerde bulunmuşlardır. Mevziî savaşı sırasında bu faaliyet çok yoğun ve kapsamlı bir hal almıştır. Propaganda haberleri veya bilgiler ya basılı olarak düşman arazisine uçaklar, top mermileri ve çeşitli araçlarla atılır veya cepheye 100 m. Yaklaşan ve 2000 m.ye kadar sese ulaşan veyahut uçaklara konan hoparlörlerle Çince ve Korece olmak üzere doğrudan doğruya cephedeki düşman elemanlarına sesle ulaşıldı.

Bu amaçla, cephedeki her kolordu bölgesinde hoparlörlü propaganda makinesine malik üç ekip çalıştırılırdı. Düşman esirleri broşürleri okudukları ve sesleri işittikleri bildirdiklerinden, düşman personeli anlamsız bir harp yüzünden felakete uğradıklarını hayatlarını feda etmekle Çin milletinin bir şey kazanamayacağını öğrenmiş bulunuyorlardı.

Komünistler de propaganda kağıtlarının keşif kolları aracılığı ile ve BM Ordusu'nun gerisine sızdırılanlarla atmakta idiler. Bundan başka BM Ordusu askerlerinin yerlerde ve mevziîlere broşürler ve kartlar da atılıyordu. Bu maksatla komünistler, özel silah ve mermiler de yapmışlardı. Komünistler, taarruz ve savunma muharebeleri zamanında bu faaliyetlerini artırıyorlardı.⁶⁹⁴

BM Ordusu, cephede bol yiyecek, giyecek olduğu, teslim oldukları takdirde bu nimetlerden faydalanacaklarını, konforlu bir hayata kavuşacaklarını ve insanca muamele göreceklerini propaganda faaliyetleri ile bildiriyordu. Cephenin o kesiminde bulunan komünistlerin, serbest ve emniyetli bir şekilde BM hatlarına geçebilmelerini sağlamak için Korece ve Çince hazırlanan arkasına iase kağıdı ilave edilmiş kağıtları karşı tarafa atıyorlardı. Hazırlanan propaganda kağıtları ve serbest geçiş pasoları sayesinde çok sayıda komünist asker BM hatlarına iltica etmiştir.

⁶⁹⁴ Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı, a.g.e., s.364.

Cephe hattında güzel plaklar çalınıyor ve cephenin o kesimine uçaklarla çikolatalar atılıyordu. Daha büyük uçaklara monte edilmiş hoparlörlerle Kuzey Kore ve Komünist Çin memleketi içerisinde, sivil halka bu şehirlerin BM tarafından bombalanacağı duyuruluyordu.

Komünistlerin yaptığı propaganda faaliyetleri Türk askeri üzerinde etkili olmamıştır. Ancak Kore'ye gitmek ve bir muharebeye katılmak isteyen erlerimize aşılacak istenen propagandalar da mevcuttu. Bir er Yüzbaşı Turan Ergüngör'e şu soruyu sormuştur.

“Komutanım, orada ölürsem şehit yazılmazmışım. Hocalar söylemiş.” Böyle bir hükmün bir hoca tarafından verilmesi mümkün değildi. Bu propaganda, mukavemeti az olanlar için müthişti. Biraz araştırılınca anlaşıldı ki komünistlerin propagandası önce asker ailelerine serpilerek en yakınları vasıtasıyla da Kore'ye gidecek erlere aşılacak isteniyordu.⁶⁹⁵

Bu tip propagandalara karşı, Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki, 25 Ağustos'ta yaptığı bir basın toplantısında, Kore savaşına katılmanın “Cihat” olduğunu söyleyerek, savaşta ölenlerin “Şehit” olacağı fetvasını veriyordu.⁶⁹⁶ İlahiyat Kültür Telifleri Basım ve Yayım Kurumu, Türklerin hür yaşamak için ölümü göze almak ve olanlara katılmak mecburiyetinde olduğunu belirterek, Kore'de ölenlerin “şehit” olacağına ilişkin bir kitap yayınlıyordu.⁶⁹⁷

Bu propagandalara karşı olarak yurt içinden çeşitli tepkiler geldi. Bu maksatla, Türk Barışseverler Derneği adı altında Behice Boran tarafından kurulan derneğin dağıttığı, bu tip broşürler toplatıldı.⁶⁹⁸

⁶⁹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. İlahiyat Kültür Te'lifleri Basım ve Yayım Kurumu, *Kore Savunmasına Katılmamızda Dini ve Siyasi Zaruretler*, Acun Basımevi, İstanbul, 1950.

⁶⁹⁶ Öke, a.g.e., s.71.

⁶⁹⁷ İlahiyat Kültür Telifleri Basım ve Yayım Kurumu, a.g.e., s.3.

⁶⁹⁸ Denizli, a.g.e., s.172.

5.16.2. Kore Savaşı'nda Harp Esirleri

Ateşkes anlaşmasında öngörülen esir değişimine bir buçuk ay sonra, 4 Eylül 1953'de başlandı. Her iki tarafın da esir kamplarında yaptığı yoğun propaganda ve beyin yıkama sonucu BM Ordusu'ndan esir düşen 13.500 kişiden 357'si, Çin ve Kuzey Koreli 82.500 esirden 21.800 kişisi geri dönmek istemedi. 234 Türk esirin tamamı geri döndü. Bu durum gerçekten dikkat çekicidir. 234 Türk esirin 225 kişisi ilk savaşta, Kunuri'de esir düşmüştü. Üç yıldır esir kamplarında kalmalarına ve yaralı olarak esir düşmelerine rağmen, Türk esirleri hayatta kalmayı başarmışlardır. 234 Türk esirin tamamının fire vermeden geri dönmesi uzmanlarca inceleme konusu olmuştur. Çünkü Amerikalı 7190 esirin 2701 kişisi (%38'i) ölüm ve diğer nedenlerle geri dönmemiştir. Yapılan incelemelerde çok çarpıcı sonuçlar elde edildi. Türk Askeri, savaşta olduğu gibi esarete de birlik, beraberlik, disiplin, dayanıklılık ve özverisi ile "Bir Numara-Number One" olduğunu yine kanıtlamıştır.⁶⁹⁹

Savaş sonunda, 7190 Amerikalı harp esirinden 21'i, 980 İngiliz harp esirinden biri ülkelerine dönmek istememiş, Amerikalı esirlerden üçte biri Çinlilerle işbirliği yaparken, İngiliz esirlerin üçte biri Çinlilerle işbirliği yapmıştır. Oysa 234 Türk esirin hepsi anavatana dönmüş ve hiçbiri Çinlilerle işbirliği yapmamıştır.⁷⁰⁰

Harp esirlerine komünist Çinlilerce yapılan vahşi muameleye karşın, Türk askeri birlik ve beraberliğinden taviz vermeyerek esaretin üstesinden gelmeyi başarmıştır. Yapılan her türlü kötü muamele ve eziyete karşın daima dayanışma içerisinde olmuş, emir komuta ilişkisine uymaya devam ederek, diğer ülkelerin harp esirlerinden farkını ortaya koymuştur. Amerikan "Mc Call" dergisinde bir Amerikalı araştırmacı yazar da şöyle yazmaktaydı:

"Anadolu bozkırının ortasında doğan, bin bir mahrumiyet içerisinde yetişen Türk çocukları, bizim her türlü imkan ve konforu vererek yetiştirdiğimiz çocuklarımızla aynı şartlar altında, aynı sınavdan geçtiler. Onlar muvaffak oldular. Tam gittiler, tam olarak geri dönmelerini becerdiler. Bizimkiler birbirine ellerini uzatmadılar, birbirlerini korumasını bilmediler. Yalnız kendileri için, bencillikle yaşamının örneklerini verdiler.

⁶⁹⁹ Yücel, a.g.e., s.77.

⁷⁰⁰ Denizli, a.g.e., s.177-178.

Bu yüzden kayıplar verdiler. Kızıllardan daha sonraki dönemlerde de iyi muamele görünce gevşediler, çözüldüler. Onların rejimlerini beğendiler. Ailelerini, vatanlarını unutup oralarda kaldılar. Nedir bu Türk'ün çözülmeyen kuvveti, gücünün sebebi? Nedir bu bizim toplumumuzun zayıflığının, çürüklüğünün sebebi? ⁷⁰¹”

⁷⁰¹ Yücel, a.g.e., s.79.

SONUÇ

Kore Savaşı, hem bölgesel hem de küresel boyuttaki etkileri ile dünya tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. İlk bakıştaki sonuç, Kuzey Kore'nin Güney Kore'yi işgal ederek komünistleştirme girişiminin sonuçsuz kalmasıdır. Öte yandan da, BM'in deklere ettiği hedefe, yani Kore'nin birleştirilmesi hedefine ulaşamadığı da bir gerçektir. Askeri açıdan zafer kazanabilecek güçte olan BM, çıkabileceğini değerlendirdikleri bir Üçüncü Dünya Savaşı'nı göze alamamıştır. Bu durumda askeri gücün mevcut olmasına karşın, savaşın uzamasına, daha fazla can ve mal kaybına neden olmuştur.⁷⁰²

Bu savaş, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD'nin sınırlandırma politikasının hem hudutlarını hem de güçlü taraflarını ortaya çıkarmıştır. Kore olayı, iki rakip güç olan ABD ve SSCB'nin nüfuz küresini birbirinden ayıran sınır çizgisini belirleyen bir deneme olmuştur. Bununla beraber, Batı dünyası için ortak güvenlik düşüncesi denemeye tabi tutulmuş ve başarılı olmuştur. Ortak güvenliğe inanan ülkeler, birbirlerine kenetlenebileceklerini ve birlikte savaşabileceklerini görmüşler ve göstermişlerdir. Bu durumda Avrupa'nın kuvvetlenmesine ve NATO'nun kurulmasına yol açmıştır ki, bu da geleceği artık kesinleşmiş olan Soğuk Savaş'ın getirdiği uzun dayanıklılık yarışında ayakta kalabilmeyi sağlamıştır.⁷⁰³

Kore Savaşı, Soğuk Savaş'ın ilk sıcak çatışması olarak tarihe geçmiştir. Panmunjon Mütarekesi ile Kuzey ve Güney Kore arasındaki sınır savaşının başladığı yer olan 38'inci paralelde kalmıştır. Değişen bir şey olmamakla beraber, SSCB ABD'yi Kore'den çıkaramayacağını anlamıştır.⁷⁰⁴ Yarımada'da kurulan iki devletten Kuzey Kore, komünist dünyası içerisinde yerini alırken, Güney'de kurulan Güney Kore ise hür dünya tarafında yerini almıştır.

Kore olayının bir özelliği de, ilk defa BM Güvenlik Konseyi, devletlere saldırganlık karşısında kuvvet kullanımına izin vermiştir.⁷⁰⁵ Tabii ki bu kararın

⁷⁰² Öke, a.g.e., s.175-176.

⁷⁰³ Kissinger, a.g.e., s.470.

⁷⁰⁴ Armaoğlu, (2005), a.g.e., s.456.

⁷⁰⁵ Enver Bozkurt, *Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı*, Nobel Yayın, Ankara, 2003, s.42.

alınmasında, BM Güvenlik Konseyi'nde sorunun görüşülmesi sırasında SSCB temsilcisinin konseyde bulunmaması ve kararı veto edememesinin rolü büyüktür.

Kore Savaşı sonunda bir bakıma en zararlı çıkan ülke SSCB olmuştur. Kore'nin işgal altında kaldığı iki yıl boyunca, ABD dünya üzerindeki bölünmenin kendi tarafını harekete geçirmeyi başararak Atlantik ittifakı'nı politik bir koalisyon olmaktan çıkararak ABD'li bir başkomutanın emir ve komutası altına birleştirdiği bir askeri ittifaka çevirmiştir.⁷⁰⁶ İttifak anlaşması 4 Nisan 1949'da imza altına alınmasına karşın ancak kuruluşunu Kore Savaşı sonrasında tamamlayabilmiştir.⁷⁰⁷ ABD, NATO örgütlenmesi ile Avrupa'daki SSCB ordularına karşı boşluğu doldurmayı başarmıştır.

SSCB Kore Savaşı sonucunda, müttefik silahlanması ve müttefiklerin birbirlerine olan bağlılığın artmasıyla harekete geçen güç dengesi karşısında büyük bir baskıyla karşı karşıya kaldı. SSCB lideri Stalin, savaş sonucunda SSCB politikalarını yeniden değerlendirerek yeni bir politik hareket başlattı. Bu hareket savaş sonrası dönemin hemen başlangıcındaki en önemli SSCB diplomatik girişimi oldu.

Çin ise malzeme noksanlıklarına karşın askeri ve diplomatik manevralarla ABD'yi hareketsiz kılmayı başardı. Fakat ABD askeri gücü karşısında çatışmanın bedelinin ne kadar yüksek olduğunu gördü. Soğuk Savaş sonrası dönemde başka bir ABD-Çin çatışması olmamıştır. Çin-SSCB ilişkilerinde ise SSCB'nin Çin'e yapmış olduğu isteksiz ve cimrice yardım sonucunda Çin-SSCB ilişkilerinde anlaşmazlık tohumu atılmış oldu.⁷⁰⁸ Bu dönemden sonraki ABD-Çin ilişkilerinde ise ABD, Çin'i düşman olarak görmeye başlamıştır. Bunun yanında Güney Kore'yi de Uzakdoğu'daki müttefiki olarak görmüştür.⁷⁰⁹

Bu savaşta, SSCB kendi askerini risk altına atmadan, siyasi amacını gerçekleştirebilmek için önce iki Kore'yi, daha sonra hür dünya ile Komünist Çin'i karşı karşıya getirmiştir.

⁷⁰⁶ Kissinger, a.g.e., s.472.

⁷⁰⁷ Gözen, a.g.e., s.184.

⁷⁰⁸ Kissinger, a.g.e., s.472.

⁷⁰⁹ Öke, a.g.e., s.178

Kore Savaşı'na Türkiye, BM'in kurucu üyelerinden biri olarak barış ve özgürlüğün korunması amacıyla komünist saldırıların durdurulması için yapılan savunmaya savaşı olarak katıldı. Kendi üzerine düşün görevi başarıyla yaptı. Türkiye, Atatürk döneminden beri izlemekte olduğu “ Yurtta barış dünyada barış” prensibine dayanan dış politika amacını gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda Batı demokrasileri arasında askeri ve siyasi gücü ile birlikte olduğunu açıkça göstermiştir. Batılı büyük devletlerin Türkiye'ye olan güvenlerinin artmasına neden olmuştur.⁷¹⁰

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde SSCB tehdidini yakından hisseden Türkiye, herhangi bir saldırıya uğraması halinde batı demokrasilerinin ve kamuoylarının desteğini almak istedi. Türk askerinin Kore'ye gönderilmesi ve başarılar göstermesiyle de Batılıların takdir ve övgüsünü kazandı. O tarihten itibaren de Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılmış olması Türk-ABD ilişkilerinde sık sık dile getirilerek iki devlet arasındaki samimi ilişkilerin kurucusu ve destekleyicisi oldu.⁷¹¹

Türkiye güvenlik endişelerini gidermek için daha önce başvurularda bulunduğu, ancak üye olamadığı NATO'ya girebilmek için bu savaşı bir fırsat olarak değerlendirdi.⁷¹² Kore Savaşı sırasında Türk Birliklerinin göstermiş olduğu üstün başarı ve ABD birliklerini muharebeler esnasında kendilerini feda etmek pahasına, imhadan kurtarmaları, ABD'de, Türkiye'nin SSCB'ye karşı yalnız bırakılmaması gerektiği yönünde ciddi bir kamuoyu oluşmasına da neden oldu.⁷¹³ Sonuçta da Türkiye'nin stratejik önemini kavrayan ABD'nin de desteğiyle Türkiye, bu politikasında başarılı oldu.

Ayrıca, ABD'nin askeri, ekonomik ve siyasi yardımlarından daha fazla istifade etmeyi planlayan Türkiye, Kore olayında izlemiş olduğu politikalarla iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesini sağladı.⁷¹⁴

Türk Tugayı'nın Kore Savaşı'nda göstermiş olduğu üstün başarılar savaşın seyrini değiştirmiştir. Türk askeri üç yıl içerisinde bu savaşta tam 14 başarılı

⁷¹⁰ Albayrak, a.g.e., s.416.

⁷¹¹ Uslu, a.g.e., s.99.

⁷¹² Albayrak, a.g.e., s.416.

⁷¹³ Oran vd., a.g.e., s.549.

⁷¹⁴ Albayrak, a.g.e., s.416.

muharebeye imza atmış, tam dört kez savaşın kaderini değiştirmiştir. Güney Kore'nin kurtarılacak egemenliğine kavuşmasında Türk Tugayı'nın büyük katkısı olmuştur. Birleşmiş Milletler Ordusunun da onurunu korumuştur. Savaşın kaderini değiştiren bu dört savaş; Kunuri oyalama, Kumyangjang-ni taarruz, Taegyewon-ni savunma ve Wegas ileri karakol muharebeleridir.⁷¹⁵

Kore Savaşı'nda Türk askerinin göstermiş olduğu başarı, Türk askerinin kahramanlık geleneğinin devam ettiğini, sağlam ve ileri bir askeri kültüre sahip olduğunu, her türlü durum ve koşul içerisinde başka ülkelerin askerleri ile kıyaslanamayacak derecede muhariplik yeteneklerini koruduklarını tüm dünyaya göstermiştir. Türk Tugaylarının Kore Savaşı'ndaki muharebeleri yabancı askeri okullarda okutulmakta ve çıkan sonuçlardan istifade edilmeye çalışılmaktadır.⁷¹⁶

⁷¹⁵ Denizli, a.g.e., s.185.

⁷¹⁶ Korsavaş Genel Merkezi, a.g.e., s.31.

KAYNAKLAR

- Aktaş, M. (2006). *1950-1960 Demokrat Parti Dönemi Türk-Sovyet İlişkilerinde Amerikan Faktörü*, Şema yayınevi, İstanbul,.
- Albayrak, M. (2004). *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)*, Phoenix Yayınevi, Ankara,.
- Arcayürek, C. (1987). *Şeytan Üçgeninde Türkiye*, Bilgi Yayınevi, İstanbul,.
- Arı, T. (1997). *Uluslararası İlişkiler*, 2. Baskı, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul,.
- Armaoğlu, F. (2005). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, Cilt I-II, 15.Baskı, Alkım Yayınevi, Ankara,.
- Armaoğlu, F. (1991). *Belgelerle Türk Amerikan Münasebetleri*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları VII. Dizi-Sa. 119, Ankara.
- Armaoğlu, F.H.s (1975). *Siyasi Tarih 1789-1960*, 3. Baskı, ASBF Yayınları no.362, Ayyıldız Matbaası, Ankara,.
- Atay, M. (1995). *İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dünya Siyasal Ortamında Türkiye'nin İttifak Arayışları ve NATO'ya Giriş Süreci*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Ataöv, T. (2006). *Amerika NATO ve Türkiye*, İleri yayınları, İstanbul.
- Artuç, İ. (1990). *Kore Savaşlarında Mehmetçik*, Kastaş Yayınları, İstanbul,.
- Aydemir, Ş.S. (2000). *İkinci Adam Üçüncü ve Son Cilt (1950-1964)*, 6. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Aydoğan, M. (2004). *Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye*, Umay Yayınları, Cilt 2, İzmir,.
- Bağcı, H. (2002). *Türk Dış Politikasında 50'li yıllar*, METU Pres, Ankara,.
- Bağcı, H. (1990). *Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara.

- Balcıoğlu, M. (2005). Cumhuriyet Dönemi Türk Dış Politikası, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, Durmuş Yalçın vd., Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Barnett, T.P.M. (2005). *Pentagon'un Yeni Haritası*, Çev: Cem Küçük, 3. Baskı, 1001 Kitap Yayınları, İstanbul.
- Baykalmış, H.H. (2003). *Türkiye'nin NATO'ya Giriş ve Kamuoyu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Birand, M.A., DüNDAR, C. vd. (2007). *DEMİRKIRAT Bir Demokrasinin Doğuşu*, 12. Baskı, Doğan Kitapçılık, İstanbul.
- Boratav, K. (2005). *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002*, 9. Baskı, İmge Yayınevi, Ankara.
- Bozdağ, İ. (2004). *Darağacında Bir Başbakan*, Truva Yayınları, İstanbul.
- Brezezinski, Z. (1996). *Kontrolde Çıkmuş Dünya*, Çev. Haluk Menemencioğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Brezezinski, Z. (2005). *Büyük Satranç Tahtası*, 2. Baskı, Çev. Yelda Türedi, İnkılap Yayınları, İstanbul.
- Cumhuriyet Gazetesi, (30 Kasım 1950).
- Cumhuriyet Gazetesi, *Milli Birliği Bozmamağa Dikkat!*. (11 Ağustos 1950).
- Çalış, Ş.H., vd. (2006). *Uluslararası Örgütler ve Türkiye*, Editör: Şaban H. Çalış, Birol Akgün, Önder Kutlu, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Çavdar, T. (2006). *Küresel Kapitalizmin Girdabında Türkiye, Bir Millet Uyanyor: 14*, Kuran Atilla İlhan, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Çavdar, T. (2004). *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1950'den Günümüze)*, Cilt 2 , 3. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Çetin, F. (1997). *Türkiye'de İktisat Politikaları ve Sonuçları 1950-1960*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Çimen, A., Gögebakan G. (2006). *Tarihi Değiştiren Savaşlar*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Davutoğlu, A. (2004). *Stratejik Derinlik*, Küre Yayınları, 17. Baskı, İstanbul,
- Değer, M.E. (1998). *Oltadaki Balık Türkiye "Türkiye Gerçeği"*, 6. Baskı, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.

- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, *Kore Meselesine Karşı Birleşik Amerika'nın Durumu Hakkında Washington Basın Ateşeliğinden Alınan Yazı*, Tarih:28.7.1950, Dosya:F11, Fon Kodu: 30..1.0.0, Yer No:102.630..6.
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, *BM'in Kore Karekatı ile İlgili Başbakan'a Sorulan Sorular ve Cevapları*, Tarih:1954, Dosya:A4, Fon Kodu:30..1.1.1, Yer No:5.26..29.
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, *Türkiye'nin Kore'ye Askeri Yardım Kararının ABD'deki Akisleri ve BM Konseyine Girmek Hususundaki Teşebbüslerinden Bahseden Neşriyat Hakkında New York Haberler Bürosundan Alınan Yazı*, Tarih:5.8.1950, Dosya:F11, Fon Kodu:30.1.0.0, Yer No: 102.630..8.
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, *Başbakanın Kore'ye Asker Gönderilmesi İle İlgili Olarak Yaptığı Basın Toplantısındaki Beyanatın Senatör Fulbright İle Mundt'un İsrarı Üzerine Kongre Zabıtlarına Geçirildiği*, Tarih: 21.8.1950, Dosya:F11, Fon Kodu: 30..1.0.0, Yer No: 102.630. .9.
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, *Hükümetin Kore Savaşı İle İlgili Kararlarını Tasvip Eder Telgraflar*, Tarih: 5.8.1950, Dosya:A7, Fon Kodu: 30..1.0.0, Yer No: 17.98..34.
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, *Kore Şehitleri'nin Radyo Vasıtası İle Anılması*, Tarih:7.5.1951, Dosya:3.Büro, Fon Kodu: 490..1.0.0, Yer No: 610.118..1.
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, *Kore'ye Gidecek Birliğe, Tuğg. Tahsin Yazıcı'nın Komuta etmesi*, Tarih:10.9.1950, Sayı:23640, Fon Kodu:30.11.1.0, Yer No:216.30..6.
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, *BM Emrine, Kore'ye Gidecek Olan Türk Silahlı Kuvvetleri Mensuplarına, Kanunlarımızda Yazılı Harp Hali Hükümlerinden Bazılarının Uygulanması*, Tarih:20.9.1950, Sayı:3/11940, Dosya:76-1692, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No: 123.77..17.
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, *Korgeneral Gürler'in Kore'de Bulunan Askeri Birliklerimizin Problemleri İle İlgili Genelkurmay Başkanlığına Verdiği Bilgi*,Tarih:30.12.1950, Dosya:E3, Fon Kodu:30..1.0.0, Yer No: 56.345..5.
- Denizli, A. (1994). *Kore Harbinde Türk Tugayları*, Genelkurmay Basımevi, Ankara.
- Deral, M. (1950). *Kore'ye Niçin Gidiyoruz?*, Bakış Matbaası, İstanbul,.
- Dora, C. (1963). *Kore savaşı'nda Türkler 1950-1951*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.

- Duman, S. (1990). *Demokrat Parti Dönemi Türk Dış Politikası 1950-1960*, Hacettepe Üniversitesi İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara,.
- Ekinci, N. (1997). *Türkiye’de Çok Partili Düzene Geçişte Dış Etkenler*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul,.
- Erdoğan, H. (2004). *Avrupa’nın Geleceğinde Türkiye’nin Önemi ve NATO İttifakı*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Fahri, M., (1966). *Amerikan Harp Doktrinleri*, Yön Yayınları, İstanbul.
- Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı. (1989). *Kore’de Türk Askeri, Türk Asker Büyüklüğü ve Zaferleri*, Seri No: 17, Genelkurmay Basımevi, Ankara, .
- Genelkurmay Harp Dairesi Başkanlığı Resmi Yayınları Seri no:7, (1975). *Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri (1950-1953)*, Gnkur Basımevi, Ankara. .
- Günay, U. (2002). *Kore Savaşı Fotoğrafları ve Türk Basını*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema TV Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Gürkaynak, M. (2004). *Avrupa’da Savunma Ve Güvenlik*, Asil Yayın, Ankara.
- Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları. (2000). *21.Yüzyılın ilk çeyreğinde Türkiye’nin genel vizyonu politikası ve stratejisi 07-08 Aralık 1999 Bildiriler, Soru-Cevaplar Katkıları ve Konuşma Metinleri*, İstanbul.
- Hatipoğlu, M.M. (1997). *Yakın Tarihte Türkiye ve Yunanistan 1923-1954*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Hürriyet Gazetesi, (29 Kasık 1950).
- İlahiyat Kültür Telifleri Basım ve Yayım Kurumu. (1950). *Kore Savunmasına Katılmamızda Dini Ve Siyasi Zaruret*, Acun Matbaası, İstanbul.
- İlhan, S. (2005). *Türklerin Jeopolitiği ve Avrasyacılık, Bir millet uyanıyor:2*, Yöneten Atilla İlhan, Bilgi, Yayınevi, Ankara.
- İnan S., Haytoğlu, E. (Ed.). (2006). *Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, Anı Yayıncılık, Ankara. .
- Kara Kuvvetleri Dergisi*, K.K. Basımevi, Ankara, Yıl 4, Sayı 12, Nisan 2005.
- Kartal, M.A. (2000). *Demokrat Partinin İktisat Politikası (1950-1954)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kenneth W., George H.Q. (1982). *Uluslar arası İlişkiler Kuram ve dünya Siyasal Sistemi*, AÜSBF Yayını,Ankara .

- Kılınçkaya, M.D. (Ed.). (2004). *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*, 5. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Kissinger, H. (2006). *Diplomasi*, Çev.İbrahim H.Kurt, 5. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Kongar, E. (2006). *21 Yüzyılda Türkiye 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, 38. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Korsavaş Genel Merkezi. (1974). *Kore'de Savaşanlar Derneği Muhtırası*, Ankara,.
- Kudret Gazetesi, *4500 Kişinin Hayatı Üzerinde Karar Verme Hakkı Yalnız Büyük Millet Meclisine Aittir.*, 12 Aralık 1950.
- Lee, H.C. (1994). *Siyasi, Ekonomik, Askeri ve Kültürel Açından TÜRKİYE-KORE İlişkileri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Uluslar arası İlişkiler Bölümü, Doktora Tezi, Ankara.
- Lewis, B. (2004). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Çev. Metin Kıratlı, 9.Baskı, TTK Yayını,Ankara.
- Mcgee, G. (1992). *ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu*, Türkçesi: Belkıs Çorakçı, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- M.M.V. E.U.Rs.Harp Dairesi Resmi Yayını. (1959). *Kore Harbinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Muharebeleri (1950-1953) ÖZET*, E.U. Basımevi, Ankara.
- Mütercimler, E. (2006). *Komple Teorileri*, 9. Baskı, Alfa Basım Yayım, İstanbul.
- NATO Bilgiler ve Belgeler*. (1971). Atlantik Antlaşması Teşkilatı Yayını, Brüksel.
- Oh, E. (1994). *Türk Basınında ve Edebiyatında Kore Savaşı*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995)*. (2006). 9.Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Oran, B. (Ed.). (2004). *Türk Dış Politikası*, C.I, 10. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul,.
- Öke, M.K. (1990). *Unutulan Savaşın Kronolojisi: KORE 1950-53*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Öymen, A. (2004). *Değişim Yılları*, Doğan Kitap, İstanbul.
- Özdoğan, G.G. (2004). II. Dünya Savaşı Yıllarındaki Türk-Alman İlişkilerinde İç ve Dış Politika Aracı Olarak Pan-Türkizm,*Türk Dış Politikasının Analizi*, 3.Baskı, Derleyen: Faruk Sönmezoğlu, Der Yayınları, İstanbul.
- Sadak, N., *Türkiye'nin Kore'ye Yardımı*, Akşam, (9 Ağustos 1950).

- Sander, O. (2005). *Siyasi Tarih 1918-1994*, İmge Kitabevi,14.Baskı, Ankara.
- Sel, L. (1979). *KORE “Kore’de Cereyan Eden Muharebelerden Alınan Derseler”*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Askeri Tarih Yayınları, Ankara.
- Seviğ V.R., *Kore Meselesinde Hükümet ve Meclis*, Kudret, (12 Ağustos 1950).
- Soysal, İ., (2000). *Türkiye’nin Uluslararası Siyasal Bağlıları*, Cilt II (1945-1990), 2. Baskı, Cilt II, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Tanyeli, H., Topsakaloğlu (1959). A., *İzahlı Demokrat Parti Kronolojisi*, III. Cilt- I. Kitap, İstanbul Matbaası, İstanbul.
- Tezel, Y.S. (2002). *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi*, 5.Baskı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Toker, M. (1998). *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları 1944-1973, Tek Partiden Çok Partiye1944 - 1950*, 4. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Toker, M. (1991). *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları 1944-1973, DP’nin Altın Yılları 1950 -1954*, 2. Baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Tokgöz, E. (1999). *Türkiye’nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-1999)*,5. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara.
- Turan, İ. (1971). *NATO İttifakının Stratejik ve Siyasi Sorunları*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Türsan, O.N. (1998). *İkinci Dünya Savaşı*, Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul.
- Uçarol, R. (1995). *Siyasi Tarih (1789-1994)*, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Ulus Gazetesi, (12 Aralık 1950).
- Ulus Gazetesi, *Hadiseleri Nasıl da Tahrip Ediyorlar*, 8 Aralık 1950.
- Uslu, N. (2000). *Türk Amerikan İlişkileri*, 21.Yüzyıl Yayınları, Ankara,.
- Voroşilov, K.Y. (1978). *Sovyet Ordusu*, Çev.Nihat Tören, Sorun yayınları, İstanbul,.
- Yazıcı, T. (1963). *Kore Hatıralarım*, Ülke Basımevi, İstanbul.
- Yılmaz, V. (1998). *Siyasi Tarih*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul.
- Yücel, E. (2001). *Kore Harbi Kore Türk Tugayı ve BM Askerlerinden Alınan Dersler*, EDOK Yayınları, Ankara.

EKLER

EK-1	Kore Savaşı ve Türk Tugayları Kronolojisi.
1 Aralık 1943	Kahire Konferansı (Kore'nin vakti gelince, bağımsızlığa kavuşturulması kararı.)
4-11 Şubat 1945	Yalta Konferansı. (Japonların Kore'den çıkarılmasının ABD ve SSCB ordularınca sağlanması kararı.)
7 Temmuz- 2 Ağustos 1945	ABD, İngiltere ve Çin liderlerince Kahire Konferansı'ndaki kararındağrulanması.
12 Ağustos 1945	SSCB'nin Kuzey Kore'yi işgal altına alması, ABD'nin Güney Kore'yi
Eylül 1945	işgali ve Güney Kore'de askeri bir hükümet kurması.
24 Ekim 1945	Japonya'nın teslim olması.
8 Mayıs 1946	Kuzey Kore'de SSCB kontrolünde komünist bir hükümet kurulması.
17 Temmuz 1948	Güney Kore'de demokratik cumhuriyetin ilanı.
5 Ağustos 1948	Güney Kore hükümetinin kurulması.
9 Eylül 1948	Demokratik Kuzey Kore Halk Cumhuriyeti'nin kurulması.
31 Aralık 1948	Güney Kore ile ABD arasında askeri yardım ve emniyet antlaşmasının yapılması.
20 Mart 1949	Demokratik Kuzey Kore Halk Cumhuriyeti ile SSCB arasında 10 yıllık yardım paktının yapılması.
14 Şubat 1950	SSCB ile Komünist Çin arasında 30 yıllık dostluk ve karşılıklı savunma antlaşmasının imzalanması.
28 Haziran 1950	BM'in Kore'de ortak müdahaleye karar vermesi.
25 Temmuz 1950	Türkiye'nin BM Genel Sekreterliği'ne Güney Kore'ye yardım için kuvvet göndermeye hazır olduğunu bildirmesi.
3 Ağustos 1950	Kore Tugayı teşkil emrinin Genelkurmay Başkanlığınca verilmesi.
10 Ağustos 1950	2'inci Zırhlı Tugay Komutanlığı görevini yürüten Tuğgeneral Tahsin Yazıcı'nın Kore Türk Tugayı Komutanlığı görevine atanması.

8 Ağustos 1950	241'inci Alay'ın Ankara'ya intikali.
15 Eylül 1950	Inchon Çıkarması.
15 Eylül 1950	8'inci Amerikan Ordusu'nun Pusan köprübaşından karşı taarruzu.
17 Eylül 1950	Kumpo hava meydanının işgal edilmesi.
18 Eylül 1950	Kuşatma kuvvetlerinin Seul'e ilerlemesi.
19-20 Eylül 1950	1'inci Türk Tugayının Ankara'dan İskenderun'a hareketi.
25 Eylül 1950	1'inci Türk Tugayı 1 nci Kafilenin İskenderun'dan Kore'ye intikali.
26 Eylül 1950	2'nci kafilenin intikali.
28 Eylül 1950	Seul'un geri alınması.
29 Eylül 1950	3'üncü kafilenin intikali.
9 Ekim 1950	38'inci paralelin geçilmesi.
14-16 Ekim 1950	Komünist Çin'in savaşa karışması.
18 Ekim 1950	Pusan limanına 1'inci kafilenin çıkması.
19 Ekim 1950	Pusan limanına 2'inci kafilenin çıkması.
20 Ekim 1950	Pusan limanına 3'üncü kafilenin çıkması.
23 Ekim 1950	1'inci Türk Tugayının gerillacılara karşı emniyet görevi alması.
24 Ekim 1950	Kuzey Kore'nin Başkenti Pyongyang'ın zapt edilmesi.
3 Kasım 1950	241'nci Piyade Alay Komutanlığı kademesinin kaldırılması.
7 Kasım 1950	Tugayın Seul'un kuzey batısındaki Chongdan bölgesinin emniyeti ile görevlendirilmesi ve 25'inci Amerikan Tümeni'nin emrine girmesi.
7 Kasım 1950	1'inci Türk Tugayı'nın 8'inci Ordu'ya bağlanması.
21 Kasım 1950	1'inci Türk Tugayı'nın Kunuri bölgesine hareketi.
24 Kasım 1950	BM Ordularının genel taarruza başlaması.

26 Kasım 1950	1'inci Türk Tugayı'nın Kunuri'de konmaya geçmesi.
26 Kasım 1950	1'inci Türk Tugayı'nın Tokchon'a hareketi.
27 Kasım 1950	1'inci Türk Tugayı'nın geri dönüşü.
28 Kasım 1950	Wawon muharebesi.
28 Kasım 1950	Sinnim-ni'ye çekiliş.
28-29 Kasım 1950	Sinnim-ni muharebeleri.
29 Kasım 1950	Kaechon muharebeleri ve öğleden sonra çekilme.
29 Kasım 1950	Kunuri-Sunchon boğazları muharebeleri
30 Kasım 1950	ve Tugayın Sosari'ye çekilişi.
30 Kasım 1950	Kunuri'den Pyongyang'a geri gidiş.
30 Kasım 1950	1'inci Türk Tugayı karargahının Pyongyang'a varışı.
4 Aralık 1950	1'inci Türk Tugayı karargahının Kaesong'da toplanması.
7 Aralık 1950	1'inci Türk Tugayı'nın Sosari'ye intikali.
7 Aralık 1950	241'inci Piyade Alay karargahının yeniden kurulması.
10 Aralık 1950	241'inci Piyade Alay Karargahının Kumpo Yarımadası'nı savunma hazırlıkları.
14 Aralık 1950	BM Ordusu'nun batı kanadının İmjın Nehri'ni tutması.
31 Aralık 1950	Komünist ordularının İmjın hattına taarruzları.
2 Ocak 1951	1'inci Türk Tugayı'nın Chonan'a çekilişi.
22 Ocak 1951	BM Ordusu'nun keşif ve yıpratma taarruzlarına başlaması.
24 Ocak 1951	Tugayın yıpratıcı taarruz görevi alması.
25-27 Ocak 1951	1'inci Türk Tugayı'nın Kumyangjang-ni muharebesi.
27 Ocak 1951	1'inci Türk Tugayı'nın Suwon bölgesinde toplanması.
28 Ocak-4 Şubat 1951	1'inci Türk Tugayı'nın taarruz muharebeleri

10-11 Şubat 1951	1'inci Türk Tugayı'nın Han Nehri güneyinde savunma durumu.
13-17 Şubat 1951	Komünist ordularının taarruzları
13 Şubat 1951	Mac Arthur'un 1'inci Türk Tugayı'nı ziyareti.
15-21 Şubat 1951	1'inci Türk Tugayı'nın Anyangni'de ihtiyata geçmesi.
16 Şubat 1951	BM Ordusu'nun taarruzu ve Komünist Çin Ordusu'nun geri çekilmesi.
22 Şubat 1951	1'inci Türk Tugayı'nın savunma görevi alması.
7 Mart 1951	25'inci Tümen'in Han Nehri'ni taarruzla geçmesi, 1'inci Türk Tugayı'na savunma görevi verilmesi
8 Mart 1951	BM Ordusu ve 25'inci Tümen'in taarruzu
16-22 Mart 1951	Düşmanın çekilmesi
10 Nisan 1951 22 Nisan 1951	1'inci Türk Tugayı'nın Hant-an Nehri'ni geçmesi Düşmanın taarruzu.
22 Nisan 1951	BM Ordusu ve 1'inci Türk Tugayı'nın geri çekilmesi.
1-17 Mayıs 1951	BM Ordusu'nun ve 1'inci Türk Tugayı'nın savunma ve taarruz muharebeleri
17 Mayıs 1951	Düşmanın 10'uncu Kolordu, 3'üncü ve 1'inci Güney Kore Kolorduları'na taarruzu ve bu kuvvetlerin geri çekilmesi
20 Mayıs 1951	Düşmanın, 1'inci ve 3'üncü Güney Kore Kolorduları'na taarruzu; buna karşılık BM Orduları'nın, 24'üncü Tümen'e bağlı olan 1'inci Türk Tugayı'nın da katılmasıyla 9'uncu Kolordu cephesinden karşı taarruzu
25 Mayıs-4 Haziran 1951	1'inci Türk Tugayı'nın ihtiyata alınması
20 Haziran 1951	1'inci Türk Tugayı'nın kolordu ihtiyatına alınması
2 Temmuz 1951	1'inci Türk Tugayı'nın 2'nci Türk Tugayı ile değiştirilmesi
10 Temmuz 1951	İlk mütareke konuşmaları
18 Temmuz 1951	1'inci Türk Tugayı'nın Kanada Tugayı'nı değiştirmesi

3 Ağustos 1951	1'inci Türk Tugayı mevzilerini 3'üncü Amerikan Tümeni'nin 15'inci Alayı'na teslim etmesi
4 Ağustos 1951	Türk Tugayı'nın tekrar 25'inci Tümen emrine girmesi
5 Ağustos 1951	7'nci Amerikan Alayı'nın cephesinin Türk Tugayı tarafından işgali
19 Eylül-1 Kasım 1951	Türk Tugayı'nın mevzi taarruz hareketleri ile savunma muharebeleri
1-16 Kasım 1951	Türk Tugayı'nın savunma muharebeleri
16 Kasım 1951	2'nci Değişirme Tugayı'nın savunma mevziini teslim alması
18 Kasım 1951	2'nci Tugay'ın 3'üncü değişirme kafilesinin İnchon Limanı'na gelmesi
20 Aralık 1951	2'nci Türk Tugayı'nın 25'inci Tümen ile 9'uncu Kolordu ihtiyatına alınması
20 Şubat 1952	2'nci Türk Tugayı'nın 10'uncu Kolordu emrine girmesi
24 Şubat 1952	2'nci Türk Tugayı'nın cephede görevlendirilmesi
5 Temmuz 1952	3'üncü Türk Tugayının ilk kafilesinin Kore'ye gelişi ve 2'nci Tugay'ın ilk kafilesinin yurda dönüşü (2'nci kfile bundan sonra gelmiştir.)
12 Ağustos 1952	2'nci Türk Tugayı 2'nci kafilesinin yurda dönüşü
20 Ağustos 1952	3'üncü Tugay'ın Kore'de göreve başlaması
21 Ağustos 1952	3'üncü Türk Tugayının son kafilesinin Kore'ye gelişi
24 Ağustos 1952	2'nci Tugay kafilesinin yurda dönüşü
17 Eylül 1952	2'nci Türk Tugayı'na Kore cumhurbaşkanı tarafından yeterlik nişanının verilmesi
30 Ekim 1952	3'üncü Türk Tugayı'nın 9'uncu Kolordu emrinde görev alması
29 Ocak 1953	3'üncü Türk Tugayı'nın ihtiyata alınması
1 Mayıs 1953	3'üncü Türk Tugayı'nın muharebe ileri karakol savaşlarına başlaması

15 Mayıs 1953	3'üncü Türk Tugayı'nın Vegas, Doğu ve Batı Berlin muharebe ileri karakol savaşlarına başlaması
28 Mayıs 1953	Elko ve Karsan muharebeleri
29 Mayıs 1953	Vegas'ın boşaltılması
30 Mayıs-7 Temmuz 1953	Türk Tugayı'nın savunma durumu
3 Haziran 1953	3'üncü Tugay'ın 1'inci kafilesinin dönüşü
8 Haziran 1953	Savaş esirlerinin değiştirilmesine dair antlaşma
6 Temmuz 1953	4'üncü Tugay'ın 1'inci kafilesinin Pusan'a varışı (Diğer kafileler belirli aralıklarla gelmişlerdir.)
27 Temmuz 1953	Mütarekenin imzalanması
15 Ağustos 1953	3'üncü Tugay'ın 2'nci kafilesinin dönüşü
20 Ağustos 1953	3'üncü Tugay'ın 3'üncü kafilesinin dönüşü
26 Nisan-15 Haziran 1954	Cenevre Konferansı
30 Kasım 1954	Ankara'da 3'üncü Tugay'a Lejyon Merit (Legion of Merit) nişanının verilmesi (28-29 Mayıs 1953 muharebeleri dolayısı ile)

Ek-2 Kore Savaşı Üzerine BM Güvenlik Konseyinin Kararları ve Türkiye'nin Yanıtı

**BM GÜVENLİK KONSEYİ'NİN İLK KARARI
(Lake Success, 25 Haziran 1950)**

Güvenlik Konseyi,

Genel Kurulun 21 Ekim 1949 günü aldığı kararda, Kore Cumhuriyeti Hükümetinin, Kore'nin Kore halkının büyük çoğunluğunun yaşadığı ve BM Kore Geçici komisyonunun gözlem ve danışmanlarda bulunabildiği kesiminde, fiili kontrole ve ulusal yetkiye sahip olduğunu ve orada Geçici Komisyonca gözlemlendiği üzere seçmenlerin özgür iradelerinin geçerli oyunu belirleyen seçimlere dayalı Kore'deki tek hükümeti oluşturduğunu" gösteren bilgileri anımsatarak;

Genel Kurulca, 12 Aralık 1948 ve 21 Ekim 1949 günlü kararlarında, Kore'nin tam bağımsızlığı ve birliğini sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletlerin gerçekleştirmek istediği hedeflere aykırı davranışlardan üye devletlerin kaçınmamaları durumunda ortaya çıkabilecek gelişmelerden duyulan ciddi kaygı ve Kore'deki BM Komisyonunun raporunda Kore Cumhuriyeti'nin ve Kore halkının güvenliğini ve gönencini tehdit edici ve açıkça askersel çatışmaya dönüşebilecek olan durumdan duyulan kaygıyı göz önünde tutarak;

Kuzey Kore kuvvetlerinin Kore Cumhuriyetine silahlı saldırısının ciddi kaygıyla nıt ederek,

Bu davranışın barışı bozduğuna karar verir.

I. Çatışmaya geçikmeksizin son verilmesi çağrısında bulunur ve Kuzey Kore makamlarını, birliklerini hemen 38. paralele çekmeye çağırır;

II. BM Kore Komisyonunda:

- (a) Durumla ilgili iyice düşünülmüş önerilerini hiç gecikmeksizin bildirmesini,
- (b) Kuzey Kore kuvvetlerinin 38. paralele çekilmesini gözlemlemeği,
- (c) Bu kararın yerine getirilmesinden Güvenlik Konseyine bilgi vermesini ister.

III. Bütün üyeleri, bu kararın uygulanmasında Birleşmiş Milletlere her türlü yardımı yapmağa, ve Kuzey Kore makamlarına yardım etmekten kaçınmağa çağırır.

**BM GÜVENLİK KONSEYİNİN
KORE SAVAŞI ÜZERİNE ALDIĞI İKİNCİ KARAR
(Lake Success, 27 Haziran 1950)**

Güvenlik Konseyi,

Kuzey Kore kuvvetleri tarafından Güney Kore Cumhuriyeti'ne karşı girişilen silahlı saldırının barışı bozmuş olduğunu saptayarak,

Çatışmaya derhal son verilmesi çağrısında bulunarak, ve

Kuzey Kore makamlarını, silahlı kuvvetlerini gecikmeksizin 38. paralele çekmeye çağırarak, ve

Birleşmiş Milletler Kore Komisyonundan, Kuzey Kore'nin çatışmaya son vermediği gibi kuvvetlerini 38. paralele de çekmemiş olduğunu örgenmiş bulunarak ve uluslararası barış ve güvenliği yeniden kurmak için ivedi askersel önlemlere gereksinim duyulduğunu öğrenerek ve,

Barış ve güvenliğin sağlanması için Birleşmiş Milletlerin etkin önlemler alması konusunda Kore Cumhuriyeti'nin çağrısını not ederek,

Birleşmiş Milletler üyelerinin, silahlı saldırıyı püskürtmek ve bölgede uluslararası barış ve güvenliği sağlamak amacıyla, Kore Cumhuriyeti'ne gerekli yardımı yapmalarını öğütler.

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ENEL SEKRETERİNİN
T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞINA TELGRAFI
(Lake Success, 28 Haziran 1950)**

Güvenlik Konseyinin 414. toplantısında kabul ettiği aşağıdaki kararı bildirmekle onur duyarım.

(Yukarıda metni verilen Konseyin 27 Haziran 1950 gün ve 5/1511 sayılı kararının aynısı)

**DIŐIŐLERİ BAKANİ FUAD KÖPRÜLÜ'NÜN
BM GENEL SEKRETERİNE MEKTUBU**

Ankara, 29.6.1950

Sayın Trygve Lie
Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri
Lake Success-New York

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin, Kore'deki acı olaylar üzerine yapmış olduğu girişimleri bozulan barışın yeniden kurulmasını ve açıkça saldırıya uğramış bir devletin egemenlik haklarının korunmasını sağlayacak, böylece dünya barışının ve ulusların güvenliğinin güçlenmesine en etkin biçimde hizmet edecek bir kararın ifadesi sayan hükümetim adına, 28 Haziran 1950 günlü ve 8755 sayılı telgrafınızın içerdiği öneriye yanıt olarak Ekselanslarına, Türkiye Cumhuriyeti'nin BM Kurulunun bir üyesi sıfatıyla üstlenmiş bulunduğu yükümlülükleri Yasa çerçevesinde ve içtenlikle yerine getirmeğe hazır olduğunu hemen bildirir ve bu vesileyle saygılarımı sunarım.

Fuad KÖPRÜLÜ

EK-3 Türkiye'nin Kore'ye Asker Gönderme kararının ABD'de yankıları.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
T. C.
BAŞBAKANLIK
BASIN ve YAYIN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Büro Müdürlüğü
Sayı:

Tarih: 28 Temmuz 1950
Sayı: 5778

Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğüne

Takdir buyrulacağı üzere, Hükümetimizin Kore'ye askeri yardım göndermek hususundaki kararı, burada son derece müspet akisler uyan-dırmaştır. New York'taki büyük gazeteler, haberi birinci sahifelerinde yayınladıkları gibi, New York Herald Tribune gazetesi, 27 Temmuz 1950 tarihli sayısında İngiliz Hükümetinin yardım kararını yayınlarken, "Tüekiye'den sonra İngiltere, Avustralya ve Yeni Zelanda da Kore'ye asker gönderecekler" başlığını kullanmıştır.

Yardım kararımız, radyolarda bir iki defa tekrarlanmıştır. Bu konudaki tefsirlere bir misal teşkil etmek üzere, Mr. Fulton Lewis'in 26 Temmuz Çarşamba günü saat 19.00 da New York'ta WOR radyosundaki konuşmasının Türkiye hakkındaki kısmını arz ediyorum.

"Bilhassa Türkiye'nin askeri yardım teklifi çok manalıdır. Çünkü, bu küçük memleket, dünya harbinin hitamındanberi Sovyet namlusunun ağzında oturmakta, Rusya'nın ve peyklerinin daimi tazyiki altında bulunmaktadır.

Komünistler, Yunanistan'la birlikte Türkiye'ye de hakim olmağa çalıştıkları zaman biz Türkiye'ye silâh yardımında bulunmuştuk. Doğu Avrupa'daki komünist tehdidini hakikaten Amerika önlemişti. Fakat, dünyanın diğer kısımları ile olan münasebetlerimizde yapılan yardımdan dolayı takdir görmek ender tesadüf edilen bir meta olduğundan, bu günkü durumda ve bilhassa şu şartlar içinde Türkiye'nin yardım teklifi son derece ferahlatıcıdır. "

NBC ve WPIX televizyon istasyonlarında ordumuzun manevralarını gösteren eski filimlerimizden parçalar yayınlanmıştır.

Güvenlik Konseyine iştirakimiz hakkında WLIB istasyonunda Mr. Estelle M. Sternberger tarafından Güvenlik Konseyine seçilmemiz hakkında yayınlanan konuşmada şöyle denilmektedir :

"Birleşmiş Milletler, Arap Devletlerinin Kore, meselesi karşısındaki çekinçli durumunu müşahede ederken, Güvenlik Konseyine Orta Doğudan seçilecek üyeyi düşünmektedir. Türkiye Kongreye girmek için açık ve agresif bir kampanyaya başlamıştır. Türkiye, Orta Doğu için umumiyetle bir Arap Devletine verilen konsey azalığının yalnız Arap Birliği üyelerine inhisar ettirilmemesini belirtmektedir. Aynı zamanda, Orta Doğuda en kuvvetli devlet olduğunu ileri sürmekte ve Genel Kurul tarafından seçilmeye layık olduğunu ilham etmektedir. Arap Birliğinin azaları ise, üyeliğin Lübnan, Irak veya Suriye'ye isabet edeceğini tahmin etmektedirler.

Bugünkü buhran muvacehesinde, Arapların, değişen ve mütereddit durumları karşısında, Konsey üyeliğine demokrat bir hükümet idaresine giren Türkiye'ye vermek daha emin olacaktır."

Keyfiyeti yüksek bilgilerine sunarken, Büromuzun listesinde

Verilen cevaplarda : Daire ve Şube adının yazılması

030 01 102163018

2

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
T. C.
BAŞBAKANLIK
BASIN ve YAYIN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Büro Müdürlüğü
Sayı :

- 2 -

bulunan mezkûr tefsircilerle memleketimiz hakkındaki müspet yayınları münasebetile tekrar temas edildiğini ve ilgilerini takviye maksadile kendilerine teşekkür edildiğini ayrıca saygılarımla arz ederim.

Nuri Eren
Haberler Bürosu Müdürü

Verilen cevaplarda : Daire ve Şube adının yazılması.

330 04 102 630 8

3

EK-4 Kore'ye Gidecek Türk Silahlı Kuvvetleri Mensuplarına Harp Hali Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı.

T. C.
BAŞBAKANLIK
MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ

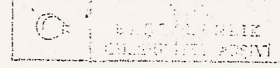
KARAR

Kararlar Müdürlüğü

Karar sayısı:

3

II940

Birleşmiş Milletler emrine Koreye gidecek olan Türk silahlı kuvvetleri mensuplarına kanunlarımızda yazılı harp hali hükümlerinden aşağıda yazılı olanların uygulanması; Milli Savunma Bakanlığının 10/8/1950 tarihli ve 209974 sayılı yazısı üzerine, 1211 sayılı kanunun 4790 sayılı kanunla değiştirilen 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulunun 20/9/1950 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

A- Askeri ceza kanununda yazılı harp hükümleri,

B- Türk ceza kanununda yazılı harp hali, harp zamanı ve harp esnasında tabiriyle yazılı ceza hükümleri,

C- Askeri yargılama usulü kanununda yazılı seferde tatbik edilecek usulî hükümler,

D- 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı kanununun 39 uncu maddesinin B fıkrası ile geçici 83 üncü maddesi gereğince Subay, Askeri Memur ve Gedikli Erbaşların emeklilik ve istifa muamelelerinin 20/9/1950 tarihinden itibaren geri bırakılması, ve 36 nci maddesinin A fıkrası ile 64 üncü maddesi ve 69 uncu maddesinin D fıkrası ve 4273 sayılı Subaylar heyetine mahsus terfi kanununun 10, 11 ve 13 üncü maddeleri hükümlerinin, Türk silahlı kuvvetler birliğinin Birleşmiş Milletler emrine giriş tarihinden itibaren tatbikine başlanması,

E- Subayların ailelerine 203 sayılı kanunun 2 nci maddesi gereğince birer emir eri verilmesi,

F- 1776 sayılı kanuna göre kuvvetli er tayini verilmesi,

CUMHURBAŞKANI

C. Bayar

030 18 01 02 183 74 74

Başbakan <i>M. Menderes</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>S. Ağırca</i>	Devlet Bakanı <i>S. Karaman</i>	Adalet Bakanı <i>M. Ertan</i>
Millî Savunma Bakanı <i>R. F. Tunc</i>	İçişleri Bakanı <i>A. M. Yılmaz</i>	Dışişleri Bakanı <i>F. Köprülü</i>	Maliye Bakanı <i>K. İ. İnan</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>J. İ. İnan</i>	Bayındırlık Bakanı <i>M. B. Baki</i>	Eko. ve Ticaret Bakanı <i>S. Karaman</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>S. Karaman</i>
G. ve Tekel Bakanı <i>M. Menderes</i>	Tarım Bakanı <i>M. Menderes</i>	Ulaştırma Bakanı <i>M. Menderes</i>	Çalışma Bakanı <i>M. Menderes</i>
			İşletmeler Bakanı <i>M. Menderes</i>

EK-5 Başbakan Menderes'in bir Demecini Nakleden Basın Haberinin ABD Kongresinde Oybirliği İle Tutanağa Geçirilmesi.

ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Amerikan Kongresinin 9 Ağustos tarihli tutanağından alınmıştır:

Türk Kara Kuvvetlerinin Kore Harbine İştiraki

Mr. Fulbright- Bay Başkan, bir kaç gün evvel Türkiye Kore harbine iştirak etmek üzere 4500 kişilik tam teçhizatlı bir kuvvet göndermeyi teklif etmiştir. Sözlerimin bir kısmı olarak, Türk Başkanı Adnan Menderes'in bu mevzudaki bir demecini nakleden bir basın haberinin tutanağa geçirilmesinin oy birliği ile tasvibini isterim. Kanaatimce bu demec, Türkiye'de vuku bulmakta olan aydın ilerlemelerin diğer bir delilidir ve memleketimiz halkı için dünyanın o bölgesindeki olaylar hakkında kuvvetli bir teminat teşkil etmektedir.

Hiç bir itiraz olmadığı için demecin tutanakta yayınlanmasına karar verilmiştir :

Amerikan Senatosundan:

Mr. Mundt- Bay Başkan, şimdi elimde, Türk Haberler Bürosu tarafından yayınlanmış olan ve Türk Başbakanının Türkiye'nin Korede çarpışan Birleşmiş Milletler kuvvetlerine yapacağı yardım hakkında izahat veren bir demecini havi bulunan bir haber bülteni var. Demec, cesaret verici mahiyette ve şayanı takdirdir; bunun için tutanağın ekinde yayınlanmasının oy birliği ile tasvibini istiyorum.

İtiraz olmadığından demec tutanağın ekinde yayınlanmıştır.

030	01			1026309
-----	----	--	--	---------

EK-6 Korgeneral Şahap Güler'in Tokyo'dan Türkiye'ye Çektiği Mesaj.

030 01 56 3455

T. C. DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Genelkurmay Başkanlığı
Şifre Amirliği
Sayı:

Alındığı T. S.	Verildiği T. S.	Tel. Merkez No.	Çıkış Yeri
30/Arş./980	29/Arş./980		Tokyo (T.M.S.M.)
Açanın İsmi	Şifrenin No. su	Açıldığı T. S.	Gnkur'a Gld. T. S.
Genel Tan	857	30/Arş./980	30/Arş./980

Genelkurmay Başkanlığına

1- Bugün 29/Aralık Tokyo'ya vardım. Keski ziyaretlerden sonra yarın Kore'ye hareket ediyorum. Acele hareketin günlerdir:

2- Dört aydır meşgelerin gönderilmemesi on büyük reaksiyonu yaptırmıştır, birer evvel ve doğrudan Albay Sırrı Ökten adına CHASE NATIONAL BANKING F N Y vasıtasıyla gönderilmesi, gönderilmesinde banka adının bildirilmesi

3- Yaralılarımızdan meşketete dönmekle birer evvel meşketelerin sağlanması, meşketeleri tekriben 100 dir. Diğer milletler yaralılarını meşketmişlerdir. Amerika meşketeleri bu hususta irtibat heyetini sıkı tutmaktadır. Yeni muharebe için hastaneler tahliye ediliyor.

4- Üç ayı ve uzak hastanedeki 457 yaralı ve hastanın meşketelerini Doktorlara terdise etmek ve bazılarının ameliyatlarında bulunmak irtibat heyetini çok zor duruma düşürmüştür. İngilizce bilir meşketeleri üç meşketenin ferhal yola çıkarılması.

5- Diğer milletler husus meşketelerle yaralılarına hediyeler gönderiyorlar, bizimkilere henüz hiçbir şey gelmemiştir. Yalnız Toprak Ofis Memurlarından birer paket Sigara gelmiştir. İncir, Üzüm, Lokum ve Kitap gibi şeylerden bir miktar acilen Tayyare ile diğerlerinin adı po-

T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
Şifre Amirliği
Sayı:

Çıktığı yer	Tel. Merkez No.	Verildiği T. S.	Alındığı T. S.
Gnkur'a Gld. T. S.	Açıldığı T. S.	Şifrenin No. su	Açanın İsmi

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Genelkurmay Başkanlığına

2

Teket muhtelif hedliler gelmiştir.

G- Para işlerinin Tuğay'a gönderilmesi çok uzun sürenleyle yol almaktadır, daima ve doğrudan irtibat heyetine gönderilmesi arz.

(6)
C.İsm

Korgeneral
Gürler

030	01			56	345	5
-----	----	--	--	----	-----	---

2

EK-7 Birleşmiş Milletler Emrinde Kore'ye Giden Personelin Özlük Haklarına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı.

<p>T. C. BAŞBAKANLIK MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ Kararlar Müdürlüğü Karar sayısı 3 12600</p>	<p>KARAR</p>	<p>T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURBAŞKANLIĞI</p>	
<p>Birleşmiş Milletler emrine Kore'ye gönderilen Türk silâhlı kuvvetleri personelinin tedavi ve hava değişiki için Türkiye'ye gelecek ve hava değişimlerinin sonunda Türkiye'den Kore'ye iade edileceklerden kıdemli yüzbaşından asteğmene kadar olan subaylarla, askerî ve maaşlı sivil memurlara, gedikli erbaş ve hizmetlilere de Binbaşı rütbesine mahsus yolculuk ve oturma gündeliklerinin yedi misli olan 22,40 ve 33,60 lira üzerinden verilmesi; Maliye Bakanlığının uygun görüşüne dayanan Millî Savunma Bakanlığının 24/2/1951 tarihli ve 376172 sayılı yazısı üzerine, 3441 sayılı kanunun birinci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 6 /3 /1951 tarihinde kararlaştırılmıştır.</p>			
<p>CUMHURBAŞKANI C. Bayar</p>			
<p>Başbakan U. Menderes</p>	<p>Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı S. Ağar</p>	<p>Devlet Bakanı F. Köprülü</p>	<p>Adalet Bakanı H. C. Cengiz</p>
<p>Millî Savunma Bakanı R. F. İsmail</p>	<p>İçişleri Bakanı K. M. Ulu</p>	<p>Dişleri Bakanı F. Köprülü</p>	<p>Maliye Bakanı M. F. Akıncı</p>
<p>Millî Eğitim Bakanı S. İsmail</p>	<p>Bayındırlık Bakanı V. K. K. K.</p>	<p>Eko. ve Tüccar. Bakanı F. Köprülü</p>	<p>İst. ve So. Y. Bakanı S. İsmail</p>
<p>C. ve Tekel Bakanı S. İsmail</p>	<p>Tarım Bakanı S. İsmail</p>	<p>Ulaştırma Bakanı S. İsmail</p>	<p>Galericiler Bakanı S. İsmail</p>
<p>İşletmeler Bakanı S. İsmail</p>			

EK-8 Kore Savaşı'ndan Yurda Dönen Erbaş ve Erlerin İzin Sürelerine İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı

T. C.
BAŞBAKANLIK
MUAMELÂT UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
Kararlar Müdürlüğü
Karar sayısı
3
13116

KARAR

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET KİTAPHANESİ

Kore savaş birliği personelinden yurda dönen eratın bir aydan fazla izinde geçen sürelerinin muvazzaflık hizmetlerinden sayılması; Millî Savunma Bakanlığınının 7/5/1951 tarihli ve 36916-1-19 sayılı yazısıyla yapılan teklifi üzerine, 1111 sayılı kanunun 1413 sayılı kanunla değiştirilen 78 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulunun 1/6/-1951 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

c. Başbakan
CUMHURBAŞKANI

13116
1426
02
01
18
880

Baybakan <i>A. Memduroğlu</i>	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı <i>S. Ağal</i>	Devlet Bakanı	Adalet Bakanı <i>A. N. Özalp</i>
Millî Savunma Bakanı <i>M. İ. Köksal</i>	İçişleri Bakanı <i>H. Köksal</i>	Dışişleri Bakanı <i>F. Köksal</i>	Marine Bakanı <i>H. Köksal</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>S. Köksal</i>	Bayındırlık Bakanı <i>V. Köksal</i>	Eko. ve Ticaret Bakanı <i>M. Köksal</i>	Sa. ve So. Y. Bakanı <i>D. Köksal</i>
C. ve Tekel Bakanı <i>M. Köksal</i>	Tarım Bakanı <i>M. Köksal</i>	Ulaştırma Bakanı <i>M. Köksal</i>	Çalışma Bakanı <i>M. Köksal</i>
			İşletmeler Bakanı <i>M. Köksal</i>

ÖZGEÇMİŞ

1969 yılında Ankara ilinde doğdu. İlk ve Orta öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1987 yılında Maltepe Askeri Lisesi'ni, ardından 1991 yılında Kara Harp Okulu'nu bitirdi. 1992 yılında Personel okulundan mezun olarak Teğmen rütbesinde Türk Silahlı Kuvvetleri'ne katıldı.

1992-1997 yılları arasında Trabzon Askerlik Dairesi Başkanlığına bağlı Yomra Askerlik Şubesi Başkanlığında ve 1997-2000 yılları arasında Tatvan Askerlik Dairesi Başkanlığına bağlı Gevaş Askerlik Şubesi Başkanlığında, Askerlik Şubesi Başkanı olarak görev yaptı. 2000-2002 yılları arasında 39'uncu Mekanize Piyade Tümeni Merkez Şubesi Müdürlüğü görevinde bulundu. 2002 yılı genel atamalarında 11'inci Piyade Tugayı Personel Şubesi Müdürlüğü görevine atanan Personel Binbaşı Cüneyt Güven halen bu görevi yürütmektedir.

İngilizce bilen Personel Binbaşı Cüneyt Güven evli ve iki çocuk babasıdır.